

**YAZILI BASINDA KADIN CİNAYETLERİNE İLİŞKİN HABERLER:
ELEŞTİREL BİR SÖYLEM ANALİZİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Yüksek Lisans Programı**

Cennet KAYA

Danışman: Prof. Dr. Gül AKTAŞ

**Haziran 2025
DENİZLİ**

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunduğunu beyan ederim.

İmza

Cennet KAYA

ÖZET

YAZILI BASINDA KADIN CİNAYETLERİNE İLİŞKİN HABERLER: ELEŞTİREL BİR SÖYLEM ANALİZİ

Kaya Cennet
Yüksek Lisans Tezi
Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları ABD
Dil Bilimleri ve Kültür Araştırmaları Yüksek Lisans Programı
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Gül AKTAŞ
Haziran – 2025, X+204 Sayfa

Şiddet, günlük hayatımızda çok sık karşılaşılabileceğimiz bir kavramdır. Kadın, hem geleneksel hem de çağdaş toplumlarda dolaylı ya da dolaysız olarak şiddetten etkilenmekte ve maruz kalmaktadır. Kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddet, hem Türkiye'nin hem de dünyanın en önemli toplumsal sorunlarından biridir. Toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar, kadının aile ve toplumsal yaşamdaki yerinin bu yargılar üzerinden inşası ataerkil yapının bir sonucu olmakla birlikte kadına ilişkin şiddetin biçimlerini de farklı şekilde etkilemektedir. Kadınların ötekileştirilmesi, ikinci sınıf muamelesi ve eril şiddete maruz kalması toplumun siyasal, ekonomik ve toplumsal alanlarına hakim olan erkek egemen sistemin bir sonucudur. Yazılı ve görsel medya her gün kadına yönelik şiddet haberlerine yer vermekte ve şiddet haberleri her geçen gün daha fazla gündem olmaktadır. Bu durum kadına yönelik şiddetin ve şiddet türlerinin toplumda daha görünür olmasını sağlar. Bu noktada kadına şiddet haberlerinde medyanın dili, söylemleri ve haberleri toplumla nasıl paylaştığı önemlidir.

Bu tez çalışması, Türkiye'de yazılı basında yer alan kadın cinayeti haberlerinin, şiddeti nasıl temsil ettiğini ve bu temsilin hangi söylemsel stratejilerle kurgulandığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. 2013–2023 yılları arasında Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yayımlanmış kadın cinayeti haberleri, Teun A. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Haber metinleri ve varsa onlara eşlik eden görseller birlikte değerlendirilerek, olayların nasıl yapılandırıldığı, hangi unsurların vurgulandığı ya da geri plana itildiği

incelenmiştir. Böylece medyanın kullandığı dilin ve söylemin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yeniden üretimindeki rolü sorgulanmıştır.

Çalışma sonucunda, kadın cinayetlerinin haberleştirilme biçiminin toplumsal cinsiyet temelli yapısal şiddeti görünmez kıldığı; failleri bireysel psikolojiye indirgerken kadınları edilgen birer mağdur olarak konumlandığı görülmüştür. Bu da medyanın söylemsel tercihler yoluyla ataerkil normları yeniden üreten bir ideolojik araç olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Kadına Şiddet, Toplumsal Cinsiyet, Eleştirel Söylem Çözümlemesi.

ABSTRACT**NEWS ABOUT WOMEN'S MURDERS IN THE PRINT MEDIA:
A CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS**

Kaya Cennet

Master Thesis

Linguistic Science and Culture Department

Linguistic Science and Culture Master's Programme

Advisor: Prof. Dr. Gül Aktaş

JUNE, 2025, X+204 Pages

Violence is a concept that we may frequently encounter in our daily lives. Women, both in traditional and contemporary societies, are directly or indirectly affected by and exposed to violence. Femicide and violence against women are among the most significant social problems in both Turkey and the world. Gender-related stereotypes and the construction of women's roles within the family and social life based on these stereotypes are a result of the patriarchal structure, which also shapes the forms that violence against women takes. The marginalization of women, their treatment as second-class citizens, and their exposure to masculine violence are consequences of the male-dominated system that prevails in the political, economic, and social spheres of society. Every day, print and visual media report incidents of violence against women, and such news is increasingly gaining public attention. This situation makes violence against women and its various forms more visible in society. At this point, the language used by the media, its discourses, and the way these news stories are shared with the public are of critical importance.

This thesis aims to reveal how news reports about femicide in Turkey's print media represent violence and which discursive strategies are employed in constructing these representations. News reports published between 2013 and 2023 in the newspapers Milliyet and Hürriyet were analyzed using Teun A. Van Dijk's Critical Discourse Analysis method. The news texts, along with any accompanying visuals, were examined together to understand how events are structured, which elements are emphasized, and which are marginalized. In this way, the study questions the role of the language and discourse used by the media in reproducing gender inequalities.

The results of the study show that the way femicides are reported renders structural gender-based violence invisible; while the perpetrators are reduced to individual psychological motives, women are positioned as passive victims. This demonstrates that, through its discursive choices, the media functions as an ideological tool that reproduces patriarchal norms.

Keywords: Media, Gender, Violence Against Women, Critical Discourse Analysis.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ	ix
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	x

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Konusu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Araştırmanın Yöntemi	3
1.5 Araştırmanın Varsayımları	5

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Toplumsal Cinsiyet ve Medya.....	7
2.1.1 Toplumsal Cinsiyetin Tanımlanması.....	7
2.1.2. Medyada Toplumsal Cinsiyetin Temsili	7
2.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Kimlik, Rol ve Statüleri.....	8
2.2.1. Kadının Çocuk Rolü ve Kimliği.....	10
2.3. Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddet	12
2.3.1 Şiddet Kavramı ve Şiddet Olgusunun Temelleri.....	13
2.3.2. Şiddetin Türleri.....	20
2.3.2.1. Bireyin Kendisine Yönelik Şiddet.....	22
2.3.2.2. Kişilerarası Şiddet	23
2.3.2.3. Kadına Yönelik Şiddet	23
2.4. Şiddet Biçimleri.....	24
2.4.1. Fiziksel Şiddet	24
2.4.2. Ekonomik Şiddet	24
2.4.3. Cinsel Şiddet.....	25
2.4.4. Psikolojik Şiddet.....	26
2.4.5. Yoksun Bırakma ve İhmal Etmek	27
2.5. Aile İçi Şiddet.....	27
2.6. Kadına Yönelik Şiddet	30
2.7. Kadına Uygulanan Şiddet Türleri.....	33

2.7.1. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet.....	33
2.7.2. Kadına Yönelik Psikolojik ve Sözel Şiddet	36
2.7.3. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet	36
2.7.4. Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet.....	37
2.8. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri.....	40
2.8.1. Bireysel Nedenler	40
2.8.2. Psikolojik ve Sosyolojik Nedenler	42
2.9. Kadına Yönelik Şiddet Verileri	44
2.9.1. Kadın Cinayetleri	45
2.9.2. Kadının Korunma Talepleri.....	46
2.9.2.1. Sığınak Talep Etmek	47
2.9.2.2. Geçici Koruma (Yakın Koruma) Altına Alınmayı Talep Etme	49
2.9.2.3. Şiddet Uygulayanın Evden Uzaklaştırılmasını ya da Kadına Yaklaşmasının Engellenmesini Talep Etmek.....	49
2.9.2.4. Şiddet Uygulayanın Rahatsız Etmesini Engellenmesini Talep Etmek.....	49
2.9.2.5. Adresinin Gizlenmesini Talep Etmek	50
2.9.2.6. Kimlik ve İlgili Diğer Bilgilerin Değiştirilmesini Talep Etmek	50
2.9.2.7. Şiddet Uygulayanın Silahını Polise Teslim Etmesini Talep Etmek	50
2.9.2.8. Geçici Velayet ve Tedbir Nafakası Talep Etmek	50
2.9.2.9. Geçici Maddi Yardım Talep Etmek	51
2.9.2.10. Oturduğu Eve Aile Konutu Şerhi Konulmasını Talep Etmek	51
2.9.2.11. Genel Sağlık Sigortası Talep Etmek	51
2.10. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği.....	51
2.11. Kavramsal Olarak Söylem.....	54
2.11.1. Söylemin Oluşumu	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Toplumsal Cinsiyete İlişkin Temel Yaklaşımlar	60
3.1.1. Yapısalcı-İşlevselci Yaklaşım	60
3.1.2. Çatışmacı Yaklaşım.....	60
3.1.3. Sembolik Etkileşimci Yaklaşım	60
3.2. Feminist Yaklaşım.....	61
3.2.1. Birinci Dalga Feminizm	62
3.2.1.1. Aydınlanmacı Liberal Feminizm.....	63
3.2.1.2. Kültürel Feminizm	64

3.2.2. İkinci Dalga Feminizm	65
3.2.2.1. Radikal Feminizm	66
3.2.2.2. Sosyalist Feminizm	68
3.2.3. Üçüncü Dalga Feminizm.....	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Medya ve Haber	71
4.1.1. Kadının Medyada Temsili	72
4.1.2. Medyada Kadına Şiddet Haberleri	75
4.2. Söylem Analizi Yönteminin İşleyiş Biçimi.....	84
4.3. Medya Metinleri ve Söylem	86
4.3.1. Eleştirel Söylem Analizi.....	88
4.3.2. Teun Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi	90
4.3.3. Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Amaçları	93
4.4. Kadın Cinayetlerinin Haber Metni ve Çözümlemesi	96
4.4.1. Haber Metni.....	97
4.4.2. Haber Metni.....	101
4.4.3. Haber Metni.....	104
4.4.4. Haber Metni.....	108
4.4.5. Haber Metni.....	112
4.4.6. Haber Metni.....	115
4.4.7. Haber Metni.....	119
4.4.8. Haber Metni.....	122
4.4.9. Haber Metni.....	126
4.4.10. Haber Metni.....	129
4.4.11. Haber Metni.....	133
4.4.12. Haber Metni.....	137
4.4.13. Haber Metni.....	142
4.4.14. Haber Metni.....	146
4.4.15. Haber Metni.....	150
4.4.16. Haber Metni.....	154
4.4.17. Haber Metni.....	158
4.4.18. Haber Metni.....	162
4.4.19. Haber Metni.....	166
4.4.20. Haber Metni.....	170

4.4.21. Haber Metni.....	174
4.4.22. Haber Metni.....	178
4.5. Tematik Haber Analizi: Söylem Örüntülerinin Sınıflandırılması	182
SONUÇ	186
KAYNAKÇA	191

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi Modelinin Tablosu	92
---	----

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

TGC : Türkiye Gazeteciler Cemiyeti

DİA : Devletin İdeolojik Araçları

DA : Devlet Aygıtları

vb : ve benzeri

vs : ve sair

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

ŞÖNİM : Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK: Türk Dil Kurumu

5 N 1 K: "Ne? Ne Zaman? Nerede? Nasıl? Neden? Kim?"

KSGM: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

AB : Avrupa Birliği

Akt. : Aktaran

BM : Birleşmiş Milletler

Bianet : Bağımsız İletişim Ağı

MEDİZ : Medya İzleme Grubu

UNIFEM : Birleşmiş Milletler Kadın Kalkınma Fonu

ESA: Eleştirel Söylem Analizi

CDA: Critical Discourse Analysis (Eleştirel Söylem Çözümlemesi)

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ciddi sonuçlar doğuran, yapısal ve süreklilik arz eden bir sorundur. Özellikle medya, bu şiddet biçimlerinin temsilinde önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmakta; haberlerde kullanılan dil ve söylemler kadına yönelik şiddetin algılanma biçimini doğrudan etkilemektedir. Medya, kadın cinayetlerini ve şiddet vakalarını haberleştirirken sıklıkla bu olayları dramatize etmekte, hikâyeleştirmekte ve böylece söylemsel şiddeti yeniden üretmektedir. Bu bağlamda kadın cinayetleri, medya tarafından yalnızca bir bilgilendirme nesnesi olarak değil, aynı zamanda yüksek tiraj sağlayan ilgi çekici içerikler olarak kabul görmektedir. Olayların içeriğinden çok toplumun ilgisini çekecek yönlerinin vurgulanması, haberin sunuluş biçimini şekillendirmektedir. Bu nedenle medyanın kadın cinayetlerini nasıl temsil ettiği ve bu temsillerin hangi söylemsel stratejilerle inşa edildiği önemli bir araştırma sorusudur.

Bu araştırmanın konusu, Türkiye’de yazılı basında yer alan kadın cinayetlerinin haberleştirilme biçimini söylem analizi yöntemiyle incelemektir. Araştırma, kadın cinayetlerinin medya tarafından nasıl temsil edildiğini ve bu temsillerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl yeniden ürettiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırmanın amacı, medya söylemi aracılığıyla kadına yönelik şiddetin nasıl meşrulaştırıldığını, doğallaştırıldığını ya da sıradanlaştırıldığını ortaya koymak ve bu söylemlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine nasıl katkı sağladığını analiz etmektir. Araştırmanın önemi, kadına yönelik şiddetin toplumsal alanda sadece fiziksel bir olgu değil, aynı zamanda söylemsel bir yapı üzerinden nasıl kurulduğunu göstermesidir. Bu bağlamda çalışma, medyanın şiddet üretimindeki rolünü sorgulayan ve bu konuda farkındalık yaratmayı amaçlayan özgün bir katkı sunmaktadır. Araştırmanın yöntemi Teun A. Van Dijk’in Eleştirel Söylem Çözümlemesi modelidir. Bu model doğrultusunda 2013–2023 yılları arasında *Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde yayımlanan kadın cinayeti haberleri analiz edilmiştir. Araştırmanın ulaştığı temel sonuç, haberlerde kullanılan söylemlerin büyük ölçüde ataerkil yapıyı yeniden ürettiği ve kadınları edilgenleştirerek şiddetin görünümünü sıradanlaştırdığıdır. Medyada faillerin eylemleri çeşitli gerekçelerle açıklanmakta, olaylar bireysel sapkınlıklar gibi sunulmakta ve toplumsal bağlam büyük ölçüde göz ardı edilmektedir. Literatürde bu alanda yapılmış çalışmalar genellikle medyada kadın temsilleri (Çaha, 1996; Arslan, 2021), kadına yönelik şiddetin medyadaki görünürlüğü

(Kaya ve Aytekin, 2017) ve söylem çözümlemeleri (Demirtaş-Milz, 2013; Yücel, 2020) üzerinden ilerlemektedir. Bu çalışma, söz konusu literatüre Eleştirel Söylem Çözümlemesi ile katkı sağlamayı ve özellikle gazetecilik pratiklerinde etik ilkelere dayalı farkındalık oluşturmaya amaçlamaktadır.

1.1 Araştırmanın Konusu

Medya, şiddet olgusunu çeşitli biçimlerde ele almakta ve bu olguyu kimi zaman yazılı, kimi zaman da görsel içeriklerle kamuoyuna sunmaktadır. Haber medyası, gerçek hayatta var olan şiddeti yeniden kurgulayarak farklı anlatım biçimleriyle aktarmakta ve bu anlatım tarzı zamanla medyaya özgü yeni bir şiddet türünün oluşmasına yol açmaktadır. Bu yeni tür, literatürde *medyatik şiddet* olarak tanımlanmakta; nicelikten çok niteliksel öğelere dayanan, hem görsel hem de metinsel içeriklerle örülen bir yapı arz etmektedir.

Kadına yönelik şiddetin medyada nasıl temsil edildiği, özellikle de haber metinleri ve haber görselleri aracılığıyla nasıl yapılandırıldığı bu bağlamda önemli bir araştırma alanıdır. Şiddetin sunumu ve temsil ediliş biçimi çoğu zaman cinsiyetçi bir yaklaşıma dayanmakta olup kadın, toplumsal cinsiyet kalıplarına uygun olarak pasif, mağdur veya suçlayıcı temsillerle yer almaktadır. Bu bağlamda kadının haberlerdeki temsili sadece bir olay aktarımı değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği bir söylem alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumsal cinsiyet kuramı, kadın ve erkek arasındaki farklılıkların yalnızca biyolojik değil, aynı zamanda toplumsal olarak inşa edilen bir süreç olduğunu vurgular. Bu süreçte ataerkil sistemin etkisiyle kadınlara belirli roller, kimlikler ve davranış biçimleri atfedilmekte; bu da onları toplum içinde ikincil konuma itmektedir. Erkek egemen yapı, erkeği güç, iktidar ve merkez olarak konumlandırırken kadını edilgen, bağımlı ve tüketilebilir bir nesne hâline getirmektedir.

Bu bağlamda, bu araştırmanın konusu Türkiye’de yazılı basında yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinde kadının temsili, medyatik şiddetin biçimleri ve bu temsilin söylemsel düzeyde nasıl yeniden üretildiğidir. Araştırmanın temel amacı, toplumsal cinsiyet ve söylemsel şiddet perspektifinden hareketle gazete haberlerinde kadına yönelik şiddetin nasıl sunulduğunu, hangi anlatı ve stratejilerle yeniden inşa edildiğini incelemektir. Medyanın kadını ikincil konuma indirgemesi, söylem yoluyla eril tahakkümü yeniden üretmesi ve bu temsillerin toplumsal etkilerini görünür kılması bu çalışmanın başlıca inceleme alanını oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, gazetelerde yer alan haberler aracılığıyla medyanın şiddeti söylemsel düzlemde hangi yöntemlerle yeniden inşa ettiğini ve medyatik şiddet olgusunu nasıl biçimlendirdiğini analiz etmektir. Daha net ifadeyle; medya yoluyla kadınların gazete haberlerinde: Nasıl temsil edildiği, Hangi konular etrafında öne çıkarıldığı, Hangi yollarla nesneleştirildiği, Nasıl dışlandığı ve marjinalleştirildiği, Ataerkil sistem içindeki yerinin nasıl pekiştirildiği, Toplumsal cinsiyet ayrımının hangi söylemlerle sürdürüldüğü, Cinayet ve şiddet olaylarının nasıl meşrulaştırıldığı ve sıradanlaştırıldığı, Şiddet ve cinayet vakalarının ne şekilde çarpıtıldığı ve yönlendirildiği gibi unsurlar, Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından belirlenen "kadına yönelik şiddet" haberlerine ilişkin etik ilkelerin ne ölçüde gözetildiği ya da ihlal edildiği değerlendirilerek analiz edilecektir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Kadınların doğrudan ya da dolaylı biçimlerde maruz kaldığı şiddet, günümüz modern toplumlarında yalnızca bireysel bir sorun değil, aynı zamanda toplumsal yapının derinliklerine işlemiş sistematik bir eşitsizliğin sonucudur. Hem geleneksel hem de modern toplumsal yapılarda etkisini sürdüren ataerkil normlar, kadınların toplumsal rollerini sınırlandırmakta ve erkek egemen düzeni pekiştiren şiddet pratiklerinin sürdürülmesine zemin hazırlamaktadır. Kadının bu rollerin dışına çıktığı durumlarda çoğunlukla gelenek, örf ve ahlak kalıplarına aykırı davranmakla itham edilmesi, şiddetin meşrulaştırılmasına hizmet eden bir toplumsal mekanizmaya dönüşmektedir.

Bu noktada medya, yalnızca bir bilgi aktarıcısı değil, aynı zamanda toplumsal normların yeniden üretildiği ve meşrulaştırıldığı güçlü bir ideolojik araç olarak öne çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde kullanılan söylemler yalnızca olayın aktarımıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda bu şiddetin nedenlerine, failin konumuna ve mağdurun temsil biçimine ilişkin belli başlı normatif yargılar üretmektedir.

Bu araştırma, medyanın şiddeti nasıl temsil ettiğini, söylemsel düzeyde nasıl yeniden ürettiğini ve özellikle kadın cinayetlerinin haberleştirilmesinde hangi ideolojik kalıpların öne çıkarıldığını analiz ederek toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dair

görünürlüğün artmasına katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda çalışma, medya okuryazarlığının gelişmesine, kadın temsillerine yönelik eleştirel bir bakış açısının güçlenmesine ve medya etiği çerçevesinde daha sorumlu bir haber dilinin teşvik edilmesine katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca çalışma, kadına yönelik şiddetin sadece fiziksel değil, söylemsel düzeyde de sorgulanması gerektiğine işaret ederek literatürdeki bu eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

1.4 Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın odak noktası, kadına yönelik şiddetin sebeplerinden ziyade bu şiddetin yazılı basın aracılığıyla nasıl yansıtıldığı ve yeniden üretildiğidir. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde eleştirel araştırma deseni benimsenerek yürütülmüştür. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve söylem yoluyla yeniden üretilen şiddet biçimlerini inceleyen bu çalışma, eleştirel bir paradigma temelinde şekillenmiştir. Araştırmada, kadına yönelik şiddetin medya söylemleri aracılığıyla nasıl temsil edildiğini ve yeniden üretildiğini inceleyebilmek amacıyla Teun A. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC) yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, metinlerle toplumsal yapı, kültür, bilişsel süreçler ve güç ilişkileri arasındaki çok katmanlı ilişkileri analiz etmeyi amaçlar.

Van Dijk'in yaklaşımı, söylemde toplumsal eşitsizlikleri, ideolojik temsilleri ve özellikle dezavantajlı konumda bulunan grupların (kadınlar, etnik azınlıklar vb.) nasıl konumlandırıldığını analiz eder. Bu yönüyle şiddet haberlerinin dilsel ve görsel unsurlar üzerinden nasıl yapılandırıldığını anlamak için güçlü bir çözümleme aracıdır.

Araştırmanın örneklemini, 2013–2023 yılları arasında Türkiye'de yayımlanan ve kadına yönelik şiddet ile kadın cinayetlerini konu edinen haber metinleri oluşturmaktadır. Çalışmada Milliyet ve Hürriyet gazeteleri tercih edilmiştir. Bu gazeteler, farklı yayın politikaları ve geniş okuyucu kitleleriyle medya söyleminin çeşitliliğini yansıtmakta ve karşılaştırmalı analiz için uygun bir çerçeve sunmaktadır.

Veri toplama sürecinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış; başlık, alt başlık, haber dili, görseller ve toplumsal etkisi bakımından dikkat çekici olan ve söylem çözümlemesine olanak sağlayan haber metinleri seçilmiştir. Her bir haber, içerdiği dilsel ve görsel yapı göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

- **Makro Yapı (Tematik Çözümleme):** Haber metninin ana teması, başlık, alt başlık, spot metinler ve haberin genel anlatı yapısı bu düzlemde değerlendirilir. Haberin ne anlattığı, olayın hangi yönlerine vurgu yapıldığı ve metindeki anlamın hiyerarşik olarak nasıl inşa edildiği analiz edilir.
- **Şematik Yapı:** Olayların örgüsü, haberin tarihsel bağlamı, anlatım biçimi ve bağlamsal bilgiler üzerinden haberin genel kurgusu çözümlenir. Bu yapıda haberin yapısal sıralaması ve okuyucuda oluşturmak istenen algı değerlendirilmektedir.
- **Mikro Yapı:** Cümlelerin etken ya da edilgen oluşu, basit ya da karmaşık yapıda olması, kullanılan kipler, zamanlar ve sözcük tercihlerinin yanı sıra; haber metnine eşlik eden görseller, sayısal veriler ve alıntılar gibi retorik unsurlar da incelenmektedir (Akt. İncoğlu ve Çomak, 2009).

Bu çok katmanlı analiz sayesinde, medya söyleminin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini nasıl yeniden ürettiği ve hangi dilsel ve görsel stratejilerle ataerkil ideolojiyi pekiştirdiği sistematik biçimde değerlendirilmiştir. Böylece haber metninin yalnızca yüzeysel içeriği değil, altında yatan anlam ilişkileri ve ideolojik yapılar da bütüncül bir yaklaşımla ortaya konmuştur.

1.5 Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırma, medya söylemlerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yeniden üretiminde önemli bir rol oynadığı varsayımına dayanmaktadır. Araştırmanın temel varsayımları şu şekildedir:

1. Kadına yönelik şiddet ve cinayet içerikli medya haberleri, toplumu yalnızca bu içeriklerin pasif bir tüketicisi değil, aynı zamanda aktif bir üreticisi ve yeniden üreticisi hâline getirmektedir. Medya, bu tür haberleri sunarken toplumsal normları ve değerleri pekiştirmekte, böylece şiddetin toplumsal hafızadaki yerini şekillendirmektedir.
2. Toplumsal cinsiyet perspektifi temel alındığında, kadınların medya içeriklerinde sıklıkla “ötekileştirildiği”, “nesneleştirildiği”, “magazinleştirildiği” ve “kurban” konumuna indirgendikleri öne sürülmektedir. Bu temsil biçimleri, kadının edilgenleştirilmesine ve failin eylemlerinin dolaylı biçimde meşrulaştırılmasına yol açabilmektedir.

3. Kadına yönelik şiddeti konu alan haberler, şiddet olgusunu yalnızca bildiren değil, kimi durumlarda meşrulaştıran, sıradanlaştıran ve anlatısal yapılar aracılığıyla hikâyeleştiren bir biçimde sunulmaktadır. Bu sunum biçimi, toplumsal cinsiyet rollerinin doğal ve değişmez olduğu algısını pekiştirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1.Toplumsal Cinsiyet ve Medya

Toplumsal cinsiyet ve medya arasındaki ilişki, toplumsal yapının yeniden üretiminde belirleyici bir rol oynar. Toplumsal cinsiyet, bireylerin toplum içindeki rollerini, konumlarını ve ilişkilerini şekillendiren temel bir kavramdır. Medya ise yalnızca bu rolleri yansıtan bir araç olmakla kalmaz; aynı zamanda onları kuran, pekiştiren ve yeniden üreten ideolojik bir aygıt olarak işlev görür. Bu bölümde, toplumsal cinsiyetin tanımsal ve kuramsal temelleri açıklanmakta, ardından bu kavramın medya söylemleri aracılığıyla nasıl temsil edildiği, ne şekilde sabitlendiği ve hangi ideolojik çerçeveler içinde yeniden üretildiği ele alınmaktadır. Böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin medya üzerinden nasıl meşrulaştırıldığı ve görünür kılındığı bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilecektir (Connell, 2016: 295).

2.1.1 Toplumsal Cinsiyetin Tanımlanması

Toplumsal cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetinden farklı olarak, toplumun kadın ve erkeğe yüklediği roller, sorumluluklar, davranış kalıpları ve beklentiler bütünü olarak tanımlanır. Cinsiyet, doğuştan gelen biyolojik özellikleri ifade ederken toplumsal cinsiyet, bireylerin içinde yaşadığı toplum tarafından öğretilen ve zamanla içselleştirilen sosyal bir yapıdır. Kavram, ilk kez Ann Oakley tarafından 1972’de akademik literatüre kazandırılmış ve bu tarihten itibaren feminist düşünceyle birlikte gelişerek, kadınlara yönelik eşitsizliklerin yalnızca biyolojiyle açıklanamayacağını ortaya koymuştur.

Toplumsal cinsiyet rolleri, aile, din, eğitim, medya ve devlet gibi kurumsal yapılar aracılığıyla bireylere aktarılır. Bu süreçte kadın ve erkek için farklı davranış biçimleri, görev dağılımları ve değer yüklemeleri yapılır. Judith Butler’ın *toplumsal cinsiyetin performatifliği* yaklaşımı, kadınlık ve erkekliğin sabit kimlikler değil, kültürel normlara dayalı olarak tekrarlarla inşa edilen yapılar olduğunu vurgular. Butler, cinsiyetin bir söylem meselesi olduğunu ifade ederek, kimliğin sabit değil, sürekli yeniden üretildiğini ileri sürer.

Benzer şekilde R.W. Connell, toplumsal cinsiyet düzenini “kadın ve erkekler arasındaki tarihsel olarak inşa edilmiş iktidar ilişkileri ağı” olarak tanımlar. Connell’e göre erkeklik yalnızca biyolojik değil, kültürel, politik ve ekonomik düzlemlerde güç

ilişkileriyle pekiştirilen bir kimliktir. *Hegemonik erkeklik* yalnızca kadınlara değil, aynı zamanda erkekler arasında da hiyerarşik bir yapı yaratır. Deniz Kandiyoti'nin *ataerkil pazarlık* kavramı ise kadınların bu ataerkil düzende nasıl stratejik uyum yolları geliştirdiğini açıklayan önemli bir kuramsal çerçevedir.

Toplumsal cinsiyetin çocukluktan itibaren başlayan bir toplumsallaşma süreciyle aktarıldığı bilinmektedir. Birey, doğduğu andan itibaren cinsiyetine uygun davranış kalıplarıyla karşılaşır ve bu kalıpları çevresinden öğrenir. Bu durum, bireyin toplumsal cinsiyet kimliğini yapılandırmasında önemli rol oynar. Freud'un *Oidipus kompleksi*, Connell'in *cinsiyetli toplumsal yapılar* analizi ve Bourdieu'nün *sembolik şiddet* kavramsallaştırması, bu sürecin nasıl psikolojik ve kültürel düzeyde şekillendiğini açıklamada kullanılmıştır.

Toplumsal cinsiyet, aynı zamanda emek piyasasındaki eşitsizlikleri anlamak açısından da kritik bir analiz aracıdır. İş yaşamındaki *cam tavan*, *cam duvar* gibi kavramlar, kadınların dikey ve yatay ayrımcılıklara maruz bırakıldığını ortaya koyar. Kadınların çoğunlukla düşük ücretli ve düşük statülü işlerde yoğunlaştığı, erkeklerin ise karar verici ve yüksek maaşlı pozisyonlarda yer aldığı görülmektedir. Joan Acker'in *cinsiyetli örgütler* kuramı, bu yapısal eşitsizliklerin kurumsal süreçlerle nasıl içselleştirildiğini gösterir.

Bireylerin sınıf, etnisite, yaş, engellilik ve cinsel yönelim gibi kesişen kimlikleri, toplumsal cinsiyet deneyimlerini farklılaştırmaktadır. Bu nedenle, günümüz toplumsal cinsiyet araştırmalarında *kesişimsellik* yaklaşımı, cinsiyetin diğer eşitsizlik türleriyle birlikte değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Toplumsal cinsiyet yalnızca roller ve kimlikler üzerinden değil, aynı zamanda iktidar ilişkileri, ekonomik yapılar ve kültürel söylemler bağlamında çok boyutlu olarak ele alınmalıdır.

2.1.2. Medyada Toplumsal Cinsiyetin Temsili

Medyada toplumsal cinsiyetin temsili, toplumsal normların ve ataerkil değerlerin yeniden üretildiği önemli bir alandır. Medya, toplumsal cinsiyet rollerini yalnızca yansıtan değil, bu rolleri kurgulayan ve pekiştiren bir ideolojik aygıt işlevi görmektedir. Kadınlar, medya içeriklerinde genellikle *yardıma muhtaç*, *zayıf*, *duygusal* ya da *cinsel obje* gibi klişe kalıplarla sunulurken erkekler *güçlü*, *lider*, *karar verici* gibi niteliklerle temsil edilmektedir. Bu temsiller, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sürdürülmesinde belirleyici rol oynamaktadır.

Kadınların medyada görünürlüğü çoğunlukla üçüncü sayfa haberleri, magazin programları ya da aile içi dramalarla sınırlıdır. Politik, ekonomik ya da bilimsel içeriklerde yer alma oranları oldukça düşüktür. Araştırmalar, kadınların haber özneleri içinde yalnızca %20 oranında temsil edildiğini ve karar verici ya da uzman olarak medyada daha da az yer bulduklarını göstermektedir. Kadınlar sıklıkla şiddet haberlerinde pasif kurbanlar olarak gösterilirken faillerin kimlikleri ise genellikle *kıskanç eş, bir anlık öfke, namus meselesi* gibi ifadelerle meşrulaştırılmaktadır.

Bu temsillerin medya içerikleriyle sınırlı kalmadığı, aynı zamanda reklamlarda, dizilerde ve televizyon programlarında da sürdürüldüğü görülmektedir. Kadınlar sıklıkla temizlik yapan, yemek pişiren, çocuk bakan ve fiziksel görünümüyle ön planda olan figürlerle eşleştirilirken erkekler daha çok iş hayatında, yönetici konumlarda ya da macera içeren rollerde sunulmaktadır. Bu tür kodlamalar, ataerkil normların doğal ve değişmez olduğu algısını güçlendirmektedir.

Medya sektöründe karar verici konumlarda kadınların azınlıkta olması da içeriklerin eril bakış açısıyla üretilmesine neden olmaktadır. Bu durum yalnızca içerik düzeyinde değil, sektörel cinsiyet eşitsizliği açısından da önemli bir göstergedir. Kadınların medya çalışanı olarak karşılaştığı *cam tavanlar*, ücret eşitsizlikleri ve görünmez engeller, medyanın hem üretim sürecinde hem de içerik sunumunda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirdiğini göstermektedir.

Eleştirel söylem çözümlemesi yöntemleriyle yapılan çalışmalar, medyada kullanılan dilin kadınları ikincil konuma indirgediğini ve eril egemenliği yeniden ürettiğini ortaya koymaktadır. Kadın politikacılarla ilgili haberlerde küçültücü sıfatlar, dış görünüş vurgusu ya da ailevi rollerin öne çıkarılması, toplumsal cinsiyetçi önyargıların birer göstergesidir. Bu söylemler yalnızca bireysel tercihler değil, toplumsal ideolojilerin bir yansıması olarak okunmalıdır.

Sonuç olarak medya, kadınların toplumsal temsiliyetini şekillendiren, toplumsal cinsiyet rollerini doğal ve meşru gösteren, erkek egemen yapının sürdürücüsü olan güçlü bir araçtır. Bu nedenle medyada kadın temsillerini eleştirel bir perspektifle incelemek, toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşma çabasında vazgeçilmez bir adım olarak değerlendirilmektedir.

2.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Kimlik, Rol ve Statüleri

Kadın kimliği, toplumsal ve kültürel yapının etkisiyle biçimlenirken aynı zamanda bir algı problemi olarak da ortaya çıkmaktadır. Kültür, toplumun kimliği olarak tanımlanır ve bireylerin tutum ve davranışlarının belirlenmesinde, kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir rol oynar. Toplumsal yapıdan beslenerek oluşan kadın kimliği, zaman içinde değişim geçirir ve bu değişimler farklı kimlik ve kültürlerin ortaya çıkmasına yol açar. Toplumsal cinsiyet ve mekân, yere, kültüre ve zamana göre yeniden biçimlenir; toplumsal ilişkilerden etkilenir ve aynı zamanda bu ilişkileri şekillendiren bir döngü yaratır.

Toplumsal cinsiyet, toplumun kadına yüklediği sorumluluklar, kadının toplum içindeki algılanışı ve kültürel etkilerle biçimlenen bir kavramdır. Bu kavram, toplumun kadın ve erkeği nasıl gördüğü, onlardan ne beklediği ve nasıl davranmaları gerektiğini belirleyen rolleri kapsar. Kadının kültürü nesillere aktaran bir taşıyıcı olarak aile bağlarındaki rolü büyük önem taşır. Birey, öncelikle aile içinde öğrenir ve sosyal çevrenin etkisiyle kimliğini oluşturur.

Baskıya dayalı toplumsal davranışlarla geri planda tutulan kadın, politika ve teknolojiye güçlü girişimler sayesinde kimliğine yeni anlamlar kazandırmaktadır. Her toplumda kadın ve erkeğin davranışları, giyimi ve alışkanlıkları toplumsal cinsiyete yönelik tutum ve beklentilerin etkisinde şekillenir. Ne yazık ki bazı toplumlarda kadınların, törelerin belirlediği namus anlayışını ihlal etmeleri durumunda öldürülmeleri, töre cinayetlerinin en yaygın ve en acı verici biçimidir. Bu cinayetlerde öldürülen kadının cenazesinin sahihsiz bırakılması, ailenin yapılan yanlış kabullenmediğini ve ölen kişinin onlar için bir anlam taşımadığını vurgulama amacı taşır.

Bu sorunlarla mücadelede toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin yaygınlaştırılması, kadının toplumsal hayatta güçlendirilmesi ve eğitim yoluyla bu algıların dönüştürülmesi büyük önem taşımaktadır. Kadın kimliği yalnızca bir algı problemi değil, aynı zamanda toplumsal bir dönüşüm fırsatıdır.

2.2.1. Kadının Çocuk Rolü ve Kimliği

Çocukluk, bireyin yaşamının temel taşıdır ve etkileri bireyin hayatı boyunca hissedilir. Bu dönemde birey, yavaş yavaş kendini ve çevresini tanıırken aynı zamanda çevresindeki değişimleri fark eder ve “Ben kimim?” sorusunun cevabını arar. Bu süreçte etkileşimde bulunduğu kişilerin tutum ve davranışları, bireyin sosyal

kimliğinin oluşmasında önemli bir rol oynar. Öte yandan toplum, kadınlara daha çocukluk yıllarından itibaren belirli roller biçer. Söz gelimi, kız çocukları oyuncak bebeklerle oynayarak annelik rolünü öğrenir ve bu rolü evlendikten sonra kendi çocuklarıyla sürdürür. Kimliğin temelleri atılırken her çocuk, ebeveynlerinden hemcinsleriyle özdeşleşerek kendi kimliğini geliştirir.

Aile içindeki öfke ve şiddet ortamı, çocuğun sağlıklı gelişimini engelleyebilir ve bu durum, çocuk istismarı ve ihmaliyle sonuçlanabilir. Kadınlar, daha çocuk yaştayken erken evliliklerle ailelerinden ve sosyal çevrelerinden koparılır ve bu da onları istismara açık hâle getirir. Bir bireyin sağlıklı bir yetişkin olabilmesi, büyüdüğü ortamın fiziksel ve duygusal açıdan olumlu olmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Eğer çocuklar şiddet dolu bir ortamda yetişirlerse, gelecekte sorunlu yetişkinler hâline gelirler ve kendi travmalarını yeni kuşaklara aktarırlar. Böylece çocuklukta maruz kalınan şiddet, hem fiziksel hem de ruhsal sağlığı olumsuz etkileyebilir. Bu durum, çocuğun şiddeti normalleştirip kendi davranışlarına yansıtmasına ve zamanla olumsuz kişilik özellikleri geliştirmesine yol açabilir.

2.2.2. Kadının Eş Rolü ve Statüsü

Geleneksel aile yapısı içinde kadından iyi bir evlilik yapması beklenmekte ve bu durum, toplumsal statüsünde değişiklik meydana getirmektedir. Kadın cinselliği, sürekli denetim altında tutulması gereken bir unsur olarak görülmekte; bu anlayışla erkek, eşinin davranışlarını bir tehdit olarak algıladığında uyguladığı şiddet bireyselleştirilmekte, öldürme eylemi ise *töre* adı altında meşrulaştırılarak toplumsallaştırılmaktadır. Böylece erkek, *namusunu* toplumsal normlara göre tanımlamakta ve değerlendirmektedir. Kadınların ikincil konumda ezilmişlik duygusuna sahip olması, özgüven eksikliğine neden olmakta ve kendisine biçilen rolün dışına çıkması durumunda dışlanarak cezalandırılmaktadır. Cinsiyet rollerine ilişkin beklenti ve tutumlar, kadınları ve erkekleri olumsuz etkilemekte; çalışma hayatına giren kadınların iş ve ev ikilemi yaşamasına yol açmaktadır. Aile içi ilişkilerde geleneksel roller devam ettiği için kadının çalışması, eşler arasında çatışmaya sebep olmakta ve şiddet ortamı yaratmaktadır. Modern aile yapısında, kişiler için aile beklentisinin arttığı ve hayatın hızlı yaşanması nedeniyle aile rolleri arasında denge sağlama zorunluluğu özellikle kadınlar açısından yoğun şekilde hissedilmektedir.

2.2.3. Kadının Anne Rolü ve Toplumsal İşlevi

Bütün toplumlarda kadının toplumsal rolü, önemi ve yeri genellikle *anne* kavramı altında tanımlanır. Geleneksel olarak kadınlar, annelik gibi önemli bir özelliğe sahip olmalarına rağmen cinsiyet kimlikleri nedeniyle hak ettikleri değeri görmemişlerdir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde annelik, kadınları güçlendiren ve onların çıkarlarını savunan bir olgu olarak görülmektedir. Ancak sosyal güvencesi olmayan bir kadının geçimini eşine bağımlı olarak sağlaması ve toplumsal destekten yoksun olması, annelik rolünü yerine getirememesine ve geri planda kalmasına neden olur. Çünkü çocuklar gelecekteki yetişkinler olacakları için annelik rolü, çocuklar üzerinde büyük bir etki yaratır. Şiddet içeren bir ortamda büyüyen çocuklar, anneleriyle sağlıklı bir bağ kuramayacakları için ileride şiddet davranışları sergileme eğiliminde bulunabilirler. Eğitim ve gelir düzeyi düşük olan aşiret kökenli ailelerde kadınlar, erken yaşlardan itibaren anneleri tarafından bedensel utanç ve namus korkusu ile yetiştirilir. Ataerkil toplumlarda ise erkek çocukları, anneleri tarafından ataerkil düzene uygun şekilde büyütülür ve kadınlar, erkekler için korunması gereken bir nesne olarak görülür. Çocuk yetiştirme konusunda erkek çocuklarının serbest bırakılması, kız çocuklarının ise kısıtlanması anlayışı, kadına yönelik şiddetin normal kabul edilmesine ve gerektiğinde namus için öldürülmesi gerektiği düşüncesine yol açar. Bu yaklaşım, kadınlara karşı şiddeti teşvik eder.

2.2.4. Kadının Sosyal Kimliği ve Toplumsal Rolü

Sosyal kimlik, bireyin farklı gruplara üyeliği ile tanımlanmasını ve toplumda farklı kimliklerle çeşitli sosyal konumlarda bulunmasını ifade eder. Bu kimlik, bireysel özelliklerin ötesinde toplumun sahip olduğu kültürel özellikler doğrultusunda şekillenir. Kadınların toplumdaki yerini belirleyen faktör, biyolojik farklılıkları değil, toplumun onlara biçtiği rollerdir. Toplumdaki cinsiyet rollerini yerine getiremeyen kadınlar kendilerini utanç ve stres içinde hissedebilir ve bu durum, şiddet uygulamalarına ya da intihara kadar varan sonuçlara yol açabilir. Toplumsal cinsiyetçi bakış açısı, kadınları evle, erkekleri ise ev dışı işlerle ilişkilendirerek mekânları birbirinden ayırır. Toplumun kültürel ve sosyal yapısı, cinsiyet rollerine uygun olarak kadınların iş hayatına katılımını genellikle hoş karşılamaz. Katı sosyal roller, kadınların şiddet riskiyle karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır.

Üretim ve iletişim alanındaki dönüşüm, kadın ve ailenin konumunda değişim yaratırken birey ile toplum arasında yaşanan kültürel çatışmalar şiddeti tetiklemektedir. Küreselleşme ile birlikte kadın ve erkeğe biçilen toplumsal roller değişmiş, bu da ev ve iş yaşamındaki rollerin yeniden şekillenmesine yol açmıştır. Kadınların iş gücüne katılması ve eğitim seviyelerinin yükselmesi, cinsiyet rollerine ilişkin algıların değişmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Kırsal alanlarda kadının annelik ve ev işlerine dair geleneksel rolü, şehirdeki çalışan kadınların rollerinin eşler arasında paylaşılmasıyla değişmiş ve bu durum cinsiyet rollerindeki dönüşümü göstermektedir. Kadına atfedilen geleneksel rol algısı bir ölçüde değişim göstermektedir.

2.3. Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddet

2.3.1 Şiddet Kavramı ve Şiddet Olgusunun Temelleri

Şiddet, bireylerin, grupların veya devletlerin başka bireylere ya da topluluklara fiziksel, psikolojik, ekonomik veya sosyal zarar verme amacıyla uyguladığı güç veya baskı olarak tanımlanabilir. Şiddet sadece fiziksel saldırıyı değil, aynı zamanda tehdit, baskı, ayrımcılık, ekonomik sömürü, cinsel istismar ve duygusal zarar verme gibi çeşitli biçimleri de kapsar.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), şiddeti “kendine, başka bir kişiye, bir gruba veya topluma yönelik; yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişimsel bozukluk veya yoksunluk ile sonuçlanması muhtemel olan kasıtlı fiziksel güç veya güç tehdidi kullanımı” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, şiddetin yalnızca doğrudan eylemlerden ibaret olmadığını, dolaylı veya sistematik şiddet biçimlerini de içerdiğini göstermektedir (Kılıç ve Koçak, 2022; Rutherford vd., 2007). Bu geniş tanım; fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik biçimler de dâhil olmak üzere şiddetin birden fazla boyutunu kapsar.

Şiddet, içinde gerçekleştiği bağlama göre farklı türlere ayrılabilir. Örneğin, genellikle güç dengesizliklerinden ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklanan aile içi şiddet; fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismarı kapsayan çok boyutlu bir olgudur. Fransızca kökenli *violence* terimi, bireylerin güç ve baskı yoluyla başkalarına kendi iradelerini dayatmasını ifade eder (Kocacık, 2001: 2). Bu çerçevede şiddet; bir bireye istemediği bir şeyi yaptırma, ona fiziksel zarar verme ya da psikolojik olarak baskı altına alma biçiminde tezahür edebilir.

Şiddetin tanımı, tezahürlerinin yeni biçimlerini ve anlayışlarını barındırarak gelişmeye devam etmektedir. Örneğin, teknolojiyle kolaylaştırılan şiddet, kişilerarası

şiddetin çevrimiçi platformlar aracılığıyla tırmanabildiği dijital çağda önemli bir endişe olarak ortaya çıkmıştır ve bu, şiddetin geleneksel tanımlarının çağdaş gerçeklere nasıl uyum sağlaması gerektiğini göstermektedir (Bailey ve Burkell, 2021). Bilim insanları, şiddeti anlamada kesişimselliğin önemine vurgu yaparak ırk, cinsiyet ve sosyoekonomik statü gibi faktörlerin bireylerin şiddet deneyimlerini şekillendirdiğini belirtmektedir (Bailey ve Burkell, 2021; Guedes vd., 2016).

Şiddet genel olarak, yoğun bir şekilde hissedilen bir duygu durumu olarak da tanımlanır. Gücün kötüye kullanılması, yıkıcı ve yıkıcı etkileri olan saldırgan davranışlar, özel anlamda bireylere zarar veren faaliyetler olarak görülmektedir (Köknal, 2000: 20). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), şiddet ve şiddet olaylarını bir sağlık sorunu olarak kabul etmektedir. Bedensel güce sahip kişilerin bunu kasıtlı olarak başkalarına zarar vermek için kullanmaları şiddet olarak tanımlanır. Fiziksel ve psikolojik zararların yanı sıra kişisel gelişim sorunlarına, yoksunluğa ve hatta ölüme neden olabilirler. Şiddetin bir varlığa zarar veren yıkıcı etkisi her tanımda belirtilmektedir.

Şiddet, kavramsal düzlemde çoğunlukla fiziksel güç kullanımı, sertlik ve zorlayıcılık gibi niteliklerle tanımlanmakla birlikte yalnızca bireyler arası etkileşimlerde değil, toplumsal yapının çeşitli katmanlarında da ortaya çıkan çok yönlü bir olgudur. Şiddet olgusu, özellikle gücün eşitsiz dağılımı, baskı mekanizmaları ve tahakküm ilişkileriyle doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle, şiddeti yalnızca fiziksel boyutuyla ele almak yetersiz kalmakta; psikolojik, sembolik ve yapısal biçimlerinin de kapsamlı biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda şiddet, bireye ya da bir gruba karşı güç kullanılarak fiziksel ya da manevi zarar vermeyi amaçlayan davranışların bütününe ifade eden bir olgu olarak tanımlanabilir. Kocacık ve Çağlayandereli (2009: 25), şiddetin yalnızca fiziksel zarar vermeyi değil, aynı zamanda bireylerin özgürlük alanlarını tehdit etmeyi ve yaşamlarını denetim altına alma girişimlerini de kapsadığını belirtmektedir. Bu nedenle, şiddetin tanımı yalnızca somut ve doğrudan saldırılarla sınırlı kalmamalı; aynı zamanda bireylerin iradesini bastıran, öznelliklerini sınırlandıran ve toplumsal normlar aracılığıyla meşrulaştırılan dolaylı şiddet biçimlerini de içerecek biçimde genişletilmelidir. Geniş anlamda şiddet, yalnızca doğrudan fiziksel eylemlerle sınırlı kalmayıp bireylere zarar veren sistematik, dolaylı ve süreklilik arz eden baskı biçimlerini de kapsamaktadır.

Johan Galtung'un ortaya koyduğu *yapısal şiddet* kavramı, doğrudan bir fail gerektirmeden işleyen; bireylerin temel insani ihtiyaçlarını karşılama olanaklarını kısıtlayan, eşitsiz ve adaletsiz toplumsal düzenleri şiddet biçimi olarak

değerlendirmektedir. Bu çerçevede ekonomik sömürü, ırk temelli ayrımcılık, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve sınıfsal farklılıklar gibi yapılar da şiddet kategorisi içinde yer almaktadır. Bu durum, bireylerin maruz kaldıkları baskılarla baş edememeleri sonucu şiddeti hem içe dönük (kendine zarar verme) hem de dışa dönük (başkasına zarar verme) biçimlerde ifade etmelerine neden olabilir.

Psikanalitik kuram çerçevesinde Sigmund Freud, saldırganlığı insan doğasının temel bir dürtüsü olarak değerlendirir. Ona göre bireyler, bu saldırganlık dürtüsünü ya içselleştirerek kendilerine yöneltirler – bu durum intihar, kendini yaralama gibi davranışlarda görülür – ya da dışsallaştırarak başka bireylere yönelik şiddet biçimlerinde ortaya koyarlar. Bazı durumlarda ise birey hem kendine hem de başkasına yönelen şiddet eylemlerinde bulunabilir. Örneğin, sokakta eşini, sevgilisini ya da çocuğunu öldürdükten sonra intihar eden bireyler, hem içe hem dışa dönük saldırganlık örüntüsünün birleşimini sergilerler. Bu tür vakalar, bireysel patolojiler kadar bireyin içinde bulunduğu toplumsal koşullarla da ilişkilidir.

Psikiyatri alanı, şiddete yönelik davranışların oluşma sebepleriyle ilgili çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalarda şiddeti uygulayan kişilerin karakterleri incelenmektedir. Moses’a göre şiddet yalnızca fiziksel güç kullanımı ile sınırlı değildir; aynı zamanda psikolojik baskı, tehdit ve korkutma gibi unsurları da içerir. Moses, şiddeti toplumsal bağlamda ele alarak bireyler arasındaki güç ilişkileri çerçevesinde değerlendirmektedir. Ona göre şiddet, genellikle bir tarafın diğerine üstünlük kurma ve onu kontrol etme aracı olarak kullanılır.

Öte yandan “Şiddet Üçgeni” çalışmasını yapan sosyolog Galtung (1990: 291), şiddeti üç temel bileşene ayırır: Doğrudan Şiddet (Direct Violence): Bireyler arası veya devlet eliyle uygulanan fiziksel ve psikolojik şiddettir. Saldırıları, işkence, savaşlar, cinayetler ve bireysel şiddet olayları bu kategoriye girer. Yapısal Şiddet (Structural Violence): Toplumsal yapıların adaletsizliği nedeniyle bireylerin veya grupların maruz kaldığı zarar ve mağduriyettir. Örneğin, ekonomik eşitsizlikler, eğitimde fırsat eşitsizliği, sömürü ve ayrımcılık yapısal şiddetin örnekleridir. Galtung’a göre yapısal şiddet, doğrudan bir saldırı olmasa da sistemin bireyler üzerinde baskı oluşturmaları nedeniyle zarar verici bir etkiye sahiptir. Kültürel Şiddet (Cultural Violence): Bir toplumun değerleri, inançları ve ideolojileri aracılığıyla şiddetin meşrulaştırılmasıdır. Dini, ideolojik veya geleneksel normlar, bazı şiddet biçimlerini haklı gösterebilir. Örneğin, cinsiyet ayrımcılığını destekleyen kültürel normlar, namus cinayetlerini meşru gören anlayışlar veya ırkçılığı besleyen söylemler kültürel şiddet kapsamında

değerlendirilebilir. Galtung'un şiddet üçgeni modeli, şiddetin sadece fiziksel bir olgu olmadığını, toplumsal ve kültürel bağlamlarla derinden ilişkili olduğunu vurgular. Bu model özellikle savaşlar, sömürü, eşitsizlikler ve toplumsal adaletsizliklerin analizinde sıkça kullanılmaktadır. Michaud, şiddeti sistematik ve çok boyutlu bir olgu olarak ele alır. Ona göre şiddet, yalnızca bireylerin birbirine uyguladığı bir eylem değil, aynı zamanda toplumsal yapılar tarafından üretilen ve sürdürülen bir süreçtir. Michaud, şiddetin fiziksel, sembolik ve yapısal olmak üzere farklı boyutları olduğunu belirtir. Özellikle sembolik şiddet, bireylerin bilinçaltına yerleşen ve fark edilmesi zor olan baskı mekanizmalarını içerir. Bu bakış açısına göre, şiddet yalnızca fiziksel zarar vermekle sınırlı değildir; aynı zamanda töre, ahlaki ve etik değerler üzerinde de yıkıcı etkiler yaratabilir. Şiddet, dar ve geniş anlamda ele alınmalıdır. Dar anlamda şiddet, genellikle fiziksel saldırılar olarak tanımlanırken, geniş anlamda ise sosyal ve psikolojik boyutlar da dikkate alınmaktadır. Genel olarak şiddet, yalnızca bedensel zarar vermekle sınırlı kalmaz; bireyin zihinsel ve duygusal sağlığını olumsuz etkilemesi ve toplumsal yapıyı zedelemesi de şiddet kapsamında değerlendirilir. Ortadoğu'daki savaşlar, terör saldırıları ve bombalı eylemler şiddetin yaygınlaşmasına neden olurken, televizyon dizileri ve sinema filmleri de bu olguyu sıkça işlemektedir. Spor alanında ise boks, karate ve kickboks gibi mücadele sporları, futboldan sonra en çok ilgi gören ve şiddet unsurları barındıran dallar arasında yer almaktadır. Çocuklar, televizyon ve dijital platformlardaki şiddet içerikli yapımları izleyerek bu unsurları gözlemlemekte, oyun şirketleri ise şiddeti merkeze alan oyunları piyasaya sürerek bu olguyu beslemektedir. Kitle iletişim araçları aracılığıyla yayılan şiddet içerikleri toplumda farklı tepkilere yol açmakta; bazı bireyler tarafından normalleştirilirken, bazıları tarafından reddedilmektedir. Şiddet, günümüzde çocuklardan gençlere, yetişkinlerden yaşlılara kadar herkesin gündelik yaşamda karşılaştığı bir olgu haline gelmiştir. Küresel ölçekte ve Türkiye özelinde uzun süredir tartışılan bir konu olan şiddet, özellikle kadına yönelik şiddet ve şiddetin farklı boyutlarıyla dikkat çekmektedir. Toplumlar, kimi zaman şiddeti bir sorun çözme yöntemi olarak benimsemekte, bu durum ise şiddetin nesiller boyu süregelen bir döngü haline gelmesine neden olmaktadır. Az gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde şiddet, gündelik yaşamın doğal bir parçası olarak algılanabilirken, gelişmiş ülkelerde ciddi bir toplumsal sorun olarak ele alınmaktadır. Şiddet, kadınlar ve erkekler arasındaki güç dengesizliğinin bir sonucu olarak kadınları kontrol altına alma aracı haline gelebilmektedir (Bilican Gökkaya, 2011). Bu nedenle kadınlar yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik, ekonomik ve sosyal şiddet gibi farklı biçimlere de maruz kalmaktadır. Özetle, şiddet

yalnızca anlık fiziksel eylemleri değil, aynı zamanda zararı kolaylaştıran daha geniş sosyal, psikolojik ve yapısal bağlamları da dikkate alan bir dizi tanımlı kapsamaktadır. Şiddeti çeşitli biçimleriyle anlamak, etkili önleme stratejileri geliştirmek ve zararlı davranışların temel nedenlerini ele almak için çok önemlidir.

Şiddetin bireysel düzeydeki kökenleri, psikolojik kuramlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, insan doğasında var olan içsel çatışmalar ve dürtülerin önemli rol oynadığı görülmektedir. Psikanalitik yaklaşımın kurucusu Freud, şiddeti temel içgüdülerden biri olan ölüm içgüdü (thanatos) ile ilişkilendirmiştir. Freud'a göre, bireylerde yıkıma yönelik bilinçdışı bir eğilim mevcuttur; bu eğilim içe yöneldiğinde bireyin kendine zarar vermesine, dışa yöneldiğinde ise başkalarına zarar vermesine neden olur (Balcıoğlu, 2000: 28). Sadist ve mazoşist davranış biçimleri, ölüm dürtüsünün cinsellik ile birleşmesi sonucu ortaya çıkan psikodinamik süreçlerle açıklanmaktadır. Freud'un bu yaklaşımı, Konrad Lorenz'in saldırganlık üzerine geliştirdiği kuramla benzerlik göstermektedir. Lorenz, şiddeti bireyin doğasında bulunan ve dışavurum arayan bir dürtü olarak tanımlar. Ona göre, hayatta kalma dürtüsü temelinde gelişen bu içgüdü, çevresel faktörler tarafından tetiklendiğinde agresif davranışlara dönüşebilir (Fromm, 1993: 37). Bu bakış açısına göre birincil şiddet, yaşamı sürdürmeye yönelik temel dürtülerin bir sonucuyken; kıskançlık, hırs veya toplumsal rekabet gibi duygularla bağlantılı ikincil şiddet ise daha karmaşık motivasyonlarla ortaya çıkar. Erich Fromm ise şiddeti yalnızca yıkıcı bir güç olarak değerlendirmez. Ona göre bazı oyun türleri, şiddetin en masum ve sembolik biçimini yansıtır. Fromm, bu tarz oyunların—örneğin Zen Budistlerinin kılıç oyunları ya da ilkel toplumların ritüel savaş oyunları gibi—öldürme amacı taşımaksızın bireylerin yeteneklerini sergilemeleri için güvenli alanlar sunduğunu ifade eder (Güdüm, 2016: 1986–1987). Bu bağlamda her şiddet davranışı yıkıcı bir anlam taşımaz; bağlamına, niyetine ve sonucuna göre değerlendirilmesi gerekir. Kadınların maruz kaldığı şiddet ise hem fiziksel hem de psikolojik düzeyde derin etkiler yaratmakta; benlik algısında bozulma, özgüven kaybı ve sürekli tehdit algısı gibi sonuçlara yol açmaktadır (Dinçer, 2010). Aile içinde şiddet gören kadınlarda depresyon, içe kapanma ve ataerkil değerlere daha fazla bağlanma eğilimi gözlemlenmektedir. Bu noktada bireysel müdahaleler kadar toplumsal farkındalık yaratmaya yönelik kampanyalar ve sosyal destek sistemleri de önem taşımaktadır (Yıldırım, Öztaş ve Hablemitoğlu, 2013: 83). Çocukluk döneminde şiddete maruz kalan ya da şiddete tanık olan bireylerin, ilerleyen yaşlarda agresif ya da pasif-agresif davranış kalıpları geliştirdikleri görülmektedir. Bu durum, şiddetin kuşaklar arası aktarımı olarak değerlendirilmektedir.

Psikolojik şiddetin tetikleyici faktörleri arasında bireyin içinde yaşadığı toplumun namus, ahlak ve onur gibi kavramlara yüklediği anlam da yer alır (Köse ve Beşer, 2007: 104). Ayrıca, alkol ve madde kullanımı, bireyin davranışlarını kontrol etme becerisini zayıflatarak şiddete olan eğilimi artıran önemli faktörlerden biridir. Alkolün etkisi altında bireyler daha kolay öfke patlamaları yaşayabilir, bu da hem aile içi hem de toplumsal düzeyde şiddet vakalarının artmasına yol açabilir (Salman, 2011: 2). Eğitim düzeyi ile şiddet eğilimi arasındaki ilişki de dikkat çekicidir. Kadın ve erkek arasındaki eğitim farkı, aile içindeki güç ilişkilerini etkileyerek şiddet riskini artırabilir (Zara ve İnci, 2008). Ancak yalnızca düşük eğitim düzeyine sahip bireyler değil, yüksek eğitilmiş kişilerde de şiddet davranışına rastlanabilmektedir. Eğitilmiş bireylerdeki şiddet eğilimi ise daha çok narsisistik kişilik özellikleri kontrol etme isteği ya da egosal çatışmalar gibi psikolojik kaynaklara dayanmaktadır (Akyıldız, 2014: 11).

Eğitim, insan davranışlarını olumlu yönde değiştirme süreci olarak tanımlansa da, toplum içinde yanlış anlaşılabilir. Bu bağlamda bir bireyin yükseköğrenim görmesi onun eğitilmiş olduğu anlamına gelmez; yalnızca akademik bilgiye sahip olduğunu gösterir. Bir erkek, aile içinde şiddete tanık olarak büyüdüğünde saldırgan ve öfkeli bir karaktere sahip olabilmekte kadınları erkeklerden aşağıda görebilmekte ve bu durum şiddete zemin hazırlayabilmektedir (Zara ve İnci, 2008). Böyle bir ortamda yetişen bireyler için kadının şiddet görmesi normalleştirilmektedir (Şenol ve Yıldız, 2013: 7). Kadına yönelik şiddetin psikolojik temeli, bireysel ruh sağlığı faktörlerini, toplumsal normları ve bağlamsal tetikleyicileri kapsayan çok yönlü bir konudur. Çok sayıda çalışma, kadınların deneyimlediği şiddetin yaygınlığını ve türlerini belgelemiş ve psikolojik şiddetin genellikle en yaygın biçim olduğunu vurgulamıştır. Kapsamlı bir anlayış, altta yatan psikolojik zaafı, toplumsal cinsiyet yapılarını ve şiddeti şiddetlendiren durumsal faktörleri incelemeyi gerektirir. Araştırmalar, kadınların önemli bir kısmının çeşitli şiddet biçimleri deneyimlediğini bildirdiğini göstermektedir. Örneğin, İran'da yürütülen bir çalışma, kadınların yaklaşık %73,3'ünün, %58,4'ünün ve %49,1'inin sırasıyla psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet bildirdiğini vurgulamıştır (Nasrabadi vd., 2014). Bu, cinsel olmayan şiddetin (psikolojik şiddet dahil (%21,03) yaygın olarak bildirildiği Kolombiya, Huila'daki bulgulara yankı bulmaktadır (Reyes & Salazar, 2020). Psikolojik şiddetin yaygınlığı, ruh sağlığı sorunlarıyla iç içe geçtiği için özellikle endişe vericidir; Bu tür şiddete maruz kalan kadınlar genellikle daha yüksek oranda depresyon ve kaygı sergilerler (Nasrabadi vd., 2014; Akel vd., 2021). Kadınlara yönelik şiddetin psikolojik etkisi, hamilelik gibi belirli yaşam koşullarıyla da daha da

kötüleşebilir. Hamile kadınlar özellikle savunmasızdır ve hamilelik sırasındaki şiddet, düşük öz saygı, sosyal geri çekilme ve çaresizlik duygularıyla bağlantılıdır (Field vd., 2018; Debono vd., 2017). Kaygı ve depresyon gibi ruhsal sağlık sorunları olan hamile kadınların daha yüksek oranda yakın partner şiddeti (IPV) yaşadığına dair belirtiler vardır (Howard vd., 2013; Biagio vd., 2024). Bu korelasyon, psikolojik çalkantının ilişkilerdeki şiddet dinamiklerinin hem bir katkıda bulunanı hem de bir sonucu olabileceğini düşündürmektedir. Toplumsal ve kültürel faktörler, kadınlara yönelik şiddeti sürdürmede önemli bir rol oynar. Cinsiyet eşitsizliği, erkek egemenliği ve kadın itaatkarlığı hakkındaki yerleşik inançların şiddet içeren davranışları haklı çıkarabildiği önemli bir itici güçtür (LeSuer, 2019). Dahası ataerkil yapılar genellikle şiddeti yakın partner ilişkilerinde bir kontrol mekanizması olarak normalleştirir. Bu normlar, kadınların bu inançları içselleştirdiği ve potansiyel olarak taciz edici davranışları ilişkisel dinamiklerin bir parçası olarak kabul etmesine yol açan zararlı bir döngü yaratabilir (Abeya vd., 2011; Abuhammad, 2020). Bu tür şiddetin çeşitli bölgelerde normalleştirilmesi, toplumsal bağlamın bireysel şiddet deneyimlerini nasıl şekillendirebileceğini göstermektedir. COVID-19 salgını, krizlerin mevcut kırılganlıkları ve şiddeti nasıl daha da kötüleştirebileceğini gösteren çağdaş bir vaka çalışması olarak hizmet etmektedir. Bu dönemde, birçok kadın psikolojik ve fiziksel şiddet vakalarının arttığını bildirmiştir; bu da ekonomik istikrarsızlık ve ev içi ortamlarda hapsedilme gibi stres faktörlerinin taciz edici davranışları yoğunlaştırabileceğini göstermektedir (Akel ve diğerleri, 2021; Rahimi ve Saadati, 2023). Pandeminin neden olduğu toplumsal bozulmalar, kadınların güvenliğinin ve ruh sağlığının kırılganlığını ortaya koymuş ve sistemik destek mekanizmalarına duyulan ihtiyacı vurgulamıştır.

Sonuç olarak, kadınlara yönelik şiddetin psikolojik temeli hem bireysel ruh sağlığı sorunlarında hem de kadınlara yönelik şiddeti hoş gören daha geniş toplumsal çerçevelerde derin köklere sahiptir. Bu etkileşimi anlamak, şiddeti önlemeyi ve mağdurları desteklemeyi amaçlayan etkili müdahaleler geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Ruh sağlığı hizmetleri, yasal korumalar ve toplumsal eğitimi içeren çok disiplinli bir yaklaşım bu önemli halk sağlığı sorunuyla mücadelede hayati öneme sahiptir.

Sosyal boyutlar ele alındığında toplumun inançları, kültürü, eğitim seviyesi, yönetim biçimi, teknolojik ve ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi birçok unsur şiddet olgusunun biçimlenmesinde etkili olmaktadır. 21. yüzyılda iletişim araçlarının değişmesiyle birlikte şiddet dijital ortamlara taşınmış; fiziksel boyuttan çıkarak sanal bir

simülasyon haline gelmiştir (Yengin, 2012, s. 193). Çocuk oyunlarının dijital platformlara kaymasıyla birlikte, şiddet içerikli unsurların sayısında belirgin bir artış yaşanmıştır.

Günümüzde çocuklar, internet aracılığıyla şiddet temalı pek çok oyuna kolaylıkla ulaşabilmektedir. Siber dünyada şiddet, yalnızca bir eğlence biçimi değil, aynı zamanda bir pazarlama aracı haline gelmiştir. Üstelik bu sanal şiddet, yalnızca dijital ortamla sınırlı kalmayıp gerçek hayata da taşabilmektedir. Örneğin, bir gencin, kendisini bir oyunda “vuran” kişiyi gerçek hayatta bularak öldürmesi, dijital şiddetin ulaştığı boyutu gözler önüne sermektedir (Güdüm, 2016, s. 1987).

Şiddetin kültürel ve toplumsal temsillerine yönelik akademik çalışmalar da dikkat çekicidir. Handan Bayındır Tuna’nın “Mehmet Baydur Oyunlarında Kadın Gözüyle Erkek Dünyası ve Kadına Yönelik Şiddetin Dili” başlıklı çalışmasında, kadın ve erkek kimlikleri üzerine önemli değerlendirmeler yapılmaktadır. Tuna’ya göre, Baydur’un eserlerinde kadın ve erkek dünyası sorgulanmakta; bu süreçte uygarlık düzeyi, toplumsal davranış biçimleri ile hem dilsel hem de fiziksel şiddetin etkileri farklı bir bakış açısıyla ele alınmaktadır.

Şiddetin öğrenilebilirliği ise sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde açıklanmaktadır. Bu yaklaşıma göre bireylerin, şiddetin yaygın olduğu ailelerde ve çevrelerde yetişmeleri onları şiddete yönlendiren başlıca etkenlerden biridir. Psikolojik ve sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde şiddet eylemlerinin altında yatan nedenler arasında toplumun yanlış *namus* ve *ahlak* anlayışı, sağlıklı iletişim eksikliği, kendini ifade edememe, madde bağımlılığı ve sorun çözme becerilerinden yoksunluk gibi unsurlar yer almaktadır.

Ataerkil toplum yapılarında kadınlar genellikle hizmet eden bireyler olarak görülürken erkekler, karar verme yetisini tek başlarına ellerinde bulundurmaktadır. Bu durum, aile içindeki güç dengesizliğini derinleştirerek kadının şiddet görme riskini artırmaktadır (Özbey, 2012). Öte yandan toplumun şiddete bakış açısı da bu olgunun yaygınlaşmasında belirleyici bir faktördür. Şiddet, toplum tarafından normalleştirildiğinde ve bir sorun çözme yöntemi olarak görüldüğünde bireyler de bu davranış biçimini meşru kabul etmeye başlamaktadır (Ergil, 2011: 40).

Son olarak, toplumsal değerlerde yaşanan dönüşümler de şiddet davranışlarını tetikleyebilmektedir. Geleneksel rollerin devamını bekleyen erkek bireyler, toplumsal değişimle birlikte kadınların farklı davranışlar sergilemesine tepki gösterebilmektedir. Bu tepki ise zamanla şiddet eylemlerine dönüşebilmektedir (Yazıcı, 2013).

2.3.2. Şiddetin Türleri

Toplumsal yapılar giderek daha karmaşık bir hâl aldıkça, şiddet olgusu hem bireysel hem de toplumsal yaşamın farklı katmanlarında daha görünür hâle gelmiş ve çeşitli biçimlere bürünmüştür. Şiddet üzerine yapılan kuramsal ve ampirik çalışmalarda, tanımsal belirsizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla şiddetin sistematik biçimde sınıflandırılması önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle modern toplumlarda şiddetin çok katmanlı doğası, bu sınıflandırma ihtiyacını daha da belirgin hâle getirmektedir. Ünsal'a (1996: 33) göre şiddet, yalnızca fiziksel eylemlerle sınırlı olmayan; tarihsel bağlam ve toplumsal koşullara bağlı olarak değişkenlik gösterebilen, küresel değişim süreçlerinin bireyler üzerinde yarattığı doğrudan ya da dolaylı baskı biçimlerini de kapsayan geniş bir olgudur. Benzer biçimde Michaud, iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasının şiddetin hem görünümünü hem de yoğunluğunu değiştirdiğini belirtmektedir (1986: 13). Ona göre az gelişmiş toplumlar kaba ve doğrudan şiddet biçimlerine daha sık başvururken, gelişmiş toplumlar şiddeti daha dolaylı ve normlara dayalı yollarla sürdürmektedir. Ayrıca teknolojik gelişmeler, yıkım kapasitesini artırmış ve şiddeti belirli kurallar çerçevesinde daha organize hâle getirmiştir (1986: 37).

Kızmaz, belirli şiddet biçimlerinin toplumun iç dinamikleriyle doğrudan ilişkili olduğunu savunur (2006: 261). Türkiye bağlamında şiddet, çoğu zaman *namus*, *şeref* ve *erkeklik* gibi ataerkil değerlerle meşrulaştırılarak uygulanmaktadır. Kırsal bölgelerden kent merkezlerine yönelen göç dalgalarıyla birlikte kırsalda yerleşik olan şiddet pratikleri kent yaşamına da taşınmış ve bu süreç, sosyal, kültürel ve ekonomik etmenlerin etkisiyle şiddet türlerinin çeşitlenmesine neden olmuştur. Bazı araştırmalar şiddetin ortaya çıkışında sosyoekonomik ve kültürel faktörlerin belirleyici olduğunu öne sürerken, diğer bazı araştırmalar ise şiddetin toplumların dönüşüm süreçleriyle birlikte yeniden yapılandığını ifade etmektedir. Bu çerçevede günümüz toplumlarında şiddetin nedenlerini ve sonuçlarını anlayabilmek adına tipolojik yaklaşımlardan yararlanmak önemlidir. Şiddet olgusu, ele alındığı kuramsal çerçeveye göre farklı biçimlerde sınıflandırılabilir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), şiddeti üç ana başlık altında incelemektedir: kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet ve kolektif şiddet (Dünya Sağlık Örgütü, 2002: 7).

Kendine yönelik şiddet, bireyin kendi bedenine zarar verdiği eylemleri içerir; örneğin intihar girişimleri ya da kendini küçük düşürücü davranışlar bu kategoriye dâhildir.

Kişilerarası şiddet, aile içi ilişkiler, romantik partnerler ya da yabancılar arasında gerçekleşen saldırganlık biçimlerini kapsamaktadır. Kolektif şiddet ise toplumsal, siyasal ya da ekonomik motivasyonlarla gerçekleştirilen, daha geniş ölçekli yapısal şiddet biçimlerini ifade eder.

Bu temel kategoriler altında şiddet, fiziksel, cinsel, psikolojik ya da ihmal ve mahrum bırakma gibi biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin çocuklara yönelik aile içi istismar, kişilerarası şiddet kapsamında değerlendirilirken; gençler arasındaki fiziksel saldırılar, iş yerindeki cinsel tacizler ya da yaşlı bireylerin ihmal edilmesi de bu kapsama dâhildir. Savaş ve silahlı çatışma dönemlerinde yaşanan sistematik cinsel saldırılar ise siyasal şiddet başlığı altında ele alınmaktadır. Kadınların maruz kaldığı fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet biçimleri ile ihmal ve sosyal dışlanma, Dünya Sağlık Örgütü'nün tipolojisine göre kişilerarası şiddet kategorisinde yer alır. Aile içi şiddete maruz kalan ve bunun sonucunda kendine zarar veren ya da intihar eden kadınlar ise kendine yöneltilmiş şiddet örneği oluşturmaktadır. Öte yandan, kadına yönelik şiddetin toplum tarafından tolere edilmesi ya da meşrulaştırılması durumunda bu tutum kolektif şiddetin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu çok boyutlu sınıflandırma kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmalarda analitik bir çerçeve sunmakta ve politik müdahaleler için temel referans sağlamaktadır.

2.3.2.1. Bireyin Kendisine Yönelik Şiddet

Bireyin bilinçli bir şekilde kendine zarar vermesi, psikoloji literatüründe genellikle intihar girişimi ya da oto-agresif davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu tür şiddet, bireyin fiziksel varlığına doğrudan zarar vermeyi içerebildiği gibi duygusal ve zihinsel açıdan da yıkıcı sonuçlara yol açabilecek niteliktedir. Fiziksel düzeyde beden bütünlüğünü tehdit eden davranışlar öne çıkarken; psikolojik boyutta ise özdeğer yitimi, yalnızlık hissi, kronik kaygı ve sosyal izolasyon gibi süreçler bu şiddet biçimini beslemektedir. Günümüzün dijitalleşen toplum yapısı, bireyin kendisine yönelttiği şiddet türlerini daha karmaşık hâle getirmiştir. Özellikle sosyal medya kullanımının artmasıyla birlikte, bireyin kendi zihinsel sağlığına zarar verecek şekilde aşırı karşılaştırma, takıntılı takip ya da kendini sürekli değersiz hissetme gibi davranışlar ortaya çıkabilmektedir.

Örneğin, bir bireyin sosyal medya üzerinden bir başkasını takıntılı bir biçimde izlemeye devam etmesi, yalnızca başkasının mahremiyetini tehdit etmemekte; aynı zamanda kişinin kendi ruhsal bütünlüğünü de zedeleyerek kendine yönelik psikolojik şiddet biçiminde değerlendirilebilmektedir. Bu tür davranışlar çoğunlukla görünmez olduğu için toplumsal düzeyde fark edilmesi güçtür. Ancak bireyin zihinsel sağlığı üzerindeki etkileri, uzun vadede fiziksel şiddet kadar yıkıcı sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle kendine yönelik şiddet yalnızca intihar ya da kendine zarar verme davranışıyla sınırlı görülmemeli; bireyin kendisine karşı uyguladığı her türlü ihmal, baskı, değersizleştirme ve dijital bağımlılık türleri de bu bağlamda ele alınmalıdır.

2.3.2.2. Kişilerarası Şiddet

Kişilerarası şiddet, iki ya da daha fazla birey arasında gerçekleşen ve fiziksel, duygusal, cinsel ya da ekonomik zarar verme amacı taşıyan her türlü saldırgan davranışı kapsayan bir şiddet türüdür. Bu tür şiddet, çoğunlukla aile içi ilişkilerde, romantik partnerlik bağlamlarında, arkadaş çevresinde, iş ortamlarında veya gündelik sosyal etkileşimlerde ortaya çıkabilmektedir. Gerek özel gerek kamusal alanlarda gözlemlenebilen kişilerarası şiddet, bireylerin fiziksel sağlığını tehdit ettiği kadar ruhsal dengelerini de derinden sarsabilmektedir. Bu tür şiddet yalnızca bireysel düzeyde mağduriyet yaratmakla kalmaz; aynı zamanda aile yapısını zedeler, toplumsal uyumu bozar ve sosyal ilişkilerde güven duygusunu aşındırır. Kişilerarası şiddete maruz kalan bireylerde sıklıkla travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, anksiyete bozuklukları, özsaygı eksikliği ve sosyal izolasyon gibi psikolojik sorunlar gelişmektedir. Bu etkiler yalnızca mağdurları değil, aile bireylerini ve çevreyi de doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileyerek toplumda şiddet döngüsünün sürmesine zemin hazırlayabilir. Uzun vadede kişilerarası şiddetin kuşaklar arası aktarım yoluyla normalleşme riski taşıdığı; özellikle çocukların bu tür şiddete tanıklık etmeleri hâlinde, ilerleyen yaşlarda şiddet uygulayıcı ya da yeniden mağdur olma ihtimallerinin arttığı literatürde sıkça vurgulanmaktadır. Bu bağlamda kişilerarası şiddetin önlenmesi yalnızca bireysel değil, aynı zamanda yapısal ve politik müdahaleleri gerektiren çok boyutlu bir toplumsal meseledir.

2.3.2.3. Kadına Yönelik Şiddet

Toplumdaki güç ilişkileri doğrultusunda, otorite aracı olarak kullanılan şiddetin ilk hedeflerinden biri kadınlardır. Kadına yönelik şiddet, kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar görmesine neden olan her türlü şiddet eylemini ifade eder. Bu şiddet türü, kadınların yalnızca bireysel hak ve özgürlüklerine zarar vermekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirerek kadınların ekonomik, sosyal ve siyasi hayata katılımını da engeller. Kadına yönelik şiddet, yalnızca bireysel bir sorun olarak değil, toplumsal ve yapısal bir meseledir. Kültürel normlar, toplumsal cinsiyet rolleri, hukuki eksiklikler ve ekonomik bağımlılık gibi faktörler, bu şiddetin sürmesine neden olan temel etkenlerdir.

2.4. Şiddet Biçimleri

2.4.1. Fiziksel Şiddet

Şiddet, uygulayıcı tarafından fiziksel güç kullanımıyla meydana gelen tüm zararları içerir. Fiziksel şiddet yaygın bir şiddet türüdür ve genellikle şiddet terimiyle özdeşleşmiştir. Fiziksel şiddet, bir bireyin vücuduna zarar verme amacı güden her türlü cebir eylemini ifade eder. Bu şiddet türü, vurma, ısırma, tekme atma, yakma, kesme gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Genellikle yaralanmalar, kırıklar, morluklar ve ölüm gibi somut ve belirgin sonuçlar doğurur. Fiziksel şiddet, etkilerinin görünür olması nedeniyle toplumsal olarak üzerinde en çok durulan şiddet türü olarak kabul edilmektedir.

2.4.2. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, bir bireyin bireyin temel maddi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini kısıtlayarak ya da finansal kaynaklarından mahrum bırakarak uygulanan bir şiddet türüdür. Bu tür şiddet, bireyin istihdam edilmesini engellemeyi, kazancına el koymayı ya da maddi durumuyla ilgili bilgilerden uzak tutulmasını kapsar. Bu şiddet türünün temelinde, mağdurun finansal özerliğini ve bağımsızlığını ortadan kaldırmayı amaçlar. Çoğunlukla ev içi şiddetle yakından ilişkili olan ekonomik şiddet bir partnerin diğerini maddi bağımlılığa itmesiyle gözlemlenir. Mağdurun iş bulmasını engelleme, gelirene el koyma veya tasarruf yapmasını zorlaştırma gibi davranışlar bu kategoriye

girer. Bu tür şiddetin sonuçları arasında, mağdurun yaşam kalitesinde düşüş ve kişisel bağımsızlığının kısıtlanması yer almaktadır

2.4.3. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, farklı demografik gruplardan bireyleri etkileyen, çeşitli biçimlerde ortaya çıkan yaygın bir toplumsal sorundur. Bu sorunun güç dinamikleri, toplumsal normlar ve kültürel beklentiler bağlamında incelenmesi kritik öneme sahiptir. Mevcut bilimsel çalışmalar, cinsel şiddetin yalnızca münferit bir eylem olmadığını; aksine daha geniş toplumsal kalıpların ve cinsiyet rolleriyle ilgili değerlerin bir yansıması olduğunu göstermektedir. Cinsel şiddetin yaygınlığı, farklı coğrafi ve sosyo-kültürel bağlamlarda değişmektedir. Tsai ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırma, zorla seks ve mağdur olma oranlarının; ekonomik kırılganlık, alkol kullanımı ve toplumsal cinsiyete yönelik tutumlar gibi faktörlerin bu tür şiddeti sürdürmede önemli roller oynadığını ve Botswana ile Svaziland gibi bölgelerde özellikle endişe verici boyutlara ulaştığını vurgulamaktadır (Tsai vd., 2011). Benzer şekilde Mchome ve arkadaşları tarafından yürütülen çalışmalar, Tanzania’da evlilik seksini “erkeğin hakkı” olarak çerçeveleyen kültürel normların, birçok kadının yakın ilişkiler içinde cinsel şiddete maruz kalmasına yol açtığını göstermektedir; çünkü rızaya dayalı çerçeveler bile hâkim güç dengesizlikleri tarafından çarpıtılmaktadır (Mchome vd., 2020). Ek olarak, Blondeel ve arkadaşları tarafından yapılan sistematik bir inceleme, cinsel ve toplumsal azınlıkların artan şiddete karşı savunmasızlığını vurgulayarak, kimlik ve toplumsal beklentilerin nasıl ayrımcı şiddete yol açabileceğini ortaya koymaktadır (Blondeel vd., 2017).

Erkeklik ve cinsel şiddet arasındaki etkileşim, geleneksel erkeksi davranışları yücelten toplumsal normlar tarafından belirgin şekilde güçlendirilir. Willie ve arkadaşları (2018), erkeklikle ilgili kültürel senaryoların erkeklerin yakın partner şiddetini nasıl etkilediğini incelemiştir. Çalışma, şiddet içeren davranışın kısmen erkek egemenliğini ve saldırganlığını onaylayan toplumsal normlara atfedilebileceğini göstermektedir. Bu kavram, Espelage ve arkadaşlarının (2014) zorbalık ve cinsel tacizi erkeklik ve akran baskısıyla ilişkilendiren çalışmalarında da yankı bulmaktadır. Bu durum, erkek akranlar arasında şiddet içeren davranışların normalleşmesine dikkat çekmektedir.

2.4.4. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet, bir bireyin özerklik, onur ve ruhsal iyilik hâlini baltalamayı amaçlayan, hem açık hem de gizli zorlayıcı davranışlarla ortaya çıkan yaygın bir istismar biçimidir. Duygusal istismar, manipülasyon, tehditler ve sözlü saldırıları içerir; bunlar ruh sağlığı üzerinde derin ve uzun süreli etkilere sahip olabilir. Bu tür şiddet genellikle diğer cinsiyete dayalı şiddet biçimleriyle iç içedir ve bu da onu halk sağlığı ve sosyal bilimler alanında kritik bir çalışma alanı hâline getirir.

Psikolojik şiddetin ruh sağlığı üzerindeki etkisi önemlidir. Hauw vd. (2020) tarafından yapılan bir araştırmada, psikolojik şiddete maruz kalmanın özellikle diğer şiddet biçimlerine de maruz kalanlar arasında psikiyatrik bozukluklarla anlamlı düzeyde ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Bulgular, psikolojik istismara maruz kalan bireylerin yalnızca fiziksel veya cinsel olmayan şiddete maruz kalanlara kıyasla ruh sağlığı hizmetlerine başvurma oranlarının daha yüksek olduğunu göstermekte; bu da psikolojik travmanın ruh sağlığı üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Akter ve Deeba (2021), psikolojik şiddetin olumsuz psikolojik etkilere yol açabileceğini ve diğer şiddet biçimlerine kıyasla belirgin etkiler gösterdiğini vurgulamaktadır. Farklı şiddet türleri arasındaki etkileşim, mağdurlar için psikolojik tepkileri ve iyileşme süreçlerini karmaşıktırmaktadır.

Ayrıca, çeşitli ortamlarda psikolojik şiddetin yaygınlığı daha geniş sistemik sorunları yansıtmaktadır. Meza vd. (2020) tarafından üniversite öğrencileri arasında yürütülen bir araştırma, psikolojik şiddetin bildirilen en yaygın ikinci şiddet biçimi olduğunu ve genellikle fiziksel şiddetin ardından geldiğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, psikolojik tacizin yakın ve akran ilişkileri içinde normalleştirdiğini vurgulamakta; dolayısıyla eğitim kurumlarında farkındalığın ve müdahale stratejilerinin artırılmasını gerektirmektedir. Akhter vd. (2021) tarafından belirtildiği gibi, cinsiyet dinamikleri bu bağlamda önemli bir rol oynamaktadır; psikolojik şiddet genellikle erkeklerin kadınlar üzerindeki hâkimiyetini güçlendiren toplumsal güç eşitsizlikleriyle bağlantılıdır.

Vilca ve arkadaşlarının (2022) bulguları, cinsiyete dayalı şiddete yönelik tutumları daha derinlemesine anlamayı amaçlamakta ve psikolojik taciz deneyimlerine eşlik eden bilişsel ve duygusal boyutlara dikkat çekmektedir. Araştırma, toplumsal normlar ile değerlerin bireylerin psikolojik şiddet algılarını belirgin biçimde etkilediğini ortaya koymakta; bu nedenle müdahale ve önleme stratejilerinin kültürel bağlamı dikkate alacak biçimde yapılandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Toplumsal beklentilerin birey

davranışlarını nasıl yönlendirdiğini kabul etmek ise, özellikle cinsiyet temelli ilişkilerde psikolojik şiddetin altında yatan nedenlerin anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

Cinsel ve cinsiyet azınlıklarının karşılaştığı zorluklar, özellikle psikolojik şiddet söz konusu olduğunda belirgindir. Bu gruplardan bireyler, homofobik ve transfobik toplumsal tutumlarla birleşen daha yüksek oranda psikolojik tacize maruz kalmaktadır (Blondeel vd., 2017). Bu durum, şiddet deneyimlerinde mevcut olan kritik kesişimselliği vurgulamakta; sistematik ayrımcılık, bu toplulukların deneyimlediği şiddetin psikolojik etkilerini daha da ağırlaştırmaktadır.

Psikolojik şiddetin sonuçları, bireyin ötesine geçerek toplumsal uyumu ve istikrarı da etkilemektedir. Wessells ve Kostelny (2022), yakın partner şiddetinin psikososyal etkilerinin toplumlar arasında yayılabileceğini, toplumsal güveni zayıflatabileceğini ve şiddet içeren davranışları normalleştirebileceğini ifade etmektedir. Bu tür dinamikler kolektif refahı engelleyebilir ve daha geniş toplumsal gerilimlere neden olabilir.

Psikolojik şiddet, özellikle cinsiyete dayalı bağlamlarda, bireylere yönelik şiddetin daha geniş yelpazesini anlamada önemli bir mesele olarak öne çıkmaktadır. Benzersiz özellikleri, ruh sağlığı üzerindeki etkileri ve toplumsal normlarla etkileşimi; sağ kalanlara yönelik önleme, müdahale ve destek çalışmalarında kapsamlı stratejiler geliştirilmesi gereğini vurgulamaktadır.

2.4.5. Yoksun Bırakma ve İhmal Etmek

Bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucu fiziksel, duygusal veya bilişsel gelişiminin olumsuz yönde etkilenmesine neden olan bir şiddet türü, ihmal ve yoksun bırakma olarak tanımlanır. Özellikle çocuklar, yaşlılar, engelliler ve bakıma muhtaç bireyler bu tür şiddete en fazla maruz kalan gruplardır.

Yoksun bırakma, bir bireyin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için gerekli olan temel ihtiyaçlardan (*beslenme, barınma, sağlık hizmetleri, eğitim, sevgi ve ilgi gibi*) bilinçli olarak mahrum bırakılması anlamına gelir. Fiziksel yoksun bırakma; bireyin yeterli beslenme, barınma veya tıbbi bakım alamaması şeklinde ortaya çıkarken, duygusal yoksun bırakma ise sevgi, ilgi ve güven ortamının sağlanmaması sonucu bireyin psikolojik gelişiminin zarar görmesi anlamına gelir.

İhmal, bireyin sorumluluğunu taşıyan kişi ya da kurumların ona gerekli bakım ve korumayı sağlamaması durumudur. Çocuk ihmali, ebeveynlerin veya bakım verenlerin çocuklarının fiziksel, duygusal, tıbbi veya eğitsel ihtiyaçlarını karşılamamasını

kapsarken; yaşlı ve engelli ihmalı ise bu grupların sağlık ve bakım gereksinimlerinin ihmal edilmesi şeklinde görülür.

Çocuklukta kötü muamele, özellikle ihmal, çeşitli ruh sağlığı bozukluklarının önemli bir öncüsü olarak kabul edilmektedir. Örneğin Gallo vd. (2017), çocuklukta kötü muamelenin 18 yaşına kadar depresif bozukluk geliştirme riskine önemli ölçüde katkıda bulunduğunu ve farklı kötü muamele biçimlerinin ruh sağlığı sonuçlarını kötüleştirebileceği kümülatif bir etki teorisini vurgulamaktadır. Bulgular, çocukların birden fazla mağduriyet biçiminin belirtilerini gösterdiği durumlarda ruh sağlığı yörüngelerinin önemli ölçüde etkilendiğini ve erken müdahaleye ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

İhmal mekanizmalarını daha da açıklayan Fan vd. (2023), çocukluk ihmâlinin hem majör depresyon hem de obsesif-kompulsif bozuklukta *anhedoni* gibi zorluklarla, diğer istismar türlerinden daha yakından ilişkili olduğunu göstermiştir. İhmalin temel bir yönü olan yoksunluğun, duygu ve ödül öğrenimi gibi belirli mekanizmalar aracılığıyla gelişimi etkilediği; psikolojik etkilerinin ise genellikle doğrudan istismarla ilişkili olanlardan farklı olabileceği ileri sürülmektedir.

D'Huart vd. (2022), çocukluk çağı kötü muamelesinin özellikle duygusal istismar ve ihmâlin patojenik etkilerini vurgulayarak, bunların yüksek riskli popülasyonlarda ruh sağlığı sorunlarıyla en güçlü korelasyonları gösterdiğini belirtmektedir. Çalışmaları, psikolojik refah üzerindeki kalıcı etkileri göz önüne alındığında, duygusal ihmâlin terapötik bağlamlarda kritik bir faktör olarak tanınmasının önemini pekiştiren literatüre katkıda bulunmaktadır.

İhmalin sonuçları, uzunlamasına çalışmalarla kanıtlandığı üzere, çocukluktan öteye uzanmaktadır. Cohen vd. (2017), fiziksel ve duygusal ihmâlin uzun vadeli sonuçlarını inceleyerek yeni yetişkinlerde olumsuz ruh sağlığı sonuçlarıyla uyumlu farklı ihmal profilleri ortaya koymuştur. Bu bulgular, ihmal ve istismar arasındaki farklılığı vurgulayarak erken yaşam deneyimlerinin yetişkin ruh sağlığını nasıl şekillendirdiğini anlamak için literatürü zenginleştirmektedir.

Yoksun bırakma ve ihmâlin uzun vadeli etkileri oldukça ciddidir. Özellikle çocukluk döneminde maruz kalınan ihmal; bilişsel ve duygusal gelişimde geri kalmaya, sosyal ilişkilerde zorluklara, özgüven eksikliğine ve ruhsal travmalara yol açabilir. Yetişkinler için de depresyon, kaygı bozukluğu ve kronik sağlık sorunları gibi ciddi sonuçlar doğurabilir.

2.5. Aile İçi Şiddet

Aile, bireyin sosyalleşmesinde ve toplumla bağ kurmasında merkezi bir rol üstlenen, toplumsal yapının en temel ve en küçük birimi olarak kabul edilmektedir. Bu kurum, birey ile toplum arasındaki ilişkiyi pekiştiren ve kültürel aktarımın sürekliliğini sağlayan sosyal bir yapı niteliğindedir. Dolayısıyla sağlıklı bir toplumun inşası, sağlıklı ve işlevsel bir aile yapısının varlığına bağlıdır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995: 1). Ancak aile içinde yaşanan iletişim problemleri ve rol çatışmaları çoğu zaman süreklilik gösteren yapısal sorunlara dönüşmektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet temelli gerilimler, erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurma çabasını görünür kılmakta; bu güç ilişkisi ise çoğu zaman fiziksel güce dayalı şiddet pratiklerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Sonuç olarak aile içinde ortaya çıkan bu şiddet, yalnızca mağdurları değil, tüm aile bireylerini fiziksel ve psikolojik düzeyde olumsuz etkilemektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995: 1).

Aile içi şiddet; aile üyelerinden birinin, diğer bireylerin yaşam güvenliğini, bedensel ya da ruhsal bütünlüğünü ve kişisel bağımsızlığını tehdit eden eylem ve davranışlarda bulunması şeklinde tanımlanabilir (Ünal, 2005: 4). Bu tür eylemler, bireyin kişilik haklarını ihlal edecek düzeyde ciddi zararlar içerebilir. İstanbul Sözleşmesi çerçevesinde, aile içi şiddet yalnızca aynı çatı altında yaşayan bireyler arasında değil; mevcut ya da önceki eşler ve partnerler arasında gerçekleşen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik nitelikteki şiddet eylemlerini de kapsamaktadır. Söz konusu sözleşme, şiddet olgusunu yalnızca özel alana ait bir sorun olarak değil, kamusal ve toplumsal bir mesele olarak değerlendirmektedir (Bakırcı, 2015: 134).

Türkiye'de yapılan çeşitli araştırmalar, en yaygın şiddet türünün aile içinde gerçekleştiğini ve mağdurların büyük çoğunluğunu kadınlar ile çocukların oluşturduğunu ortaya koymaktadır (Güler vd., 2005: 54; Ünal, 2005: 4). Polat (2016: 17), aile içi şiddeti aile bireyleri arasında gerçekleşen tüm şiddet davranışlarını kapsayan bir olgu olarak tanımlamaktadır. Bu tür şiddet, aile içindeki güven ilişkilerini ve aidiyet duygusunu temelden zedeleyerek yalnızca doğrudan mağdurlarda değil, olaya tanıklık eden bireylerde de uzun vadeli psikolojik etkiler bırakabilmektedir. En yaygın aile içi şiddet biçimi, erkeğin kadına yönelik uyguladığı şiddet olsa da bu durumdan en fazla etkilenen kesimlerin çocuklar olduğu bilinmektedir. Çocuk istismarı (*child abuse*), çocuğun bakım ve gözetiminden sorumlu bireylerin fiziksel ya da psikolojik zarar verici davranışlarıyla ortaya çıkarken; çocuk ihmali (*child neglect*), çocuğun temel ihtiyaçlarına yeterince

cevap verilmemesi ve duygusal ilgiden yoksun bırakılması durumunu ifade etmektedir (Yıldırım, 1998: 26–27). Bu tür ihmaller, çocuğun sağlıklı gelişimini sekteye uğratan, görünmez ancak derin etkiler bırakan bir şiddet biçimi olarak ele alınmaktadır.

Aile içi şiddet çoğunlukla eşler arasında veya ebeveyn-çocuk ilişkilerinde meydana gelen bir olgu olarak değerlendirilse de, ergen ya da yetişkin bireylerin ebeveynlerine veya büyükanne-büyükbabalarına yönelik şiddet uyguladığı durumlar da literatürde yer almaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995: 7). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun 2024 yılı verilerine göre, Türkiye’de 394 kadın öldürülmüş, 259 kadın ise şüpheli şekilde ölü bulunmuştur. Benzer şekilde gecekondu bölgelerinde yapılan saha çalışmalarında katılımcıların neredeyse tamamının farklı türde aile içi şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. (Ünal, 2005: 4). Aile içi şiddetin yaygınlaşmasında en belirgin etkenlerden biri, erkeklerin kadınlar üzerinde hak iddia ettikleri inanç sistemleridir. Bu düşünce biçimi, kadını korunmaya muhtaç ve pasif bir varlık olarak konumlandırarak erkeğin denetim hakkını meşrulaştırmaktadır. Erkeklerin şiddet eylemlerini, kadınların “uygunsuz davranışları” ya da “namus” gibi geleneksel değerlerle gerekçelendirme eğiliminde oldukları görülmektedir. Türk Dil Kurumu, namus kavramını toplumsal değerlere ve ahlaki normlara bağlılık şeklinde tanımlarken; bu kavramın toplumda büyük oranda kadınlar üzerinden kurgulandığına dair eleştiriler bulunmaktadır (Dinç & Hotun Şahin, 2009: 123–124). 1995 yılında yapılan bir araştırma, bazı katılımcıların “namus uğruna ölünür veya öldürülür” ifadesini onayladıklarını ortaya koymuştur. Bu algı, namus kavramının erkekler açısından bir yaptırım aracı değil, kadınlar üzerinde baskı kurmaya hizmet eden bir denetim mekanizması olarak işlev gördüğünü göstermektedir (Ünal, 2005: 4). Kadınların şiddete maruz kaldıklarında durumu paylaşmaktan kaçınmalarının altında genellikle utanç, şiddetin tekrarlanacağına dair korku, ekonomik bağımlılık ve “aile birliğinin bozulmaması” yönündeki toplumsal baskılar yer almaktadır. Aile içindeki olayların mahrem sayılması da kadınların yaşadıkları şiddeti gizlemelerine neden olmaktadır (Güngörmüş vd., 2014: 57; Ayaz & Yaman Efe, 2010: 24). Ayrıca kadınların ev içi sorumluluklara yoğunlaşması, onları sosyal hayattan izole etmekte ve bilgiye ulaşma imkânlarını kısıtlamaktadır. Tüm bu etkenler, kadınların şiddeti bildirmelerini zorlaştırmakta ve güvenilir verilere ulaşmayı güçleştirmektedir (Şenol vd., 2013: 4). Bazı kadınların yaşadıkları şiddeti “kader” ya da “alın yazısı” olarak kabullenmeleri, bu tür davranışların toplumsal düzeyde meşrulaşmasına zemin hazırlamaktadır. Aile içi şiddete ilişkin doğrudan verilerin kısıtlı olması nedeniyle boşanma gerekçeleri üzerinden yapılan analizlerde, fiziksel şiddet ve

cana kast gibi nedenler yerine daha çok zina gerekçesiyle boşanmalara rastlanması dikkat çekmektedir. Bu durum, şiddetin aile içi mahremiyet gerekçesiyle gizlendiğini ve toplumsal yapılar tarafından normalleştirildiğini göstermektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995: 28).

Sivas'ta hemşirelik bölümü öğrencileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada, erkek ve kadınların yarısından fazlasının ve çocukların önemli bir bölümünün şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir (Güler vd., 2005: 54). 2015 yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde 1812 öğrenciyle yapılan bir araştırmada, "erkek gerektiğinde eşine şiddet uygulayabilir" ifadesine katılan erkek öğrencilerin oranı dikkat çekici düzeyde yüksek bulunmuş; benzer şekilde kadın öğrencilerin yaklaşık %40'ının da bu ifadeye kısmen ya da tamamen katıldığı belirlenmiştir (Can, 2015: 171). Bu bulgular, şiddetin toplumda yaygın bir biçimde meşru görüldüğünü ve özellikle genç nüfus arasında bu algının oldukça güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

Şiddet, hiçbir gerekçeyle haklı gösterilemeyecek bir insan hakkı ihhalidir. Aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kadınların sadece özel alanda değil, kamusal yaşamda da mağduriyet yaşamasına neden olmaktadır. Kadınlar özel yaşamda eşleri veya partnerleri tarafından fiziksel ya da duygusal şiddete uğrarken; kamusal alanda işverenler, yöneticiler, çalışma arkadaşları ya da yabancı kişiler tarafından psikolojik baskı ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu tür sistematik baskılar literatürde "mobbing" kavramıyla açıklanmakta ve özellikle iş yaşamında kadınların psikolojik bütünlüğünü tehdit eden önemli bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır (Güven vd., 2005: 44). Leymann'ın tanımına göre mobbing, bir kişiye yönelik sistematik ve kasıtlı olarak uygulanan psikolojik tacizler bütünüdür ve bu süreç mağdurun psikolojik sağlığının bozulmasıyla sonuçlanmaktadır (Güven vd., 2005: 45).

2.6. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet, çağdaş toplumların karşı karşıya kaldığı en yakıcı sorunlardan biri olmakla birlikte; aynı zamanda normatif düzenlemeler, geleneksel kültürel kalıplar ve toplumsal değerler aracılığıyla çoğu zaman görünmez kılınmakta ya da meşrulaştırılmaktadır. Bu şiddet biçimi, yalnızca bireysel bir saldırı değil; kadının cinsiyetinden ötürü sistematik olarak maruz kaldığı, doğrudan ya da örtük tahakküm biçimlerini içeren çok boyutlu bir olgudur. Özellikle ataerkil toplumsal yapılar içerisinde ikincilleştirilen kadın, hem yetiştiği aile ortamında hem de içinde yer aldığı kültürel

sistemde cinsiyetçi kodlarla şekillendirilmiş bir toplumsallaşma sürecinden geçmektedir. Bu bağlamda kadına yönelik şiddet, günümüzde yalnızca artış göstermemekte, aynı zamanda daha görünür hâle gelmektedir. Kadına yönelik şiddet; fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel zarar verme amacı güden her türlü eylemi kapsar. Bu şiddet türü, doğrudan toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığı temel alır; çünkü kadınların sırf kadın olmalarından dolayı bu tür saldırılara maruz kalmaları, meseleyi yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir boyuta taşımaktadır. Kadına yönelik her türlü şiddet eylemi, kadınların yaşam hakkını, beden bütünlüğünü ve öznellik alanlarını tehdit eden ciddi bir hak ihlali niteliği taşımaktadır. Bu durum, toplumsal tahakküm ilişkilerinin yeniden üretildiği her alanda kendisini gösterebilmekte; bazen doğrudan fiziksel saldırı, bazen de ekonomik bağımlılık ya da psikolojik baskı biçiminde tezahür etmektedir. Türk toplumunun kültürel dokusunda geleneksel değerlerin ağırlıklı olması, kız ve erkek çocuklara yönelik farklı tutumların sergilenmesine neden olmaktadır. Bu durum, kız çocuklarının hem özel hem de kamusal alanda daha fazla ayrımcılığa ve riskli durumlara maruz kalmasına yol açmaktadır (Bora & Üstün, 2005: 18). Kadına yönelik şiddet, bir insan hakları ihlali olduğu kadar; toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı bir yapısal sorundur. Şiddet yalnızca kadınları değil, onların bakımından sorumlu oldukları çocukları da etkilemekte; bu durum kuşaklar arası travmaların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Sosyal öğrenme kuramına göre, şiddet davranışı öğrenilen ve içselleştirilen bir pratik olarak kuşaktan kuşağa aktarılabilmektedir. Berktaş'a (2004: 27) göre kadına yönelik şiddetin kökeninde, kadınların toplumsal olarak ikincil konumda görülmesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanamaması yatmaktadır. Bu eşitsizlik hâli, şiddeti meşrulaştıran kültürel normlarla birleştiğinde şiddet eylemleri yalnızca bireysel patolojilere değil, aynı zamanda yapısal eşitsizliklere de işaret etmektedir. Kadına yönelen şiddet; kadının kimliğine, bedenine ve varoluşuna yönelik her türlü saldırıyı içerir. Bu saldırılar, çoğu zaman kadınları aşağılamak, itaat altına almak ya da cezalandırmak amacıyla gerçekleştirilir. Şiddet olaylarının gerçekleştiği ortamlar ya da mağdurların yaş, etnik köken, inanç, eğitim düzeyi veya sosyoekonomik statüsü gibi unsurlar fark etmeksizin; her kesimden kadının maruz kalabileceği çok katmanlı bir sorundur. Kadınlar hem ev içi rollerinde hem de toplumsal yaşamın çeşitli alanlarında bu şiddet biçimlerine maruz bırakılmaktadır. Söz konusu maruz kalışın temelinde ise toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve erkek egemen yapıların sürekliliği yatmaktadır. 1987 yılında gerçekleştirilen "Dayağa Hayır" yürüyüşü, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin görünür hâle gelmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu toplumsal hareketle birlikte kadınlar, yaşadıkları

mağduriyeti kamuoyuyla paylaşarak “Biz de varız” söylemiyle hak temelli bir mücadele başlatmıştır. Bu süreç, kadına yönelik şiddetin yalnızca aile içi bir mesele değil; sağlık, hukuk, eğitim, sosyoloji ve psikoloji gibi disiplinlerin ilgi alanına giren çok boyutlu bir toplumsal sorun olarak kabul edilmesini sağlamıştır (Yıldırım, 1998: 37–41). Toplumsal cinsiyet rolleri, ayrımcılık pratikleri ve kadın-erkek eşitsizliği, kadına yönelik şiddetin temel kaynakları arasında yer almaktadır. Bu nedenler aynı kalmakla birlikte; şiddetin biçimi, şiddeti gerçekleştirme tarzı ve sonuçları zamanla farklılaşabilmektedir. Konuyla ilgili yapılan birçok araştırma, aile içi şiddetin yaygınlığını ortaya koymaktadır. Avrupa Konseyi’nin verilerine göre, 16–44 yaş aralığındaki kadınların ölüm veya sakatlanma nedenleri arasında aile içi şiddet ön sıralarda yer almaktadır. Hatta bu oran, trafik kazaları, kanser ve benzeri hastalıklardan ölen kadınların sayısından daha yüksektir.

2.7. Kadına Uygulanan Şiddet Türleri

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 2002 yılında yayımladığı “Şiddet ve Sağlık” temalı küresel raporunda, şiddet olgusunu üç temel kategori altında sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma, şiddetin kaynağına, niteliğine ve uygulandığı bağlama göre yapılmış olup kadına yönelik şiddet türlerinin anlaşılması açısından da önemli bir referans çerçevesi sunmaktadır:

Kendine Yönelik Şiddet: Bireyin kendi bedenine ve psikolojik bütünlüğüne zarar verme amacıyla gerçekleştirdiği eylemleri kapsar. İntihar girişimleri, kendini yaralama ya da kendine zarar verici bağımlılık davranışları bu gruba dâhildir.

Bireylerarası Şiddet (Aile İçi Şiddet): Özellikle aile yapısı içinde gerçekleşen ve eş, çocuk, ebeveyn gibi bireyler arasında ortaya çıkan; fiziksel, duygusal veya ekonomik zararı hedefleyen şiddet türlerini içermektedir. Kadına yönelik şiddetin en yaygın biçimlerinden biri bu kategoriye girer.

Kolektif Şiddet: Genellikle tanımadık bireyler arasında ya da kurumsal yapılar aracılığıyla uygulanan şiddeti kapsar. Savaşlar, terör saldırıları, devlet destekli politik baskılar, nefret suçları, ekonomik sömürü ya da toplumsal dışlanma biçiminde kendini gösterebilir (WHO, 2002: 6).

Kadına yönelik şiddet, bu sınıflandırmalara farklı boyutlarda dâhil olabilir. Örneğin, kadının hem hane içinde (bireylerarası) hem de kamusal alanda (kolektif) şiddete maruz kalması mümkündür. Ayrıca kadınların kendi yaşamlarına son vermeye

yönelmesi ya da ruhsal olarak çöküntü yaşaması, şiddetin dolaylı sonucu olarak kendine yönelik şiddet kapsamında değerlendirilebilir.

Kadınlara yönelik en yaygın şiddet biçimi fiziksel şiddet olmakla birlikte; şiddet yalnızca bedensel zarar verme olarak anlaşılmamalıdır. Günümüzde kadınlar; dijital, psikolojik, ekonomik, cinsel ve fiziksel olmak üzere çeşitli biçimlerde şiddete maruz kalmaktadır. Bu türlerin her biri, kadının yaşam alanlarını sınırlandırmakta, öznel haklarını ihlal etmekte ve bireysel/toplumsal düzeyde ciddi travmalara yol açmaktadır:

- Fiziksel şiddet: Vurma, itme, yaralama, silah veya kesici aletle tehdit gibi eylemleri içerir.
- Psikolojik şiddet: Aşağılama, tehdit, hakaret, sosyal izolasyon, kontrol davranışları gibi manevi baskıları kapsar.
- Cinsel şiddet: Rızaya dayalı olmayan her türlü cinsel davranış, cinsel baskı ya da tecavüzü içerir.
- Ekonomik şiddet: Kadının parasal kaynaklarına el koyma, çalışmasına izin vermeme, ekonomik bağımlılık yaratma gibi eylemleri içerir.
- Dijital şiddet: Teknoloji aracılığıyla takip etme, şantaj yapma, özel bilgilere izinsiz erişim ya da dijital ortamda itibarsızlaştırma gibi yöntemlerle gerçekleştirilen şiddet biçimidir.

Kadına yönelik şiddetin bu çeşitliliği, müdahale stratejilerinin yalnızca fiziksel zarar üzerinden değil; tüm bu türleri içerecek şekilde geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

2.7.1. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet

Kadınlara yönelik fiziksel şiddet, farklı kültürler ve bağlamlarda çeşitli kalıplar ve etkilerle ortaya çıkan kritik bir halk sağlığı sorunudur. Bu tür şiddetin yaygınlığı endişe verici derecede yüksektir ve çok sayıda çalışma, şiddetin yaygınlığını ve kadınların sağlığı ile refahı üzerindeki derin etkilerini ortaya koymaktadır. Çok sayıda bölgede elde edilen veriler, kadınların yakın ilişkilerde yaşadıkları önemli fiziksel şiddet oranlarını gözler önüne sermektedir. Örneğin, Brezilya’da yürütülen bir çalışma, kadınların %10,8’inin üç aylık bir süre içinde partnerlerinden fiziksel şiddet gördüğünü ve %48,3 oranında daha yüksek bir psikolojik saldırganlık düzeyinin gözlemlendiğini göstermiştir (Gebara vd., 2019). Benzer şekilde, İran’ın Sanandaj kentinde yapılan bir araştırma, kadınların %43,7’sinin fiziksel şiddete maruz kaldığını ortaya koymuştur (Zarei vd., 2017). Bu tür bulgular, yakın ilişkilerdeki şiddetin endişe verici şekilde normalleştiğini

vurgulamakta; bu davranışları mümkün kılan sistemik faktörleri ele almayı zorunlu hâle getirmektedir.

Kadınlara yönelik fiziksel şiddetin belirleyicilerini araştıran literatür, çeşitli risk faktörlerini ortaya koymaktadır. Örneğin, Türkiye’de yapılan bir araştırma, eşler tarafından aldatılma ve aile üyelerinden şiddete maruz kalma gibi unsurların bir kadının aile içi şiddete maruz kalma olasılığını önemli ölçüde artırdığını göstermiştir (Alkan & Ünver, 2021). Ayrıca sosyoekonomik statü de önemli bir rol oynamaktadır; düşük gelir ve eğitim seviyeleri, sürekli olarak daha yüksek fiziksel şiddet vakalarıyla ilişkilendirilmekte ve ekonomik stresin, haneler içindeki gerginlikleri artırarak taciz edici davranışlara zemin hazırladığı görülmektedir (Yarı vd., 2021; Çakmur, 2023). Dahası, fiziksel şiddetin psikolojik etkilerle kesişmesi, sorunun daha da karmaşık bir hâl almasına neden olmaktadır. Araştırmalar, her iki şiddet biçiminin birlikte görüldüğünü ortaya koymaktadır; fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar, genellikle kaygı ve depresyon gibi yüksek düzeyde psikolojik sıkıntı sergilemektedir (Tesfaw & Muluneh, 2022; Ebrahimi & Mohamadlou, 2019). Fiziksel ve psikolojik şiddetin bu şekilde iç içe geçmesi, kadınlar için intihar eğilimleri ve kronik sağlık sorunları gibi ciddi uzun vadeli sonuçlara yol açabilmektedir (Şen & Bolsoy, 2017; López vd., 2024).

COVID-19 salgını, karantina önlemlerinin savunmasızlıkları artırmasıyla, kadınlara yönelik fiziksel şiddetin yaygınlığını daha da öne çıkarmıştır. Raporlar, bu dönemde aile içi şiddet vakalarında artış yaşandığını; mevcut sağlık krizlerini daha da derinleştirdiğini ve kadınların destek ağları üzerindeki baskıyı artırdığını göstermektedir (Leite vd., 2023; Dabota, 2018). Birçok kadın, tacizcileriyle kısıtlı ortamlarda bulunmuş ve bu durum yalnızca fiziksel şiddet riskini değil; aynı zamanda duygusal ve psikolojik zarar olasılığını da artırmıştır (Reyes & Salazar, 2020; Leite vd., 2023). Kadınlara yönelik fiziksel şiddeti önlemeyi amaçlayan müdahaleler, eğitimsel, ekonomik ve yasal alanları hedef alan çok yönlü bir yaklaşımı içermelidir. Uzun vadeli çözümler arasında kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları, mağdurlara yönelik destek hizmetleri ve aile içi şiddete karşı yasaların daha etkin biçimde uygulanması yer almalıdır. Ayrıca mağdurlar için ruh sağlığı desteğinin entegre edilmesi, bu tür şiddetin psikolojik sonuçlarını hafifletmede hayati öneme sahiptir (Kapiga vd., 2019; Prati, 2019).

Sonuç olarak, kadınlara yönelik fiziksel şiddet, çeşitli toplumsal, ekonomik ve psikolojik faktörlerden etkilenen yaygın bir sorundur. Bu krizin ele alınması, belirleyicilerinin, meydana geldiği bağlamın ve mağdurları güçlendirmek ve gelecekteki olayları önlemek için hedefli stratejilerin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını gerektirir.

2.7.2. Kadına Yönelik Psikolojik ve Sözel Şiddet

Kadınlara yönelik psikolojik ve sözel şiddet, bireyin duygusal ve ruhsal bütünlüğünü tehdit eden; ancak fiziksel iz bırakmaması nedeniyle çoğu zaman göz ardı edilen yaygın bir istismar türüdür. Fiziksel şiddetin aksine, bu şiddet biçimleri daha örtük biçimlerde gerçekleştiğinden tanınması ve müdahale edilmesi daha zordur. Bu bölümde, kadına yönelik psikolojik ve sözel şiddetin tanımı, yaygınlığı, etkileri ve toplumsal bağlamı literatür ışığında incelenmektedir.

Psikolojik şiddet, genellikle bir partnerin kadının özsaygısını, özerkliğini ve benlik değerini zedelemeye yönelik kontrol edici, aşağılayıcı ve baskılayıcı davranışlarını kapsar. Bu şiddet biçimi; tehdit, sindirme, duygusal manipülasyon ve izolasyon gibi eylemleri içerebilir (Cindik-Herbrüggen & Demirkol, 2023). Sözel şiddet ise bu davranışların açık biçimde dile getirildiği; hakaret, bağırma, küçümseyici lakaplar kullanma gibi saldırgan söylemlerle karakterizedir. Locascio ve arkadaşları (2018), bu tür söylemlerin ilişkilerde düşmanca bir atmosfer yarattığını ve kadınların psikolojik sağlığı üzerinde ciddi olumsuz etkiler bıraktığını vurgulamaktadır.

Araştırmalar, psikolojik ve sözel şiddetin genellikle fiziksel şiddetle birlikte ortaya çıktığını ve duygusal kontrol mekanizmalarının ilişkilerde güç kurma aracı olarak kullanıldığını göstermektedir (Workye vd., 2023). Bu tür şiddet, bireyin kimlik algısını zedeleyebilir ve kişisel sınırların ihlali yoluyla uzun vadeli psikolojik zararlar yaratabilir. Kadınlara yönelik psikolojik ve sözel şiddetin küresel ölçekte oldukça yaygın olduğu tespit edilmiştir. Çeşitli çalışmalar, kadınların önemli bir kısmının eş veya yakın partnerlerinden bu tür şiddeti deneyimlediğini ortaya koymaktadır (Tantu vd., 2020; Workye vd., 2023). Örneğin, Etiyopya’da yapılan bir araştırma, lise çağındaki kız öğrencilerin büyük bölümünün yakın partnerleri tarafından psikolojik istismara uğradığını göstermektedir (Tantu vd., 2020).

Bu şiddet biçimlerinin ruh sağlığı üzerindeki etkileri oldukça derindir. Depresyon, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğu gibi rahatsızlıkların bu kadınlarda daha sık görüldüğü belirlenmiştir (Walsh vd., 2015; Cindik-Herbrüggen & Demirkol, 2023). Özellikle psikolojik şiddete maruz kalan kadınların depresyon puanlarının daha yüksek olduğu da araştırmalarla ortaya konmuştur. Ayrıca bu durum, bireylerin sağlıksız başa çıkma stratejileri geliştirmelerine ve yeniden mağduriyet yaşama olasılıklarının artmasına yol açabilir (Locascio vd., 2018). Taciz sürecinin içselleştirilmesi, özsaygının zayıflamasına ve çaresizlik duygularının artmasına neden olur (Workye vd., 2023).

Bu şiddet biçimlerinin sürdürülmesinde toplumsal yapılar, cinsiyet rolleri ve kültürel normlar önemli rol oynamaktadır. Kadınlar üzerinde erkek egemenliğini destekleyen tutumlar, psikolojik ve sözel şiddeti normalleştirerek mağdurların yardım aramasını engellemektedir (Vilca vd., 2022; Thobejane, 2019). Toplumsal cinsiyet normları, kadından beklenen itaatkâr rollerle birleştiğinde, şiddet eylemleri göz ardı edilmekte ya da meşrulaştırılmaktadır (Schneider vd., 2016; Akhter vd., 2021). Birçok kültürde erkek egemenliğini vurgulayan erkeklik anlayışı, psikolojik şiddeti ilişkinin doğal bir parçası olarak görme eğilimini artırmaktadır.

Kadına yönelik psikolojik ve sözel şiddetle mücadele, yalnızca bireysel farkındalık değil; çok boyutlu toplumsal müdahale stratejilerini de gerektirir. Bu stratejiler; farkındalık kampanyalarını, kamuya yönelik eğitim programlarını, psikolojik destek hizmetlerine erişimi ve yasal düzenlemeleri içermelidir. Sözel ve psikolojik şiddetin aile içi şiddet biçimi olarak tanınması, mağdurların korunması açısından önemlidir (Carbó vd., 2018; Semahegn & Mengistie, 2015). Aynı zamanda danışmanlık ve psikolojik destek hizmetlerinin erişilebilir kılınması, kadınların iyileşme süreçlerinde büyük rol oynamaktadır. Bu hizmetlerin sunulduğu güvenli alanlar, mağdurların yaşadıklarını damgalanma ya da misilleme korkusu olmadan ifade edebilecekleri ortamları sağlamalıdır (Machisa vd., 2018).

Sonuç olarak, kadınlara yönelik psikolojik ve sözel şiddet, mağdurların ruh sağlığı üzerinde derin etkiler bırakmakta ve toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretilmesine katkı sağlamaktadır. Bu şiddet biçimlerinin görünmezliği, sorunun çözümünü zorlaştırmakta; ancak kültürel normlara, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve sistematik engellere odaklanan çok yönlü politikalarla bu sorunla etkili şekilde mücadele edilebilmektedir.

2.7.3. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet

Kadınlara yönelik cinsel şiddet, farklı sosyal, ekonomik ve kültürel geçmişlere sahip bireyleri etkileyen yaygın bir sorundur. Cinsel tacizden cinsel saldırıya kadar çok çeşitli eylemleri kapsar ve genellikle cinsiyet eşitsizliği ile güç dengesizliklerinden kaynaklanır. Özellikle cinsel saldırının bir sorun olarak tanınması ve kabul edilmesi, hem yaygınlığını hem de kadınların bu tür olayları bildirirken karşılaştıkları zorlukları anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Cinsel şiddetle ilgili önemli bir içgörü, özellikle eğitim ortamlarında genç yetişkinler arasında yaygın olduğudur. Potter ve arkadaşları'na (2021) göre, üniversite öğrencilerinin önemli bir kısmı cinsel saldırı deneyimlerini

bildirmiştir ve bu durum, kampüslerde hedefli önleme ve eğitim programlarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu tür mağduriyetlerin uzun vadeli etkileri, kadınların kariyer gelişimini ve genel refahını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Potter vd., 2021). Ayrıca, Senn ve Crann (2024), eğitim ve direniş programları aracılığıyla güçlendirme çalışmalarının genç kadınlar arasında cinsel saldırı riskini azaltmada hayati önem taşıdığını savunmakta ve mağdurların yaklaşık %85'inin kadın olduğunu vurgulamaktadır (Senn & Crann, 2024). Psikolojik ve fiziksel yakın partner şiddeti gibi farklı şiddet biçimlerinin bir arada görülmesi, cinsel şiddet olgusunu daha da karmaşık hâle getirmektedir. Martín-Fernández ve diğerleri (2019), psikolojik istismarın genellikle diğer şiddet biçimlerinin öncüsü olduğunu ortaya koyarak, önleyici tedbirlerde bu yönün ele alınmasının önemini vurgulamaktadır (Martín-Fernández vd., 2019). Ayrıca Dhital ve diğerleri (2023), cinsel şiddet de dâhil olmak üzere aile içi şiddetin önemli bir halk sağlığı sorunu oluşturduğunu ve dünya çapında kadınların yaklaşık %33'ünün yaşamları boyunca bu tür şiddete maruz kaldığını belirtmektedir (Dhital vd., 2023). Sosyoekonomik faktörler de aile içi şiddetin dinamiklerinde önemli rol oynamaktadır. Jati ve diğerleri (2019), ekonomik zorlukların genellikle aile içi şiddet vakalarındaki artışla ilişkili olduğunu göstermekte; depresyon ve düşük sosyal destek gibi psikolojik değişkenlerin bu sorunu daha da ağırlaştırdığını ifade etmektedir (Jati vd., 2019). Ayrıca, aile içi şiddetin yaygınlığındaki bölgesel farklılıklar, yerel kültürel ve sosyoekonomik koşulların kadınlara yönelik şiddetin sıklığını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Örneğin, çalışmalar coğrafyaya bağlı olarak aile içi şiddet yaygınlığında farklılıklar olduğunu ortaya koymakta ve bu durum, belirli toplum bağlamlarına göre uyarlanmış müdahalelere duyulan ihtiyacı göstermektedir (Jha & Pathak, 2021; Nadda vd., 2018). Cinsel şiddetin yasal boyutu da aynı derecede önemlidir. Çeşitli çalışmalar, kadınlara yönelik şiddet döngüsünü sürdüren yasal koruma eksikliklerini ve toplumsal tutumlardaki yetersizlikleri vurgulamaktadır. Örneğin, şiddete ilişkin geleneksel bakış açıları, bu algıları değiştirmek için artan kamuoyu farkındalığı ve eğitim gerekliliğine işaret etmekte; Türk toplumunda olduğu gibi, özellikle kırsal alanlarda bu tutumların daha yaygın kabul gördüğü belirtilmektedir (Yazıcı vd., 2022). Jawad ve arkadaşları (2020) ise mağdurları yardım almaya teşvik edebilmek için aile içi şiddeti önemsizleştiren ya da görmezden gelen toplumsal normların mutlaka ele alınması gerektiğini savunmaktadır (Jawad vd., 2020). Sonuç olarak, kadınlara yönelik cinsel şiddetin çok yönlü doğası, bu sorunun yaygınlığıyla etkili bir biçimde mücadele edebilmek için eğitim, yasal reformlar ve sosyoekonomik stratejileri içeren kapsamlı bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Cinsiyet

eşitsizliği ve şiddete yönelik kültürel tutumlar gibi temel nedenlere odaklanmak, cinsel şiddet vakalarını azaltmak ve mağdurları iyileşme süreçlerinde desteklemek açısından büyük önem taşımaktadır.

2.7.4. Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet

Kadınlara yönelik ekonomik şiddet, mali kontrol, temel kaynaklardan mahrum bırakma ve mali karar alma süreçlerinin manipülasyonu gibi taktikleri kapsayan yakın partner şiddetinin (IPV) kritik ancak çoğu zaman yeterince tanınmayan bir boyutudur. Bu şiddet biçimi, kadınların ekonomik bağımsızlığa ulaşma yeteneklerini ciddi şekilde sınırlar ve taciz edici ilişkilerde bağımlılık ve kırılabilirlik döngülerini sürdürebilir. Araştırmalar, ekonomik taciz ile diğer şiddet biçimleri arasında karmaşık bir etkileşim olduğunu ve cinsiyete dayalı şiddeti sürdürmedeki çok boyutlu doğasını vurgulamaktadır.

Ekonomik şiddetin önemli bir yönü, diğer taciz biçimleriyle olan bağlantısıdır. Steinert ve diğerleri, Hindistan'da ekonomik tacizin, kadınlar marjinalleşmelerini telafi etmeye veya mali karar alma süreçlerine katılmaya çalıştıklarında sıklıkla fiziksel ve duygusal şiddete nasıl dönüştüğünü ayrıntılı olarak açıklamaktadır Steinert ve diğerleri (2023). Bu artış, yakın partner şiddeti yaşayan genç kadınların yalnızca ekonomik tacizle değil aynı zamanda gıda güvensizliğiyle de karşı karşıya kaldığı Nijerya'daki bulgularla örtüşmektedir; bu durum, sosyoekonomik durumlarını daha da karmaşık hale getirmekte ve olumsuz sağlık sonuçlarına karşı duyarlılıklarını artırmaktadır (Frost vd., 2023). Bu çalışmalar, ekonomik tacizin yalnızca izole bir olgu olmadığını, tacizciler tarafından kullanılan daha geniş zorlayıcı kontrol kalıplarıyla iç içe geçtiğini vurgulamaktadır.

Ekonomik şiddetin etkileri, anlık mali sıkıntının ötesine geçerek uzun vadeli psikolojik refahı ve sosyoekonomik istikrarı etkilemektedir. Ekonomik taciz, kadınların taciz edici durumlardan kurtulma yeteneklerini büyük ölçüde azaltan ciddi maddi yoksunluk yaratabilir (Postmus vd., 2018). Bu kavram, ekonomik tacizin genellikle şiddetli ilişkilerden kaçmanın önünde bir engel görevi gören derin mali bağımlılığa yol açtığını belirten Postmus vd. tarafından desteklenmektedir (Postmus vd., 2018). Benzer şekilde, Eriksson ve Ulmestig, finansal kontrol taktiklerinin kadınların özgürlüğünü ve inisiyatifini azalttığını ve savunmasızlıklarını daha da derinleştirdiğini savunuyor (Eriksson ve Ulmestig, 2017). Bu tür ekonomik bağımlılıklar şiddet döngülerini sürdürebilir ve mağdurların istismardan sonra özerkliklerini yeniden kazanmalarını ve hayatlarını yeniden kurmalarını aşırı derecede zorlaştırabilir.

Dahası, ekonomik istismarın yapısı karmaşıktır ve bir dizi manipülatif taktiği kapsar. Ekonomik şiddet, paraya erişimi kısıtlama, meşru istihdamı engelleme ve mali kaynakları zorlayıcı bir şekilde kontrol etme gibi davranışlarla ortaya çıkabilir (Sanders, 2014). Chowbey'in araştırması, kadınların ekonomik istismar deneyimlerinin kültürel ve etnik bağlamlara göre nasıl değiştiğini vurgulamaktadır; Birleşik Krallık'taki Güney Asyalı kadınlar, geleneksel cinsiyet rollerine dayanan farklı finansal kontrol tezahürleri yaşamaktadır (Chowbey, 2017). Ekonomik istismarı anlamadaki bu kültürel kesişimsellik, çeşitli nüfusların özel ihtiyaçlarını ele alan hedefli müdahaleleri bilgilendirebilir.

Toplumsal bağlam, kadınların ekonomik şiddet deneyimlerini şekillendirmede de önemli bir rol oynar. Cinsiyet eşitsizliği, yüksek düzeyde cinsiyet eşitsizliği ile karakterize edilen toplumlardaki kadınların genellikle erkek partnerlere daha fazla ekonomik bağımlılıkla karşı karşıya kalması nedeniyle ekonomik istismar için önemli bir risk faktörüdür (Casara vd., 2024). Bu dinamik, kadınların ekonomik sömürü ve şiddete maruz kalma riskinin arttığı ve genellikle istismarcı durumlardan kaçmak için sınırlı başvuru yollarına sahip olduğu düşük gelirli ortamlarda daha da kötüleşir (Kanougiya vd., 2021).

Sonuç olarak, kadınlara yönelik ekonomik şiddet, yakın partner şiddeti kalıplarıyla derinden iç içe geçmiş, çok yönlü ve yaygın bir sorundur. Ekonomik istismara değinmek, bunun kadınların yaşamları üzerindeki etkilerinin ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını ve kadınları ekonomik ve sosyal olarak güçlendiren sistemik değişiklikler yaratma taahhüdünü gerektirir. Müdahaleler, finansal okuryazarlığı artırmaya, kaynaklara erişimi iyileştirmeye ve cinsiyet rollerini ve ekonomik kontrolü çevreleyen normları sorgulayan ve değiştiren ortamlar yaratmaya odaklanmalıdır.

2.8. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

İnsan doğası, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik katmanların etkileşimiyle biçimlenir. Bu çok boyutlu yapı, bireyin yalnızca genetik mirasına değil; aynı zamanda içinde bulunduğu toplumsal, kültürel ve ailevi çevreye de bağlı olarak şekillenir. Birey, bu çevresel unsurların etkisiyle toplumsal sistemin bir parçası hâline gelir. Toplumsal yapı, bireyin düşünce, duygu ve davranış kalıplarını belirlemede önemli bir rol üstlenir. Bu bağlamda, toplumu olumsuz etkileyen davranış örüntülerinden biri olan şiddet, yalnızca bireysel değil; aynı zamanda yapısal bir sorundur. Şiddet, bireylerin eğitim

süreçlerinden geleceğe dair umutlarına kadar geniş bir yelpazede yıkıcı etkiler oluşturmakta ve yaşam kalitesini doğrudan tehdit etmektedir.

Şiddetin kökeninde bireyin içinde bulunduğu ailenin, sosyal grubun ya da genel olarak toplumun sahip olduğu inanç sistemleri, kültürel kodlar, geleneksel uygulamalar ve hukuksal yapılar önemli bir yer tutar. Ayrıca siyasal, ekonomik, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik faktörler de şiddetin ortaya çıkmasında ve sürmesinde etkili olmaktadır. Bu çerçevede kadına yönelik şiddetin temelinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet temelli ayrımcılık yatmaktadır. Ataerkil sistemin bir ürünü olarak inşa edilen erkeklik normları, erkeği güçlü, denetleyici ve üstün bir konuma yerleştirirken; kadını edilgen ve ikincil bir konumda kurgulamaktadır. Bu toplumsal inşa, kadınların haklarının ihlaliyle sonuçlanan şiddet biçimlerine zemin hazırlamaktadır. Kadına yönelik şiddet (KYŞ), çok katmanlı bir toplumsal problem olarak yalnızca bireysel davranış bozukluklarıyla değil; aynı zamanda yapısal eşitsizliklerle ilişkilidir.

Bu olgunun nedenleri incelendiğinde, sosyoekonomik, kültürel ve psikolojik etkenlerin birbirini besleyen biçimde şiddeti körüklediği görülmektedir. Örneğin, ekonomik sıkıntıların ve işsizlik gibi durumların aile içi çatışmaları artırarak şiddeti tetiklediği pek çok çalışmada raporlanmıştır. Cerit ve Yılmaz (2022), ekonomik zorlukların özellikle kadının gelir getirici bir işte yer almaması durumunda gerilimi artırarak şiddeti meşrulaştıran bir faktör hâline geldiğini ifade etmektedir. Benzer şekilde Abeya ve arkadaşları (2012), kadınların ekonomik bağımsızlıklarının yetersiz olmasının şiddet içeren ilişkilerden çıkmalarını zorlaştırdığını ve bu durumun şiddet döngüsünü pekiştirdiğini vurgulamaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin, yetişkinlikte yakın partner şiddeti (IPV) ile karşılaşma olasılığını önemli ölçüde artırdığına yönelik kanıtlar da mevcuttur. Özellikle cinsel ya da fiziksel istismara uğrayan kadınların, yetişkinlikte benzer şiddet davranışlarına maruz kalma ihtimali üç ila dört kat artmaktadır (Karamitanha vd., 2024). Bu durum, çocuklukta yaşanan mağduriyetlerin ileriki dönemlerde şiddeti olağanlaştıran bir zihinsel altyapı oluşturduğuna işaret etmektedir. Ayrıca çocuklukta aile içi şiddete tanıklık etmek, bireyin ilişkilere dair normatif beklentilerini şekillendirmekte ve şiddeti bir iletişim ya da güç gösterisi aracı olarak kabul etmesine neden olabilmektedir (Abeya vd., 2011).

Ruh sağlığı, kadınların şiddet karşısındaki savunmasızlığını artıran bir başka önemli faktördür. Özsaygının düşük olması, depresyon, umutsuzluk gibi psikolojik sorunlar, IPV mağduru olma riskini yükseltmektedir (Field vd., 2018). Psikolojik sorunlarla mücadele eden kadınlar, genellikle sosyal izolasyona maruz kalmakta ve bu

durum, onları destek mekanizmalarından mahrum bırakmaktadır. Bu durum, kadınlara yönelik şiddetle mücadelede ruh sağlığı temelli müdahalelerin ne derece kritik olduğunu gözler önüne sermektedir.

Ekonomik koşullar, kadına yönelik şiddetin hem ortaya çıkmasında hem de sürekliliğinde kilit bir rol oynamaktadır. Hane içinde yaşanan mali baskılar, aile bireyleri arasında gerilimi artırarak şiddetin zeminini hazırlar (Reyes & Salazar, 2020). Kadınların ekonomik bağımsızlıklarının olmayışı, onları şiddet içeren ilişkilerde kalmaya zorlayan yapısal bir engel teşkil eder (Alkan vd., 2021). Bu bağlamda, kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi yalnızca bireysel refah açısından değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet temelli şiddetin azaltılması bakımından da önemlidir.

Toplumda hâkim olan erkek egemen normlar, ekonomik kaynaklar üzerindeki kontrolü meşrulaştırmakta ve kadınların iktisadi hayatta söz sahibi olmasını engellemektedir. Toplumsal normlar ve kültürel yapılar da kadına yönelik şiddetin anlaşılmasında önemli göstergelerdir. Birçok kültürde hâlâ geçerliliğini koruyan ataerkil anlayışlar, erkek egemenliğini doğallaştırmakta ve kadına yönelik şiddeti “itaatsizlik” ya da “niza” durumunda meşru bir müdahale biçimi olarak sunmaktadır (LeSuer, 2019). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanamadığı bölgelerde, IPV oranlarının daha yüksek olduğu ve bu durumun yerleşik değer yargılarından beslendiği görülmektedir (Humbert vd., 2021). Toplumun şiddeti bir norm olarak içselleştirdiği durumlarda ise mağdurların yardım talep etmeleri ve destek aramaları güçleşmektedir. Alkan ve arkadaşları (2022), bu tür ortamlarda şiddet davranışlarının sessizlik ve kabullenme kültürüyle desteklendiğini belirtmektedir. Bu noktada kamuoyunun bilinçlendirilmesi ve eğitim yoluyla normatif değerlerin dönüştürülmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, kadına yönelik şiddetin nedenleri oldukça katmanlıdır ve bireysel travmalardan ekonomik bağımlılığa, psikolojik kırılmalardan kültürel normlara kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu sorunun üstesinden gelinmesi, yalnızca yasal düzenlemeleri değil; aynı zamanda ekonomik güçlenme programlarını, ruh sağlığı hizmetlerini, eğitim politikalarını ve toplumsal farkındalık çalışmalarını da içeren çok yönlü stratejik müdahaleleri zorunlu kılmaktadır.

2.8.1. Bireysel Nedenler

Kadına yönelik şiddet (KYŞ); psikolojik, ekonomik, davranışsal ve sosyo-kültürel unsurları kapsayan çok sayıda bireysel faktörden etkilenen, karmaşık bir olgudur. Bu

yaygın sorunu önlemeye ve ele almaya yönelik etkili müdahale stratejileri geliştirmek için, bireysel düzeydeki nedenlerin derinlemesine anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Araştırmalar, çocukluk dönemindeki deneyimlerin yetişkinlikte mağduriyet riskini öngörmede kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Çocukken istismara veya şiddete maruz kalan kadınların, yetişkin ilişkilerinde şiddetle karşılaşma riskinin daha yüksek olduğu bulgulanmıştır (Guedes vd., 2016). Aile içi şiddete tanık olmak ya da kötü muamele görmek, yalnızca kadınların ruh sağlığını ve genel refahını olumsuz etkilemekle kalmaz; aynı zamanda şiddeti yetişkin romantik ilişkilerde çatışmaya verilebilecek meşru bir yanıt olarak normalleştirebilir (Awang vd., 2022). Dahası, olumsuz çocukluk deneyimleri, nesiller boyu devam edebilen bir şiddet döngüsünü besleyerek duygusal ve davranışsal sorunlara yol açmaktadır (Mehri vd., 2021).

Ruh sağlığı da KYŞ dinamiklerinde önemli bir belirleyicidir. Düşük özsaygı, depresyon ya da çaresizlik duygusu yaşayan kadınlar, yakın partner şiddetine maruz kalma açısından daha yüksek risk altındadır (Kaur & Garg, 2009). Bu psikolojik kırılganlıklar, önceki travmaların ya da sürekli strese maruz kalmanın sonucu olabilir ve kadınların partnerleri tarafından yöneltilen şiddet eylemlerine karşı dirençlerini azaltır (Polat vd., 2020). Öte yandan, toplumsal cinsiyet normlarının içselleştirilmesi, kadınların ilişkilerinde kabul edilemez davranışları meşrulaştırmasına ya da kabullenmesine yol açarak mağduriyet durumlarını kalıcı hâle getirebilir.

Madde bağımlılığı da KYŞ ile bağlantılı önemli bir risk unsurudur. Pek çok çalışma, alkol kullanımıyla kadına yönelik şiddet arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Cerit & Yılmaz, 2022). Alkol bağımlısı erkeklerin şiddet davranışları sergileme olasılığının daha yüksek olduğu ve bunun genellikle ilişkilerdeki gerilimleri tırmandırdığı saptanmıştır (Adjah & Agbemafla, 2016). Bu davranış örüntüsüne, şiddeti çatışmaya yönelik meşru bir tepki olarak gören anlayışın eşlik etmesi, istismar döngüsünün kuşaklar boyu sürmesine katkıda bulunabilir (Dikmen & Çankaya, 2020).

Kadına yönelik şiddet toplumsal bir mesele olmakla birlikte, kadının eğitim düzeyinin artması, kendini ifade edebilmesi, özgürleşmesi, bilinçlenmesi ve çalışma hayatına katılması, davranış değişimini bireysel düzeyde tetikleyen önemli faktörlerdendir. Ancak, geleneksel aile düzeninin dışında davranan kadın, örneğin ev işlerini aksatması ya da eşinin alanına müdahale etmesi gibi gerekçelerle erkeğin kıskançlık veya öfke tepkileriyle karşılaşabilir ve bu durum şiddet riskini artırabilir. Kadın, şiddetten kurtulmak için mevcut ortamdan ayrılmak istese de, ekonomik ve sosyal

açıdan güçsüz hissetmesi çoğu zaman şiddeti “katlanılabilir” görmesine ve o ortamda kalmaya devam etmesine yol açmaktadır.

Özetle, kadına yönelik şiddetin bireysel düzeydeki nedenleri; psikolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal faktörlerin karmaşık etkileşimi içinde derinlemesine kök salmıştır. Bu nedenlerle mücadele, sağlığın sosyal belirleyicilerini bütüncül bir şekilde anlamayı; hedef odaklı eğitim programları geliştirmeyi ve kadına yönelik şiddeti besleyen kültürel normlara karşı kolektif bir farkındalık oluşturmayı gerektirmektedir.

2.8.2. Psikolojik ve Sosyolojik Nedenler

Kadına yönelik şiddetin psikolojik ve sosyolojik temelleri, yalnızca bireysel deneyimlerle sınırlı olmayıp toplumsal yapıların, kültürel normların ve yerleşik cinsiyet rollerinin derinliklerine kadar uzanan karmaşık bir zemine sahiptir. Bu etkenler, özellikle yakın partner şiddeti, psikolojik baskı ve cinsel şiddet gibi farklı şiddet biçimlerinin ortaya çıkmasında karşılıklı etkileşim hâlinde işlev görmektedir.

Psikolojik perspektiften bakıldığında, şiddet, bireysel davranış örüntüleri ve içsel çatışmalarla ilişkilidir. Psikanalitik yaklaşımın kurucularından Sigmund Freud, saldırganlık ve şiddeti insan doğasındaki temel dürtülerle ilişkilendirerek, bu durumu ölüm içgüdü (thanatos) kavramıyla açıklamıştır (Afşar, 2015: 716). Freud’un yaklaşımı, Fechner’in “canlı tüm süreçlerin sonunda cansız maddeye dönüşeceği” varsayımından etkilenmiş ve bireylerin bilinçdışı düzeyde bir kendini yok etme arzusunun sahip olabileceği görüşünü doğurmuştur. Bu bağlamda saldırganlık, bireyin içsel yıkım dürtüsünün dışa yoneltilmesiyle ortaya çıkar (Gençtan, 1998: 30–32).

Freud’a göre, insan doğası sürekli bir çatışma hâlinindedir; ancak bu yıkıcı eğilimler, yaşam içgüdüleri tarafından bastırılır (Gençtan, 1997: 60–61). Psikanalitik kurama göre sağlıklı bir ruhsal işleyiş, id, ego ve süper ego arasında kurulan dengeli etkileşime bağlıdır. Bu denge bozulduğunda, bastırılan dürtüler bilinçdışında birikerek yoğun içsel çatışmalara yol açabilir. Ego işlevlerinin zayıflaması, anksiyete bozuklukları, sosyal uyum problemleri ve yıkıcı davranış örüntülerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlar (Tuzcuoğlu, 1995: 2).

Ayrıca, mükemmeliyet arzusu, kontrol ihtiyacı ve onaylanma beklentisi gibi bireysel psikolojik gereksinimlerin karşılanmaması da şiddet davranışlarına neden olabilir. Soysal’a (2007: 7) göre, modern toplum, “arzu nesnesinin sahip olunması gereken bir zorunluluk hâline getirildiği” bir düzen olarak işlemektedir. Bireyler,

toplumsal yapı ve medya aracılığıyla sürekli daha fazlasını istemeye yönlendirilmekte; bu arzular tatmin edilmediğinde ise hayal kırıklığı, öfke ve saldırganlık gibi duygular şiddet olarak dışa vurulabilmektedir. Beklediği ilgiyi görmeyen birey, toplum, aile ya da iş çevresinde şiddeti bir tepki aracı olarak kullanabilir (Soysal, 2007: 7).

Sosyolojik açıdan şiddet, bireyler arasındaki güç ilişkilerinin bir sonucu olarak değerlendirilir. Bu yaklaşım, şiddetin yalnızca fiziksel saldırganlıkla sınırlı olmadığını; semboller, dil ve kültürel temsiller aracılığıyla da ortaya çıkabileceğini vurgular. Sosyolojik kuramlar, şiddetin savaş, terör, etnik temizlik, nefret suçları ve aile içi şiddet gibi çok geniş bir yelpazede gerçekleşebileceğini öne sürer.

Kaynak teorisini aile yapısına uyarlayan Goode, aileyi bir güç sistemi olarak tanımlar. Goode'ye göre, aile içinde daha az ekonomik ya da sosyal kaynağa sahip olan erkeklerin, bu eksikliği otorite sağlamak amacıyla şiddet yoluyla telafi etme eğilimleri artmaktadır. Buna karşın, aile dışı kaynaklara erişimi yüksek olan erkeklerin şiddet uygulama olasılıkları daha düşüktür (Başbakanlık Araştırma Kurumu, 1995: 8). Bu bakış açısı, şiddetin yalnızca bireysel eğilimlerden değil, içinde bulunulan sosyal ve yapısal bağlamlardan da beslendiğini ortaya koymaktadır.

Goode'ye göre şiddet, birey ya da grupların karşı tarafı kontrol etmek, bastırmak ya da zarar vermek amacıyla fiziksel, psikolojik, cinsel ya da ekonomik güç kullanmasıdır. Kadınların kamusal alanda daha görünür hâle gelmesi, geleneksel erkek otoritesini tehdit edebilmekte; bu tehdit algısı bazı erkeklerin özel alanlarda, özellikle de aile içinde, kontrolü yeniden tesis etmek amacıyla şiddet kullanmalarına yol açmaktadır.

Toplum düzeyinde şiddet, yaş, eğitim düzeyi ya da sosyoekonomik statüden bağımsız olarak her kesimde görülebilmektedir. Eğitimsizlik, yoksulluk ve kültürel olarak şiddetin meşru bir davranış biçimi olarak kabul edilmesi, şiddetin yaygınlaşmasında belirleyici faktörlerdendir (Winston, 2002: 283). Dolayısıyla, şiddeti yalnızca bireysel patoloji olarak değil; kültürel, ekonomik ve yapısal boyutlarıyla ele almak, sorunun çözümünde çok disiplinli bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

2.9. Kadına Yönelik Şiddet Verileri

Kadına yönelik şiddet, her geçen gün artış gösteren yapısıyla yalnızca bireysel bir sorun değil, toplumsal düzeyde derin bir yapısal soruna da işaret etmektedir. Bu durumun görünür kılınmasında, kadın örgütleri ve kadın odaklı habercilik anlayışını benimseyen platformlar önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda, Bianet tarafından yürütülen

sistematiik veri toplama çalışmaları, kadına yönelik şiddete ilişkin istatistiklerin düzenli olarak kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. Bianet'in yıllık raporlarına göre, Türkiye'de erkekler tarafından öldürülen kadın sayısı 2020 yılında en az 284 iken, 2021'de en az 280, 2022'de en az 334 ve 2023 yılında ise en az 315 olarak kaydedilmiştir. Bu artış eğilimi, kadına yönelik şiddetin toplumsal boyutunun derinleşerek sürdüğünü ve yapısal bir eşitsizlik sorunu olarak varlığını koruduğunu göstermektedir.

2.9.1. Kadın Cinayetleri

Kadınlara yönelik cinayetler, geçmişte genellikle yalnızca "cinayet" olarak tanımlanırken, zamanla literatürde *femicide* (kadın cinayeti) terimiyle ifade edilmeye başlanmıştır. Femicide, özellikle kadınların yalnızca cinsiyetleri nedeniyle hedef alınarak öldürülmesini ifade eder ve bu kavram ilk kez 1800'l yıllarda literatüre girmiştir. Femicide kavramı, toplumsal cinsiyet temelli şiddetle doğrudan ilişkilidir; bir kadının sırf kadın olduğu için öldürülmesi, toplumsal normlar, ataerkil değerler ve derinleşmiş cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Buradaki temel vurgu, öldürme eyleminin herhangi bir bireye değil, toplumsal olarak tarihsel süreçte ikincil konuma itilmiş bir kimliğe, yani kadına yöneltilmiş olmasıdır.

Günümüzde literatürde bu kavram yaygın şekilde kullanılmakta olup, kadın cinayetleri kadına yönelik şiddetin en u ve geri dönüşsüz boyutunu temsil etmektedir. Kadın cinayetleri, kadınların maruz kaldığı yapısal şiddet dnğsnn ve cinsiyet temelli eşitsizliğin en trajik ve ölümcül sonucudur. Bu olgunun anlaşılması, yalnızca bireysel düzeyde işlenen cinayet vakalarının ötesinde, şiddetin kökenlerine, nedenlerine ve toplumsal düzlemde nasıl yeniden üretildiğine dair bütüncül bir perspektif gerektirir.

Kadın cinayetleri çoğu zaman "namus", kıskançlık, terk edilme, reddedilme, kışkırtma, öfke ya da cinnet gibi gerekçelerle meşrulaştırılmaya çalışılmakta; ancak bu gerekçeler, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin üzerini örten ve esasen ataerkil düzeni koruyan bahaneler olarak karşımıza çıkmaktadır. Nihai sonuç çoğu zaman kadının yaşamının elinden alınmasıyla sonuçlanmaktadır.

Bourdieu, erkek şiddetini ve özellikle kadına yönelik şiddeti, toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında ele alır. Ona göre sembolik şiddet, doğrudan fiziksel şiddetle sonuçlanmasa dahi toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gizleyen, meşrulaştıran ve yeniden üreten bir şiddet biçimidir. Bourdieu'nün perspektifinden bakıldığında, erkeğin kadına

yönelik şiddeti, sembolik şiddetin somut bir uzantısıdır; erkekler bu şiddet aracılığıyla toplumsal yapılar ve kültürel normlar tarafından kendilerine atfedilen güç ve otorite konumlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rollerinden ve ataerkil önyargılardan kaynaklanan toplumsal düzen, kadın cinayetlerini hem desteklemekte hem de meşrulaştırmaktadır.

2.9.2. Kadının Korunma Talepleri

Kadınlar, şiddete maruz kaldıklarında veya risk altındayken, devlet destekli mekanizmalar ya da kadınların dayanışma ağları aracılığıyla sınırlı da olsa bazı başvuru kanallarına ulaşabilmektedir. Ancak mevcut uygulamalara rağmen, kadınların bu destek kanallarına erişimi ve somut bir destek alabilmesi hâlâ önemli sorun alanlarından biridir. Başvuru mekanizmalarının sayıca yetersiz olması, kadınların haklarına ilişkin bilinç düzeylerinin düşük olması ve nereye başvurabileceklerine dair bilgi eksikliği, mağdurların çoğu durumda sessiz kalmayı tercih etmelerine neden olmaktadır. Bu durum özellikle evli kadınlar için geçerli olmakla birlikte, risk altındaki kadınlar veya evli olmayan bir fail tarafından şiddete maruz bırakılan kadınlar için süreç daha karmaşık ve zorlu bir hâl almaktadır. Dolayısıyla, şiddetin görünür kılınması ve ifşa edilmesi çoğu durumda çeşitli toplumsal baskılar ve yapısal engeller nedeniyle daha da güçleşmektedir.

Türkiye’de aile içi şiddetle mücadeleyle yönelik yasal düzenlemeler, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması bağlamında önemli yasal adımların atılmasını sağlamıştır. Bu kapsamda ilk düzenleme, 1998 yılında kabul edilen 4320 sayılı *Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun* olmuştur. Söz konusu yasa, Türkiye’de aile içi şiddetle mücadelede atılan ilk sistematik adım olma özelliği taşımaktadır. Ancak bu kanun, hem ismi hem de kapsamı gereği yalnızca aile içindeki bireyleri korumaya odaklanmış; toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet gibi daha geniş boyutları kapsamakta yetersiz kalmıştır. Bu nedenle yalnızca aile içi şiddet çerçevesinde sınırlı bir koruma mekanizması sunmuştur.

Geniş kapsamlı bir düzenlemeye duyulan ihtiyaç doğrultusunda, 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkındaki Kanun*, şiddetle mücadelede daha bütüncül bir yaklaşım benimsemiştir. Bu kanun, hem kadınları hem de aile bireylerini korumayı amaçlamakta; aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasına yönelik önemli ilkeler içermektedir.

6284 sayılı Kanun, özellikle şu alanlarda belirleyici düzenlemeler getirmiştir:

- Kadına Karşı Şiddetle Mücadele: Şiddet mağdurlarının korunması için koruma tedbirleri, uzaklaştırma kararları, geçici barınma imkânları ve psiko-sosyal destek gibi hizmetlerin sağlanmasına olanak tanınmıştır.
- Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğiyle Mücadele: Şiddetin yalnızca özel alana özgü bir mesele olmadığı, toplumsal cinsiyet temelli bir eşitsizlik sorunu olduğu vurgulanarak, mesele daha geniş bir toplumsal bağlamda ele alınmıştır.
- Mağdurlara Yönelik Destek Hizmetleri: Kadın sığınma evlerinin yaygınlaştırılması, yasal danışmanlık, psiko-sosyal destek ve rehberlik hizmetlerinin kapsamı genişletilmiştir.
- Acil Durumlarda Etkin Müdahale: Şiddet mağdurlarının korunmasına yönelik hızlı müdahale mekanizmaları oluşturularak, mağdurların en kısa sürede güvence altına alınması hedeflenmiştir.

Tüm bu düzenlemeler, kadına yönelik şiddetin hem bireysel hem de toplumsal bir sorun olarak ele alınması gerektiğini vurgulamakta ve devletin bu alandaki sorumluluğunu tanımlamaktadır. Bu düzenlemelerin uluslararası dayanağı ise İstanbul Sözleşmesi olmuştur. 2011 yılında İstanbul’da imzaya açılan *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*, kadına yönelik şiddeti bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılık biçimi olarak tanımlamış; taraf devletlere şiddeti önleme, mağdurları koruma, failleri cezalandırma ve bütüncül politikalar geliştirme yükümlülüğü getirmiştir. İstanbul Sözleşmesi, 6284 sayılı Kanun gibi ulusal düzenlemelerin hazırlanmasına da rehberlik etmiş; şiddetin yalnızca özel alanla sınırlı olmadığını, kamusal alanda da mücadele edilmesi gereken bir toplumsal sorun olduğunu vurgulamıştır. Türkiye’nin 2021 yılında İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmiş olması, kadın hareketleri ve insan hakları savunucuları tarafından ciddi bir geri adım olarak değerlendirilmiştir. Buna rağmen İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddetle mücadelenin uluslararası standardı olarak hâlâ önemli bir referans metni olmayı sürdürmektedir.

Tüm bu düzenlemeler, kadına yönelik şiddetin hem bireysel hem de toplumsal bir sorun olarak ele alınması gerektiğini vurgulamakta; devletin ve toplumun bu alandaki sorumluluğunu açıkça ortaya koymaktadır.

2.9.2.1. Sığınak Talep Etmek

Kadınlar, şiddet nedeniyle yaşamlarını tehdit altında hissettiklerinde, sığınma evlerine yerleştirilme talebinde bulunabilirler. Bu sığınma evleri, kadınların geçici barınma sağladığı, güvenli alanlardır.

2.9.2.2. Geçici Koruma (Yakın Koruma) Altına Alınmayı Talep Etme

Kadınlar, yasal olarak bir geçici koruma kararı talep edebilirler. Bu karar, mahkeme tarafından verilir ve kadının şiddet görmesini engellemek amacıyla koruma tedbirlerinin uygulanmasını sağlar. Koruma kararının süresi genellikle 3 ay ile sınırlıdır ancak mahkeme durumu değerlendirebilir ve sürenin uzatılmasına karar verebilir.

2.9.2.3. Şiddet Uygulayanın Evden Uzaklaştırılmasını ya da Kadına Yaklaşmasının Engellenmesini Talep Etmek

Kadınlar, şiddet uygulayan kişiye karşı, cezai yaptırımlar talep edebilirler. Bu talep, şiddet uygulayan kişilerin cezalandırılmasını sağlar.

Ceza Davası Açma: Kadınlar, şiddet mağduru olduklarında, ceza davası açabilirler. Şiddet uygulayan kişi, kasten yaralama veya sürekli eziyet suçlarından cezalandırılabilir.

Dava Açma: Kadınlar, fiziksel veya psikolojik şiddet nedeniyle tazminat davası açabilir ve maddi manevi zararlarını talep edebilirler.

2.9.2.4. Şiddet Uygulayanın Rahatsız Etmesini Engellenmesini Talep Etmek

Şiddet uygulayanın rahatsız etmesini engellemek talebi, şiddet mağduru kadınların güvenliğini sağlamak ve şiddet uygulayan kişinin mağdura yönelik psikolojik veya fiziksel baskılarını engellemek amacıyla hukuki bir talep olarak öne çıkar. Bu talep, özellikle kadının yaşamını güvence altına almak ve şiddet uygulayan kişinin mağdura zarar vermesini engellemek için önemlidir. Kadın, Aile Mahkemesi veya Cumhuriyet Savcılığı aracılığıyla şiddet uygulayan kişinin rahatsız etmesini engellemek için başvuru yapabilir.

2.9.2.5. Adresinin Gizlenmesini Talep Etmek

Kadın, şiddet mağduru olduğunda, özellikle şiddet uygulayan kişinin takibini engellemek ve güvenliğini sağlamak amacıyla adresinin gizlenmesi talebinde bulunabilir. Bu, genellikle geçici barınma veya sığınma evine yerleştirilme sürecinde, mağdurun yerinin tespit edilmesini engellemek için uygulanır. Kadın, aile içi şiddet mağduru olarak, doğrudan Aile Mahkemesi'ne veya en yakın karakola başvuruda bulunarak adresinin gizlenmesi talep edebilir.

2.9.2.6. Kimlik ve İlgili Diğer Bilgilerin Değiştirilmesini Talep Etmek

Şiddet mağduru kadınlar, eğer şiddet uygulayan kişi tarafından sürekli takip ediliyorsa veya tehdit ediliyorsa, kimlik bilgilerinin değiştirilmesi talebinde bulunabilirler. Bu durum, kadınların güvenliğini sağlamak ve şiddet mağdurlarının yeni bir hayat kurabilmesi için önemlidir.

2.9.2.7. Şiddet Uygulayanın Silahını Polise Teslim Etmesini Talep Etmek

Kadın, şiddet mağduru olduğunda, özellikle şiddet uygulayan kişinin silahını alması gerektiği durumlar olabilir. Bu talep, kadının şiddet uygulayan kişiye karşı korunmasına yönelik önemli bir adımdır.

2.9.2.8. Geçici Velayet ve Tedbir Nafakası Talep Etmek

Geçici velayet, çocuğun korunması ve güvenliği amacıyla, mahkeme tarafından çocuğun bakım ve eğitime dair geçici bir düzenleme yapılmasıdır. Bu talep, özellikle aile içi şiddet durumlarında önemlidir çünkü şiddet mağduru kadınların, çocuklarıyla birlikte güvenli bir ortamda yaşamalarını sağlamak adına geçici velayet kararı alması gerekebilir.

Tedbir nafakası, şiddet mağduru kadınların ve çocuklarının geçimlerini sağlamak amacıyla mahkeme tarafından verilen, geçici bir nafaka türüdür. Bu nafaka, şiddet mağduru kadının, boşanma ya da ayrılık sürecinde maddi olarak zor durumda kalmaması için ödenir. Kadınlar, şiddet mağduru olduklarında, geçici velayet ve tedbir nafakası

taleplerinde bulunarak, kendileri ve çocukları için güvenli ve maddi olarak sağlam bir zemin oluşturabilirler. Türkiye'deki 6284 sayılı kanun ve diğer yasal düzenlemeler, kadının ve çocukların güvenliği ve geçimi için çeşitli hukuki haklar sunmaktadır.

2.9.2.9. Geçici Maddi Yardım Talep Etmek

Kadın, şiddet mağduru olduğunda, geçici maddi yardım talebinde bulunabilir. Bu yardım, kadının ve çocuklarının, geçimlerini sağlamak, barınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için sağlanır. Kadın, aile içi şiddet nedeniyle evini terk etmiş veya boşanma aşamasında maddi destek ihtiyacı duymaktadır. Türkiye'de, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve valilikler, şiddet mağduru kadınlara yönelik maddi destek sağlayan kuruluşlardır. Ayrıca, bazı yerel yönetimler de yardım programları sunarak şiddet mağduru kadınlara destek olmaktadır.

2.9.2.10. Oturduğu Eve Aile Konutu Şerhi Konulmasını Talep Etmek

Eğer erkeğin tapusu varsa, kadın evlilik cüzdanı, ikametgâh belgesi ve kimlik fotokopisiyle Tapu Müdürlüğüne giderek aile konut şerhi koydurabilir. Aile konut şerhi verildikten sonra erkek, kadına sormadan evi satamaz veya kadının haklarını kısıtlayamaz. Bu durumda kadın Tapu Müdürlüklerine başvurabilir, ancak Tapu Müdürlüğü bunu reddetmesi durumunda aile mahkemelerine başvurabilir.

2.9.2.11. Genel Sağlık Sigortası Talep Etmek

Türkiye'deki yasal düzenlemeler çerçevesinde, şiddet mağduru kadınlar, genel sağlık sigortasından yararlanmak için başvuruda bulunabilirler. Bu sigorta, kadınların herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmasalar dahi sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlar. Kadın, sağlık sigortası başvurusunu SGK'ya ya da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yapabilir.

2.10. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

"Toplumsal cinsiyet" kavramı, bireyin biyolojik cinsiyetinden (sex) bağımsız olarak, toplum tarafından inşa edilen sosyal roller, kimlikler ve beklentiler çerçevesinde

şekillenen bir anlayışı ifade eder. Bu kavram, bireyin kadın ya da erkek olması temelinde hangi rolleri üstleneceği, nasıl davranacağı ve toplumdan hangi beklentilerle karşılaşacağı gibi normatif çerçeveleri kapsar. Özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren feminist kuramlar ve sosyal bilimlerdeki gelişmelerle birlikte, toplumsal cinsiyetin biyolojik farklılıkların ötesinde bir inşa süreci olduğu daha net biçimde ortaya konmuştur. Bu düşünsel dönüşümün öncülerinden biri olan Simone de Beauvoir, *Le Deuxième Sexe* (1949) adlı eserinde kadınların “öteki” olarak tanımlanmasının biyolojik değil, kültürel ve toplumsal süreçlerin bir sonucu olduğunu savunmuş ve “Kadın doğulmaz, kadın olunur” sözüyle toplumsal cinsiyetin sosyal bir kurgudan ibaret olduğunu vurgulamıştır. 1960’lardan itibaren yükselen ikinci dalga feminizm ile birlikte kadın hakları, sosyal roller ve cinsiyet eşitliği gibi kavramlar daha fazla görünürlük kazanmıştır. Psikolog John Money’nin toplumsal cinsiyeti, bireyin toplumsal roller ve kimlikler temelinde şekillenen bir psikososyal yapı olarak tanımlaması da bu anlayışın kuramsal temellerinden biridir. 1980’li yılların sonlarında ise Judith Butler, *Gender Trouble* (1990) adlı eseriyle toplumsal cinsiyetin sabit bir kimlik değil, toplumsal pratikler aracılığıyla sürekli yeniden üretilen bir performans olduğunu ileri sürmüştür. Butler’a göre toplumsal cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı bir özden değil, sosyal etkileşimler aracılığıyla belirli davranış kalıplarını tekrar etmesinden doğar. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise kadınlar, erkekler ve diğer cinsiyet kimlikleri arasında yapısal, ekonomik ve kültürel düzeyde adaletsizliğe neden olan bir dizi ayrımcı uygulamayı ifade eder. Bu eşitsizlik, bireylerin eğitim, istihdam, siyasal temsil ve sağlık gibi alanlara erişiminde ciddi engeller yaratmakta ve en çok kadınları ve kız çocuklarını etkilemektedir. Toplamların tarihsel olarak erkeklere üstünlük atfeden ataerkil yapıları, kadınların rollerini genellikle özel alanla sınırlandırmış; kamusal alanda ise kadınların varlığı sistematik biçimde geri planda bırakılmıştır. Eğitim, bu eşitsizliğin en görünür olduğu alanlardan biridir. Her ne kadar kadınların eğitime erişimi birçok ülkede artmış olsa da, cinsiyet temelli başarı farklılıkları, kültürel tutumlar ve beklentiler nedeniyle hâlen ciddi engeller mevcuttur. Kız çocuklarının eğitime yönelik olumsuz toplumsal tutumlar, onların akademik gelişimlerini ve gelecekteki kariyer olanaklarını sınırlamakta; bu durum, ekonomik bağımsızlıkları üzerinde de doğrudan etkili olmaktadır. Berktaş (2004), toplumsal cinsiyet temelli şiddetin her toplumda benzer nedenlerle ortaya çıktığını ve kadınların evrensel düzeyde “öteki” konumuna itildiğini belirtmiştir (akt. Cihan ve Karakaya, 2017: 307). Toplumsal normlar, kadın ve erkek davranışları üzerinde güçlü bir denetim kurmakta; bireylerin giyim tercihinden meslek seçimine kadar birçok konuda toplum

müdahil olmaktadır (Vatandaş, 2007; ENG-KAD, 2013). Kadınlar, geleneksel roller doğrultusunda ev içi sorumlulukları (ev işleri, çocuk ve hasta bakımı gibi) yerine getirirken aynı zamanda kamusal alanda çalışma çabası içindedirler. Ancak bu ikili yük, onların profesyonel alandaki fırsatlara erişimini engellemektedir. Kadınlar ne kadar başarılı olursa olsun, ev içi emeğin görünmezliği ve karşılıksızlığı, toplumsal değerlerin hâlâ cinsiyetçi bir çerçevede işlenmesini sağlamaktadır. Tan'a (1979) göre, sanayileşmenin getirdiği toplumsal dönüşümler cinsiyet rollerini değiştirse de, ataerkil kültür bu eşitsizlikleri sürdürmektedir. Kültürel normlar, kadın ve erkekten beklenen davranışları belirlemekte; bu roller zamanla toplumsal cinsiyet kalıplarına dönüşmektedir. Ecevit (2003) ise bu eşitsizlikleri; ekonomik kaynaklara erişim, sağlık hizmetleri, siyasal temsiliyet ve şiddet gibi çok çeşitli alanlarda gözlemlemekte ve bu yapısal dengesizliğin kadınları dezavantajlı bir konuma ittiğini ifade etmektedir. Cinsiyete dayalı ayrımcılık, sadece kamusal alanda değil, özel yaşamda da kendini göstermektedir. İşe alım süreçlerinde medeni duruma göre ayrımcılık yapılması, kadınların temel haklara erişimini sınırlayan uygulamalardan yalnızca biridir. Bu bağlamda, Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu toplumsal cinsiyet eşitsizliğini dört ana başlıkta incelemektedir: ekonomik katılım ve fırsatlar, eğitimde eşitlik, sağlık ve yaşam beklentisi, siyasi temsiliyet. 2024 yılı raporuna göre, küresel eşitlik düzeyi %68,6'da kalmıştır ve tam eşitliğe ulaşmak için 134 yıla daha ihtiyaç olduğu öngörülmektedir. Türkiye, 146 ülke arasında 127. sırada yer alarak özellikle ekonomik ve siyasal temsilde ciddi eşitsizliklerle karşı karşıya olduğunu ortaya koymuştur. Buna karşın, İzlanda üst üste 12 yıl boyunca en eşitlikçi ülke olma unvanını korumuştur. Kadınların toplumsal rollerinin şekillenmesinde engelli kadınlar özelinde de özgün dinamikler söz konusudur. Engelli Kadın Derneği'ne (ENG-KAD, 2013) göre, engelli kadınlar, toplumda hâkim olan geleneksel kadınlık rollerine çoğu zaman dâhil edilmezler ve bu nedenle hem cinsiyetleri hem de engelleri nedeniyle çifte ayrımcılığa maruz kalırlar. Annelik, eşlik, akrabalık ve toplumsal aidiyet gibi rollerin yanı sıra, engelli kadınlar çalışma yaşamında da düşük statülü işlerle sınırlanmakta; hem fiziksel engeller hem de toplumsal önyargılar nedeniyle dışlanmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet normlarının yalnızca kadın-erkek ikiliğiyle değil, aynı zamanda engellilik gibi diğer farklılıklarla da kesiştiğini göstermektedir.

2.11. Kavramsal Olarak Söylem

Kavramsal olarak söylem dilin, düşüncelerin ve toplumsal gerçekliğin bir araya geldiği, anlamın ve bilgi üretiminin şekillendiği bir iletişim alanıdır. Söylem, sadece dilsel ifadeleri değil, aynı zamanda bu ifadelerin içinde barındırdığı ideolojik ve toplumsal güç ilişkilerini de kapsar. Söylem, bireylerin dünyayı nasıl algıladığını, anlamlandırdığını ve bu anlamların toplumsal yapılarla nasıl ilişkilendirildiğini belirleyen bir mekanizmadır. Sadece sözlü veya yazılı iletişimin ötesine uzanır ve dilin kültürel ideolojiler, güç yapıları ve toplumsal normlarla nasıl etkileşime girdiği karmaşık yolları içerir. Olay gazetecilerinin kullandığı kelimeler, günlük hayatımızda bir haberi televizyondan izlerken ya da gazeteden okurken kullanılır. Medya söylemi, toplumsal olayları canlandırır. Farklı görüşlere sahip medya kuruluşları, özellikle ideolojik haberlerin gazetelerde farklı şekillerde yayınlandığını sıklıkla görüyoruz. Çünkü ideolojiler söylemleri etkiler. Arkadaşlarımızla siyaset hakkında konuştuğumuzda seçtiği kelimeler onun inançlarını yansıtır. Bu nedenle dil konuşma için çok önemlidir. Teun A. Van Dijk, sosyo-bilişsel söylem yaklaşımını benimseyerek, söylemi toplumsal güç ilişkileri, düşünce süreçleri ve dilsel yapıların bir araya geldiği bir fenomen olarak ele alır. "Discourse as Structure and Process" (1997) adlı çalışmasında, söylemi yalnızca dilsel bir kullanım olarak tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda bu dilsel yapıları toplumsal, kültürel ve psikolojik bağlamlarla ilişkilendirir.

Dijk, söylemi üç ana boyutla tanımlar: Söylemin Yapısal Boyutu (Discourse Structure): Bu boyut, söylemin dilsel yapıları ile ilgilenir. Dijk, söylemi belirli yapısal düzeylerde analiz eder. Bu yapılar, kelimelerden cümlelere, paragraflardan daha büyük metin yapıları ve hatta anlatıların genel yapılarına kadar genişler. Söylemin yapısal boyutu, dilin söz dizimi, morfofonolojik yapıları, sentaks ve semantik yapılar gibi dilsel öğeleri içerir. Bu boyut, dilin ne şekilde organize olduğunu ve anlamın nasıl üretildiğini anlamaya yardımcı olur. Söylemin Bilişsel Boyutu (Cognitive Dimension): Dijk'in yaklaşımında bilişsel süreçler, söylemin merkezinde yer alır. Bu boyut, bireylerin ve grupların nasıl düşündüklerini ve söylemleri nasıl anlamlandırdıklarını incelemeyi amaçlar. İnsanlar, belirli bir söylemi, mevcut bilgi ve inançları doğrultusunda işlerler. Bilişsel boyut, insanların geçmiş deneyimlerinden ve sosyal bağlamdan nasıl etkilenerek belirli anlamları oluşturduklarını ve anlamları nasıl yorumladıklarını inceler. Bu boyut, bilişsel şemalar, önyargılar ve kapsayıcı/dışlayıcı anlamlar gibi süreçleri de içerir. Söylemin Toplumsal Boyutu (Social Dimension): Söylemler, yalnızca bireysel bir

düzeyde anlam yaratmaz; aynı zamanda toplumsal bağlam ve güç ilişkileri içinde şekillenir. Dijk'in bu boyutu, söylemin toplumsal yapıların ve sosyal bağlamın etkisiyle nasıl biçimlendiğini anlamaya çalışır. Söylemler, toplumsal gruplar arasındaki güç dinamiklerini yansıtır ve pekiştirir. Bu boyut, toplumsal normların, kültürel değerlerin ve politik ideolojilerin söylemler aracılığıyla nasıl üretildiğini, yayılmaya çalışıldığını ve toplumsal gruplar arasındaki eşitsizliklerin nasıl sürdürüldüğünü tartışır. Toplumsal boyut, söylemi ideolojik araçlar olarak görmekte ve toplumsal değişim ya da direnç için nasıl kullanılabileceğini araştırır. Dijk'in sosyo-bilişsel söylem yaklaşımı, söylemi çok boyutlu bir olgu olarak ele alır. Dilsel yapıların ötesinde, söylemler insanların düşüncelerini, toplumsal bağamlarını ve ideolojik yönelimlerini anlamlandıran güçlü araçlar olarak kullanılır. Bu yaklaşım, dilin toplumsal, kültürel ve bilişsel düzeylerde nasıl işlediğini ve toplumsal güç ilişkilerini nasıl yansıttığını anlamamıza yardımcı olur.

Foucault (1996), post-yapısalcı akımın önemli bir figürü olarak, söylem ile iktidar arasındaki ilişkiyi derinlemesine ele almış ve bu iki kavramın birbirini nasıl şekillendirdiğini, dönüştürdüğünü ve pekiştirdiğini incelemiştir. Foucault, söylemin yalnızca dilsel bir ifade biçimi değil, aynı zamanda iktidarın uygulandığı, güç ilişkilerinin üretildiği ve toplumsal gerçekliklerin inşa edildiği bir mekanizma olduğunu savunmuştur. Foucault'nun söylem ve iktidar arasındaki ilişkiyi ele alırken geliştirdiği en önemli kavramlar ve görüşler şunlardır:

Söylem ve İktidarın Birbirine Bağlılığı: Foucault, söylemin iktidarın bir aracı ve aynı zamanda bir biçimi olduğunu vurgular. Ona göre, iktidar yalnızca bir kişiyi veya grubu baskı altında tutan bir yapı değil, toplumun her alanına yayılmış, sürekli ve mikro düzeyde işleyen bir güç biçimidir. Bu iktidar, belirli söylemler aracılığıyla inşa edilir ve toplumsal gerçeklik, bu söylemlerle şekillendirilir. Söylem bir toplumun normlarını, değerlerini, kavramlarını ve hakikat anlayışını üretir ve şekillendirir. İktidar, bu söylemler aracılığıyla sosyal yapılar içinde yeniden üretilir ve güç ilişkilerini toplumsal düzeyde normalleştirir.

Söylemin Gücü: Foucault, söylemlerin yalnızca bilgi üretme işlevi görmediğini, aynı zamanda güç ilişkilerini pekiştirdiğini de savunur. Söylemler, kimin neyi nasıl söyleyeceğini belirler, bu da gücü ve iktidarı kimin elinde tutacağını şekillendirir. Bir toplumda hangi söylemlerin geçerli olduğu, hangi seslerin duyulup hangi seslerin susturulduğu, kimlerin söz hakkı olduğuna karar verir. **Öznellik ve Kimlik:** Söylemler, bireylerin kimliklerini ve özneleşme biçimlerini oluşturur. Foucault'nun düşüncesinde, bireyler toplumun belirlediği söylemlerle şekillenir. Örneğin, toplumsal cinsiyet, sağlık

veya ceza gibi kavramlar, toplumsal söylemlerle inşa edilir ve iktidar, bu söylemler üzerinden şekillenir.

İktidarın Dil Üzerinden Uygulanması: Foucault, iktidarın dil aracılığıyla sürekli ve görünmeyen bir şekilde işlediğini belirtir. Söylemler, bireylerin davranışlarını ve düşüncelerini belirler, çünkü dilin kullanımı, toplumsal normları, değerleri ve yasaları inşa eder. Foucault'ya göre, iktidar sadece cezalandırma ve baskı yoluyla değil, aynı zamanda bilgi üretimi ve doğruyu söyleme hakkı aracılığıyla da işler.

Bilgi ve Gerçeklik: Söylemler, gerçeği şekillendiren ve toplumda neyin doğru, neyin yanlış olduğu hakkında bir fikir oluşturan güçlerdir. Foucault, bunun "gerçeklik rejimleri" olarak adlandırılabilceğini öne sürer. Bu rejimler, belirli bir dönemde neyin doğru olduğunu, hangi bilgi türlerinin geçerli olduğunu belirler. **İktidarın Dil Üzerinden Uygulanması:** Foucault, iktidarın dil aracılığıyla sürekli ve görünmeyen bir şekilde işlediğini belirtir. Söylemler, bireylerin davranışlarını ve düşüncelerini belirler, çünkü dilin kullanımı, toplumsal normları, değerleri ve yasaları inşa eder. Foucault'ya göre, iktidar sadece cezalandırma ve baskı yoluyla değil, aynı zamanda bilgi üretimi ve doğruyu söyleme hakkı aracılığıyla da işler. **Bilgi ve Gerçeklik:** Söylemler, gerçeği şekillendiren ve toplumda neyin doğru, neyin yanlış olduğu hakkında bir fikir oluşturan güçlerdir. Foucault, bunun "gerçeklik rejimleri" olarak adlandırılabilceğini öne sürer. Bu rejimler, belirli bir dönemde neyin doğru olduğunu, hangi bilgi türlerinin geçerli olduğunu belirler.

Foucault'nun söylem ve iktidar arasındaki ilişkiye dair görüşleri, söylemlerin toplumsal yapıların inşasında ve güç dinamiklerinin şekillendirilmesinde merkezi bir rol oynadığını ortaya koyar. Söylemler, sadece dilsel ifadeler değil, aynı zamanda güç ilişkilerini pekiştiren ve toplumsal gerçeği inşa eden araçlardır. Bu bağlamda, iktidar, söylemler aracılığıyla görünür hale gelir ve aynı zamanda toplumsal normlar, kimlikler ve doğrular belirli güç ilişkileri tarafından şekillendirilir.

Söylem, toplumdaki iletişimin karmaşıklığını ortaya koyan çok çeşitli dilsel, toplumsal ve kültürel yorumları kapsar. Söylemi birden fazla mercekten inceleyerek (metinsel analiz, eleştirel söylem analizi ve kavramsal çerçeveler) bilim insanları, dilin içinde gömülü olan daha derin anlamları ve toplumsal gerçeklikleri şekillendirmedeki rolünü ortaya çıkarabilirler. Söylemi anlamak, çağdaş bağlamlarda güç, kimlik ve toplumsal değişimin karmaşık dinamiklerini kavramak için önemlidir.

2.11.1. Söylemin Oluşumu

Söylem, dilin toplumsal bağlamda anlam üretmeye ve iletişim kurmaya yönelik bir araç olarak ortaya çıkmıştır. İnsanlık tarihi boyunca, bireyler ve gruplar birbirleriyle iletişim kurmak için dili kullanmış ve bu süreç, belirli bir toplumsal düzenin, kültürel normların ve ideolojik yapının yansıması haline gelmiştir. Dil, bir toplumun değerlerini, inançlarını ve düşünsel yapısını şekillendiren güçlü bir araçtır. Bu nedenle, söylemin ortaya çıkışı, dilin toplumsal işlevleriyle paralel bir şekilde gelişmiştir. İlk başlarda, insanlar günlük yaşamlarında sadece temel iletişim ihtiyacını karşılamak amacıyla dil kullanırken, zamanla dilsel ifadeler toplumsal düzenin, kimliklerin, güç ilişkilerinin ve toplumsal normların inşa edilmesinde de önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Dil, aynı zamanda toplumda egemen olan ideolojileri ve düşünce sistemlerini pekiştiren bir mekanizma haline almıştır. Söylem, sadece dilin bir biçimi olmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal yapıları ve güç dinamiklerini şekillendiren bir yapıdır. Bu süreçte, dilsel ifadeler toplumun egemen gruplarının çıkarlarını yansıtan ve toplumsal düzeni sürdüren söylemlere dönüşmüştür. Söylemin ortaya çıkışı, dilin ve iletişimin toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarda nasıl şekillendiğini ve anlam üretildiğini gösteren bir süreçtir. Bu anlam üretme süreci, toplumsal güç ilişkilerinin bir yansıması olarak evrilmiş ve zamanla dilsel yapıların, kültürel normların ve toplumsal pratiklerin bir arada şekillendiği bir dinamik oluşturmuştur.

Söylem, sosyal teori ve iletişim çalışmalarında temel bir kavramdır ve toplumsal gerçeklikleri nasıl anladığımızı şekillendiren çerçeveleri, anlatıları ve dil yapılarını temsil eder. Bu bağlamda, söylemin yaratılması güç ilişkileri, toplumsal normlar ve kültürel bağlamlardan etkilenen dinamik bir süreçtir. Söylemin nasıl yaratıldığını anlamak, dil, toplumsal inançlar, kurumsal yapılar ve bireysel deneyimler arasındaki etkileşimi incelemeyi içerir. Söylem oluşumu, dil, toplumsal pratik ve güç dinamikleri arasındaki etkileşimi içeren karmaşık bir süreçtir. Anlamın belirli kültürel, toplumsal ve politik bağlamlarda nasıl oluşturulduğunu, iletildiğini ve anlaşıldığını kapsar. Bu söylem oluşturma süreci, Foucault'nun güç ve bilgi kavramları, söylem analizi ve eleştirel çalışmalar dahil olmak üzere çeşitli teorik mercekler aracılığıyla analiz edilebilir. Söylem, dil, bilgi ve güç arasındaki ilişkiyi vurgulayan Michel Foucault tarafından önemli ölçüde şekillendirildi. Foucault, söylemin insanların sosyal bağlamlarda nasıl davranmaları ve kendilerini nasıl algılamaları gerektiğini düşünerek gerçeklik anlayışımızı şekillendirdiğini savundu. Örneğin, Sutherland ve diğerleri, cinsiyete dayalı güç

dinamiklerinin çift terapisinde etkileşim kalıpları aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini göstermek için Foucaultcu söylem analizini kullandı ve cinsiyet eşitsizliğini destekleyen daha geniş toplumsal normları yansıttı Sutherland ve diğerleri (2016). Bu, söylem oluşumunun ayrımcılığı sürdüren toplumsal yapılarla nasıl iç içe geçtiğini göstermektedir. Söylemin gerçekleştiği kültürel bağlam, söylemin yaratılması için çok önemlidir. Andersson ve diğerleri, Ruanda'nın tarım politikasının, altta yatan sosyo-politik eşitsizlikleri ele almayarak kadın çiftçileri nasıl sorunlu olarak inşa ettiğini vurguladı (Andersson ve diğerleri, 2022). Bu tür bir çerçeveleme, mevcut cinsiyet normlarını güçlendirerek, tarımda kadınların rollerine ilişkin algıları şekillendiriyor ve tarım politikalarındaki cinsiyet eşitsizliğini çevreleyen söyleme katkıda bulunuyor. Dahası, He ve Ng'nin Çin'deki yasal söylem üzerine yaptığı çalışma, yasal uygulamaların hukuk profesyonellerinin niyetlerine rağmen cinsiyet eşitsizliğini nasıl istemeden sürdürdüğünü göstermektedir (He ve Ng, 2013). Bu, söylemin, eşitlik için kolektif bir arzu olsa bile, dilin geleneksel cinsiyet rollerini desteklemek için kullanıldığı kurumsal ortamlardan evrimleşebileceğini göstermektedir. Dil, cinsiyete dayalı söylemleri hem inşa etmede hem de bunlara karşı çıkmada kritik bir rol oynar. Gupta'nın bilimsel araştırma kurumlarındaki kadınları çevreleyen söylemi incelemesi, örgütsel söylemin cinsiyet eşitsizliğini nasıl rasyonalize ettiğini ve böylece araştırma ortamlarında kadınların marjinalleşmesine nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır (Gupta, 2020). Bilim insanlarının cinsiyeti tartışma biçimi, eşitsizliklerin normalleştirildiği bir ortamı teşvik ederek, dilin güç ilişkilerini sürdürmedeki gücünü vurgular. Tersine, söylem aynı zamanda bir direniş aracı olarak da hizmet edebilir. Alugbin'in araştırması, gündelik etkileşimlerde cinsiyet rollerini müzakere etmek için bir araç olarak Yoruba konuşmalarında cinsiyete duyarlı atasözlerinin kullanımını vurgulamaktadır (Alugbin, 2022). Bu, söylemin yalnızca yapısal eşitsizliklerin bir yansıması olmadığını, aynı zamanda toplumsal normlara meydan okumada ve onları yeniden tanımlamada da etkili olabileceğini göstermektedir. Medya temsilleri, toplumsal cinsiyet sorunları etrafındaki kamusal söylemi şekillendirmede etkilidir. Örneğin, Sutherland ve diğerleri, toplumsal cinsiyeti çevreleyen çağdaş anlatıları söylemsel bir mercekten analiz ederek, temsillerin hospice bakımı gibi bağlamlarda mevcut eşitsizlikleri nasıl sürdürebileceğini veya meydan okuyabileceğini ortaya koymuştur (Sutherland ve diğerleri, 2018). Benzer şekilde, çocuk edebiyatı alanındaki araştırmalar, bunun çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını etkileyebileceğini göstermiştir ve bu da eğitim bağlamlarının da söylemin inşasında önemli bir rol oynadığını göstermektedir (GENÇTEN ve diğerleri,

2024). Söylemin oluşumu, güç dinamikleri, kültürel bağlamlar ve kurumsal etkilerin bir ürünüdür. Söylemin nasıl oluşturulduğuna ve değiştiğine dair anlayış geliştirmek, toplumsal eşitsizliklerin ve kalıpların nasıl sürdüğünü anlamayı sağlar. Bu dinamiklerden yararlanarak, daha adil bir toplumsal yapı oluşturma amacı güden söylemlerin geliştirilmesi mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Toplumsal Cinsiyete İlişkin Temel Yaklaşımlar

3.1.1. Yapısalcı-İşlevselci Yaklaşım

Yapısalcı-işlevselci yaklaşım, toplumsal cinsiyetlerin bireylerin arasındaki ilişkilerin ve toplumsal yapıların nasıl şekillendirildiğini vurgular. Bu yaklaşım, toplumun daha geniş yapısıyla cinsiyet rollerinin nasıl yönetildiğini ele alır ve toplumsal cinsiyetin davranışının mümkün olduğunu gösterir. Yapısalcı-işlevselci perspektifin, özgürlükçü tutumların toplumun nasıl işlediğini ve sürdürüldüğünü anlamada önemlidir.

Bu yaklaşımın temel giderlerinden biri, toplumsal cinsiyet rollerinin toplumun katılımının kapsadığıdır. Cinsiyet rolleri, değiştirilecek toplumsal rollerin değişmesi normlar ve değerler olarak kabul edilir. Bu normlar, toplumsal düzenin sürdürülmesine yardımcı olur, özgürlükçü yapıların da mevcut olanakları tanınır.

3.1.2. Çatışmacı Yaklaşım

Çatışmacı yaklaşım, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini güç ilişkileri ve cinsiyetin özgürleşmesini ele alır. Bu bakış açısı, toplumsal cinsiyetin, toplumsal yapıların içindeki güç dinamiklerinin nasıl yansıtıldığını ve bu dinamiklerin nasıl seslendirildiğini vurgular. Özellikle cinsiyet eşitsizliğinin kökenlerindeki çatışmaları ve güçlerin durumu sorgular.

Çatışmacı yaklaşım, toplumsal cinsiyetin dinamiklerinin nasıl mücadele ettiğini ve bu mücadelenin toplumsal sonuçlarının neler olabileceğini analiz ediyor. Ayrıca geleneksel cinsiyet rollerinin ve dinî normların toplumsal cinsiyet eşitsizliğini nasıl pekiştirdiğini araştırmada mevcut olması mümkündür.

3.1.3. Sembolik Etkileşimci Yaklaşım

Sembolik etkileşimci, toplumsal cinsiyetin nasıl inşa edileceğini ve sosyal etkileşimler yoluyla kimliklerini nasıl oluşturulduğunu inceler. Bu yöntemi, sosyalleştirecek dünyalarını anlamlandırmak için sembolleri ve etkileşim süreçlerini kullanır. Ayrıca toplumsal cinsiyetin biyolojik değil, sosyal bir inşa olduğunu vurgular.

Çalışmalar, sosyalizasyon parçaları üzerinden toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl içselleştirildiğini gösteriyor. Çocukların ebeveynleri ve akranları gibi sosyalizasyon

ajanları, toplumsal cinsiyet rollerini nasıl öğrendiklerine dair bilgiler mevcuttur. Bu etkileşimler, cinsiyetle ilgili beklentileri ve tutumlarını şekillendirir.

3.2. Feminist Yaklaşım

Kadınların tarih boyunca ikincilleştirilmesine ve ötekileştirilmesine karşı verdiği eşit yurttaşlık mücadelesi, insanlık tarihinin her evresinde varlık göstermiştir. Kadınlar, toplumsal yaşamda çoğu zaman yalnızca aile içi rollerle sınırlandırılmış; toplayıcılık, bakım ve ev işleri gibi cinsiyete dayalı görevlerle özdeşleştirilmişlerdir. Ancak bu tarihsel dışlanma, kadınların pasif figürler olduğu anlamına gelmez. Tam tersine, kadınların eşitlik talebi, toplumsal gelişim süreçlerinin vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Kadınlara yönelik düşmanca tutumlar, günümüzde bile kimi zaman feminizmin erkek karşıtlığı olarak yanlış anlaşılmasına yol açmaktadır. Oysa feminizm, kadınların tarihsel olarak karşı karşıya kaldıkları ezilme, sömürülme ve dışlanmaya karşı geliştirilmiş bir direniş ve dönüşüm hareketidir. Feminist teori, bu mücadeleyi farklı kuramsal açılardan ele alsa da temelinde kadınların maruz kaldığı yapısal eşitsizliklere karşı bir ortak duruş içerir. Mitchell (2006: 20), feminizmi tüm kadınları bir araya getiren bir düşünce olarak tanımlar; çünkü ona göre kadınlar, üretim ilişkilerindeki tahakkümün ilk hedefi olmuş ve bu nedenle de ezilmişliğe karşı kolektif bir bilinç geliştirmiştir. Feminizmin tarihsel sürecini değerlendiren Sevim (2005: 7), tarih yazımının çoğunlukla erkek merkezli bir kurguyla inşa edildiğini, kadınların ise savaşlar ve kahramanlıklar gibi olayların gölgesinde bırakıldığını ifade eder. Bu durum, kadınların tarihsel mücadelesinin görünmez kılındığını ve arka planda tutulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda feminizm, yalnızca kadınların değil, aynı zamanda toplumun tüm bireylerinin eşitlik ve özgürlük mücadelesini kapsayan bir çerçeve sunar. Bell Hooks (2002), bu durumu “Feminizm herkes içindir” diyerek ifade eder. Hooks’a göre feminizm, yalnızca kadınların özgürleşmesini değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk ve diğer kesişen eşitsizlik biçimleriyle mücadeleyi de içerir. Hooks, feminizmi yalnızca Batılı, beyaz ve orta sınıf kadınların hareketi olarak sınırlamamak gerektiğini; feminizmin tüm toplumu dönüştürmeyi amaçlayan kapsayıcı bir proje olduğunu vurgular. Feminizmin tarihsel gelişimi, yalnızca yakın dönemle sınırlı olmayıp, derin köklere sahiptir. Yine de, bu mücadele özellikle 18. yüzyılın sonlarından itibaren teorik bir zemine oturmaya başlamıştır. Donovan’ın (2012: 21) aktardığına göre, Mary Wollstonecraft, 1792’de yayımladığı *A Vindication of the Rights of Woman* (Kadın Haklarının Savunusu) adlı

eseriyle, kadınların akıl ve mantıkla hareket edebilen bireyler olduğunu savunarak, kadınlara eğitim hakkı ve toplumsal eşitlik talebini dile getirmiştir. Wollstonecraft, kadınların sadece ev içi rollerle sınırlandırılmasını reddetmiş, onların bilim, sanat ve kamu yaşamında yer alması gerektiğini belirtmiştir. Bu eser, modern feminist düşüncenin kurucu metinlerinden biri olarak kabul edilir. Aynı dönemde, Fransız Devrimi'nin etkisiyle, Olympe de Gouges 1791'de Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesini yayımlamıştır. Bu metin, Fransız Devrimi'nin yalnızca erkek yurttaşlara sağladığı hakları eleştirmiş ve kadınların da eşit haklara sahip olması gerektiğini savunmuştur. De Gouges, kadınların yalnızca annelik ve ev içi sorumluluklarla sınırlanamayacağını vurgulamış, kamusal yaşamda eşit temsiliyet talep etmiştir. Wollstonecraft ve de Gouges'un çalışmaları, feminizmin düşünsel temellerini atmış ve kadın hakları mücadelesine yön vermiştir. Bu metinler, içinde bulunulan dönemin ataerkil yapısına karşı güçlü bir itirazı temsil etmiş ve kadınların toplumsal statüsüne ilişkin daha geniş bir farkındalık yaratmıştır. Feminizm, tarihsel süreçte yalnızca kadınların ezilmişliğine dikkat çekmekle kalmamış; bu ezilmişliğin nedenlerine ve bu nedenlerle nasıl mücadele edilmesi gerektiğine dair çeşitli yaklaşımlar geliştirmiştir. Bu yaklaşımlar, feminist düşüncenin farklı kollara ayrılmasına neden olmuş; ancak tüm bu kolların ortak noktası, erkek egemenliğine ve sömürüye karşı eşitlik talebinde birleşmiş olmalarıdır. Feminizmin düşünsel ve tarihsel gelişimini değerlendiren Donovan (2014: 14–15), feminist hareketin evrimini “dalgalarda” metaforuyla açıklamının yaygın bir yöntem olduğunu belirtir. Birinci dalga feminizm genellikle 19. yüzyılda ivme kazansa da, Donovan'a göre 15., 16. ve 17. yüzyıllarda da kadınların eşit haklar için çeşitli mücadele biçimleri benimsediği görülmektedir. Bu yaklaşım, feminizmin yalnızca modern çağın bir ürünü değil, tarih boyunca süregelen bir direniş biçimi olduğunu gösterir.

3.2.1. Birinci Dalga Feminizm

Birinci Dalga Feminizm, 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında kadın hakları için örgütlenen ilk hareketi ifade eder ve öncelikli olarak yasal sorunlara ve eşitsizliklere, özellikle de oy hakkına odaklanmıştır. Sanayileşme ve kentleşme bağlamında kadınların karşılaştığı toplumsal gerçekliklere ve siyasi hak mahrumiyetine bir yanıt olarak ortaya çıkmış, kadınların toplumsal yaşama eşit şekilde katılmasını engelleyen cinsiyet normlarına ve yasalara karşı mücadeleleri vurgulamıştır. Moss ve diğerleri (2013) Mohajan, 2022). Bu dalga, kadınlar için resmi yasal hakların savunulması, oy kullanma

hakkı, mülkiyet hakları ve eğitime erişim hakkının vurgulanmasıyla karakterize edilir (Franceschet, 2004; Mohajan, 2022).

Birinci dalga feminizmin tarihsel bağlamı, çoğunlukla ataerkil toplumlarda kadınların karşılaştığı adaletsizliklerle mücadele etmeyi amaçlayan ve genellikle "oy hakkı savunucuları" olarak adlandırılan aktivistler tarafından belirlenmiştir. Susan B. Anthony, Elizabeth Cady Stanton ve Emmeline Pankhurst gibi önemli isimler, kadınları harekete geçirmede ve yasal reformlar talep etmede önemli roller oynadılar.

(Heilmann, 2011; Mohajan, 2022). Önemlisi, bu erken dönem feministleri, kadınları haklarını savunurken ahlaki koruyucular olarak konumlandıran "anne feminizmi" etrafındaki inançlarını dile getirdiler (Franceschet, 2004; Heilmann, 2011).

Oy hakkına ek olarak, birinci dalga feministler, kadınlar için eğitime erişimin iyileştirilmesi ve eşit iş fırsatları da dahil olmak üzere daha geniş sosyal reformlar aradılar (Mohajan, 2022; Song, 2024). Ancak, bu hareketin sınırlamalarını kabul etmek önemlidir, çünkü çoğunlukla beyaz, orta sınıf kadınlar tarafından yönetiliyordu ve genellikle renkli kadınların ve işçi sınıfı kadınların endişelerini bir kenara bırakıyordu (Rosenberg, 2010; Aziz & Sabri, 2023). Bu dışlama daha sonra, özellikle sonraki dalgalarda, feminizmin evrimini çevreleyen tartışmaların odak noktası haline gelecekti. Birinci Dalga Feminizm ayrıca kadınlara atanan toplumsal rollere yönelik eleştirilerin de önünü açtı. Cinsiyetin diğer kimlik eksenleriyle kesişimlerini vurguladı ve daha sonraki feminist hareketlerin cinsiyet, ırk ve sınıf arasındaki daha karmaşık karşılıklı ilişkileri ele alması için zemin hazırladı. (Song, 2024; Kark & Buengeler, 2024). Birinci dalga feministlerin attığı temel, 1960'lar ve 1970'lerdeki ikinci dalga feminizm gibi daha sonraki hareketlerin cinsellik, üreme hakları ve işyerinde eşitlik gibi konuları kapsamasına olanak sağladı (Li, 2023; Kark & Buengeler, 2024).

Sonuç olarak, Birinci Dalga Feminizm, kadınların yasal ve sosyal statülerinde temel bir değişimi işaret eden, oy kullanma ve kamusal hayata katılma haklarını savunan önemli bir hareketti. Öncelikle belirli bir demografinin ihtiyaçlarını ele alırken, gelecekteki feminist aktivizmin temellerini attı ve cinsiyet ve toplumsal adalet etrafındaki tartışmaları genişletti.

3.2.1.1. Aydınlanmacı Liberal Feminizm

18. yüzyılda yaşanan aydınlanmacı hareket, feminist hareket üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Aydınlanma dönemi, bireysel özgürlükler, eşitlik, akıl ve bilimsel

düşüncenin vurgulandığı bir çağ olarak, toplumsal yapıları sorgulama ve dönüştürme yolunda önemli bir zemin hazırlamıştır. Bu dönemdeki düşünsel değişimler, sadece erkeklerin değil, kadınların da eşit haklar ve özgürlükler talep etmeleri için bir fırsat oluşturmuştur. Aydınlanmacı düşünürler, insan hakları, özgürlük, eşitlik gibi kavramları savunarak, bireylerin özgür iradeleriyle toplumda daha aktif roller üstlenebileceğini öne sürmüşlerdir. Bu düşünceler, özellikle John Locke, Jean-Jacques Rousseau ve Voltaire gibi önemli filozoflar tarafından savunulmuş, ancak bu düşünürlerin çoğu kadınların toplumsal eşitlik ve özgürlük haklarına dair sınırlı bir bakış açısına sahip olsalar da, aydınlanma düşüncesinin temel ilkeleri kadınlar için de ilham kaynağı olmuştur. Aydınlanma düşüncesinin etkisiyle, Mary Wollstonecraft gibi erken feminist düşünürler, toplumsal eşitlik ve kadınların eğitimi konusunda güçlü argümanlar geliştirmiştir. Wollstonecraft'ın "A Vindication of the Rights of Woman" (Kadın Haklarının Savunusu) adlı eseri, 1792'de yayımlandığında, aydınlanmanın eşitlikçi düşüncelerini kadınların haklarıyla birleştirerek önemli bir feminist metin olarak kabul edilmiştir. Wollstonecraft, kadınların da tıpkı erkekler gibi akıl ve mantık kullanabilen varlıklar olduğunu savunmuş ve onların eğitimi konusunda eşit haklara sahip olmalarını talep etmiştir. Aydınlanma hareketinin savunduğu akılcı düşünce, özgürlük ve eşitlik gibi değerler, kadın hakları mücadelesinin temellerini atmıştır. Ancak bu süreç, sadece teorik bir değişimle sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumsal yapılar ve kadınların toplumsal rolü üzerine derinlemesine bir tartışma başlatmıştır. Böylece, 18. yüzyılda aydınlanma düşüncesi, feminist hareketin şekillenmesinde önemli bir entelektüel temel oluşturmuştur.

3.2.1.2. Kültürel Feminizm

19. yüzyıl teorisinde aydınlanmacı liberal teorinin rasyonalist ve hukuksal alanı kapsayan düşüncelerin daha ilerisine taşınarak genişletilmesiyle kültürel feminizm şekillenmiştir. Kültürel Feminizm, kadınların kimliklerini ve deneyimlerini şekillendirmede kültürün önemini vurgulayan, cinsiyet ve kültürel temsil arasındaki etkileşimi kabul eden analitik bir çerçevedir. Bu söylem, kadınlığa ilişkin toplumsal görüşleri etkileyen kültürel anlatıları ön plana çıkararak geleneksel feminist yaklaşımlardan ayrılır ve böylece kadınlığın çeşitli ifadeleri için bir platform yaratır. Bu bağlamda, Kültürel Feminizm, ana akım feminist söylemlerin genellikle çeşitli geçmişlere sahip kadınların kültürel özelliklerini ve yaşanmış deneyimlerini nasıl göz ardı ettiğini eleştirir (Mendes ve Carter, 2008). Kültürel feminizm, cinsiyeti toplumsal olarak

inşa edilmiş bir kimlik olarak görüyor ve bu kimlik, kültürel anlatılar ve uygulamalardan büyük ölçüde etkileniyor. Kültürel feminizm savunucuları, değişimin yalnızca siyasi değil, aynı zamanda kültürel boyuta da yayılmalı ve mücadele alanının kültürel boyuta genişletilmesi gerektiğini söylüyor. Kadınlar ile erkekler arasındaki ayrımın sürekli ve yapısal bir nitelik taşıdığını savunan bazı yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet ilişkilerini değerlendirirken benzerliklerden ziyade farklılıklara odaklanmayı tercih ederler. Bu bakış açısı, kadınların özgünlüğünü ve deneyimlerinin farklılığını vurgulayan bir yönelimi temsil eder. Bu düşünsel çerçeve kimi zaman anaerkil (matriarkal) perspektiflerle ilişkilendirilmekte; tarihsel olarak kadının toplumsal yaşamda merkezde olduğu dönemlerin olumlu birer örnek olarak sunulduğu görülmektedir. Bu yaklaşım, anaerkil yapıyı sadece bir toplumsal örgütlenme biçimi olarak değil, aynı zamanda çatışma ve şiddetten uzak, barışçıl bir yaşam düzeni olarak yorumlar. Bu doğrultuda, savaşların ve toplumsal şiddetin temel nedeni olarak ataerkil düzenin kendisi görülmekte ve erkek egemenliğinin tarihsel süreçte şiddeti kurumsallaştırdığı savunulmaktadır.

3.2.2. İkinci Dalga Feminizm

İkinci Dalga Feminizm, 1960'ların başlarında ortaya çıkıp 1970'lerde ivme kazanan ve kapsamı bakımından Birinci Dalga Feminizmi aşan dönüştürücü bir toplumsal harekettir. Birinci dalga esas olarak kadınların oy hakkı ve yasal eşitlik taleplerine odaklanırken, ikinci dalga bu sınırları genişleterek kadınların yaşamlarının her alanındaki sosyal, kültürel ve politik eşitsizlikleri görünür kılmayı amaçlamıştır. Hareketin temel söylemlerinden biri olan “kişisel olan politiktir” ilkesi, bireysel deneyimlerin toplumdaki yapısal eşitsizliklerle doğrudan bağlantılı olduğunu savunmuş ve bu yolla cinsiyet, sınıf, ırk ve cinsellik gibi kesişen kimliklerin eleştirel bir biçimde incelenmesini gündeme getirmiştir (McGregor, 2021; Cole vd., 1998). İkinci Dalga'nın temel hedeflerinden biri, toplumu şekillendiren ataerkil normlara karşı direnç göstermektir. Kadınların maruz kaldığı eşitsizliklerin yalnızca bireysel ya da özel alana özgü olmadığını; aksine, kamu alanında da sistematik olarak yeniden üretildiğini savunuyordu. Bu bağlamda üreme hakları, iş yaşamında fırsat eşitliği, cinsel özgürlük, aile içi şiddetin sona erdirilmesi gibi konular, hareketin temel gündemleri arasında yer aldı. Bu dönemde, Betty Friedan ve Gloria Steinem gibi figürler, feminist söylemi örgütlü toplumsal harekete dönüştürerek Ulusal Kadın Örgütü (NOW) gibi kuruluşlar aracılığıyla kadın hakları mücadelesini kamuoyuna taşıdılar (Eidinger, 2022). İkinci Dalga, aynı zamanda “Kadın Kurtuluş

Hareketi” adıyla anılan daha radikal bir bileşeni de doğurdu. Bu kanat, sadece yasal reformlarla sınırlı kalmayıp, kadınların beden özerkliği, sağlık hizmetlerine erişimi ve geleneksel aile yapısının eleştirisi gibi yapısal dönüşüm gerektiren talepler öne sürdü (Quéré, 2021). Bu anlayış, kolektif eylemi ve bilinç yükseltme gruplarını bir güçlenme aracı olarak benimseyerek, farklı sosyoekonomik arka planlardan gelen kadınlar arasında dayanışmacı diyalogları teşvik etti. Bu dönemin feministleri yalnızca düşünsel değil, aynı zamanda doğrudan eylem odaklı çalışmalarda da etkin rol almış ve kamu politikalarını etkilemeyi başaran taban örgütleri kurmuşlardır (Stewart, 2016). İkinci Dalganın önemli bir katkısı da cinsellik ve cinsiyet rollerine yönelik tabuların sorgulanmasını teşvik etmesidir. Cinsel özgürlük, bu dönemin temel meselelerinden biri hâline gelmiş; kadınların kendi bedenleri üzerindeki söz hakkını savunmaları, cinsel baskıya karşı durmaları ve üreme hakları üzerindeki kontrol talepleri güçlü bir şekilde dile getirilmiştir. Ayrıca kadınların cinselliğinin çeşitliliğini tanıma yönündeki çabalar, ileride Üçüncü Dalga Feminizmin daha kapsayıcı yapısının oluşmasına zemin hazırlamıştır (Bay-Cheng vd., 2002). Ancak bu dalga da eleştirilerden muaf değildir. Hareketin büyük ölçüde beyaz, orta sınıf kadınların deneyimlerine odaklandığı ve farklı ırk, sınıf ya da kültürel kimliklere sahip kadınların yaşadığı çok boyutlu eşitsizlikleri yeterince dikkate almadığı yönünde eleştiriler getirilmiştir (Downing, 2018). Bu eleştiriler, feminist kuramın daha kapsayıcı ve kesişimsel (intersectional) yaklaşımlarla yeniden şekillendirilmesi gerekliliğini gündeme taşımış ve gelecekteki feminist dalgaların farklılık temelli ayrımcılıklara karşı daha duyarlı hareket etmesinin yolunu açmıştır (Bailey, 1997). Sonuç olarak, İkinci Dalga Feminizm, kadın hareketi tarihinde yalnızca hukuksal hakları değil, toplumsal yaşamın çok katmanlı eşitsizliklerini de ele alan geniş kapsamlı bir dönüşüm süreci olarak değerlendirilmelidir. Cinsiyet, kimlik ve güç ilişkileri etrafında yürütülen tartışmaları derinleştirmiş; feminist düşüncenin sonraki evrelerinde daha çoklukçu, eleştirel ve kapsayıcı yönelimlerin doğmasına öncülük etmiştir.

3.2.2.1. Radikal Feminizm

Radikal feminizm, 1960’lı ve 70’li yıllarda şekillenen ikinci dalga feminizmin en güçlü bileşenlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Hareket, başlangıçta Yeni Sol içinde yer alan kadınların, erkek yoldaşlarının cinsiyetçi tutumlarını sorgulamalarıyla şekillenmiş ve zamanla kendi başına bağımsız bir feminist perspektif halini almıştır. Kadınların toplumsal değişim mücadelelerinde aktif yer almasına rağmen, karar alma

süreçlerinde ve söylemsel temsilde geri planda tutulmaları, radikal feminizmin ortaya çıkışındaki temel itici faktörlerden biri olmuştur. Radikal feministler, kadınların yaşadığı ezilmişliğin yalnızca bireysel veya kültürel değil, sistemik bir sorun olduğunu ileri sürerler. Bu anlayışa göre, ataerkillik yalnızca kadınların değil, toplumun tüm tahakküm yapılarının temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla kadınların özgürleşmesi, yalnızca cinsiyet temelli baskıların kaldırılmasıyla değil, tüm yapısal eşitsizliklerin kökten dönüştürülmesiyle mümkündür. Bu nedenle radikal feminizm, kadınların özgürlük mücadelesini devrimci bir dönüşümle ilişkilendirir; hukuki reformlarla sınırlı bir değişimi yeterli görmez. Radikal feminist kuramın merkezinde, kadının bedenine, emeğine ve cinselliğine yönelik baskılar yer alır. Kadınların cinselliğinin kontrol altında tutulması, bedenlerinin metalaştırılması ve annelik üzerinden tanımlanmaları; ataerkil sistemin, kadın üzerindeki tahakkümünü sürdürmesinin başlıca yolları olarak görülür. Bu bağlamda aile kurumu, yalnızca bir sosyolojik yapı değil, kadınların ev içi roller üzerinden kontrol altında tutulduğu bir sistem olarak değerlendirilir. Bu yapının sürdürülebilmesi ise, kadınların evlilik yoluyla eril iktidara bağımlı hale getirilmesiyle sağlanmaktadır. Radikal feministlere göre, evlilik kurumu kadının üzerindeki baskıyı meşrulaştıran, kurumsallaştıran bir yapıdır. Bu nedenle bazı radikal feminist düşünürler, evliliği "kadına yönelik baskının resmileşmiş biçimi" olarak tanımlamış ve bu kurumun hem teorik düzlemde hem de toplumsal pratikte reddedilmesini savunmuşlardır. Aşk kavramı da benzer şekilde eleştirilmiş; kadınları bağımlı, savunmasız ve edilgen kıldığı gerekçesiyle özgürleşmenin önünde bir engel olarak değerlendirilmiştir (Sevim, 2005: 80–81). Radikal feminizm ayrıca, doğurganlık politikalarının erkek egemen düzenin bir aracı olduğunu öne sürerek, kadınların bedenleri üzerindeki denetim hakkının tamamen kendilerine ait olması gerektiğini savunur. Doğum kontrol yöntemlerinin geliştirilmesi ve kürtaj hakkının tanınması, kadınların beden özerkliğini tesis etmesi açısından hayati görülür. Bu bağlamda, doğurganlıkla ilgili devlet politikalarının erkek egemen bir zihniyetle belirlendiği ve kadınların bu politikaların nesnesi hâline getirildiği yönünde güçlü bir eleştiri sunulmaktadır. Bununla birlikte, radikal feminizme yönelik bazı kuramsal eleştiriler de bulunmaktadır. Mitchell (2006: 37), radikal feminizmin kadınların ezilmişliğini isabetli biçimde tanımladığını, ancak çoğu zaman yalnızca sorunun büyüklüğüne işaret etmekle sınırlı kaldığını ve çözüm üretme noktasında deneyim aktarımının ötesine geçemediğini ileri sürmektedir. Sonuç olarak, radikal feminizm kadınların ezilmişliğini yapısal bağlamda analiz eden, patriyarkanın tüm toplumsal kurumlara nüfuz ettiğini savunan ve bu kurumların köklü biçimde dönüşmesi gerektiğini

öne süren bir yaklaşımdır. Aile, evlilik, cinsellik ve kadın bedeni gibi temel konularda sunduğu eleştirilerle feminist kuram içinde radikal bir çizgi oluşturmuş ve sonraki feminist dalgalara düşünsel katkılar sunmuştur.

3.2.2.2. Sosyalist Feminizm

Sosyalist feminizmin kökenleri, 19. yüzyılda, özellikle Clara Zetkin, Rosa Luxemburg ve Alexandra Kollontai gibi Marksist feministlerin çalışmalarına dayanır. Bu düşünürler, sosyalist devrimlerin kadının özgürlüğü ve eşitliği için ne denli gerekli olduğunu savunmuşlardır. 20. yüzyılın ortalarına doğru, Second Wave Feminism (İkinci Dalga Feminizmi) içinde sosyalist feminist hareket daha belirgin hale gelmiş, kapitalizme ve sınıfsal eşitsizliklere karşı daha keskin eleştiriler getirilmiştir.

Sosyalist feminizm, feminist teori ve hareketin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sadece patriyarka ile değil, aynı zamanda kapitalist ekonomik sistemle de ilişkilendiren bir yaklaşımdır. Sosyalist feminizm, kadınların özgürlüğünün sadece toplumsal cinsiyet temelli baskıları aşmakla değil, aynı zamanda sınıfsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasıyla mümkün olduğunu savunur. Bu bakış açısına göre, toplumsal cinsiyet ve sınıf birbirini kesişen faktörler olarak ele alınmalı ve kadının ezilmesi sadece ataerkil yapılarla değil, kapitalist ekonominin kadınları sömürmesiyle de açıklanmalıdır. Sosyalist feminizm, Marksizm ile feminizmin birleşiminden doğmuş bir harekettir. Marksist feminizm, kadınların ezilmesini, sınıf farklılıkları ve ekonomik yapılarla açıklar. Ancak sosyalist feminizm, daha geniş bir perspektife sahip olup, sadece sınıfla değil, ırk, etnik köken, cinsel yönelim gibi kesişen eşitsizlikleri de ele alır. Sosyalist feministler, kadınların toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerle mücadelesini sadece kadınları değil, tüm toplumu dönüştürmeyi amaçlayan bir hareket olarak görürler. Sosyalist feministler, kadınların ezilmesinin tek bir kaynağa dayanmadığını, patriyarka (erkek egemenliği) ve kapitalist ekonomik sistemin birlikte işlediğini savunurlar. Kadınlar hem cinsiyetleri hem de sınıfsal konumları nedeniyle eşitsizliğe uğramaktadırlar. Örneğin, kadınların iş gücünde düşük ücretlerle çalışması ve ev işlerinin ücretsiz şekilde kadına yüklenmesi, kapitalist sistemin ve patriyarkanın bir birleşimidir. Sosyalist feministler, kapitalist sistemin, kadınları ev içi emeğin ücretsiz şekilde yapılması konusunda "doğal" olarak sorumlu tutarak, onların çalışma gücünü sömürdüğünü iddia ederler. Bu, kadınların ev içindeki işlerle sınırlanmasına ve dışarıdaki iş gücüne katılımlarının çoğunlukla düşük ücretli ve güvencesiz işlerde olmasına neden olur. Sosyalist feministler, kadınların

özgürlüğünü elde etmeleri için kapitalist yapının temelden değişmesi gerektiğini savunurlar. Sosyalist bir toplumda, sınıfsal eşitsizliklerin ortadan kalkması, kadınların toplumsal ve ekonomik açıdan eşitlikçi bir duruma gelmesine olanak tanıyacaktır.

Sosyalist feminizm, kadınların özgürlüğünü sadece patriyarkaya karşı değil, aynı zamanda kapitalist yapıya karşı bir mücadele olarak tanımlar ve toplumsal değişimi bu iki sistemin dönüşümüyle mümkün kılmayı amaçlar. Bu yaklaşım, feminizmi daha geniş bir toplumsal ve ekonomik dönüşüm çağrısı olarak ele alır.

3.2.3. Üçüncü Dalga Feminizm

Üçüncü Dalga Feminizm, 1970’li yılların ikinci yarısından itibaren, önceki kuşakların özellikle 1960’lar ve 70’lerdeki İkinci Dalga Feminizm’in yaklaşımlarına yönelik bir farklılaşmayla şekillenmiş; 1990’larda ise feminist düşünce ve aktivizmin yeni bir yönelimi olarak belirginleşmiştir. Bu dalga, kadın sorunlarını yalnızca cinsiyet temelli eşitsizlikler bağlamında değil; aynı zamanda ırk, sınıf, cinsellik gibi kesişen kimlikler temelinde ele alarak daha kapsayıcı bir kuramsal çerçeve geliştirmiştir (Aune & Holyoak, 2017; Zimmerman vd., 2009). Üçüncü Dalga’nın ayırt edici yönlerinden biri, bireysel farklılıkları ve kadın deneyimlerinin çeşitliliğini merkezine almasıdır. Hareket, “kişisel olan politiktir” ilkesi doğrultusunda, kişisel kimliklerin ve bireysel seçimlerin toplumsal yapılar üzerindeki etkisini görünür kılmayı hedeflemiştir (Evans, 2015; Orr, 1997). Bu dönemin feministleri, toplumsal normları sorgularken, öznel deneyimleri siyasi söylemin bir parçası olarak kabul etmişlerdir. Hareketin teorik temelinde yer alan önemli kavramlardan biri de Kimberlé Crenshaw tarafından geliştirilen kesişimsellik (intersectionality) yaklaşımıdır. Bu kavram, bireylerin yalnızca tek bir kimlik üzerinden değil, birden çok eşitsizlik biçiminin kesişiminde konumlandıklarını ileri sürerek; ırk, sınıf, cinsiyet ve cinsel yönelim gibi toplumsal tabakalaşma biçimlerinin birbirini nasıl etkilediğini analiz etmeye imkân tanır (Wang, 2023). Bu perspektif, kadınların tekil bir deneyim üzerinden değil; sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamlar üzerinden çok katmanlı biçimlerde baskıya maruz kaldığını kabul eder (O’Keefe, 2014). Üçüncü Dalga Feminizm, seleflerine kıyasla daha dağınık bir yapıya sahip olmakla birlikte, feminizmin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamış; medyada, popüler kültürde ve dijital platformlarda güçlü bir ifade alanı oluşturmuştur. Özellikle müzik, edebiyat, sosyal medya ve görsel sanatlar aracılığıyla kadın temsillerine alternatifler sunulmuş, geleneksel kadınlık normlarına karşı farklı biçimlerde direniş sergilenmiştir (Krause, 2011; Bailey,

1997). Ancak bu dalga, yalnızca olumlu yankılarla değil; aynı zamanda çeşitli eleştirilerle de karşılaşmıştır. Özellikle tüketim kültürüyle olan ilişkisi, feminist ideallerin metalaşması ve “kadın güçlenmesi” kavramının bir pazarlama aracı hâline getirilmesi yönünde ciddi eleştiriler doğurmuştur (Orr, 1997). Feminist söylemin bireysel tercihlere indirgenmesi, bazı eleştirmenler tarafından hareketin kolektif siyasal niteliğini zayıflattığı gerekçesiyle “post-feminizm” olarak tanımlanmıştır (Evans, 2015; Aune & Holyoak, 2017). Downing (2018), kişisel seçimin ön plana çıkarılmasının, sistemik eşitsizliklere karşı yürütülmesi gereken örgütlü mücadeleyi gölgede bırakabileceğini ifade etmiştir. Bu eleştirilere rağmen, Üçüncü Dalga Feminizm, feminist düşüncenin gelişiminde önemli bir evreyi temsil eder. Hareket, çeşitliliğe ve çoklu kimliklere alan tanıyan yapısıyla, yalnızca kadın hakları söylemini değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet normlarının kültürel eleştirisini de genişletmiştir. Feminist gündemi yalnızca siyasal taleplerle sınırlı tutmayan bu yaklaşım, kadınların bireysel özerkliğini, kültürel üretimini ve sosyal görünürlüğünü destekleyen yaratıcı ifade biçimlerine de zemin hazırlamıştır. Sonuç olarak, Üçüncü Dalga Feminizm, feminizmi daha çoğulcu, kesişimsel ve kültürel olarak esnek bir yapıya kavuşturmuş; toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini, günümüzün dinamik toplumsal sorunlarıyla daha uyumlu bir zemine taşımayı amaçlamıştır. Kesişen kimliklerin tanınması, bireysel güçlenmenin önemsenmesi ve kültürel ifade biçimlerine yönelik açılımı sayesinde, feminist düşünceyi hem teorik hem de pratik düzlemde dönüştüren etkili bir dalga olarak değerlendirilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEDYA VE HABER

4.1. Medya ve Haber

Türkçede “medya” olarak kullanılan kavram, İngilizce media sözcüğünden türetilmiş olup, Latince kökenli medium (çoğulu media) sözcüğünden gelir. “Araç”, “ortam” veya “aracı” anlamlarına gelen bu kavram, dilimizde çoğu zaman “kitle iletişim araçları” terimiyle karşılanmaktadır (Nalçaoğlu, 2005: 51). Medya, sadece bir haber iletim aracı değil; aynı zamanda toplumsal değerlerin, kültürel normların ve ideolojik yapının yeniden üretildiği, çok katmanlı bir iletişim alanıdır. Günümüzde, medya hem yazılı hem görsel-işitsel formatlarda faaliyet gösteren çeşitli mecraları kapsar. Bu araçlar arasında televizyon, radyo, gazete, dergi, sinema, internet ve dijital platformlar gibi farklı iletişim kanalları yer almaktadır. Medyanın temel işlevi, dünyada meydana gelen olayları toplumla paylaşmak, bilgi akışını sağlamak ve kamuoyunu bilgilendirmektir. Bununla birlikte, medya yalnızca haber aktarımıyla sınırlı kalmaz; aynı zamanda sosyo-kültürel, sanatsal ve politik içeriklerle de bireylerin düşünsel yapısını şekillendirir. Dursun’a (2005: 69) göre haber, dünyanın farklı yerlerinde yaşanan olayların güncel durumlarını yansıtan bir içerik türüdür ve bu nedenle nesnel, tarafsız ve dengeli olması beklenir. Ancak haberin bu ideal biçimde sunulup sunulamayacağı, yalnızca gazetecinin profesyonelliğine ya da etik kurallara bağlı değil; aynı zamanda onun olaylara yaklaşım biçimine, yani ideolojik konumlanışına da bağlıdır. Bu nedenle haber üretimi, nesnel bir bilgi aktarımı olmanın ötesinde, yorumlanabilir ve sorgulanabilir bir söylem alanıdır. İnal (1996: 22), haberin yalnızca yapısal çözümlemeyle kavranamayacağını, haberin anlamını belirleyen şeyin, onu üreten toplumsal bağlam ve içerikle kurduğu ilişki olduğunu savunur. Haberın dilsel yapısı, yalnızca bilgilendirme amacı taşımaz; aynı zamanda o toplumun değer sistemlerini, normlarını ve güç ilişkilerini yansıtarak bu yapıların yeniden üretilmesine katkı sağlar. Bu bağlamda, haber dili kültürel kodlardan bağımsız değildir ve özellikle ataerkil, cinsiyetçi ya da egemen ideolojik söylemleri barındırabilir. Mora’ya göre liberal ve çoğulcu medya kuramları, medyanın beş temel işlevi olduğunu öne sürer: bilgi sağlama, kamuoyu oluşturma, toplumsal denetim ve eleştiri, sosyal bütünleşme ve eğlence/zaman geçirme. Bu işlevler, medyanın toplumsal sistem içindeki rolünü tanımlarken, bireylerin dünyayı anlamlandırmasında da yönlendirici bir çerçeve sunar.

Buna karşılık, eleştirel medya kuramı, medyayı yalnızca bir bilgilendirme aracı olarak değil, aynı zamanda ekonomik ve ideolojik çıkarların meşrulaştırıldığı bir hegemonya alanı olarak değerlendirir. Mora'nın (2008) da vurguladığı gibi, eleştirel yaklaşıma göre medya, kapitalist sistemin ideolojik aygıtlarından biridir ve mevcut toplumsal düzenin yeniden üretimini sağlar. Medya içerikleri, toplumsal normları, ekonomik çıkarları ve politik ideolojileri destekleyecek biçimde kurgulanır. Bu da medya aracılığıyla, bireylerin düşünsel ve duygusal yapılarına müdahale edilmesine, toplumun edilgenleştirilmesine ve eleştirel bilincin zayıflatılmasına neden olabilir. Eleştirel teoriye göre medya, büyük sermaye grupları ve siyasi iktidarlar tarafından şekillendirilmekte; böylece medya üzerinden kamusal söylem yönlendirilmekte, gündem belirlenmekte ve egemen ideolojiler meşrulaştırılmaktadır. Bu durum, yalnızca bilgi akışının denetimini değil, aynı zamanda kamuoyunun ne düşüneceğinin, neyi konuşacağını da kontrolünü içerir. Medya, bu yönüyle mevcut ekonomik ve toplumsal sistemin sürdürülmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Liberal kuram, medyanın gerçeği tarafsız ve doğrudan bir şekilde yansıtabileceğine inanırken; eleştirel kuram, bu varsayımı sorgular. Eleştirel yaklaşım, medya söyleminin ideolojiden, toplumsal yapılar ve güç ilişkilerinden bağımsız olamayacağını savunur. Medya içeriği, her zaman belirli bir bakış açısının, değerler sisteminin ve çıkar ilişkilerinin ürünüdür. Bu nedenle, medya metinleri yalnızca bilgi veren değil; aynı zamanda bir söylem inşa eden, anlam üreten ve toplumu şekillendiren yapılar olarak değerlendirilmelidir.

4.1.1. Kadının Medyada Temsili

Günümüz toplumunda medya, yalnızca bir kitle iletişim aracı olmanın ötesine geçerek çok boyutlu, ideolojik ve kültürel bir yapı hâline gelmiştir. Toplumla sürekli etkileşim içinde olan medya, toplumsal değer ve normlardan bağımsız düşünülemez. Bu bağlamda, medyada yer alan temsil biçimleri yalnızca içerik düzeyinde değil; aynı zamanda medya kuruluşlarının yapısı, çalışanların ideolojik konumları ve izleyici kitlesinin algı dünyası ile ilişkilidir. Dolayısıyla, haber metinlerinde yer verilen temsiliyet biçimleri, sadece olayları aktarma süreci değil, aynı zamanda toplumun normatif yargılarının yeniden inşa edildiği bir zemindir. Tanrıöver'e göre temsiller, temsil edilen unsurların hayatımızdaki konumunu ve onlara yüklediğimiz anlamları ifade eder. Farklı temsiller bir araya gelerek dünyaya, topluma ve insanlara bakış açımızı şekillendirir. Temsiller, bu perspektifin ve genel anlamda değerlerin, davranış kalıplarının sürekliliğine

ve yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır (Tanrıöver, 2007: 155). Medya, yalnızca yerel düzeyde var olan bir alan olmaktan öte, uluslararası sistemin önemli bir bileşenidir. Bu çerçevede, medyada kadınların nasıl temsil edildiği, kadınların toplumsal statüsünü açıklamanın yanı sıra, toplumun kadına yönelik bakış açısını da ortaya koymaktadır. Bir düşünce, bir davranış modeli, bir duygu ya da bir kimlik grubuna yönelik sahip olduğumuz değer yargıları ve/veya kalıp algılar, büyük ölçüde doğrudan deneyimlerimiz veya kişilerarası iletişim kanallarından elde ettiğimiz bilgilerle şekillenir. Ancak, son yüzyılda gelişen bilgi ve iletişim ağları sayesinde yaygınlaşan temsiller, bu süreçte oldukça belirleyici bir role sahiptir (Tanrıöver, 2012:156). Medyanın bu temsil gücü dikkate alındığında, toplumsal önyargıları yeniden üreten ve dönüştüren bir işlev gördüğü açıktır. Bu nedenle, kadının medyada sunulmuş biçimi, cinsiyetçi bakış açılarının pekiştirilmesi ve toplumda normalleşmesi açısından önemli bir noktada yer almaktadır (Mora, 2005: 4). Kadınların medyada en yaygın temsili biçimlerinden biri, kadın bedeninin cinsel ve görsel bir unsur olarak kullanılmasıdır. Örneğin, gazetelerde arka sayfalarda yer alan büyük boyutlu kadın fotoğrafları ya da kadınların iş dünyasındaki yerini konu alan haberlerde dahi, kadın bedeninin teşhir edici bir biçimde sunulması dikkat çekmektedir. Timisi de benzer bir noktaya değinerek, kadının medyada magazinsel bir nesne olarak konumlandırıldığını belirterek şu yorumu yapar: Kadına dair herhangi bir durum magazinleştirilerek değersizleştirilebilir. Örneğin, seçimleri kazanarak meclise giren kadın milletvekilleri, siyasi başarıları yerine giyim tarzlarıyla gündeme gelebilir. Bunun yanı sıra, kadınlık halleri medyada sıklıkla mizah unsuru olarak ele alınmakta, dizilerde ev kadınının saflığı ile bilgisizliği arasındaki ilişkinin vurgulanması, kadına yönelik şiddetin ve onu küçümseyen yaklaşımların gülünç bir hale getirilerek olağanlaştırılması yaygın bir durum haline gelmiştir (Timisi, 2017:64). Haber, bir tür söylem olsa da edebiyat, sinema ve televizyon dizilerinden farklıdır. Profesyonel gazetecilik ilkeleri ve etik çerçevede şekillendirilmesi gereken bir anlatım biçimidir (İnal, 1994:142). Haberlerin hangi dil ve üslupla sunulacağı büyük önem taşır. Gazetecilerin, haberlerin topluma etkisini dikkate alarak, kamuoyuna karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri beklenir. Çünkü kullanılan kelimeler ve ifadeler, bireyleri toplum içinde farklı şekillerde konumlandırabilir. Özellikle şiddet haberlerinde, odak noktasının genellikle failin eylemleri değil, bu eylemi haklı gösterecek söylemler olduğu görülmektedir. “Cinnet geçiren koca” veya “öfkeden gözü dönen sevgili” gibi ifadeler, mağdurun suçlanmasına zemin hazırlarken, failin eylemlerini mazur göstermektedir. Dahası, bu tür dil kullanımı, şiddeti kadının kaçınılmaz kaderi gibi sunarak, toplumun bu

olguyu içselleştirmesine yol açmaktadır. Şiddetin haberleştirilme biçimlerine baktığımızda, okuyucuyu ya da izleyiciyi suçun ve şiddetin arka planına dair düşündürecek unsurların çoğu zaman eksik olduğu görülmektedir. Şiddet olaylarının kökenine dair herhangi bir bilgi (şiddetin toplumsal nedenleri, olayın gelişimi vb.) medyada genellikle yer almaz (İnal, 2005:75). Aksine, kadına yönelik her türlü saldırı biçimi medyada sıkça işlenmekte, kadınlar çoğunlukla mağdur olarak sunulmakta, ancak maruz kaldıkları şiddet, toplumun gözünde adeta hak edilmiş gibi gösterilmektedir. Böylece kadın nesneleştirilirken, ona yönelik şiddeti uygulayan erkek fail olarak odaktan çıkarılmakta ve suç bireysel bir mesele olarak ele alınmaktadır. “Medya, suçu bireyselleştirdiğinde, şiddeti de kaçınılmaz bir sonuç gibi göstererek, suçun toplumsal nedenlerini göz ardı eder” (İnal, 2005:75). Medyanın işlevini ve haberin doğasını göz önünde bulundurduğumuzda, medya esasen gerçekleşmiş olayları yansıtır. Bu nedenle, şiddet olaylarını ancak yaşandıktan sonra haberleştirir. Burada önemli olan, haberin yalnızca tiraj değeri taşıması değil, mağdurun maruz kaldığı eylemler ve bu eylemleri gerçekleştiren kişiler üzerine nasıl bir çerçeve çizildiğidir. Hosta’ya göre medya, şiddetin doğrudan nedeni olmasa da, şiddet olaylarının etkisini artıran ve bireylerin şiddeti içselleştirmesine katkı sağlayan güçlü bir araçtır. Bu yüzden, şiddetin nedenleri kadar, medyada nasıl sunulduğu da onunla mücadele açısından belirleyici bir unsurdur (Hosta, 2013:1831). Benzer şekilde, Özer de medyanın şiddeti artırma konusunda nicelikten çok nitelik açısından etkili olduğunu belirterek, medya aracılığıyla cinayetlerin ve işkence yöntemlerinin ayrıntılı şekilde sunulmasının, bu olguların toplumun bilinçaltına işlenmesine neden olduğunu savunmaktadır. Bunun sonucunda, medya aracılığıyla öğrenilen şiddet, erkeklerin hak arayışında bir çözüm yöntemi olarak algılanabilmektedir (Özer, 2010: 95). Bu süreçler incelendiğinde, şiddet mağduru olan kadın, yalnızca bir kurban olarak sunulmakla kalmayıp, medya tarafından magazinsel bir unsur haline getirilerek toplum nezdinde adeta eleştiri odağı haline gelmektedir. Sonuç olarak, toplumun yargıladığı taraf yine kadın olurken, şiddeti uygulayan fail görünmez kılınmakta, hatta mağdur konumuna yerleştirilebilmektedir. Bu nedenle, şiddet haberlerine yönelik eleştiriler, şiddetin haberleştirilmesine değil, sunuluş biçimine odaklanmalıdır. Medya doğrudan kimseye şiddet uygulayın demez; ancak şiddetin nasıl çerçeveleneceğini ve nasıl aktarılacağını belirleyerek, bu olgunun içselleştirilmesine ve normalleşmesine zemin hazırlar. Örneğin, şiddete maruz kalan kadının, eşine itaat etmediği veya ev içindeki sorumluluklarını yerine getirmediği için bu sonuca uğradığı ima edildiğinde, haber dili aracılığıyla şiddetin meşrulaştırılmasına katkı sağlanmaktadır.

Özer, medyanın şiddetin nedeni mi yoksa sonucu mu olduğu konusundaki tartışmalarda temel sorunun, medyanın şiddeti sunma biçimi olduğunu vurgulamaktadır. Medyanın, mağdura empatiyle yaklaşarak, şiddeti teşvik eden bir söylemden uzak durması gerektiğini ifade etmektedir (Özer, 2010: 91).

4.1.2. Medyada Kadına Şiddet Haberleri

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti, “fiziksel güç ya da iktidarın, bir başkasına karşı kasıtlı olarak tehdit biçiminde veya doğrudan uygulanması sonucunda, kişinin yaralanmasına, ölümüne ya da psikolojik zarar görmesine yol açması ya da böyle bir sonuç doğurma ihtimali taşıması” şeklinde tanımlamaktadır (DSÖ, [t.y.]). Bu tanım, şiddeti yalnızca fiziksel bir saldırı olarak değil, aynı zamanda iktidar ilişkilerinin somut bir tezahürü olarak ele alır. Toplumun yapısal ilişkileri içerisinde şekillenen şiddet olgusu, çoğu zaman egemen söylemin dışında kalan, ötekileştirilmiş gruplara yönelmektedir (Erol, 2014, s. 31). Bu gruplar arasında en dikkat çeken kesimi ise kadınlar oluşturmaktadır. Kadınlar, toplumsal cinsiyet kimlikleri dolayısıyla tarihsel ve kültürel olarak dezavantajlı konumlandırılmakta ve bu durum onları şiddete daha açık hâle getirmektedir. Toplumsal cinsiyet normlarından türeyen şiddet türleri, kadın ve erkek rollerine dair toplumda içselleştirilmiş kalıplardan beslenmektedir. Bu normatif yapılar, kadınlara atfedilen rollerin dışına çıkan bireyleri hedef hâline getirebilmektedir. Örneğin, boşanmak isteyen, geleneksel aile yapısına uymayan ilişkiler yaşayan ya da toplumun onaylamadığı biçimlerde giyinen kadınların, maruz kaldıkları şiddet eylemleri sıklıkla davranışlarıyla ilişkilendirilerek meşrulaştırılmaktadır. Böylece, kadınların gördüğü şiddet bir “karşılık” ya da “sonuç” gibi sunularak toplumsal hafızada meşru bir zemine oturtulabilmektedir. Bu süreçte erkeklik ise, çoğu zaman “şiddet kullanma hakkı” ile özdeşleştirilerek ayrıcalıklı bir konuma yerleştirilmektedir. Erkek, toplumsal cinsiyet ilişkileri içinde yalnızca güç sahibi değil, aynı zamanda bu gücü fiziksel ya da psikolojik şiddet yoluyla kullanabilme imtiyazına sahip bir figür olarak kodlanmaktadır. Bu durum, ataerkil düzenin yeniden üretilmesine ve şiddetin yapısal bir unsur hâline gelmesine neden olmaktadır. Toplumun kadın ve erkek rollerine atfettiği kültürel anlamlar, şiddetin hem gerekçelendirilmesine hem de normalleştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Erol’a (2014, s. 37) göre, erkeklerin şiddet uygulaması çoğu zaman toplumsal olarak inşa edilen rollerin erkek üzerinde yarattığı güç, denetim ve sahiplik arzularıyla ilişkilendirilir. Bu bağlamda, bir erkeğin eşine, kız kardeşine ya da çocuğuna yönelik disiplin sağlamak,

koruma güdüsüyle hareket etmek ya da ceza vermek amacıyla şiddet uygulaması, kimi toplumsal kesimlerde meşru ya da "doğal" bir davranış olarak kabul edilebilmektedir. Bununla birlikte, kadınların giyimleri, davranış biçimleri ya da cinselliklerini ifade etme biçimleri de çoğu zaman şiddet için gerekçe olarak sunulmakta; kadının "uygunsuz" ya da "fazla" görülen tavırlarının, erkeği cinsel şiddete yönelttiği gibi yaygın, cinsiyetçi kabuller meşrulaştırılmaktadır. Bu tür algılar, yalnızca bireysel değil, toplumsal düzeyde yeniden üretilen ve kadınlara yönelik şiddeti teşvik eden zihinsel kalıpların birer parçasıdır.

Birleşmiş Milletler'in 1993 yılında kabul ettiği Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirgenin 2. maddesinde, kadına yönelik şiddet şu biçimlerde tanımlanmış ancak bu örneklerin sınırlayıcı olmadığı özellikle belirtilmiştir:

- (a) Aile içinde gerçekleşen fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet türleri; dayak, evlilik içi tecavüz, kadın cinsel organının sakatlanması gibi zararlı geleneksel uygulamalar, kadın ve kız çocuklarının sömürülmesi;
- (b) Toplum içinde meydana gelen tecavüz, cinsel taciz, kadın ticareti ve zorla fahişeliğe sevk edilme;
- (c) Devletin doğrudan gerçekleştirdiği veya dolaylı olarak izin verdiği fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddet biçimleri.

Bu tanımlar, şiddetin yalnızca özel alana özgü olmadığını; toplumsal, kültürel ve siyasal yapılarda da yer bulduğunu ortaya koymaktadır. Bianet'in en güncel verilerine göre, 2024 yılında Türkiye'de erkekler tarafından en az 378 kadın ve 43 çocuk öldürülmüştür. Ayrıca, 2024 yılında erkekler tarafından en az 16 kadına tecavüz edilmiş, 131 kadın tacize uğramış, 229 çocuk istismar edilmiş ve en az 772 kadın seks işçiliğine zorlanmıştır. Bu veriler, Bianet'in 1 Ocak 2024 - 31 Aralık 2024 döneminde Türkiye'deki yerel, ulusal ve internet basınına yansıyan haberlerden derlediği güncel verilere dayanmaktadır. (Bianet.org, 2024). Bu veriler, kadına yönelik şiddetin münferit ya da bireysel sapkınlıklardan değil, doğrudan toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayanan sistematik bir yapıdan kaynaklandığını göstermektedir. Dolayısıyla, bu sorunun çözümünde bireysel önlemler yetersiz kalmakta; toplumsal zihniyetin, kurumların ve kültürel kalıpların dönüşmesi zorunlu hâle gelmektedir. Bu bağlamda, siyasetçilerin, medya mensuplarının ve kanaat önderlerinin, kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran, failin eylemini mazur gösteren söylemlerden kaçınmaları büyük önem taşımaktadır. Kadın haklarını gözetken bütüncül politikaların geliştirilmesi, eğitim yoluyla toplumsal

farkındalığın artırılması ve şiddetin hiçbir gerekçeyle haklılaştırılamayacağını toplumsal bilinçte yer edinmesi, dönüşümün temel basamaklarını oluşturmaktadır.

Kadına yönelik cinsel şiddet, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin ve ataerkil düzenin en görünür tezahürlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, tecavüz eylemi yalnızca bireysel bir suç olarak değil; erkek egemen sistemin ürettiği bir iktidar pratiği olarak da ele alınmalıdır. Bourdieu (2015, s. 70), erkek şiddetini "penetrasyon" ile "tahakküm" arasında kurduğu ilişki ekseninde yorumlar. Ona göre, eril tahakküm yalnızca fiziksel şiddetle değil; aynı zamanda sembolik şiddet yoluyla da inşa edilir. Erkek, toplumsal kabul gören "erkeklik" performansını sürdürmek adına, cinsel organını bir güç simgesi hâline getirerek, kadının bedeni üzerinde egemenliğini kurar. Bu anlamda tecavüz, cinsel tatmin amacıyla değil; itaat ettirme, bastırma ve iktidar kurma amacıyla gerçekleştirilen sembolik bir eylemdir.

Eril hegemonyanın sürdürülmesinde sembolik şiddet önemli bir rol oynamaktadır. Erkeklik, toplumsal cinsiyet ideolojisinin sunduğu normlara göre şekillendirilirken, birey bu normlara uymak için beden ve söylem düzeyinde iktidarını sürekli olarak yeniden üretir. Kadına yönelik cinsel şiddet suçlarının bireysel patoloji olarak değerlendirilmesi, sorunu toplumsal bağlamdan kopartarak yalnızlaştırmakta ve ataerkil yapının sistematik şiddet üretimini göz ardı etmektedir. Bu nedenle, tecavüz gibi suçların yalnızca hukuki değil, aynı zamanda kültürel ve söylemsel düzeyde de sorgulanması gerekmektedir.

Toplumsal dönüşüm için yalnızca yasal düzenlemeler yeterli değildir; siyasetçilerin, kanaat önderlerinin ve medya temsilcilerinin kullandığı dil, toplumsal algının şekillenmesinde belirleyici rol oynar. Siyasi aktörlerin şiddeti meşrulaştıran ya da görmezden gelen söylemleri, yalnızca kadınların değil, tüm toplumun cinsiyet eşitliği perspektifinden uzaklaşmasına neden olur. Şiddetin önlenmesi ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması için söylem düzeyinde net bir dönüşüm gereklidir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, aile başta olmak üzere; eğitim, din, hukuk ve medya gibi kurumsal yapılar aracılığıyla sürekli olarak yeniden üretilmektedir. Bu bağlamda medya, yalnızca bir bilgi aktarım aracı değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretildiği, meşrulaştırıldığı ve görünür kılındığı ideolojik bir alandır. Connell'in (1998, s. 150) Toplumsal Cinsiyet ve İktidar adlı çalışmasında belirttiği gibi, medyada tecavüz vakalarının çoğu zaman "bireysel sapkınlık" örnekleri olarak sunulması, bu suçların sistemik arka planının görünmezleşmesine neden olmaktadır. Connell'e göre bu tür anlatılar, toplumsal düzene karşı değil, aksine onun bir uzantısı ve onayı niteliğindedir.

Medyanın kullandığı dil, olayın çerçevesini belirleyerek kamuoyunun algısını doğrudan etkiler. Tecavüz haberlerinde failin eylemi "tutkularına yenik düşme", "cinnet geçirme" ya da "anlık kontrol kaybı" gibi ifadelerle açıklanırken; mağdurun davranışları, giyimi ya da yaşam tarzı doğrudan ya da dolaylı olarak olayın nedeni gibi sunulabilir. Bu yaklaşım, mağduru suçlayan, failin ise mazur gösterildiği bir anlatı yaratır. Bennett'in haber söylemi üzerine yaptığı çalışmada da vurguladığı gibi (akt. Erol, 2014, s. 39), medya çoğunlukla suçları kişiselleştirerek, dramatize ederek ve normalleştirerek sunar. Bu üçlü yaklaşım, şiddeti yalnızca bireyler arası bir mesele hâline getirir, toplumsal bağlamdan yalıtır ve yapısal nedenlerin üzerini örter.

Benzer şekilde, Deniz ve Korap Özel (2015, s. 722), medyanın tecavüz haberlerinde kullandığı söylemin yalnızca toplumsal cinsiyet kalıplarını pekiştirmekle kalmadığını; aynı zamanda mağdurların sessiz kalmasını teşvik ettiğini belirtmektedir. Şiddetin medyada nasıl temsil edildiği, bireylerin adalet arayışına dair tutumlarını da doğrudan etkileyen bir faktördür. Medya içerikleri, kadınların mahremiyetinden çok, olayın sansasyonel yönlerini ön plana çıkardığında; bu yalnızca izleyici ilgisini artırmakla kalmaz, aynı zamanda kadın bedenini yeniden nesneleştirir.

Yardım ve Doğruel'in (2018, s. 140) medya içeriklerine ilişkin değerlendirmesi de bu durumu teyit etmektedir: Medya, suçları bireysel sapmalar olarak sunarak, toplumsal duyarsızlaştırma ve normalleştirme süreçlerine katkı sağlar; böylece yapısal nedenlerin sorgulanmasının önünü kapatır.

Bu bağlamda, Çiler Dursun'un yürüttüğü Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik projesi de benzer tespitlerde bulunur. Dursun, ana akım medyanın kadına yönelik şiddeti nasıl haberleştirdiğini incelemiş; bu haberlerin, toplumsal cinsiyet rollerini nasıl yeniden ürettiğini ve güçlendirdiğini analiz etmiştir. Alternatif haberciliğin, sadece bilgi sunmakla kalmayıp, ataerkil yapıyı sorgulayan, eleştirel bir yaklaşım geliştirmesi gerektiğini savunmuştur.

Çiler Dursun'un (2008) çalışmaları, medyanın kadına yönelik şiddeti çoğunlukla egemen toplumsal normlar ve ataerkil değerler çerçevesinde ele aldığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda medya, şiddet mağduru kadını psikolojik ya da fiziksel olarak zayıf bir figür biçiminde temsil ederek, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yeniden üretir. Dursun'un analizine göre, haber metinleri sıklıkla mağdur merkezli kurgulanmakta; bu da şiddeti bireysel bir trajediye indirgerken, olayın yapısal ve kültürel nedenlerini göz ardı etmektedir.

Dursun, haberlerde olumsuz içeriğin dikkat çekiciliğini artırmak amacıyla dramatik öğelerin öne çıkarıldığını vurgular. Örneğin, cinayete kurban giden kadınların büyük boy fotoğraflarına yer verilirken, fail olan erkeğin yalnızca küçük bir portresi yayımlanmakta ya da cinsel saldırı mağdurlarının geçmişe ait ve çoğu zaman cinselleştirilmiş fotoğrafları kullanılarak, failin görüntüsü mozaiklenmektedir (Dursun, 2008, s. 59). Bu tür temsil pratikleri, Butler'ın (1999) iktidarın bedensel ve söylemsel olarak yeniden üretildiği kuramı doğrultusunda, bireylerin kimlik oluşum süreçlerinde derin yaralar açmaktadır.

Dursun, aile içi şiddet haberlerinin çoğunlukla kıskançlık, cinnet ya da “ani öfke” gibi ikinci düzey nedenlere bağlandığını belirtir. Bu da şiddeti bireysel patolojilere indirgerken, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yapısal boyutunu görünmezleştirir. Ona göre alternatif bir habercilik dili için; başlıklarda şiddet eylemlerinin yeniden üretilmemesi, mağdurun faille olan ilişkisine gereksizce vurgu yapılmaması, fiziksel özelliklerin vurgulanmaması ve failin etkin bir özne olarak tanımlanması gerekmektedir (Dursun, 2008, s. 85–88).

Benzer bir şekilde Wood (1994), medyanın toplumsal cinsiyetin inşasına üç temel düzeyde katkıda bulunduğunu öne sürer: (1) Kadınların temsili çoğu zaman ya hiç yoktur ya da yetersizdir; (2) Kadın ve erkekler geleneksel cinsiyet rollerine sıkı sıkıya bağlı olarak betimlenir; (3) Bu temsiller, kadınlarla erkekler arasındaki ilişkilerde, kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran ve normalleştiren kalıpların sürdürülmesine katkıda bulunur.

Türkiye bağlamında özellikle televizyon dizileri ve kadın programlarında bu üç boyutun sıklıkla örneklendiği görülmektedir. Kadın karakterler, büyük ölçüde geleneksel roller içinde konumlandırılmakta; bu rollerin dışına çıkan kadınlar ise çoğunlukla dışlanmakta, cezalandırılmakta veya toplumsal tehdit unsuru olarak kodlanmaktadır. Bu cezalandırma temsillerinden biri de “tecavüz miti” etrafında şekillenir. Kadınların kurgusal içeriklerde meta olarak sunulması, haberlerdeki gerçeklik algısının şekillenmesinde de belirleyici bir faktördür. Böylece, cinsel şiddet uygulayan erkek figürleri normalleştirilirken, kadın mağdurun davranışları üzerinden şiddetin haklılaştırıldığı bir söylem kurgusu oluşur.

Medyadaki şiddet içerikleri ile izleyici davranışları arasındaki ilişki de literatürde önemli bir tartışma konusudur. Bazı araştırmacılara göre, medya doğrudan şiddetin nedeni olmamakla birlikte, özellikle suça eğilimli bireyler için bir modelleme işlevi görmektedir (Surette & Gardiner-Bess, 2014, s. 380). Bu bağlamda, şiddet içeriklerinin

niceliksel değil, niteliksel olarak etkili olduğu; yani bireylerin suça yönelmesine değil, şiddeti nasıl gerçekleştireceklerine dair yöntemleri modellemelerine neden olduğu öne sürülmektedir.

Bu tür bir söylem eleştirisini 1990'lı yıllarda Cynthia Carter da yapmıştır. Sıradan Olan Normalleştiğinde adlı çalışmasında, İngiliz tabloid basınında yer alan cinsel şiddet ve kadın cinayetlerini analiz eden Carter, bu haberlerin toplumda sıradan ve kaçınılmaz bir gerçeklik olarak sunulduğunu vurgular. Tecavüz ve kadın cinayetleri, olağan dışı istisnalar olmaktan çıkarılıp, gündelik yaşamın “kaçınılmaz” bir parçası gibi sunulmakta; bu da cinsiyet temelli şiddetin normalleşmesine yol açmaktadır. Kurbanın "yanlış yerde, yanlış zamanda" bulunması veya “tahrik edici” giyinmesi gibi söylemler, hem failin eylemini meşrulaştırmakta hem de mağdurun toplumsal onurunu zedelemektedir.

Carter'ın analizleri, Türkiye'deki güncel medya söylemleriyle de örtüşmektedir. Haber içeriklerinde mağdurun kimliği, geçmişi ve yaşam tarzı ön plana çıkarılarak, idealize edilmiş bir “mağdur profili” inşa edilmekte; dolayısıyla kadınlara ne yapılmaması gerektiğine dair dolaylı bir norm dayatılmaktadır. Bu bağlamda, haber dili yalnızca bir aktarma aracı değil; aynı zamanda kadınların toplumsal davranış biçimlerini şekillendiren, yönlendiren ve denetleyen bir iktidar aracıdır.

Kadına yönelik şiddet olaylarının haberleştirilme biçimi, yalnızca bir suçun aktarımı değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet kalıplarının yeniden üretimi açısından da son derece belirleyici bir rol oynamaktadır. Medya bu noktada yalnızca olayları yansıtan bir araç değil; aynı zamanda toplumsal normları şekillendiren, yönlendiren ve meşrulaştıran bir ideolojik aygıt olarak işlev görmektedir.

Bu bağlamda, İsveç'teki bir uygulama örneği dikkat çekicidir. Stack'in (2002, s. 31) aktardığına göre, İsveç'te intihar vakalarının medya tarafından nasıl sunulacağına dair kılavuzların yayımlanmasının ardından, dramatik başlık kullanımı %62'den %25'e, fotoğraf kullanım oranı %43'ten %8'e, dramatize içerik ise %48'den %14'e düşmüştür. Bu değişimlerin, ülkedeki intihar oranlarının azalmasıyla paralellik gösterdiği düşünülmektedir. Bu örnek, medya sunumunun yalnızca algı değil, davranışlar üzerinde de doğrudan etkili olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla kadına yönelik taciz, tecavüz ve cinayet haberlerinin sunumu, yalnızca bilgilendirme değil aynı zamanda norm inşası açısından da çok katmanlı sonuçlar doğurmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin bireyler tarafından doğuştan getirilmediği; aksine, toplumsal yapılar içerisinde öğrenildiği ve pekiştirildiği daha önceki bölümlerde ele alınmıştır. Bu roller, öncelikle aile içinde, ardından okul, arkadaş çevresi, sosyal yaşam

gibi alanlarda öğrenilmekte; ancak en güçlü pekiştiricilerden biri medya olmaktadır. Güdekli'ye göre (2016, s. 63), medya, kadınla ilgili içeriklerde dikkat çekmeyi ve izleyici oranını artırmayı amaçlarken, ataerkil değerleri yeniden üretme işlevi görmektedir. Bu durum, medyanın toplumdaki cinsiyetçi değerleri yalnızca yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda yeniden inşa ettiğini göstermektedir.

Şener ve arkadaşlarının (2016, s. 166) belirttiği gibi, medya ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Medya bu rolleri yansıtırken, aynı zamanda topluma geri yansıtarak bireylerin rol ve kimlik oluşumlarını da şekillendirir. Bu döngüsel yapı, kadınların medya temsillerini sınırlı kalıplar içine hapseder. Kadınlar; iyi eş ve anne, güzel yemek yapan, cinsel obje ya da şiddet mağduru rollerine sıkıştırılırken, erkek figürü genellikle güçlü, baskın ve koruyucu kimliklerle sunulmaktadır (Tanrıöver, 2007, s. 157–159).

Medya sektörünün çoğunlukla erkek egemen bir yapıya sahip olması, eril söylemin ve ataerkil temsillerin yaygınlaşmasında etkili olmaktadır. Reklamlarda kadınlar genellikle güçsüz, erkeğe bağımlı ya da aldatılan karakterler olarak yer alırken; magazin programlarında “çekici”, “seksi” ve “ilgi uyandıran” bedenler üzerinden temsil edilmektedir. Yazılı basında ise özellikle üçüncü sayfa haberlerinde, kadınlar çoğunlukla öldürülmüş, şiddet görmüş ya da mağdur edilmiş biçimde sunulmaktadır (Şener vd., 2016, s. 172).

Erich Fromm (1993), medyada şiddetin yaygın olarak sunulmasını, modern toplumda bireylerin yaşadığı yabancılaşma, yalnızlaşma ve anlam boşluğu ile ilişkilendirmektedir. Ona göre, bireyler üretken, anlamlı ve tatmin edici etkinliklerden uzaklaştıkça; heyecan, gerilim ve yoğun duygulara yönelmektedir. Medyada yer alan şiddet içerikleri bu duygusal boşluğu dolduracak bir uyarıcı olarak işlev görmek ve izleyicide hem bilişsel hem de duygusal düzeyde bir tatmin sağlamaktadır. Bu süreç, şiddetin eğlence unsuru hâline getirilmesine, dolayısıyla da sıradanlaştırılmasına neden olmaktadır.

Fromm'a göre, sürekli şiddet içeriklerine maruz kalan birey, bu durum karşısında giderek duyarsızlaşmakta; şiddeti hem meşru hem de olağan bir davranış biçimi olarak içselleştirmektedir. Bu, yalnızca bireysel düzeyde bir sorun değil, aynı zamanda toplumsal belleği ve kolektif bilinçaltını etkileyen yapısal bir meseledir. Medya, şiddeti yalnızca sunmakla kalmaz; aynı zamanda bu şiddetin nasıl algılanacağını, nasıl yorumlanacağını ve hatta nasıl yeniden üretileceğini de belirleyen temel aktörlerden biri hâline gelir.

Kadına yönelik şiddet vakalarının haberleştirilme biçimi hem suç modellerinin inşasında hem de toplumsal cinsiyet kalıplarının yeniden üretilmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Günümüzde medya yalnızca haber veren değil, aynı zamanda değer, norm ve davranış örüntülerini şekillendiren bir yapı hâline gelmiştir. Bu bağlamda özellikle kadın cinayetlerinin, taciz ve tecavüz vakalarının haberleştirilme biçimi toplumda şiddet olgusunun nasıl algılandığını ve meşrulaştırıldığını anlamada kritik önemdedir.

Yaktıl Oğuz'un (2010, s. 440) belirttiği gibi, bireyler medya aracılığıyla gündelik hayatın sıkıcılığından kaçmakta, şiddet içerikli haber, görüntü ve hikâyelere yönelmektedir. Medyada sıkça yer alan cinayet, tecavüz ve vahşet içerikli haberler, izleyicilerin dikkatini çekmekte ve bu içerikler giderek daha fazla talep görmektedir. Sancar'a (2013, s. 216) göre, şiddetin faili çoğunlukla erkeklerdir ve bu nedenle kadınların erkekler tarafından öldürüldüğü veya şiddete uğradığı haberler basında sıkça yer almaktadır. Medya kuruluşlarının yüksek tiraj ve reyting hedefiyle bu tür haberleri sıklıkla işleme, şiddeti olağanlaştırmakta ve toplumsal bir sorun olarak ele alınmasının önüne geçmektedir.

Bu eğilim yalnızca bilgi verme değil, aynı zamanda haberin duygu yüklü başlıklarla dramatize edilerek sunulmasıyla daha da problematik hâle gelmektedir. Oğuz (2010, s. 446), medyanın şiddet mağduru kadını ikinci kez mağdur ettiğini; olayın detaylarını sunarken özel yaşama, görsellere ve sansasyonel ifadelerle odaklanarak etik ilkeleri ihlal ettiğini vurgular. Bu durum, haberi bilgi iletiminin ötesinde bir “gösteri nesnesi” hâline getirir.

Özer ve Üçer (2010, s. 221), Güldünya Tören cinayeti üzerinden medyanın kadın cinayetlerini nasıl sunduğunu incelemiş; bu vakayı Özgecan Aslan cinayetiyle karşılaştırarak medyada ortak sunum kalıplarını belirlemiştir. Medya, kadın cinayetlerini sıklıkla sansasyonel başlıklarla ve çarpıcı detaylarla sunarak, olayları bireyselleştirmekte ve magazinleştirmektedir. Kadın cinayetlerinin arka planında yatan ataerki yapı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve hukuki yetersizlikler bu sunum biçimiyle görünmez hâle gelmektedir. Şiddet, böylece yapısal bir sorun olmaktan çıkarılıp bireysel “trajedilere” indirgenmektedir.

Erol'a (2014, s. 40) göre, medyada kullanılan görseller de bu sorunun önemli bir parçasıdır. Kanlı görüntüler, mağdurun açık şekilde gösterilmesi ya da mahremiyet ihlalleri, hem kadınların toplumsal olarak kurbanlaştırılmasına hizmet etmekte hem de bu temsiller aracılığıyla cinsiyet eşitsizliği pekiştirilmektedir. Şiddet haberleri, toplumsal

farkındalığı artırmak yerine çoğu zaman duyarsızlık üretmekte ve normalleşmeye zemin hazırlamaktadır.

Altun ve Bek'in (2013) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında yaptığı araştırma, tirajı yüksek dört ulusal gazetenin bir yıl boyunca yayımladığı aile içi şiddet haberlerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, bu haberlerin büyük çoğunluğu 3. sayfa gibi kriminal içeriklere ayrılan bölümlerde yer almış, böylece kadına yönelik şiddet yalnızca “asayiş vakası” gibi sunulmuş toplumsal ve yapısal bağlamından soyutlanmıştır.

Yavuzer (2016, s. 225) ise medya tarafından şiddet tekniklerinin ayrıntılı biçimde aktarılmasının okuyucuda suç işleme eğilimini teşvik edebileceğini belirtir. Suçun işleniş biçiminin açıkça anlatılması, failin “sempatik” ya da “haklı” gösterilmesi, medya aracılığıyla adaletsizliğin normalleştirilmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle, gazetecilerin özellikle kadına yönelik şiddet haberlerinde etik ilkelere sıkı sıkıya bağlı kalmaları ve mağdurun özel yaşamını ifşa etmekten kaçınmaları gerekmektedir. Yavuzer ayrıca, geleneksel 5N1K gazetecilik yönteminin bu tarz haberlerde kadın aleyhine sonuçlar doğurabileceğini savunur.

Kadınların medya temsillerinin cinsel bir obje, mağdur ya da “pasif kurban” figürleriyle sınırlandırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Bu duruma karşı geliştirilen çözüm önerileri arasında, Şener ve arkadaşlarının (2016, s. 183) vurguladığı bazı stratejiler öne çıkmaktadır:

Medyada erkek egemen söyleme karşı alternatif medya yapılarının oluşturulması,

Gazetecilere toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsiyetçi dil konularında eğitim verilmesi,

Medya okuryazarlığı derslerinin eğitim sistemine dâhil edilmesi,

Hükümetlerin toplumsal cinsiyet politikalarında medyanın gücünü göz ardı etmemesi,

Medya izleme mekanizmaları kurularak cinsiyetçi dilin tespit edilip raporlanması.

Kadınların medya sektöründe yeterince temsil edilmemesi, özellikle karar verici ve yönetici pozisyonlarda yer almamaları, bu eşitsizliğin kurumsallaşmasına neden olmaktadır. Ancak, yalnızca gazetecinin cinsiyeti değil, haber yazım sürecinde cinsiyetçi kalıplardan arındırılmış bir dil kullanılması belirleyici olmalıdır. Dursun'un (2010, s. 29) da belirttiği gibi, medya içeriklerinde eşitlikçi, adil ve duyarlı bir dil benimsenmediği sürece, kadının yalnızca mağdurlaştırılmış bir figür olarak sunulması engellenemeyecektir.

4.2. Söylem Analizi Yönteminin İşleyiş Biçimi

Bu yöntemin işleyişi temel olarak birkaç aşamadan oluşur. İlk aşamada, analiz edilecek söylem veya metin belirlenir ve içeriği ayrıntılı şekilde incelenir. Daha sonra, söylemin üretildiği toplumsal ve tarihsel bağlam göz önünde bulundurularak kullanılan kelimeler, anlatım biçimi, tekrar eden temalar ve örtük mesajlar analiz edilir. Bu süreçte, söylemin güç ilişkileriyle nasıl bağlantılı olduğu, hangi ideolojileri desteklediği ve nasıl bir dünya görüşü sunduğu gibi unsurlar değerlendirilir. Söylem analizi yöntemiyle incelenen metin türleri yazılı ya da sözlü olabilir; gazete haberleri, politik söylemler, televizyon programları, reklamlar, edebi metinler ve sosyal medya içerikleri gibi geniş bir yelpazede uygulanabilir. Eleştirel söylem analizi gibi alt yaklaşımlar ise özellikle iktidar ilişkileri, toplumsal eşitsizlikler ve dilin ideolojik kullanımı üzerinde yoğunlaşır. Sonuç olarak, söylem analizi yöntemi yalnızca metinlerin dilbilimsel yönlerini değil, aynı zamanda bunların toplumsal yapılarla etkileşimini de inceleyerek kapsamlı bir değerlendirme sunar. Bu doğrultuda söylem çözümlemesinin temel amacı, yalnızca söylemin yüzeydeki açık anlamlarını değil, aynı zamanda çok katmanlı toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarda örtük olarak barındırdığı anlamları da açığa çıkarmaktır.

Söylem analizi, kuramsal çerçevesi ve uygulama yöntemleri bakımından iki temel eksenle ele alınabilir. İlk eksen, dilbilimsel yaklaşımlar doğrultusunda söylemin dilsel yapısına ve biçimsel özelliklerine odaklanır. Bu yaklaşımlar, söylemi oluşturan yapısal unsurların (sözdizimi, sözcük seçimi, söylemsel bağlam vb.) çözümlemesini yaparak anlam üretim süreçlerini ortaya koymayı amaçlar. Aynı zamanda dilin bu süreçler aracılığıyla nasıl bir güç ilişkisi kurduğu ve bu ilişkileri nasıl meşrulaştırdığı üzerinde durulur. Bu bağlamda söylem, yalnızca bir iletişim aracı olarak değil; aynı zamanda toplumsal ilişkilerin ve iktidar yapıların yeniden üretildiği bir pratik olarak değerlendirilir. Önde gelen isimlerden bazıları Teun A. van Dijk, Norman Fairclough ve Ruth Wodak'tır. Van Dijk, söylemi toplumsal yapılarla ilişkilendirerek belirli bir bağlamda anlamın nasıl inşa edildiğine dair teoriler geliştirmiştir. Fairclough ise söylemi, ideolojik anlamların dil aracılığıyla nasıl üretildiği ve yeniden şekillendiği üzerinden inceler. Wodak ise dilin toplumsal yapılar ve tarihsel bağlamlarla ilişkisini analiz eden bir yaklaşım benimsemiştir. İkinci eksen ise söylem analizini, farklı bilimsel yaklaşımlar ve disiplinlerin epistemolojik birikiminden faydalanarak ele alan kuram ve analiz yöntemlerine dayanır. Bu bağlamda söylem analizi sadece dilbilimsel bir inceleme değil; aynı zamanda sosyolojik, psikolojik ve kültürel bir perspektifle de değerlendirilir.

Toplumsal güç dinamiklerinin, kimliklerin, ideolojilerin ve kültürün dil aracılığıyla nasıl şekillendiği ve yeniden üretildiği bu ekseninde incelenir. Bu yaklaşım, özellikle post-yapısalcı ve eleştirel teorilerin etkisiyle söylemi yalnızca dilsel bir yapı değil; aynı zamanda toplumsal ilişkilerin bir yansıması ve şekillendiricisi olarak ele alır.

Söylem analizi, yapısalcılık ve post-yapısalcılık arasındaki kuramsal gerilim zemininde gelişmiş; sosyoloji, antropoloji, tarih, edebiyat ve iletişim gibi çeşitli disiplinlerin katkısıyla zenginleşen çok yönlü yöntemsel yaklaşımlar içerir. Bu yaklaşımlar arasında Lacancı Özne Söylemi, Derridacı Dil Söylemi, Foucaultcu Bilgi/Güç Söylemi, Hermeneutik/Yorumlayıcı Söylem ile Gadamer ve Ricoeurcu Hermeneutik Söylem öne çıkan örneklerdendir (Sözen, 2017, s. 39–71). Bu yöntemler, dilin yalnızca bir anlam taşıyıcısı değil; aynı zamanda anlamın üreticisi olduğunu kabul eder ve dili birey ile toplum düzeyinde sosyolojik, psikolojik, psikanalitik, antropolojik, teolojik, biyolojik, politik, ekonomik, kültürel ve metafizik boyutlarıyla birlikte ele alır.

Bunlara ek olarak, gündelik yaşam pratiklerini merkeze alan daha özgül söylem analizleri de literatürde yer bulmaktadır (Duman, 2018, s. 72–118). Bu yöntemsel çeşitlilik, söylem analizinin yalnızca akademik bir teknik değil; aynı zamanda çok disiplinli bir düşünme biçimi olduğunu göstermektedir. Söylem analizinin bu geniş yelpazesinde Teun A. van Dijk, diğer kuramcılardan farklı olarak çalışmalarını özellikle gündelik hayat, medya, iletişim ve haber söylemleri üzerine yoğunlaştırmıştır. Van Dijk'in yaklaşımı, bireylerin zihinsel yapıları (bilişsel modeller), sosyal pratikler ve toplumsal yapılar arasındaki ilişkiler üzerinden söylemi çözümlemeyi hedefler. Bu yönüyle Van Dijk'in çalışmaları, söylem analizinin ampirik bağlamlarda uygulanabilirliğine önemli katkılar sunmuştur.

Öte yandan, eleştirel söylem analizi ile söylem analizi sıkça birbiriyle karıştırılmaktadır. Eleştirel söylem analizi, genel anlamda bir analiz tekniği olmanın ötesine geçerek; ideoloji, güç, egemenlik ve toplumsal eşitsizlikleri çözümlemeye odaklanan eleştirel bir düşünme biçimi olarak konumlanmaktadır. Bu yönüyle Frankfurt Okulu'nun öncülük ettiği Eleştirel Kuram geleneğiyle epistemolojik bir akrabalık taşır. Ancak söylem analiziyle karşılaştırıldığında, içerik analizine daha yakın bir sistematik izlediği de ileri sürülmektedir (Güngör, 2020, s. 1–12).

Bununla birlikte, Van Dijk ve Wodak gibi alanın önde gelen kuramcıları, eleştirel söylem analizinin yalnızca söylemin içeriğini çözümlemeye yarayan bir yöntem olarak görülemeyeceğini savunurlar. Onlara göre, eleştirel söylem analizi, yöntem düzeyinde bir teknik olmanın ötesinde, disiplinlerarası bir paradigma olarak değerlendirilmeli ve

toplumsal sorunların eleştirel çözümlemesinde rehberlik eden bir yaklaşım olarak benimsenmelidir (Kubilay, 2021, s. 455–476). Nitekim Van Dijk, 1990’lı yıllarda bu yaklaşımı “Eleştirel Söylem Çalışmaları” (*Critical Discourse Studies*) başlığı altında yeniden konumlandırmayı önermiştir (Güngör, 2020, s. 1–12).

Her ne kadar bu epistemolojik konumlandırma kimi çevrelerce tartışmalı bulunsa da, eleştirel söylem analizinin yalnızca dilin biçimsel yönleriyle sınırlı kalmadığı; toplumsal eşitsizlikler, ideolojik hegemonya ve güç ilişkileri bağlamında çözümleyici bir işlev üstlendiği açıktır. Bu nedenle eleştirel söylem analizi, teorik derinlik ile ampirik uygulamanın kesişiminde yer alan; hem eleştirel toplumsal bilimler hem de iletişim çalışmaları açısından vazgeçilmez bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

4.3. Medya Metinleri ve Söylem

Medyada söylem çoğunlukla medya metinleri üzerinden incelenir. Bu metinler analiz edilirken içinde bulunulan toplumsal yapı, tarih, ideoloji ve hegemonya göz ardı edilemez. Çünkü bu unsurlar çalışmalara etki ederek söyleme yansır. Örneğin, ırkçılık ele alınırken siyahî toplulukların veya göçmenlerin karşılaştığı eşitsizlikler ve zorluklar işlenirken, ülkenin siyasi yapısı ve politikaları da söylemde kendini gösterecektir. Benzer şekilde kadına yönelik şiddet haberlerinin eril bir dille kaleme alınıp alınmadığı, o toplumun toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki durumuna dair ipuçları sunabilir. Her medya metni yalnızca yüzeyde aktarılan bilgilerle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda çeşitli fikirler, inanç sistemleri ve ideolojik yönlendirmeler içermektedir. Bu anlamda medya söylemleri, taşıdıkları örtük mesajlarla birlikte toplumsal bilinç üzerinde etkili olabilmektedir. Teun A. Van Dijk, medya metinlerinde yer alan gizli anlamları ve söylem düzeyinde üretilen ideolojik yapıların ortaya çıkarılması amacıyla söylem çözümlemesini kullanmıştır. Van Dijk (1988), eleştirel söylem analizine dair çalışmaların büyük çoğunluğunun haber metinlerine odaklandığını ve bu metinler ile toplumsal bağlam arasındaki ilişkiye vurgu yaptığını ifade eder. Van Dijk’e göre, medya söylemi, farklı sosyoekonomik kesimlerden bireyler için yalnızca bir haber kaynağı değil; aynı zamanda bilgi, tutum ve ideolojilerin şekillenmesinde etkili bir rol oynayan güçlü bir araçtır (Ergeç, 2010, s. 35–36). Milyonlarca insan, medya aracılığıyla dünyada meydana gelen savaşlar, politik gelişmeler ve toplumsal olaylara dair bilgi edinmektedir. Bu süreçte her birey, haber metinlerini kendi sosyal, kültürel ve bilişsel arka planına göre algılamakta ve yorumlamaktadır. Van Dijk (1999, s. 370), haber söyleminin bu denli güçlü etkisi

nedeniyle başlıklar, anlatım üslubu ve söylemsel şemaların dikkatli biçimde analiz edilmesi gerektiğini vurgular. Zira haber metinleri, yalnızca olay aktarımı değil; aynı zamanda toplumsal, siyasi, kültürel ve ekonomik iktidarın söylemsel düzeyde yeniden üretildiği alanlardır. Benzer şekilde Allan Bell de medya metinlerinin analizinde söylem çözümlemesini en uygun yöntem olarak nitelendirmekte ve bu görüşünü dört temel unsurla açıklamaktadır (Bell, 1995, s. 23).

Veri (Data): Medya söyleminin çözümlenebilmesi için öncelikle sağlam, güvenilir ve içeriksel olarak anlamlı veri setlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Söylem analizi, bu veriler üzerinden medya metinlerinin içerik, biçim ve yapı özelliklerini inceleyerek derinlemesine anlam katmanlarını ortaya koymayı amaçlar.

Dil (Language): Medyada kullanılan dilin yapısı ve tercih edilen kelime seçimleri, metnin algılanışını belirleyen en temel unsurlardandır. Söylem analizi, metaforlar, anlatım stratejileri ve dilsel semboller gibi unsurlar aracılığıyla dilin nasıl bir ideolojik çerçeve sunduğunu analiz eder.

Klişeler (Clichés): Medyada sıklıkla tekrar edilen kalıp ifadeler ve klişeler belirli ideolojilerin sürekliliğini sağlar. Bu klişeler, toplumsal normların ve önyargıların pekişmesine hizmet ederken söylem çözümlemesi bu yapıların nasıl yeniden üretildiğini deşifre etmeye çalışır.

Etkiler (Effects): Medya söylemi yalnızca bilgi aktarmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal tutumların, davranış kalıplarının ve değer yargılarının şekillenmesine etki eder. Bu nedenle medya söylemlerinin bireyler ve toplum üzerindeki etkilerinin çözülmesi, söylem analizinin merkezinde yer alır.

Bell'in bu çerçevesi, medya söyleminin yalnızca kelimelerden oluşan bir metin değil; aynı zamanda toplumsal anlamların ve güç ilişkilerinin inşa edildiği bir pratik olduğunu gözler önüne sermektedir. Van Dijk'in söylem çözümlemesi, aynı zamanda medyada farklı grupların temsili açısından da önemli ipuçları sunar. Medya metinleri güçlü uluslara, siyasi otoritelere ve egemen sınıflara genellikle destekleyici söylemler üretirken; kadınlar, mülteciler, etnik azınlıklar veya "ötekileştirilen" gruplar hakkında olumsuz, dışlayıcı ve suçlayıcı temsiller sunar. Özellikle yazılı basında ve televizyon haberlerinde bu gruplar genellikle ya yok sayılmakta ya da sorun kaynağı olarak temsil edilmektedir. Örneğin, Suriyeliler medyada sıklıkla ekonomik yük, güvenlik tehdidi ya da kültürel uyumsuzluk gibi çerçeveler içinde sunulmakta; bu temsiller, toplumda bu gruplara yönelik algıların şekillenmesinde belirleyici olmaktadır (Van Dijk, 1999, s. 368–369). Benzer şekilde kadınların medyada temsili de cinsiyetçi kalıplarla belirlenmektedir.

Başarılı kadın figürlerinin medya görünürlüğü sınırlıyken; cinayet, şiddet veya mağduriyet bağlamında kadınlar sıklıkla üçüncü sayfa haberlerinde yer bulur. Kadınlar, moda veya estetik konularında bedenleri üzerinden nesneleştirilirken; "kadın sürücü" gibi ifadelerle haber söylemine ataerkil önyargılar açık biçimde yansıtılmaktadır. Sonuç olarak, hem Van Dijk hem de Bell'in katkıları medya metinlerinin yalnızca bilgi sunan araçlar değil; aynı zamanda toplumsal normları yeniden üreten, iktidar ilişkilerini meşrulaştıran ve ideolojik yapıları sürdüren metinsel söylemler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede söylem analizi, medyanın sunduğu gerçekliğin sorgulanması, gizli anlamların açığa çıkarılması ve toplumsal eşitsizliklerin dilsel düzeyde teşhiri açısından vazgeçilmez bir yöntemdir.

4.3.1. Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel Söylem Analizi söylemi yalnızca dilsel bir yapı olarak değil, aynı zamanda toplumsal güç ilişkilerinin, ideolojilerin ve kültürel yapının bir yansıması olarak ele alır. Söylem, dilin kullanımı ve anlamın inşa edilmesi süreci olup, gücü elinde bulunduran hegemonik sınıfların dünyayı nasıl algıladıklarını, kendi çıkarları doğrultusunda nasıl şekillendirdiklerini gösteren bir araçtır. Bu bağlamda söylem, toplumsal yapıların ve ideolojik güçlerin belirli bir anlam dünyasını oluşturduğunun bir göstergesidir. Türkçede söylem kelimesi dil, ideoloji, düşünce aktarımı, üslup, iddia ve öğreti anlamlarında kullanılmakta olup, yazılı ve görsel metinlerde belirli bir anlam inşası anlamına gelir. Eleştirel söylem analizi bu anlam inşasının nasıl yapıldığını, toplumsal normları ve ideolojik bakış açılarını nasıl pekiştirdiğini incelemeye çalışır. Aynı zamanda söylemin belirli toplumsal çıkarlar doğrultusunda şekillendiğini ve gücü elinde bulunduran sınıfların kendi düşünce sistemlerini ve dünya görüşlerini dayattığını vurgular. Bu analiz yöntemi dilin yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesinde, toplumsal yapıyı ve iktidar ilişkilerini pekiştiren bir araç olarak nasıl kullanıldığını keşfetmeye çalışır. Medya metinleri, politik söylemler, kültürel temsil biçimleri ve diğer toplumsal söylemler üzerinden bu ideolojik yapılar ve güç ilişkileri ortaya konulabilir. Söylem; Türkçede dil, ideoloji, düşünce aktarımı, üslup, iddia ve öğreti anlamında kullanılmaktadır (Devran, 2010: 56). Başka bir deyişle söylem, hem görsel hem de yazılı metinlerde belirli bir anlam çerçevesini oluşturur. Söylem, gücü elinde bulunduran hegemonik sınıfların çıkarları için ifade ettikleri gerçeklerdir. Dil ile kurulan anlamların ortaya çıkarılmasını sağlayan söylem, dilde gizli ve açık mesajların açığa çıkarılmasını

sağlar. Söylem ayrıca anlamın yanı sıra toplumsal farklılıkları, güç ilişkilerini ve hegemonik yapıların metinle nasıl ilişkili olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Söylem, metinlerde kültür ve ideolojinin nasıl bir araya geldiğini ve baskıcı iktidarların kendilerini açık olmayan koşullarda ve durumlarda nasıl gizleyebildiğini ortaya çıkarmaya çalışıyor. Stuart Hall, söylemi toplumsal ve kültürel bağlamlarda anlam üreten bir süreç olarak tanımlar. Hall'a göre söylem, yalnızca dilsel bir ifade biçimi değil, aynı zamanda toplumsal ve ideolojik güçlerin, kimliklerin, ve ideolojilerin şekillendiği bir araçtır. Hall söylemi güç ilişkilerinin, toplumsal yapının ve kültürün dil aracılığıyla inşa edilen ve ifade edilen biçimi olarak anlamlandırır. Michel Foucault belirttiği gibi söylemi sadece dilsel bir ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve bireysel güç ilişkilerinin yapılandırıldığı bir mekanizma olarak tanımlar. Foucault'a göre söylem, hem bilgi hem de iktidar üretir; yani bir toplumsal düzeni şekillendiren ve güç ilişkilerini pekiştiren bir güç aracıdır. Foucault, söylemin toplumda yalnızca "ne konuşulabilir" ve "ne konuşulamaz"ı belirlemediğini, aynı zamanda hangi tür düşünce ve bilgi biçimlerinin güçle bağlantılı olarak kabul edilebilir ve geçerli olduğunu da gösterdiğini söyler. Bu nedenle söylem iktidar yapılarının ve toplumsal düzenin sürekliliğini sağlayan bir araçtır.

Eleştirel söylem analizi dil ile aktarılan işaretleri, toplumsal eşitsizlikleri ve güç ilişkilerini eleştirel olarak inceleyen bir analizdir (Dursun, 2013: 69). Metinler hem yazılı hem de sözlü olarak incelenir. Bu analiz hegemonik sınıfların ve ideolojilerin toplumsal ilişkileri nasıl şekillendirdiğine, sistemlerini nasıl meşru hale getirdiklerine ve güçlerini nasıl kullandığına dair eleştirel bir sorgulama yapıyor. Ayrıca baskı gruplarının kendi anlam dünyalarını nasıl oluşturduğunu ve bu anlamların toplumdaki diğer insanlarla nasıl ilişkilendirildiğini öğrenmeye çalışmaktadır. Bir konuşma veya metinde bilgi, düşünce, mesaj ve anlamı bulmak için eleştirel söylem analizi kullanılabilir. Açıklanan bu unsurlar siyasi, ideolojik ve toplumsal olarak ele alınmaktadır. Bu analiz egemen sınıfın hedeflerini ve toplumsal yaşamla ilişkilerini dil ile nasıl kurguladıklarını eleştirel bir yapı içinde sorgulayan bir yaklaşımdır.

Bu araştırma, Teun A. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC) yöntemi temel alınarak yapılandırılmıştır. Mikro yapı çözümlemesinde kelime seçimleri, cümlelerin yapıları (ardı ardına gelen cümlelerin arasındaki ilişkiler) ile retorik incelenmektedir. Haberdeki kelime seçimleri gazeteci ve gazetenin ideolojisini yansıtmaktadır. Haberin retorik ise haber metnindeki cümlelerin kısa, uzun, etken, edilgen, basit ya da karmaşık olmasını çözümleyerek haberin ideolojik yapısını ortaya

koymaktadır. Ayrıca fotoğraflar, görgü tanıklarının ifadeleri, sayısal ifadeler ve grafikler ile haberin inandırıcılığı artmaktadır (Mora, 2008: 18).

Makro yapılar ise tematik ve şematik analiz olarak ikiye ayrılmaktadır. Tematik analiz haberin ana başlıkları ve alt başlıkları, haber girişi ile spotlardan oluşmaktadır. Dijk(1988: 181) haberin başlıklarının ve giriş paragrafının çok önemli olduğunu söylüyor çünkü bunlar gazetecinin olayı nasıl algıladığını ve tanımladığını gösterir. Bununla birlikte, şematik analiz durum ve yorumdan oluşur. Haber metnini incelemek için temel bileşenler bağlamdır, yani haber kaynakları, sonuçları ve genel bilgidir. Durum bölümünde ana olay tartışılır ve sonuçları incelenir. Arka plan bilgisi, olayların siyasi ve toplumsal yönlerini gösterir. Haber kaynakları ve olayla ilgili kişilerin sözlü yorumları yorum kısmında yer alır. Van Dijk, haber söylemlerinin çözümünde bilişsel boyutu merkeze alarak, anlamın yalnızca metin düzeyinde değil, okuyucunun zihinsel şemaları ve toplumsal temsil biçimleri aracılığıyla pratik olarak yapılandığına odaklanır. Okuyucu, haberi okuduğunda metnin tamamını hatırlayamaz ancak söylem olarak haberin kalıplarını, yargılarını, klişelerini ve stereotiplerini hatırlayacağı için yeniden yorumlayıp anlamlandırması ve hatırlaması daha kolay olacaktır (akt. Durna ve Kubilay, 2010: 68-69).

4.3.2. Teun Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel söylem analizi, egemenlik, güç ve eşitsizlik gibi kavramların metinler aracılığıyla nasıl üretildiğini ya da yeniden üretildiğini inceleyen analitik bir çözümleme yöntemidir (Van Dijk, 2001). Teun Van Dijk, haber anlatısını hem sentaktik hem de semantik düzeyde ele alır. Sentaktik haber anlatılarında kullanılan cümlelerin gramatik yapılarını incelerken, semantik düzeyde tüm haber söylemini analiz eder.

Van Dijk, eleştirel söylemi iki bölüme ayırır: makro yapılar ve mikro yapılar. Makro yapılar tematik ve şematik çözümlemeleri içerir. Tematik yapı çözümlemesi, haberin başlığını, spotunu ve fotoğraflarını kapsarken; şematik yapı çözümlemesi, durum ve yorum bölümlerini içerir. Ana olayın sunumu, sonuçlar, ardaan (background) ve bağlam bilgisi, durum bölümünde yer alabilir. Ana olayın sunumu ve sonucu, haber metinlerinde olayın nasıl aktarıldığına ve ne tür bir etki yarattığına odaklanır. Van Dijk'e göre, sonuç bölümü haberi değerli kılan unsurlardan biridir (Özer, 2011: 92). Ardaan ve bağlam bilgisi ise olayın toplumsal ve siyasal yönünü belirlemeye çalışır. Ayrıca, haber kaynakları ve taraflarının olayla ilgili yorumları, Yorum bölümünde yer alır. Van Dijk'e göre, ideolojik bir işlev makro yapıları manipüle edebilir (Van Dijk, 2005: 28). Bu

nedenle gazeteler ve medya metinleri belirli kavramları öne çıkarabilir, görmezden gelebilir veya açıkça destekleyebilir.

Mikro yapılar ise dört başlık altında toplanır: sentaktik çözümleme, bağdaşıklık (bölgesel uyum), haber retorığı ve sözcük seçimi. Sentaktik çözümlemede, cümle yapılarına aktif-pasif ve basit-karmaşık olmasına göre analiz yapılır. Bağdaşıklıkta; nedensel, işlevsel ve referans ilişkileri incelenir. Nedensel ilişkide, cümle içinde neden-sonuç bağları aranır; işlevsel ilişkide, genel ifadeli bir cümlenin açılımının bir sonraki cümlede yer alıp almadığı kontrol edilir (Özer, 2011: 84). Haberde kullanılan bir kavramın ardından gelen cümlenin anlamsal bütünlüğü koruyup korumadığına bakmak ise referans ilişkisi olarak bilinir. Bu ilişkiler, haber metnindeki cümlelerin çözümlemesine katkı sağlar. Görgü tanıklarının ifadeleri, fotoğraflar ve inandırıcı bilgiler haber retorığında kullanılabilir. Bu nedenle bu bileşenler, haberlerin inandırıcılığını artıran unsurlar olarak görülür. Ayrıca, gazetenin kelime seçimi, gazetenin ideolojik ve siyasi duruşunu yansıtabilir. Haberde kullanılan bir kelime ya da terim, farklı bağlamlarda çok çeşitli anlamlar taşıyabilir.

VAN DİJK'IN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ MODELİ
A.MAKRO YAPI 1.TEMATİK YAPI a.Başlık/lar b.Haber Girişi 1.Spot/lar 2.Spot olmadığında metnin ilk paragrafı alınmalıdır. Haber tek fotoğraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir. c.Fotoğraf 2.Şematik Yapı a.Durum 1.Ana olayın sunumu 2.Sonuçlar 3.Ardalan Bilgisi 4.Bağlam Bilgisi b.Yorum 1.Haber Kaynakları 2.Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar
B.Mikro Yapı 1.Sentaktik Çözümleme a.Cümle yapılarının aktif yada pasif olması b.Cümle yapılarının basit yada karmaşık olması 2.Bölgesel Uyum a.Nedensel İlişki b.İşlevsel İlişki c.Referansal İlişki 3.Sözcük Seçimleri 4.Haber Retoriği a.Fotoğraf b.İnandırıcı bilgiler c.Görgü tanıklarının ifadeleri

Tablo 1 : Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi Modelinin Tablosu

Kaynak:Özer, 2011

4.3.3. Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Amaçları

Eleştirel Söylem Analizi (ESA), kökenlerini Frankfurt Okulu'nun Eleştirel Kuramı'na dayandırmaktadır. Frankfurt Okulu'nun temsilcileri olan Theodor Adorno, Max Horkheimer ve Herbert Marcuse gibi düşünürler, medya ve ideolojinin toplumsal yapılar üzerindeki etkisini eleştirel bir bakış açısıyla incelemişlerdir. Eleştirel Söylem Analizi (ESA), bugünkü anlamıyla dil ve söylem odaklı bir yaklaşım haline gelmesini ise 1970'lerin sonunda gelişen “eleştirel dilbilimi” (*Critical Linguistics*) çalışmalarına borçludur. Bu dönemde, özellikle Birleşik Krallık ve Avustralya'daki araştırmacılar, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını; aynı zamanda ideolojileri, güç ilişkilerini ve toplumsal yapıları yeniden üreten bir mekanizma olduğunu vurgulamışlardır. Roger Fowler, Gunther Kress, Bob Hodge ve Tony Trew gibi dilbilimciler, Halliday'in sistemik işlevsel dilbiliminden etkilenecek dilin toplumsal işlevlerini analiz etmeye başlamışlardır. Norman Fairclough ve Teun A. Van Dijk gibi isimler ise bu yaklaşımı daha da geliştirerek Eleştirel Söylem Analizi'ni kuramsallaştırmışlardır.

Teun A. Van Dijk'e göre Eleştirel Söylem Analizi (ESA), metinlerin yalnızca dilsel yapısını değil, aynı zamanda bunların toplumsal ve politik bağlam içindeki işlevlerini de incelemeyi amaçlar. Söylem analizi, dil ile ideoloji arasındaki ilişkileri irdeleyerek medya metinlerinin altında yatan anlamları ve anlamlandırma süreçlerini ortaya koyar. Foucault'nun söylem anlayışına yakın duran Fairclough, güç ilişkilerini ve ideolojileri tanımlamak ve deşifre etmek için söylemlere gömülmüş, söylem yoluyla yeniden üretilmiş yapıları inceler (Burr, 2012: 171). Eleştirel Söylem Analizi, Foucault'nun söylemle ilgili görüşlerinden beslenerek; dil ile güç arasındaki ilişkiyi çözümleyerek ideoloji, iktidar ve toplumsal düzen gibi kavramlara odaklanır (Burr, 2012: 170–171).

Van Dijk'in söylem çözümleme modeli iki temel bileşenden oluşur: makro yapı ve mikro yapı. Makro yapı kendi içinde “tematik” ve “şematik” çözümleme olarak iki alt başlıkta ele alınır. Makro yapı çözümlemesinde; başlıklar, ana olay, haber girişleri, haber kaynakları, ardalın ve bağlam bilgisi ile olay taraflarının değerlendirmeleri gibi unsurlar incelenir. Buradaki odak, tematik çözümlemenin oluşturulmasıdır. Fotoğraflar hem tematik yapı hem de sentaktik yapı unsuru olarak değerlendirilebilir. Mikro yapı çözümlemesinde ise sentaktik çözümleme, sözcük seçimi, retorik çözümleme ve bağdaşıklık unsurları yer alır. Sentaktik çözümlemede, cümlelerin kullanım yapıları analiz edilir. Bağdaşıklıkta, ardışık cümleler arasındaki bağlantılar değerlendirilir.

Nedensel ilişkiler, cümlelerin işlevsel ve neden-sonuç bağları açısından tutarlılığını kontrol eder. Anlatım, özetleme, örnekleme gibi unsurların uygun şekilde kullanılıp kullanılmadığı incelenir. Bu noktada, ortaya çıkan ideolojik sonuçlar, tercih edilen kelimeler üzerinden şekillenir. Haberin retoriğinde sayısal veriler, fotoğraflar ve haber tanıkları gibi ikna edici öğeler önem taşır (Akt. Özer, 2011: 84).

İkna, haber söylemi açısından özel bir amaç ve işleve sahiptir. Haber metinleri, doğrudan bir ürün ya da hizmetin satışını teşvik eden reklamlardan farklıdır; ancak bu, onların tamamen tarafsız olduğu anlamına gelmez. Ekonomik açıdan haber, pazarlanması ve dolaşıma sokulması gereken bir meta niteliği taşır. İdeolojik açıdan ise haber, toplumdaki en güçlü grupların fikirlerini ve inançlarını aktarır. Bilgi ve inanç önermelerinin kabulü karmaşık ve yoğun bir süreçtir. Van Dijk'e göre, bireyler bilgi ve inançları arasında tam bir uyum olmadığında, sınırlı bir uyumla yetinirler; çünkü yılların algısı, deneyimi ve pratiğiyle şekillenmiş temel inançlardan kolayca vazgeçilmez. Bu nedenle ikna, metin ve konuşmanın tartışmalı boyutlarından biridir. Dışsal ya da içsel savlar, konuşmacının sunduğu ve dinleyenin kabul ettiği önermeler aracılığıyla, bilişsel süreçleri etkilemek üzere kullanılır. Bu da retoriğin içerik örneği olarak görülür.

Haber anlatısı, diğer anlatı türlerinden farklı olarak zamana bağlı bir sıralama izlemez. Bunun yerine, en önemli bilginin metnin başında verildiği ters piramit yapısı benimsenir. Van Dijk, haber söyleminde kullanılan bu yapının, olaylara ilişkin üst düzey soyut bilgileri öne çıkardığını belirtir. Bu üst düzey bilgiler, aktörlerin temel özelliklerini, olayın gerçekleştiği koşulları, eylemlerin sonuçlarını, zaman ve mekân unsurlarını kapsar. Van Dijk'a göre, zaman sıralamasına dayanmayan ve kategori önceliği taşıyan bu yapı, haber metinlerinde içeriksel bir hiyerarşi kurar. Bu bağlamda, betimleme yoğunluğu, konu sıralaması, bakış açısı ve metnin tamamlanmışlık düzeyi, özel bilgi aktarımında belirleyici ölçütlerdir. Tarih, yer, ağırlık gibi sayısal bilgiler; aktörlerin ve rollerinin tanımlanması; yorum içeriği, olayların nedenleri ve sonuçları, durum, amaç veya plan gibi özel unsurların gazeteler arasında nasıl farklılaştığı, bu gazetelerin politik veya ideolojik duruşlarını yansıtır (Görgülü ve Süllü, 2013: 2–3).

Van Dijk, doğrudan manipülasyonla ilgili bir makalesinde, söylemin yalnızca bilgi aktarmadığını; aynı zamanda toplumsal ve bireysel düzeyde düşünceleri ve davranışları manipüle etme işlevi gördüğünü vurgular. Van Dijk'in manipülasyon kavramına ilişkin yaklaşımını anlamak, söylemin bilişsel yapı ve toplumsal bağlamla nasıl etkileşime girdiğini görmek açısından önemlidir. Bu bağlamda Van Dijk, söylemi ve manipülasyonu anlamak için “üçgenler” şeklinde bir çerçeve sunar:

1. Söylem, kelimeler ve dil kullanımı aracılığıyla aktarılan mesajdır. Söylem, kültürel, politik ve toplumsal bağlamlarla şekillenir ve bireylerin dünya görüşlerini, değerlerini ve toplumsal normlarını biçimlendirme gücüne sahiptir. Manipülasyon burada, söylemin belirli bir yönünü vurgulamak veya saptırmak amacıyla kullanılır.

2. Biliş, bireylerin düşünme, inanç ve bilgi işleme süreçlerini kapsar. Van Dijk'e göre insanların algıları ve bilişsel yapıları, manipülasyonun merkezinde yer alır. Manipülasyon, bireylerin algılarını, değer yargılarını ve dünya görüşlerini değiştirerek onları belirli bir düşünceyi kabul etmeye ya da reddetmeye yönlendirebilir. Bu süreç, toplumdaki güç dinamiklerini yeniden üretir.

3. Toplum, sosyal yapılar, ilişkiler, normlar ve değerlerden oluşan geniş bir bağlamdır. Van Dijk'e göre söylem aracılığıyla yapılan manipülasyonlar, toplumsal güç ilişkilerini ve ideolojileri pekiştirebilir. Bu etkileşim, toplum ve bireyler arasındaki ilişkilerde sosyal güçlerin yeniden üretilmesine veya dönüştürülmesine zemin hazırlar.

Van Dijk'in (1991) de vurguladığı gibi, medya araştırmalarının temel hedeflerinden biri, yazılı basında yer alan haber içeriklerini söylem çözümlemesi yöntemiyle değerlendirmektir. Bu bağlamda, eleştirel söylem analizini benimseyen bir araştırmacının dikkate alması gereken temel unsurlar Van Dijk tarafından şu şekilde özetlenmiştir (akt. Görgülü & Süllü, 2013: 7):

- a. Söylemin, ait olduğu tarihsel, toplumsal ve siyasal bağlam içinde değerlendirilmesi,
- b. Haberde yer alan aktörlerin, güç ilişkilerinin ve mikro düzeydeki çatışma dinamiklerinin tanımlanması,
- c. "Biz" ve "Öteki" karşıtlığı çerçevesinde geliştirilen ötekileştirici söylemin arkasında yatan ideolojik ve düşünsel kodların ortaya çıkarılması,
- d. Metnin genel sözdizimsel yapısının çözümlenerek söylemin dilbilimsel kurgusunun incelenmesi.

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem çözümleme alanındaki çeşitli yaklaşımlardan yalnızca biri olmanın ötesinde, bu alanın kuramsallaştırılması ve uygulanmasında geniş bir perspektif sunan eleştirel bir paradigma olarak değerlendirilmelidir. Bu yönüyle Eleştirel Söylem Analizi, belirli bir ekol ya da uzmanlık alanı olmanın ötesinde; söylem analizine toplumsal, ideolojik ve güç ilişkileri eksenli farklı bir bakış açısı kazandıran disiplinlerarası bir yaklaşımı temsil eder. Böylece, bu yaklaşım; edimbilim, bildirişim çözümlemesi, anlatı çözümlemesi, söz sanatları, üslup, sosyodilbilim, etnografi ve medya çalışmaları gibi çeşitli alanlara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşma olanağı sunar.

4.4. Kadın Cinayetlerinin Haber Metni ve Çözümlemesi

Bu araştırmada ele alınan haberlerin seçiminde dikkat edilen temel nokta, haberlerde yer alan kişiler, Türkiye'deki kadına yönelik şiddetin simge isimlerine dönüşmüşlerdir. Bir diğer tercih sebebi, bu haberlerin toplum üzerindeki etkisi ve çeşitli medya kuruluşları tarafından ele alınmasıdır. Haberlerin ulaşılabilirliği araştırmayı kolaylaştırdı. Haberler metin ve yazınsal olarak incelenmiştir. Haberin görseli ile metni arasındaki tutarlılık ve tutarlılık göz önünde bulundurulmuştur. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddetle ilgili haberler, çeşitli yayın organlarında ele alınan örneklem haberlerle karşılaştırılmıştır. Haberlerin T. A. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Bununla birlikte haberlerin analizinin daha doğru yapılması adına araştırmada, Türkiye Gazeteciler Derneği Cemiyeti tarafından 2016 yılında hazırlanan ve yayımlanan 'Medya ve Kadın Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu'nda yer alan, "Şiddet haberi; 'Kadın cinayeti' haberi; Cinsel saldırı, taciz, tecavüz haberi yaparken" dikkat edilmesi gereken ilkeler de ölçüt olarak ele alınmıştır.

4.4.1. Haber Metni

PERİHAN D (2013)

Ayrılmak istemeyen sevgilisinin boğazını kesti

GAZİANTEP'te, evli ve 2 çocuk babası olan 30 yaşındaki Faruk Alkan, gönül ilişkisi yaşadığı ve ayrılmak istediği 19 yaşındaki Perihan Deler'i kendisine olumsuz yanıt vermesiyle çıkan tartışmada boğazını keserek öldürdü. Cinayetin ardından kaçan şüpheli, polisin baskısıyla gizlendiği evde yakalandı. Olay, gece geç saatlerde Yeditepe Mahallesi 73'üncü sokakta meydana geldi. İddiaya göre, Faruk Alkan 2 yıl önce markette kasa görevlisi olarak birlikte çalıştığı Perihan Deler ile gönül ilişkisi yaşamaya başladı. Yaklaşık 1 yıl önce Alkan ve Deler çalıştıkları marketten ayrıldı. Gönül ilişkisi yaşamaya devam eden Faruk Alkan fabrikada çalışmaya, Perihan Deler ise evde oturmaya başladı. İddiaya göre, **son** günlerde Faruk Alkan ilişkisinin öğrenilmesi nedeniyle evliliğinin tehlikeye girdiğini söyleyerek Perihan Deler'den ayrılmak istedi. Bu isteğin ardından Perihan Deler, dün gece ailesinin dışarda olduğu sırada Faruk Alkan'ı konuşmak için eve çağırdı. Perihan Deler, sevgilisinin gelmesinin ardından evde bulunan 11 yaşındaki kız kardeşini bir odaya kilitledi ve konuşmaya başladı. Burada da isteğini yineleyen Alkan'a, Perihan Deler olumsuz yanıt verdi ve ayrılmak istemediğini söyledi. Bunun üzerine çıkan tartışma sırasında öfkelenen Alkan evde bulunan **ekmek** bıçağıyla Deler'in **boğazını kesti**. Deler'in ölmesinin ardından bıçağı sırtına saplayan Alkan evden kaçtı. Alkan'ın gitmesinin ardından odadan çıkan ve ablasını kanlar içerisinde bulan 11 yaşındaki kız durumu telefonla polis ve sağlık ekiplerine bildirdi.

KARDEŞİNİN EVİNDE YAKALANDI

Eve gelen polisler, boğazı kesilerek yaşamını yitiren Perihan Deler'in cesedini olay yeri incelemesinin ardından otopsi için morga gönderdi. Ablasının cesedini bulan kardeşinin verdiği bilgiler doğrultusunda cinayetin Faruk Alkan tarafından işlendiğini saptayan polis, bu kişinin yakalanması için çalışma başlattı. Polis ekipleri, gece geç saatlerde şüpheli Faruk Alkan'ı, Cumhuriyet Mahallesi'nde oturan kardeşinin evinde gözaltına aldı. Asayiş Şube Müdürlüğü'ne getirilerek sorgulanan Alkan'ın suçunu itiraf ederek, "Evliliğimi kurtarmak için ayrılmak istedim. Kabul etmeyince cinnet getirdim. Nasıl olduğun hatırlamıyorum, kendime geldiğimde Perihan kanlar içinde yerde yatıyordu. Ben de korkup kaçtım, pişmanım" dediği öğrenildi. Şüpheli Faruk Alkan sorgulamasının ardından, 'Kasten adam öldürmek' suçundan adliye sevk edildi.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/ayrilmak-istemeyen-sevgilisinin-bogazini-kesti-1705447>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık:

"Ayrılmak istemeyen sevgilisinin boğazını kesti" Başlık, failin eylemini nedensel bir bağlama oturtarak "ayrılmak istememek" gibi duygusal bir gerekçeyle açıklıyor. Bu ifade, failin eylemini rasyonelleştirme tehlikesi taşır. Kurbanın adı geçmezken failin gerekçesi öne çıkar.

b.Haber Girişi:

“GAZİANTEP’te, evli ve 2 çocuk babası olan 30 yaşındaki Faruk Alkan, gönül ilişkisi yaşadığı ve ayrılmak istediği 19 yaşındaki Perihan Deler’i kendisine olumsuz yanıt vermesiyle çıkan tartışmada boğazını keserek öldürdü.” Giriş cümlesi olayın tüm özetini sunuyor. Failin evli ve çocuklu olması özellikle vurgulanmış, bu durum okuyucuda “ahlaki zaaf” üzerinden bir ön kabule yol açabilir. Aynı zamanda öldürme eylemi, "olumsuz yanıt ve tartışma" gibi gerekçelere bağlanıyor.

c.Fotoğraf:

Haberde görsel bulunmuyor. Görsel destek olmadığında söylem daha çok dilsel yapılara dayalı değerlendirilmelidir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu: Cinayet net şekilde sunulmuş: Bir erkek, ilişkisini bitirmek isteyen genç kadını boğazını keserek öldürüyor.
2. Sonuçlar: Kadın ölüyor, fail yakalanıyor, adliyeye sevk ediliyor.
3. Ardaan Bilgisi: Failin evli olması, iki çocuk babası olması, ilişkinin 2 yıl sürmesi, iş yerinde tanışmaları gibi bilgiler verilmiş. Failin özel hayatı detaylandırılmış.
4. Bağlam Bilgisi: Olay bireysel kriz gibi aktarılmış. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet ya da kadın cinayeti bağlamı hiç kurulmamış.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları: Polis, abla, komşular gibi kaynaklar kullanılmış. Resmi ve tanıklık temelli bilgiler aktarılmış.
2. Taraf Yorumları: Failin ifadesine yer verilmiş: "Evliliğimi kurtarmak için ayrılmak istedim. Kabul etmeyince cinnet geçirdim." Bu ifade failin duygusal yoğunluk yaşadığına dikkat çekerek sorumluluğunu hafifletme işlevi görüyor. Kadının duyguları, hayalleri, kimliği ise hiç görünmüyor.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Aktif / Pasif Yapı:

Aktif fiiller kullanılmış: "boğazını keserek öldürdü", "yakalandı", "itiraf etti". Fail gizlenmemiş ama "cinnet", "ayrılmak istememek" gibi sebeplerle suç meşrulaştırılabilir hale getirilmiş.

b. Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümleler genellikle uzun ve karmaşık, ancak failin eylemlerini gerekçelendiren ifadeler öne çıkıyor.

2. Bölgesel Uyum (Bağdaşıklık)

a. Nedensellik:

“Ayrılmak istemediği için boğazını kesti.” – Bu tür bir nedensellik ilişkisi, suçu psikolojik/mantıksal çerçeveye oturtarak meşrulaştırma riski taşır.

b. İşlevsellik:

Olay kronolojik olarak düzenlenmiş; haberin akışı mantıklı ama odak failin eylem süreci üzerine kurulmuş.

c. Referans:

Kadın sürekli “19 yaşındaki Perihan Deler” olarak tanıtılıyor. Genç yaş vurgusu empati kurmaya yönlendirse de kimlik unsurları eksik; “kurban” olarak bir kişiliği yok.

3. Sözcük Seçimleri

“boğazını keserek öldürdü”, “cinnet geçirdim”, “ayrılmak istemedi” gibi ifadeler failin duygusal motivasyonunu öne çıkarıyor.

“evli ve 2 çocuk babası” söylemiyle failin ailevi kimliği normalleştirme aracına dönüşüyor.

Kadına yönelik herhangi bir olumlu betimleme (öğrenci, hayalleri olan genç kadın vb.) yapılmamış.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf: Yok.

b. İnandırıcılık: Olayın detaylı aktarılması ve görgü tanıklarının ifadeleri (abla, polis) haberi güvenilir kılıyor.

c. Görgü Tanığı: Abla'nın ifadeleri olayın dramatik boyutunu artırıyor. Ancak bu yine de kadının kimliğini değil, olayın “ailevi krizi” gibi görünmesini sağlıyor.

DEĞERLENDİRME

Bu haber metni, Van Dijk’in modeline göre değerlendirildiğinde:

- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini görünmez kılmakta,
- Kadın cinayetini bireysel bir "aşk dramı" gibi sunmakta,
- Failin gerekçelerine geniş yer verirken, mağdurun kimliğini silikleştirmektedir.

Kadın cinayetleri gibi toplumsal ve yapısal bir sorunun, aşk ilişkisi, kıskançlık veya cinnet gibi bireysel nedenlere indirgenmesi, medyanın eril söyleminin tipik bir örneğidir.

Bu haber metni, kadın cinayetlerinin medyada nasıl temsil edildiğine dair tipik bir örnek teşkil ederken, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminist perspektiften bakıldığında birçok

yapısal sorunu da beraberinde barındırmaktadır. Haberde, 19 yaşındaki Perihan D.'nin bir erkek tarafından öldürülmesi, bireysel bir “aşk cinayeti” ya da “tutkulu ayrılık krizi” gibi çerçevelenmiştir. Bu tür anlatılar, feminist kuramın altını çizdiği erkek şiddetinin yapısal niteliğini göz ardı ederek, olayları failin duygusal durumlarıyla açıklama eğilimine girer. Fail olan erkeğin "evli ve iki çocuk babası" olduğunun özellikle belirtilmesi, failin ailevi statüsü üzerinden okuyucuda belli bir empati kurma zemini hazırlar. Bu, erkek failin toplumsal roller çerçevesinde rasyonel ya da meşru bir zemine çekilmesi anlamına gelirken, Perihan D.'nin gençliği dışında hiçbir toplumsal kimliği öne çıkarılmaz. Ne bir öğrencidir ne bir meslek sahibidir ne de hedefleri, hayat hikâyesi vardır; yalnızca “ayrılmak isteyen kadın” olarak tanımlanır. Bu da feminist eleştirinin temel sorun olarak gördüğü, kadının öznelliğinin medyada silinmesiyle birebir örtüşür.

Haberde failin ifadelerine, psikolojisine, “cinnet geçirdiği” savunmasına ve “pişmanlık duyduğuna” geniş yer verilirken, Perihan D.'nin yaşama hakkı, talepleri, duyguları ya da direnç noktaları tamamen görünmez kılınmıştır. Erkek şiddetinin nedeni olarak kadının davranışı (“ayrılmak istememesi”) öne çıkarılarak, kurbanın failin eyleminden sorumlu tutulduğu örtük bir söylem geliştirilmiştir. Bu, medyanın ataerkil ideolojiyi yeniden üretme biçimlerinden biridir. Kadın burada yalnızca bir “neden”, bir “tetikleyici” olarak konumlandırılmıştır. Haberde toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili hiçbir yapısal gönderme yapılmaması, bu cinayetin erkek egemen sistemin bir parçası olduğu gerçeğini görünmez kılar. Feminist perspektife göre bu tür haberler, şiddetin münferit bir olay değil, toplumsal cinsiyet temelli yapısal bir sorun olduğunu gizleyen, erkek faillere alan açan, kadınları ise edilgen kurbanlar hâline getiren bir medya dilinin ürünüdür. Neticede, Perihan D. gibi kadınlar yalnızca yaşamlarını değil, kamusal temsillerini de kaybetmektedir.

4.4.2. Haber Metni

ŞAHİDE (2013)

‘Alo, karımın boğazını kestim’

ŞİDDETİN adresi bu kez Düzce. Aşçı Hikmet Güler (40), önceki gece tartıştığı eşi Şahide’yi (37) boğazını keserek öldürdü.

Hikmet Güler, daha sonra iş arkadaşlarını arayarak eşini öldürdüğünü söyledi. Arkadaşlarının haber vermesi üzerine eve giden polisler kapıyı Hikmet Güler açtı. Öldürdüğü eşinin cesedinin üzerini battaniye ile örten Hikmet Güler gözaltına alındı. Çiftin iki çocuğu dayılarına teslim edildi. Hikmet Güler gazetecilerin “Pişman mısınız?” sorusunu “Değilim. Aldatıyormuş, komşularım öyle söyledi. Kendi itiraf etti. ‘Boşarsan seni öldürtürüm’ dedi” şeklinde yanıtladı. Güler tutuklandı.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/alo-karimin-bogazini-kestim-23167438>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık:

‘Alo, karımın boğazını kestim’

Duygusal şok etkisi yaratan sansasyonel ve çarpıcı bir başlık tercih edilmiş. Failin sözleri doğrudan başlığa taşınarak şiddet eylemi normalleştirilmiş, olayın vahameti dramatize edilmeden aktarılmış. Şiddetin gündelikleşmiş bir söylemle verilmesi, okuyucuda duyarsızlık geliştirebilir.

b. Haber Girişi / Spot:

“Şiddetin adresi bu kez Düzce. Aşçı Hikmet Güler (40), önceki gece tartıştığı eşi Şahide’yi (37) boğazını keserek öldürdü.” Spot, olayın doğrudan aktarımıyla başlıyor, failin mesleği ve yaşı verilerek sıradanlaştırılıyor. "Tartıştıktan sonra" ifadesi, şiddetin nedeni gibi sunulur meşrulaştırıcı bir nedensellik oluşturuluyor.

c. Fotoğraf:

Haberde görsel olarak bir olay fotoğrafı yer almıyor. Bu durum olayın soyutlaşmasına ve mağdurun görünmezleşmesine yol açar.

2. Şematik Yapı

a. Durum:

1. Ana Olayın Sunumu:

Eşini boğazını keserek öldüren failin itirafı üzerinden olay aktarılmış.

2. Sonuçlar:

Failin gözaltına alındığı ve tutuklandığı, çocukların dayıya verildiği bilgisi var. Ancak hukuki süreç detaylandırılmamış.

3. Ardalan Bilgisi: "Aldatıyormuş, komşular öyle söyledi." Failin eylemine zemin hazırlayan söylentiler aktarılmış. Mağdurun kişisel hikayesi ise verilmemiş.

4. Bağlam Bilgisi: Şiddetin toplumsal, yapısal ya da kültürel nedenlerine değinilmemiş. Olay bireysel bir "aile içi mesele" gibi sunulmuş.

b. Yorum:

1. Haber Kaynakları:

Failin beyanları doğrudan verilmiş. Resmî ya da uzman kaynak yok.

2. Tarafların Yorumları:

Yalnızca failin sözleri var: "Değilim. Aldatıyormuş... Boşarsan seni öldürtürüm." Bu ifadeler sansürlü aktarılarak eril şiddetin söylemi yeniden üretilmiş

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Aktif cümle yapısı ağırlıkta:

"Hikmet Güler eşini öldürdü.", "Kapıyı açtı.", "Cenazeyi örttü." → Fail eylemi gerçekleştiren özne olarak açıkça verilmiş. Ancak haberin dili soğukkanlı ve nötr kalarak failin eyleminin ağırlığını hafifletiyor.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel ilişki:

"Tartışma sonrası öldürdü" yapısı nedensellik yaratıyor; şiddet bir sonuç gibi sunuluyor.

b. İşlevsel ilişki:

Paragraflar olayın kronolojisine göre düzenlenmiş ama anlatım duygusuz.

c. Referansal ilişki:

Şahide'nin adı sadece bir kez geçiyor. Kimliği, mesleği, toplumsal konumu, kişiliği görünmez.

3. Sözcük Seçimleri

"Aşçı Hikmet Güler" → Mesleği verilerek fail sıradanlaştırılıyor.

"Alo, karımın boğazını kestim" → Şok etkisi yaratıyor, ama aynı zamanda şiddeti sıradanlaştırıyor.

“Aldatıyormuş” → Mağduru suçlayan ima ile failin eylemi dolaylı olarak gerekçelendiriliyor.

4. Haber Retoriği

a.Fotoğraf:

Yok. Görsel temsil olmaması mağdurun görünürlüğünü azaltır.

b.İnandırıcılık:

Failin sözlerine dayanan haber, tek taraflı inşa edilmiş.

c.Görgü tanığı:

Eksik. Fail dışında kimse konuşturulmamış.

DEĞERLENDİRME

Bu haber, kadın cinayetlerini bireysel krizler, geçici öfke anları ya da "aldatma", "ihnet" gibi duygusal tetikleyiciler üzerinden açıklayan klasik eril medya söyleminin bir yansımasıdır. Haber metni boyunca failin mesleği, yaşı, psikolojik durumu ve sözlerine geniş yer verilirken, Şahide adlı kadının yaşamına, kişiliğine veya toplumsal rolüne dair en ufak bir ayrıntıya yer verilmez. Böylece kadın yalnızca şiddet olayının kurbanı değil, anlatının da dışına itilen edilgen bir nesne hâline getirilmiştir. Bu durum feminist kuramın temel eleştirilerinden biri olan “kadının kamusal temsilde yokluğu” meselesini doğrudan doğrular. Cinayetin gerekçelendirilme biçimi (aldatma şüphesi, boşanma tehdidi) ise ataerkil şiddetin nasıl normalleştirildiğini ve failin kontrol kaybı üzerinden mazur görülmeye çalışıldığını gösterir.

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında haber, erkeğin sahiplik, kontrol ve cezalandırma hakkına sahip olduğu ataerkil anlayışı yeniden üretir. Kadının boşanma hakkını kullanma ihtimali dahi şiddetin nedeni olarak sunulurken, bu durum haber diliyle doğrudan tartışmaya açılmaz. Bu haber türleri, şiddeti önlemeye değil, onu görünmez kılarak sürdürülebilir hâle getirmeye hizmet eder.

4.4.3. Haber Metni

HASRET G (2014)

Hamile kız kardeşini bıçakladı tedavisi bitince de vurdu

Güncelleme Tarihi: Haziran 18, 2014 01:18

TRABZON'da, bekar kız kardeşi Hasret G.'nin (22) hamile olduğunu öğrenen ağabey Muhammet G., çıkan tartışmada kız kardeşini bıçakladı.

Haberin Devamı ▼

Geçen hafta meydana gelen olayın ardından hastaneye kaldırılarak tedaviye alınan Hasret G. kazayla kendisini yaraladığını belirterek ağabeyinin adını vermedi. Muhammet G. (29), hastaneden taburcu edildikten sonra eve gelen kız kardeşi Hasret G. ile önceki gece yine tartıştı. Muhammet G., saat 23.00 sıralarında kız kardeşine tabancayla kurşun yağdırdı. Ağır yaralanan Hasret G., Kanuni Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırılarak tedavi altına alındı. Karnındaki 5 buçuk aylık bebeği ise kurtarılamadı. Ağabey gözaltına alındı.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hamile-kiz-kardesini-bicakladi-tedavisi-bitince-de-vurdu-26632260>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık:

"Hamile kız kardeşini bıçakladı, tedavisi bitince de vurdu"

Başlık dramatik bir olay zincirini çarpıcı bir şekilde özetliyor, ancak şiddet eylemini sansasyonel hale getiriyor. Mağdurun kimliği "hamile kız kardeş" olarak öne çıkarılmış; bu, kadın bedeni ve annelik üzerinden kurulan geleneksel söylemi güçlendiriyor.

b. Haber Girişi / Spot:

"Trabzon'da, bekar kız kardeşi Hasret G.'nin (22) hamile olduğunu öğrenen ağabey Muhammet G., çıkan tartışmada kız kardeşini bıçakladı." Kadının bekar ve hamile olduğu vurgusu, toplumsal normlara aykırılığı ima eder biçimde sunulmuş. Olay, "hamilelik haberi + tartışma" → şiddet zinciriyle nedensel bağ içinde kurulmuş. Bu yapı, şiddeti meşrulaştırma riski taşır.

c. Fotoğraf:

Görsel mevcut değil. Mağdurun fiziksel temsili sunulmamış, bu da okuyucuda duygusal bir bağ oluşmasını engeller.

2. Şematik Yapı

a. Durum:

1. Ana Olayın Sunumu:

Ağabeyin önce bıçakladığı, sonra tabancayla vurduğu anlatılıyor. Olay tekil ve bireysel şiddet olarak çerçevenilmiş.

2. Sonuçlar:

Mağdur ağır yaralı, bebeği kurtarılamadı. Fail gözüaltına alındı. Ancak hukuki sürece dair bilgi yok.

3. Ardalan Bilgisi:

Hasret G.'nin hamile olduğu, hastaneye kaldırıldığı ve önce failin adını vermediği belirtiliyor. Bu ifade, kadının suskunluğunu eleştiriyor gibi konumlandırılmış olabilir.

4. Bağlam Bilgisi:

Toplumsal normlar, ataerkil kontrol, töre şiddeti gibi yapısal bağlamlar hiç ele alınmamış. Şiddet bireysel bir kriz gibi sunuluyor.

b. Yorum:

1. Haber Kaynakları:

Olay yalnızca üçüncü şahıs anlatımıyla aktarılmış. Resmî açıklamalar veya uzman görüşü yok.

2. Tarafların Yorumları:

Fail konuşmuyor. Mağdurun konuşması da dolaylı veriliyor: "Adını vermedi". Bu durum, okuyucuda mağdurun suç ortaklığına dair algı yaratabilir.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

Aktif cümle yapısı kullanılmış: "Muhammet G. kız kardeşine kurşun yağdırdı." → Fail açıkça verilmiş. Ancak dilde duygusal mesafe korunmuş. Şiddetin ağırlığı haber diline yeterince yansımamış.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel ilişki:

"Hamile olduğunu öğrenince → tartışma çıktı → bıçakladı → tekrar tartıştı → vurdu" yapısıyla şiddet kademeli gelişen doğal bir sonuç gibi sunulmuş.

b. İşlevsel ilişki:

Paragraflar kronolojik olarak düzenlenmiş, ancak neden-sonuç ilişkileri sorgulanmaksızın aktarılmış.

c. Referansal ilişki:

Kadın çoğunlukla “kız kardeş”, “Hasret G.” olarak geçiyor; bireyselliği geri planda. “5.5 aylık bebeği kurtarılamadı” vurgusu anneliğe indirgeme barındırıyor.

3. Sözcük Seçimleri

“Hamile, bekar, kız kardeş” → Toplumsal normlara yönelik ima içeriyor. “Kurşun yağdırdı” → Sansasyonel ama aynı zamanda faili bir eylem kahramanı gibi konumlandırabilecek güçtedir. “Tedavisi bitince de vurdu” → Habere aksiyon filmi ritmi katıyor, olayın ciddiyetini zayıflatıyor.

4. Haber Retoriği

a.Fotoğraf:

Mevcut değil, bu da mağdurun görünürlüğünü azaltıyor.

b.İnandırıcılık:

Yalnızca olayın teknik aktarımı yapılmış. Görgü tanığı, uzman ya da hukuki çerçeve sunulmamış.

c.Görgü Tanıkların İfadeleri:

Bu haberde görgü tanıklarının ifadesine yer verilmemiştir. Haber yalnızca Failin (Muhammet G.) eylemleri, Mağdurun (Hasret G.) önceki suskunluğu (adını vermemesi),Ve olayın kronolojisi üzerinden aktarılmıştır.

DEĞERLENDİRME

Bu haber metni, kadınların toplumsal konumuna, aile içi otorite ilişkilerine ve cinsiyet temelli tahakküm yapısına dair çok katmanlı sorunları gözler önüne sermektedir. Feminist perspektifle yaklaşıldığında, haber yalnızca bir “aile içi şiddet” ya da “kardeş kavgası” olarak değil; kadının bedeni, cinselliği ve yaşam hakkı üzerinde erkeklerin söz hakkı olduğunu varsayan ataerkil zihniyetin şiddetli bir dışavurumu olarak değerlendirilmelidir. Haberde, 22 yaşındaki Hasret G.’nin "bekar" ve "hamile" olduğu vurgusu, sadece bilgilendirme amacı taşımaktan öte, toplumsal normlara aykırılığı işaret eden bir etiketleme işlevi görür. Bu etiket, okur nezdinde mağduru "ayıplanabilir" ya da "ailesini utandırmış" bir figüre dönüştürebilir. Böylece failin erkeklik, namus ve aile onuru üzerinden geliştirdiği şiddet eylemi açıkça olmasa da dolaylı biçimde “anlaşılabilir” kılınır. Bu, medyanın eril bakışla ürettiği ve yeniden dolaşıma soktuğu tipik bir cinsiyetçi temsildir.

Muhammet G.’nin kız kardeşini önce bıçaklayarak, ardından da hastaneden taburcu olduğu gün silahla vurması, erkek egemen şiddetin ne kadar sistematik ve planlı

olduğunu gösterirken, bu şiddetin temel motivasyonunun sadece bireysel öfke değil, kadın bedenini denetim altında tutma iradesi olduğunu da ortaya koyar. Kadının bekar olması ve hamileliğinin bir erkek kardeş tarafından öğrenilmesinin ardından öldürülmeye çalışılması, yalnızca “ahlaki” bir tepki değil, kadının cinsel özerkliğine, yaşam tarzına ve karar alma hakkına yönelmiş bir cezalandırmadır. Bu da feminist kuramın merkezinde yer alan “kadın bedenine dair karar alma yetkisinin erkeklere ait olduğu” ataerkil varsayımın şiddet yoluyla yeniden üretildiğini gösterir. Kadının yaşamı, kimliği, tercihi tamamen görünmezken; failin yaşı, duygusal hali ve hareket tarzı haberin akışı içinde belginleştirilmiştir.

Haberin dili, kadının şiddete uğramasına rağmen 'hamile', 'bekar' ve 'isim vermemiş' biri olarak tanımlanması ile failin suçunu gerekçelendirme imkânı tanır. Şiddet sonrası kadının kurtarılamayan 5,5 aylık bebeğinden söz edilmesi ise annenin değil, doğmamış bebeğin kaybına odaklanarak toplumsal “vicdanı” o noktada harekete geçirmeyi hedefler. Oysa esas mesele, bir kadının beden bütünlüğüne ve yaşam hakkına yapılan sistematik saldırıdır. Bu yönüyle haber, kadına yönelik şiddeti bireysel bir travma değil, ataerkil toplumun yapısal bir sorunu olarak ele almadığı sürece, bu tür cinayetleri meşrulaştırma riskinden kurtulamaz. Kadın burada yalnızca bir kurban değil; ataerkil düzenin içinde, cinselliği ve doğurganlığı nedeniyle “denetlenmesi gereken bir nesne” olarak temsil edilir. Bu temsiliyet biçimi, kadınların toplumsal rollerini sınırlayan ve erkek şiddetini sıradanlaştıran ideolojik bir dildir.

4.4.4. Haber Metni

MELTEM Ö. 2014

Gelini öldüren kayınpedere haksız tahrik indirimi!

14.05.2015 - 10:16 | Son Güncelleme: 14.05.2015 - 10:20

DHA

DİYARBAKIR'da kayınpederi tarafından, ilişkisi olduğu iddia edilen Mehmet Işık ile birlikte Kalaşnikof tüfekle öldürülen ve ailesinin sahip çıkması üzerine kadın örgütlerince toprağa verilen 21 yaşındaki Meltem Özdaş davası karara bağlandı. Kayınpeder Rafik Özdaş'ı önce 2 kez ömürboyu hapis cezasına çarptıran mahkeme, sanığın cinayetleri 'haksız tahrik altında işlediği' gerekçesiyle cezayı 25 yıla indirdi.

Adana'da 17 yaşındayken halasının oğlu M.C.Ö. ile evlendirilen 1 çocuk annesi Meltem Özdaş, 17 Şubat 2014 günü Diyarbakır'ın Bismil İlçesi'nde kayınpederi Refik Özdaş tarafından, ilişkisi olduğu iddia edilen 32 yaşındaki Mehmet Işık ile birlikte Kalaşnikof tüfekle taranarak öldürüldü. İki kişiyi öldürdükten sonra polise teslim olan Refik Özdaş tutuklanırken, ailesinin sahip çıkmadığı Meltem Özdaş'ın cenazesi dönemin Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir ve kadın örgütleri tarafından toprağa verildi. Olayla ilgili soruşturma yapan Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı 52 yaşındaki Refik Özdaş hakkında 'kasten öldürme' suçundan iki kez ömürboyu hapis cezası istemiyle iddianame hazırladı.

İddianamenin kabulünün ardından tutuklu sanık Refik Özdaş'ın yargılaması Diyarbakır 1'inci Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapıldı. İfadesinde oğlunun Ankara'da çalıştığını belirten Refik Özdaş şunları anlattı:

"Meltem Adana'da ailesine yakın bir yerde oturuyordu. 5-6 ay önce eşim Meltem'in kaçırıldığını söyledi. Bunun üzerine Adana'ya gittik. Meltem'in annesi kızının kapı komşuları Mehmet Işık ile kaçtığını söyledi. Oğlumun polise giderek müracaatta bulunmasını istedim. Sokakta sigara içerken iki genç yanıma geldi. Gelinimin yerini bildiklerini söyleyerek, beni bir yere götürdüler. Birden etrafımı kalabalık bir grup sardı. Beni ağır şekilde yaraladılar. Polisler ihbar üzerine gelip beni hastaneye götürdü. Bu olayda bacağım sakatlandı. Bir süre sonra Meltem beni gizli numaradan aradı. Ağlayarak, 'Baba kendi isteğimle gitmedim. Bana bir şey içirdiler. Dengem yerinde değil. Gelirsem bana kötülük yapmanızdan korkuyorum' dedi. Oğlum onu kabul ederse benim de kabul edeceğimi söyledim. 2- 3 gün sonra oğlum arayarak Meltem'in İstanbul'da yanında olduğunu söyledi. Ben de İstanbul'a giderek banıştıkları için onları Alanya'ya tatile götürdüm. Sonra Bismil'e döndük ve hep beraber yaşamaya başladık. İki ay mutlu bir şekilde yaşadık."

İKİ SAVCI FARKLI GÖRÜŞ BİLDİRDİ

Yargılama sırasında esas hakkındaki görüşünü açıklayan savcı olayın gelişimi ve tüm anlatımlar dikkate alındığında eylemin haksız tahrik altında işlendiğinin ortaya çıktığını belirterek sanık Refik Özdaş'a ceza indirimi yapılmasını istedi. Davanın bir sonraki celsesinde mahkemeye atanan savcı ise haksız tahrik uygulanmamasını isteyerek sanığın iki kez ömür boyu hapisle cezalandırılmasını talep etti.

ÖNCE ÖMÜRBOYU, SONRA 'HAKSIZ TAHRİK' İNDİRİMİ

Davayı karara bağlayan mahkeme sanık Refik Özdaş'ı Meltem Özdaş ve Mehmet Işık'ı 'kasten öldürme' suçundan 2 kez ömür boyu hapis cezasına çarptırdı. Eylemin haksız tahrik altında işlendiğini dikkate alan mahkeme sanık Özdaş'ın iki cinayetten toplam 30 yıl hapisle cezalandırılmasına karar verdi. Sanığın yargılama sürecindeki davranışları ve suçunu samimi olarak itiraf etmesini dikkate alan mahkeme cezanın 25 yıla indirilmesine hükmetti. Mahkeme sanık Refik Özdaş'ı olayda kullandığı Kalaşnikof silahı taşımak suçundan da 4 yıl 2 ay hapis ve 20 taksitle 8 bin 320 lira adli para cezasına çarptırdı.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/gelini-olduren-kayinpedere-haksiz-tahrik-indirimi-2058856>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık:

“Gelini öldüren kayınpedere haksız tahrik indirimi!” Başlık, failin kim olduğunu açıkça ortaya koymakta, suçun niteliğini belirtmekte ve mahkeme kararı olan “haksız tahrik indirimi”ni vurgulayarak okurda tepki yaratmaktadır. Kadın cinayetlerinde adalet sisteminin erkek lehine işleyişine dair bir sorgulama havası taşır.

b. Haber Girişi / Spot:

İlk paragraf, cinayetin detaylarını ve verilen ceza indirimini özetlemektedir.

“...kayınpeder tarafından, ilişkisi olduğu iddia edilen Mehmet Işık ile birlikte... öldürülen Meltem Özdaş davası karara bağlandı...” Spot doğrudan kadın cinayetinin yargıdaki karşılığını vurgular.

c. Fotoğraf:

Görsel yoktur, bu durum haberin duygusal etkisini sınırlasa da yazılı içerik güçlü bir etki yaratır.

2. Şematik Yapı

a. Durum:

1.Ana Olayın Sunumu:

Meltem Özdaş’ın kayınpederi tarafından ‘ilişki yaşadığı’ iddiasıyla öldürülmesi.

2.Sonuçlar:

Katilin ağırlaştırılmış müebbet yerine 25 yıla mahkûm edilmesi, ayrıca silah bulundurma suçundan ek ceza verilmesi.

3.Ardalan Bilgisi:

Meltem’in aile içindeki durumu, kocasının Almanya’da oluşu, cinayet sürecindeki gelişmeler ve savcının görüşleri aktarılmıştır.

4.Bağlam Bilgisi:

Haber, Türkiye’de kadına yönelik şiddet ve özellikle kadın cinayetlerinde ‘haksız tahrik indirimi’ gibi uygulamaların kadınlar lehine adaletsiz sonuçlar doğurduğu bağlamına oturtulmuştur.

b. Yorum:

1.Haber Kaynakları:

Mahkeme kararları, savcı beyanları, mağdur yakınlarının ifadeleri (özellikle baba).

2.Tarafların Yorumları:

Baba: “Beni ağır şekilde yaraladılar... Denemek istemedim...” gibi duygusal ve trajik açıklamalarda bulunarak olayın vahametini ortaya koymuştur.

Savcı: Haksız tahrik indirimi yapılmaması gerektiğini ifade ederek devlet adına farklı bir duruş sergilemiştir.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapıları:

Çoğunlukla karmaşık ve pasif yapılar hâkimdir:

“Meltem Özdaş davası karara bağlandı.”

“Cinayetlere haksız tahrik indirimi uygulandı.” Bu yapı, failin eylemini doğrudan değil, dolaylı olarak aktarma eğilimindedir; fail görünmez hâle gelirken, sistemin indirim odaklanması eleştiriyi büyütür.

b. Aktif-Pasif Dağılımı:

Fail (Refik Özdaş) bazı yerlerde aktif olarak belirtilmiş olsa da, özellikle karar süreçlerinde pasif ifadeler tercih edilmiştir. Bu durum, faillikten çok ‘yargının tutumuna’ odaklanma izlenimi verir.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Cinayet, 'kadının aile namusunu zedelediği' iddiasına bağlanır. Ancak haber, bu gerekçeyi doğrudan değil, alıntılar yoluyla verir ve böylece okurun takdirine bırakır.

b. İşlevsel İlişki:

Haber, yalnızca adli süreci değil, aynı zamanda Türkiye’de kadın cinayetlerine yaklaşımı tartışmaya açar.

c. Referansal İlişki:

Meltem’in konumu, çocuk annesi oluşu, eşinin yurt dışında çalışıyor olması, ailevi bağlam ve toplumda ‘namus’ kavramı gibi referanslarla desteklenir.

3. Sözcük Seçimleri

“Haksız tahrik”, “ilişkisi olduğu iddia edilen”, “kasten adam öldürmek”, “samimi ikrar”, “itiraf”, “ceza indirimi” gibi hukuki ve nötr görünen ifadelerle, haberde nesnel kalma çabası vardır. Ancak satır aralarında kadın aleyhine kurulan ataerkil düzen eleştirilir.

Kadının ölümünü “ilişki iddiası” ile gerekçelendiren dil, failin motivasyonunu meşrulaştırmasa da “anlama” çabası olarak algılanabilir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf:

Fotoğraf bulunmamakta; haberin duygusal etkisi yazılı anlatımla verilmiş.

b. İnandırıcı Bilgiler:

Mahkeme kararları, savcı beyanları, baba ifadeleri gibi resmi kaynaklar kullanılarak güvenilirlik sağlanmış.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri:

Baba üzerinden aktarılan ifadeler (duygusal yoğunluk yüksek):

“Ben de İstanbul’a giderek barıştıklarını ilan eden Alanya’ya tatile gittik...”

DEĞERLENDİRME

Meltem Özdaş’ın öldürülmesine ilişkin haber, Türkiye’de kadınların toplumsal rollerine ve kadın cinayetlerine dair ataerkil yapının nasıl işlediğini çarpıcı biçimde gözler önüne sermektedir. Haberde, genç bir kadının, ilişki yaşadığı iddiasıyla kayınpederi tarafından öldürülmesi ve bu cinayetin ardından failin ‘haksız tahrik indirimi’ alması, feminist perspektiften bakıldığında kadınların yaşam hakkının ne derece kırılgan olduğunu ve erkek egemen adalet sisteminin kadın aleyhine nasıl işlediğini göstermektedir. Kadının özel yaşamına dair iddialar, erkeğin şiddetine gerekçe yapılırken; devletin ve yargının bu gerekçeleri ceza indirimiyle meşrulaştırması, kadınların hem kamusal hem özel alanda sürekli olarak denetim altında tutulduğunu ve erkeklerin kadın bedeni üzerinde tahakküm kurma hakkını kendilerinde gördüklerini ortaya koyar. Bu durum, kadının sadece eş, anne veya gelin gibi toplumsal rollerle tanımlanmasının ötesine geçemediğini ve birey olarak yaşam hakkının sistematik olarak ihlal edildiğini gösterir. Haber, feminist bir açıdan değerlendirildiğinde, hem toplumsal cinsiyet rollerinin kadını itaatkâr ve namuslu bir figüre hapsettiğini hem de yasal sistemin erkek şiddetini dolaylı biçimde desteklediğini gözler önüne serer.

4.4.5. Haber Metni

SERAP Ç. (2015)

Serap intihar etmemiş, öldürülmüş

03.11.2015 - 09:58 | Son Güncelleme: 03.11.2015 - 10:00

İZMİR'in Karşıyaka İlçesi'nde, iki gündür kendisinden haber alınamayınca eve giren polisler tarafından ölü bulunan ve cesedinin yanında tarım ilacı kutusu olduğu fark edilince intihar ettiği düşünülen 38 yaşındaki Serap Çiçek'in boğularak öldürüldüğü ortaya çıktı.

Çiçek'in katil zanlısı olarak gözaltına alınan erkek arkadaşı 52 yaşındaki O.B., işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede tutuklandı.

Olay, Tuna Mahallesi 1688 Sakak'ta bulunan bir apartman dairesinde geçen cuma günü saat 23.00 sıralarında meydana geldi. İki gündür kendisinden haber alınamayan ve bir süre önce eşinden boşandığı öğrenilen Serap Çiçek'in yakınları, durumu polis ve sağlık ekiplerine bildirdi. İhbar üzerine Çiçek'in yalnız yaşadığı eve giden polis, çilingir yardımıyla kapıyı açarak içeri girdi. Reklamcılık yaptığı bildirilen Çiçek, yerde hareketsiz yatarken bulundu. Sağlık ekiplerinin yaptığı kontrolde Serap Çiçek'in hayatını kaybettiği belirlendi.

İNTİHAR DEĞİLMİŞ

Polisin yaptığı ilk araştırmada, Çiçek'in cesedinin yanında tarım ilacı kutusu bulundu. Ancak Çiçek'in kesin ölüm nedeninin belirlenmesi için cesedi otopsi yapılmak üzere İzmir Adli Tıp Kurumu Morgu'na kaldırıldı. Burada yapılan otopside kadının bir başkası tarafından elle boğularak öldürüldüğü ortaya çıktı.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/nisanlisini-oldurdu-iyi-halden-25-yil-aldi-2267151>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık:

“Serap intihar etmemiş, öldürülmüş”

Başlıkta önce bir varsayım (“intihar”), ardından gerçeklik (“öldürülmüş”) vurgulanarak dikkat çekici bir karşıtlık kurulmuş.

“İntihar” kelimesinin önce verilmesi, olayın başta sıradan bir ölüm olarak değerlendirildiğini, cinayetin görünmezleştirildiğini ima eder.

b. Haber Girişi / Spot:

“İzmir’in Karşıyaka ilçesinde, iki gündür kendisinden haber alınamayan ve evine giren polisler tarafından ölü bulunan Serap Çiçek’in... boğularak öldürüldüğü ortaya çıktı.”

İlk paragraf bilgilendirici ama nötr bir dille yazılmış. Olayın gelişimi anlatılmış, fail ve mağdur ilişkisi spotta yer almamış. Failin erkek arkadaşı olduğu bilgisi sonraki paragrafta sunuluyor, yani olay kadına yönelik erkek şiddeti olarak tanımlanmıyor.

c. Fotoğraf:

Görsel bulunmamakta. Mağdurun görsel temsili yer almadığı için olayın duygusal ve insani boyutu eksik kalıyor.

2. Şematik Yapı

a. Durum:

1. Ana Olayın Sunumu:

Serap Çiçek’in öldüğü fark ediliyor; önce intihar, sonra cinayet olduğu anlaşılıyor. Olayın şeması detaylı ama şiddet eyleminin toplumsal nedenlerine dair bağlam eksik.

2. Sonuçlar:

Fail gözaltına alınmış ve tutuklanmış. Olayın hukuki süreci verilmiş, ancak cezaya dair bilgi yok.

3. Ardalan Bilgisi:

Mağdurun daha önce boşandığı ve yalnız yaşadığı belirtilmiş. Failin geçmişine dair bilgi yok. Mağdurun yalnızlığı vurgulanarak korunmasızlığı ima ediliyor.

4. Bağlam Bilgisi:

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın cinayetleri ya da kadına yönelik şiddet vurgusu yapılmamış. Olay bireysel ve kriminal bağlamda sunulmuş.

b. Yorum:

1. Haber Kaynakları:

Polis ve sağlık ekiplerinin ifadeleri dolaylı şekilde yer alıyor.

2. Tarafların Yorumu:

Failin ya da mağdur yakınlarının doğrudan ifadesi yok. Failin sesi dahi bastırılmış.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

Çoğunlukla pasif cümleler kullanılmış:

“...öldürüldüğü ortaya çıktı”, “hayatını kaybettiği belirlendi”, “tutuklandı” gibi ifadeler, failin sorumluluğunu gölgede bırakır. Bu yapılar, şiddeti failden kopuk bir şekilde sunar.

2. Bölgesel Uyum

a.Nedensel ilişki:

Şiddetin nedeni doğrudan kurulmamış. Olay neden olmuş sorusu yanıtızsız.

b.İşlevsel ilişki:

Kronolojik bir anlatım var. Mantıksal bağlar kurulmuş.

c.Referansal ilişki:

Serap Çiçek, haber boyunca soyadıyla anılıyor. İnsanileştirici bir anlatım eksiktir.

3. Sözcük Seçimleri

“Boğularak öldürülmüş”, “tarım ilacı kutusu” gibi ifadeler şiddetin biçimini teknik terimlerle sunuyor.

“Boşandığı”, “yalnız yaşadığı”, “reklamcılık yaptığı” gibi bilgiler, toplumun kadınlara yüklediği rollere dair imalar içeriyor olabilir.

4. Haber Retoriği

a.Fotoğraf:

Yok. Görsel eksikliği mağduru görünmezleştirir.

b.İnandırıcılık:

Polis, sağlık ve adli tıp kaynaklarıyla desteklenmiş.

c.Görgü tanığı ifadesi:

Yer almıyor.

Yalnızca “yakınları durumu polise bildirdi” deniliyor ama doğrudan tanıklık eden bir kişi konuşmuyor. Bu durum olayın toplumsal tanıklık boyutunu bastırır.

DEĞERLENDİRME

Şiddetin sunumu: Haberde olayın vahşeti detaylı biçimde aktarılmış, ancak toplumsal nedenler ve kadına yönelik şiddetin sistematik yapısı göz ardı edilmiştir.

Mağdurun konumlandırılması: Kadının medeni durumu ve özel hayatına dair bilgilerin aktarılması, okuyucuda belirli önyargılar oluşturma riski taşır.

Failin bakış açısı: Failin motivasyonlarına ya da cinayetin gerekçelerine dair bilgi verilmemiş; bu durum haberin tarafsız kalmasına yol açabilir, ancak toplumsal farkındalık yaratma açısından eksik kalmıştır.

Bu tür haberlerin daha eleştirel bir perspektiften ele alınması, kadına yönelik şiddeti önleme ve toplumsal farkındalığı artırma açısından önem taşır. Haberde mağdurun yaşamına ve failin eylemine ilişkin sorumlulukların daha net ve sorgulayıcı bir şekilde sunulması gerekir.

4.4.6. Haber Metni

HANİFE D.(2015)

Cinnet getiren baba katliam yaptı: 4 ölü

06.02.2015 - 21:27 | Son Güncelleme: 07.02.2015 - 09:33

DHA

Kars'ın Selim ilçesine bağlı Oluklu Köyü'nde yaşayan 24 yaşındaki Bilal Durmuş, eşi Özlem (23) çocukları Hüseyin (3) ile 1 yaşındaki Hanife'yi öldürdükten sonra aynı tüfekle intihar etti.

Olay, saat 17.00 sıralarında ilçeye 30 kilometre uzaklıktaki 300 haneli yaklaşık 2 bin kişinin yaşadığı Oluklu Köyü'nde meydana geldi. Yazın tarlada kışın da inşaatlarda çalışan evli ve iki çocuk babası Bilal Durmuş, babası ve dedesi ile birlikte yaşadığı eve gelerek eşini ve çocuklarını alıp köyün yaklaşık 2 kilometre dışına götürdü. Durmuş, yanındaki götürdüğü pompalı tüfekli eşini ve iki çocuğunu öldürdükten sonra aynı tüfekle intihar etti.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/cinnet-getiren-baba-katliam-yapti-4-olu-2009879>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık:

“Cinnet getiren baba katliam yaptı: 4 ölü”

Başlık, failin eylemini “cinnet” (ani ruhsal çöküş) olarak nitelendirerek bireyselleştirme ve akıl sağlığıyla ilişkilendirme yoluna gitmiş.“Katliam” kelimesi olayın dehşetini yansıtırken, “cinnet” ifadesi failin sorumluluğunu psikolojik bir zemine taşıyarak meşrulaştırma eğilimi taşır. Toplumsal cinsiyet, erkeklik krizi, aile içi şiddet gibi yapısal nedenlere dair bir ima yoktur.

b. Haber Girişi / Spot:

“Bilal Durmuş, eşi ve çocuklarını pompalı tüfekle öldürdükten sonra intihar etti. ”Açıklayıcı ama duygusuz ve mekanik bir anlatım var. Failin adı verilmiş, kurbanların kimlikleri yaş ve cinsiyetle anılmış. Ancak olay duygusal bir bağlamdan uzak şekilde aktarılmış.

c. Fotoğraf:

Haberde herhangi bir görsel yer almıyor. Bu durum okuyucunun mağdurlarla empati kurmasını zorlaştırır.

2. Şematik Yapı

a. Durum:

1. Ana Olayın Sunumu:

Failin eşini ve iki çocuğunu öldürüp intihar ettiği belirtilmiş. Olayın gelişimi anlatılmış.

2. Sonuçlar:

Herkes ölmüş, fail de dahil. Adli süreç yok çünkü fail ölmüş.

3. Ardaan Bilgisi:

Bilal Durmuş'un ailesiyle yaşadığı, yazın tarlada, kışın inşaatta çalıştığı bilgisi verilmiş. Sosyoekonomik durum ima edilse de şiddetin nedeni olarak verilmemiş.

4. Bağlam Bilgisi:

Olay yalnızca "bireysel cinnet" olarak ele alınmış. Erkek şiddeti, yoksulluk, ataerkillik, aile içi kontrol mekanizmaları gibi yapısal nedenlere hiç değinilmemiş.

b. Yorum:

1. Haber Kaynakları

Belirtilmemiş. Polis, komşu ya da başka biri konuşmuyor.

2. Tarafların Yorumu:

Ne fail ne de mağdur ya da tanık bir söz söylemiyor. Olay sadece anlatılıyor.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Aktif cümleler:

"Durmuş, eşini ve çocuklarını öldürdü." şeklinde fail özne olarak kullanılmış. Ancak olay bir anlatı zinciri şeklinde verildiğinden, eylemler nôtürleşmiş. Cümleler olayı sıradanlaştırıyor. Bir duygu, yargı ya da toplumsal tepki yok.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel ilişki:

"Cinnet" sözcüğüyle doğrudan bir neden kurulmuş. Ancak bu neden yüzeysel, psikolojik ve bireysel.

b. İşlevsel ilişki:

Olay kronolojik olarak akıyor, anlatım düzenli.

c. Referansal ilişki:

Kurbanlar yalnızca yaşlarıyla anılıyor. Kadın ve çocukların kimlikleri ikinci planda kalmış.

3. Sözcük Seçimleri

“Cinnet getiren baba”, “katliam”, “pompalı tüfek” gibi ifadeler sansasyonel ama bağlamsız. "Katliam" kelimesiyle şiddetin boyutu kabul ediliyor; fakat bireyselleştirme ve duygusuzlaştırma hakim.

4. Haber Retoriği

a.Fotoğraf:

Yok, duygusal bağ kurulamıyor.

b.İnandırıcılık:

Olay anlatılmış ancak adli ya da sosyal otoriteye dayanmıyor.

c.Görgü tanığı ifadesi:

Yok.

Köy halkından, aile yakınlarından ya da olaya şahit olan herhangi bir kişinin sözüne yer verilmemiş. Bu da olayın toplumsal çevresinden yalıtılmış şekilde sunulmasına neden oluyor.

Olayın Psikolojikleştirilmesi: "Cinnet" ifadesiyle olay bireyselleştirilmiş, failin toplumsal, ekonomik veya kültürel baskılar altındaki durumu sorgulanmamıştır. Bu tür bir dil, aile içi şiddet olaylarını görünmez kılma eğilimindedir.

Toplumsal Arka Planın Eksikliği: Haber, olayın sadece "nasıl" gerçekleştiğini anlatmakla yetinmiş, "neden" gerçekleştiğine dair hiçbir analiz yapmamıştır. Bu da aile içi şiddet gibi yapısal sorunların üstünün örtülmesine neden olur.

Mağdurların Gölgeleştirilmesi: Mağdurların kimlikleri kısa ve yüzeysel bir şekilde verilmiş; onların yaşamlarına dair insani detaylar sunulmamıştır. Bu durum, mağdurların görünmezleşmesine yol açar.

Failin Eylemlerinin Meşrulaşma Riski: “Cinnet” kavramı, failin sorumluluğunu azaltma ve eylemlerini normalleştirme riski taşır. Olayın sistemik boyutları yerine bireysel çöküş üzerinden anlatılması, şiddetin sürekliliğini besler.

DEĞERLENDİRME

Hanife D.’nin öldürülmesine dair bu haber, ataerkil toplum yapısında kadının değersizleştirilmesini ve aile içi şiddetin normalleştirilmesini çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. Haberde, erkek failin aile bireylerini öldürmesi “cinnet” çerçevesinde

sunulmakta, böylece bireysel bir ruhsal kriz izlenimi yaratılarak erkek şiddeti sistemsal bağlamından koparılmaktadır. Oysa bu olay, kadınların ve çocukların aile içinde dahi güvenli bir yaşam alanına sahip olmadığını göstermektedir. Kadınlar, çoğunlukla kocalarının, babalarının ya da diğer erkek yakınlarının mülkiyetinde görülmekte; şiddet, itaatsizlik ya da erkek egemenliğine karşı tehdit algısıyla meşrulaştırılabilmektedir. Hanife D.'nin isminin dahi haberin başlığında ya da ön planda yer almaması, kadınların görünmezleştirilmesinin bir örneğidir. Feminist perspektifle bakıldığında, haberin dili erkeğin eylemini mazur gösterecek biçimde yumuşatılmış, kadının yaşamı ise yalnızca olayın “kurbanı” olarak değersizleştirilmiştir. Bu durum, kadın cinayetlerinin bireysel değil, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan politik sorunlar olduğunu ve kadınların yaşam hakkının sistematik biçimde tehdit altında olduğunu göstermektedir. Bu tür haberlerde eleştirel bir dil kullanımı ile olayların toplumsal boyutlarının ele alınması önemlidir. Aile içi şiddetin ekonomik, kültürel ve psikolojik nedenlerine dikkat çekilmeli, failin eylemleri bireysel cinnetle sınırlandırılmamalıdır. Ayrıca, mağdurların yaşamlarına ve kimliklerine dair daha insancıl detaylara yer verilmesi, onların birer "sayı" değil, birey olduklarını vurgulamak açısından önemlidir.

4.4.7. Haber Metni

AYNUR K. 2016

'Daha kaç kadın ölecek yeter artık'

Güncelleme Tarihi: Mart 26, 2016 22:41

Perşembe akşamı çöp dökmeye çıkarken kapısının önünde kurşunlanarak öldürülen dansçı Aynur Kanbur'un cenazesinde kadına şiddete isyan vardı. Arkadaşı Asena "Yeter artık, adalet istiyoruz, daha kaç kadın ölecek, kaç çocuğa tecavüz edilecek" diye haykırdı.

ŞİŞLİ'deki evinde kurşun yağmuruna tutularak öldürülen ünlü grup 'Mezdeke'nin dansçılarından Aynur Kanbur (49) için dün Zincirlikuyu'da cenaze töreni düzenlendi. Cenazede ortak tepki kadın cinayetlerinin durdurulamaması oldu. Arkadaşının fotoğrafını sürekli öpen dansçı Asena gözyaşları içinde şunları söyledi:

'NASIL BİR ÜLKE BURASI'

"Türkiye Cumhuriyeti'ne ve onu yönetenlere sesleniyorum, adam çıkmış çocuklara tecavüz etmiş, bu da gelmiş Aynur'umuzu yanımızdan almış, yeter artık adalet istiyoruz, daha kaç kadın ölecek, kaç çocuğa tecavüz edilecek, idam istiyoruz. Bunları yapanlar 'Kravat taktı, sessiz durdu' diye indirim alıyor. Çocuk doğurmaya korkar olduk. Nasıl bir ülke burası..."

'CİNAYETLER DURSUN'

Oya Aydoğan "Her gün kadınlar ölüyor. Kadın cinayetleri durdurulmalı" dedi. Petek Dinçöz de "Bu bir kadın cinayetidir" açıklamasında bulundu.

'DEVLET KARDEŞİMİN KATİLİNİ BULSUN'

AYNUR Kanbur'un ablası Dilek Kıymış katilin bulunmasını isteyerek "Devlet kardeşimin katilini bulsun. Benim kardeşim dünyalar iyisi bir insandı. Vücudunda 15 kurşun çıktı. Katili bize versinler" dedi. Hayatını kaybeden dansçının kızı Dilara Güngör ise taziyeleri kabul etti. Genç kız, olayla ilgili konuşmak istemedi. Cenazeye Rober Hatemo, Aydın, Tolga Han ve Mezdeke'nin diğer üyeleri de katıldı.

[https://www.hurriyet](https://www.hurriyet.com.tr/gundem/daha-kac-kadin-olecek-yeter-artik-40076280)

[et.com.tr/gundem/daha-kac-kadin-olecek-yeter-artik-40076280](https://www.hurriyet.com.tr/gundem/daha-kac-kadin-olecek-yeter-artik-40076280)

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a.Başlık:

"Daha kaç kadın ölecek yeter artık" Başlık, toplumsal bir isyanı ve kolektif bir çığılı yansıtır. Haber, bir kadının öldürülmesiyle ilgili olmasına rağmen cinayet haberinden çok bir tepki manifestosu şeklinde sunulmuş. Bu başlıkla okuyucunun duygusal dünyasına seslenilerek dikkat çekilmek istenmiştir.

b.Haber Girişi / Spot:

Haber, olayın özünü özetleyen cümlelerle başlıyor: Bir kadının evinin önünde öldürülmesi ve cenazede yükselen toplumsal tepki. Bu, okuyucunun ilgisini çekmekle

kalmaz, aynı zamanda olayın sıradan bir adli vaka değil, toplumun kanayan bir yarası olduğunu vurgular.

c.Fotoğraf:

Haber görselinde katılımcıların cenazedeki tepkileri, “yeter artık” ifadesiyle desteklenmiş. Görsel, duygusal yoğunluğu artırarak olayın vahametini somutlaştırıyor.

2. Şematik Yapı

a. Durum:

1.Ana Olayın Sunumu:

Dansçı Aynur Kanbur’un evinin önünde silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetmesi.

2.Sonuçlar:

Katil veya failin kimliği ilk etapta belirsizdir. Toplumsal infial yaratılmış, özellikle kamuoyunda kadın cinayetlerine karşı bir tepki yükselmiştir.

3.Ardalan Bilgisi:

Haberde, öldürülen kadının kimliği, mesleği, yaşadığı çevre, öldürülme şekli gibi arka plan bilgilerine yer verilmiştir.

4.Bağlam Bilgisi:

Türkiye’de art arda yaşanan kadın cinayetlerinin bir devamı olarak ele alınır. Asena’nın “kaç kadın daha ölecek” sözü bu bağlamı güçlendirir.

b. Yorum:

1.Haber Kaynakları:

Asena gibi arkadaşları, kamuoyunda bilinen kişiler; muhabirler, sosyal çevre ve devlet yetkilileri.

2.Tarafların Yorumları:

Yorumlar, doğrudan feminist söylemleri çağrıştıracak şekilde şiddetin sistematikliğine ve kadınların kamusal alandaki varlığına dönük tehditlere dikkat çeker niteliktedir.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a.Cümle Yapıları:

Cümleler genellikle basit ama etkili kurulmuştur. Aktif özne-kökenli söylemler (“Kadın cinayetleri durdurulmalı”, “Yeter artık”) baskındır. Yer yer pasif yapılar kullanılarak failin görünmezleştirildiği görülmektedir (“kurşunlanarak öldürüldü”).

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Cinayetin neden işlendiği açıkça belirtilmez; ancak kadın cinayetlerinin artmasıyla bağlantı kurulmaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Olay, kadınların maruz kaldığı şiddetin bir örneği olarak, daha geniş toplumsal meselelerle ilişkilendirilir.

c. Referansal İlişki:

Aynur Kanbur'un kişiliği, yaşantısı, toplumsal konumu ile ilgili atıflar haberi duygusal ve toplumsal olarak etkili kılar.

3. Sözcük Seçimleri

Sözcükler büyük ölçüde yüksek duygusal yoğunluk taşır: "Kurşunlandı", "tecavüz edildi", "öldürüldü", "yeter artık", "çocuklar ölüyor". Bu, okuyucunun empati kurmasını ve haberin şiddetini içselleştirmesini amaçlar. Ayrıca, "kadın cinayetleri", "kadın dayanışması", "tecavüz kültürü" gibi kavramlar feminist literatürü çağrıştırır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf:

Duygusal tepkiyi kuvvetlendiren cenaze görüntüsü ve pankart mesajları haberin duygusal ve politik etkisini artırır.

b. İnandırıcı Bilgiler:

Olay yeri, ceset bulguları, yakınların ifadeleriyle haberin güvenilirliği desteklenmiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri:

Doğrudan tanık ifadesi olmasa da yakın çevre ve ünlülerin yorumları görgü tanığı işlevi görür.

DEĞERLENDİRME

Bu haberde sunulan olay, feminist perspektiften ve toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında analiz edildiğinde, kadına yönelik şiddetin bireysel değil, toplumsal ve yapısal bir sorun olduğu açıkça görülmektedir. Aynur Kanbur'un öldürülmesi sadece bir "cinayet" değil, erkek egemen kültürün kadınları yaşam alanlarında dahi tehdit olarak görmesinin bir sonucudur. Kadınların hem iş yaşamında hem de özel hayatlarında karşılaştıkları şiddet, güç sahibi olmaya çalıştıkları ya da kamusal alanda görünür hale geldikleri her durumda daha da artmaktadır. Bu olayda da, Aynur Kanbur'un dansçı kimliği ve kamusal bir figür olması, kadının varlığına yönelik eril tahammülsüzlüğün hedefi hâline gelmiştir.

Cenazede Asena'nın ve diğer katılımcıların “Daha kaç kadın ölecek, kaç çocuğa tecavüz edilecek” şeklindeki söylemleri, bu cinayetin bir istisna olmadığını, sistematik bir şiddetin parçası olduğunu göstermektedir. Feminist yaklaşım bu tür olayları bireysel sapkınlıklar değil, ataerkil sistemin bir sonucu olarak ele alır. Kadının bedeni, davranışı, mesleği ya da yaşam tarzı üzerinden maruz kaldığı bu şiddet, kadının özgürlüğünü ve yaşam hakkını sürekli tehdit eden erkek egemen normların ve sistemin bir ürünüdür.

Devletin ve yargı mekanizmasının tepkisizliği ya da yetersizliği, kadınların güvenliğini sağlamakta ne kadar başarısız olduğunu gösterirken, haberin dili bu durumu yeterince sorgulamak yerine acıya odaklanmakta, sistemsel analizden uzak durmaktadır. Oysa bu cinayetler, kadınların eşit vatandaşlar olarak yaşama hakkını hedef alan, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve erkek şiddetinin doğrudan sonucudur. Bu nedenle haberin arka planında yükselen "artık yeter" çağrısı, yalnızca bir öfke değil, toplumsal bir uyanış ve sistemsel değişim talebidir.

4.4.8. Haber Metni

MEDİNE Ö.(2016)

Erkek şiddeti 2 can daha aldı

14.07.2016 - 02:30 | Son Güncellenme: 14.07.2016 - 02:30

Kadına şiddet dün 2 can daha aldı. Karaman'da kızı M.D.'nin düğünde erkek arkadaşıyla konuştuğunu öğrenen baba Salim Dorum eşi Anakız Dorum ve kızını herkesin içinde dövdü. Salim Dorum sonra eşi ve kızını, kayınpederinin evine bıraktı.

Anakız Dorum olaydan bir gün sonra hastaneye kaldırılarak kurtarılamadı. Yapılan otopside kadının iç kanama sonucu yaşamını yitirdiği belirlendi. Salim Dorum tutuklandı. Kırıkkale'de ise bankadan çektiği kredi karşılığı evi ipotek ettiren Muzaffer Özata eşi Medine ile tartıştı. Tartışma büyüyünce Muzaffer Özata, evdeki pompalı tüfekle eşine 5 el ateş etti. İhbar üzerine olay yerine gelen polis ekipleri, evde Medine Özata'nın cansız bedeniyle karşılaştı. Gözaltına alınan Özata, tutuklandı. I DHA

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/erkek-siddeti-2-can-daha-aldi-2277543>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık:

“Erkek şiddeti 2 can daha aldı”

Diğer haberlere göre en doğrudan ve eleştirel başlık bu haberde yer alıyor. "Erkek şiddeti" ifadesiyle şiddetin faili ve toplumsal cinsiyeti açıkça tanımlanmış. Ancak, haberin içeriği başlıktaki eleştirel tonu sürdürmemekte; bu nedenle başlık ile içerik arasında söylemsel tutarsızlık söz konusu.

b. Haber Girişi / Spot:

“Kadına şiddet dün 2 can daha aldı... eşi ve kızını dövdü... sonra kayınpederinin evine bıraktı.”Spot paragraf, failin davranışını kronolojik olarak verirken olayın şiddet yönü geri planda kalıyor.Kadına yönelik şiddetin nedeni olarak “kızının erkek arkadaşıyla konuşması” gösteriliyor — bu da şiddeti gerekçelendiren ataerkil zihniyeti yeniden üretme riskini barındırıyor.

c. Fotoğraf:

Görsel yok. Mağdurların fiziksel ya da duygusal temsilleri bulunmuyor.

2. Şematik Yapı

a. Durum:

1. Ana Olayın Sunumu:

Baba Salim Dorum’un eşini ve kızını dövdüğü, ardından kadının öldüğü; ikinci paragrafta ise Kırıkkale’de başka bir olay aktarılıyor. İki vaka iç içe geçmiş.

2. Sonuçlar

Salim Dorum ve Muzaffer Özata tutuklanıyor. Her iki olayın da adli sonuçları kısaca verilmiş.

3. Ardalan Bilgisi:

Muzaffer Özata’nın evi ipotek ettirmesi gibi ekonomik bilgiler veriliyor ama şiddete etkisi açıklanmıyor. Salim Dorum hakkında geçmiş bilgi yok.

4. Bağlam Bilgisi:

5. “Erkek şiddeti” ifadesi dışında toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkillik, kadın hakları ya da devlet mekanizmaları gibi bağlamsal unsurlar yer almıyor.

b. Yorum:

1. Haber kaynakları:

Polis var ama teknik detaylarla sınırlı. Olayın sosyal boyutuna dair herhangi bir uzmanın yorumu yok.

2. Tarafların yorumu: Fail ve mağdur konuşmuyor. Sadece olay anlatılıyor.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

Cümleler genelde aktif yapıda:

“Salim Dorum eşini ve kızını dövdü.”, “Muzaffer Özata eşine 5 el ateş etti.”

Fail eylemi gerçekleştiren özne olarak verilmiş, bu olumlu bir ancak anlatım duygusuz ve mekanik. Cinayetler sıradan olaylar gibi sunulmuş.

2. Bölgesel Uyum

a.Nedensel İlişki:

Her iki olayda da "kadının bir erkekle konuşması" ya da "ekonomik tartışma" gibi gerekçeler sunularak şiddet meşrulaştırılabilir hale gelmiş.

b.İşlevsel İlişki:

İki ayrı olayın aynı haberde sunulması, okuyucuda anlatım karmaşası yaratabilir. Olaylar arasında toplumsal bağ kurulmamış.

c.Referansal İlişki:

Mağdurlar isimle anılmış ama kimliklerine, karakterlerine dair detaylar verilmemiş. Özellikle kadınlar yalnızca “eş” ya da “anne” kimlikleriyle tanımlanmış.

3. Sözcük Seçimleri

“Dövdü”, “ateş etti”, “can aldı” gibi ifadeler şiddeti eylemsel ve nötr terimlerle anlatıyor. Duygusal etki zayıf. “İç kanama sonucu hayatını kaybetti” gibi teknik tıbbi ifadeler şiddetin etkisini yumuşatıyor.

4. Haber Retoriği

a.Fotoğraf:

Yok. Görsel temsil eksikliği mağdurların görünmezliğini artırıyor.

b.İnandırıcılık:

Polis kaynaklı bilgilerle desteklenmiş.

c.Görgü Tanığı İfadesi:

Yer almıyor.

Ne komşular, ne sağlık personeli ne de başka bir tanığın ifadesi yok. Toplumsal tanıklık ve tepki eksik.

Toplumsal Cinsiyet Vurgusu:

Başlıkta “erkek şiddeti” ifadesinin kullanılması, şiddetin sistematik ve toplumsal bir sorun olduğunu vurgulamış. Ancak bu vurgu, haberin detaylarında derinleştirilmemiştir.

Failin Sorumluluğu:

Faillerin kimlikleri ve eylemleri açık bir şekilde ifade edilerek sorumlulukları vurgulanmış. Ancak şiddeti doğuran ataerkil yapılar veya ekonomik baskılar gibi sistematik nedenler tartışılmamış.

Şiddetin Bireyselleştirilmesi:

Olaylar “düşünde erkek arkadaşıyla konuşma” ve “kredi tartışması” gibi bireysel nedenlere bağlanarak anlatılmış. Bu, kadına yönelik şiddetin arkasındaki toplumsal dinamikleri görünmez kılmaktadır.

Mağdurların İnsanileştirilmesi Eksikliği:

Mağdurların yaşamlarına dair bilgi verilmemesi, onları sadece şiddetin bir sonucu olarak göstermektedir. Bu durum, mağdurların kimliklerini gölgede bırakır.

DEĞERLENDİRME

Medine Ö.’nün eşi tarafından öldürülmesine ilişkin bu haber, toplumsal cinsiyet rollerinin ve ataerkil yapının kadınlar üzerinde nasıl ölümcül sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Kadının ekonomik karar alma süreçlerine katılımı örneğin evin ipotek ettirilmesi gibi— erkeğin otoritesine bir tehdit olarak algılanmakta ve bu tehdit, erkek şiddetiyle bastırılmaktadır. Bu olayda da kadın, evin ekonomik kaynakları üzerinde söz sahibi olmaya çalıştığı anda erkek şiddetinin hedefi haline gelmiştir. Feminist perspektifle bakıldığında, Medine Ö.’nün öldürülmesi bir “aile içi tartışma” değil, erkeğin ataerkil tahakkümünü sürdürme arzusunun ve kadının özne olma çabasına gösterdiği tepkidir. Ayrıca, haber dili olayın sıradan bir adli vaka gibi sunulmasına neden olmakta, kadın cinayetlerinin politik doğası göz ardı edilmektedir. Bu durum, erkek şiddetinin münferit değil, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınların sistematik biçimde güçsüzleştirilmesiyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koyar. Medine Ö.’nün öldürülmesi, kadının hem ekonomik hem sosyal alanda bağımsızlaşmasının nasıl ölümle cezalandırılabilirdiğini acı bir biçimde gözler önüne sermektedir. Haber, kadına yönelik şiddeti “erkek şiddeti” olarak tanımlayarak önemli bir toplumsal soruna işaret etmiştir. Ancak bu şiddeti doğuran kültürel, ekonomik ve sistematik faktörler derinlemesine ele alınmamış, olaylar bireysel gerekçelerle sınırlı tutulmuştur. Kadına yönelik şiddetin çözümü için medya dilinin daha

eleştirel ve sorgulayıcı olması, şiddetin arka planındaki nedenlerin görünür kılınması ve mağdurların yaşamlarına dair daha fazla bilgi sunulması gerekmektedir.

4.4.9. Haber Metni

NİLÜFER Ş.(2017)

Döve döve öldürmüşlerdi! Kızı da hayatını kaybetti

Güncelleme Tarihi: Şubat 22, 2017 15:06

Eskişehir'de evlerine giren gaspçılar tarafından darp edilerek ağır yaralanan ve kaldırıldığı hastanede bir süre yaşam mücadelesi veren anne Ülfet Şenkaya'nın ardından, kızı Nilüfer Şenkaya da hayatını kaybetti. Gaspçılar ifadelerinde evden 60 lira aldıklarını itiraf etmişti.

Olay Aralık ayının sonunda İnönü ilçesinde yaşanmıştı. Atatürk Caddesi üzerinde bulunan ikametlerinde anne ve kız, hayvancılık yaparak geçimlerini sağlıyorlardı. İddialara göre; daha önce de kendilerini gasp ettikleri iddia edilen Ayhan Ş. (29) ve İsa T. (31), anne ve kızının bulunduğu ikamete girerek para almaya çalışmış, olayın tartışmaya dönüşmesiyle gaspçılar anne ve kızını darp ederek ağır yaralamışlardı.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (ESOGÜ) Tıp Fakültesi Hastanesi'nde yaşam mücadelesi veren anne ve kızdan, 86 yaşındaki anne Ülfet Şenkaya olaydan 4 gün sonra hayatını kaybetmişti. Emekli öğretmen olan 64 yaşındaki kızı Nilüfer Şenkaya da, dün hayatını kaybetti. Bugün İnönü ilçesinde bulunan Çarşı Camii'nde öğlen namazına müteakip cenaze namazı kılınan Nilüfer Şenkaya, Yenice Mahallesi mezarlığında annesinin yanına defnedildi.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/dove-dove-oldurmuslerdi-kizi-da-hayatini-kaybetti-40374109>

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Başlık/lar:

“Döve döve öldürmüşlerdi! Kızı da hayatını kaybetti”

Başlık dramatik ve duygusal bir vurguya sahip.“Döve döve” ifadesiyle olayın şiddeti ve vahşeti ön plana çıkarılmış.

Haber Girişi:

İlk paragrafta olayın özeti aktarılmış. Eskişehir’de gerçekleşen olayda, anne ve kız gaspçılar tarafından dövülerek yaralanıyor. Anne yaşamını yitirirken, kızı da hastanede hayatını kaybediyor.

Spot/lar:

Spot cümle, olayın neden ve nasıl gerçekleştiğine kısa ve etkili bir özet sunuyor: “Gaspçılar ifadelerinde evden 60 lira aldıklarını itiraf etmişti.”

c.Fotoğraf:

Görselde, zanlıların polis nezaretinde çekilmiş bulanık fotoğrafları kullanılmış. Bu, suçluların teşhiri ve olayın ciddiyetini pekiştiriyor.

2. Şematik Yapı

a.Durum:

Olay yeri: Eskişehir, İnönü ilçesi. Olay: Anne ve kızın gaspçılar tarafından darp edilmesi ve hayatlarını kaybetmesi.

1.Ana Olayın Sunumu:

İki gaspçının, anne ve kızın evine girmesi, tartışma sonucu şiddet kullanarak ikisini ağır yaralaması. Hastanede tedavi süreci ve iki kişinin yaşamını yitirmesi.

2.Sonuçlar:

Anne Ülfet Şenkaya’nın olaydan 4 gün sonra, kızı Nilüfer Şenkaya’nın ise daha sonra hastanede hayatını kaybettiği ifade ediliyor.

3.Ardalan Bilgisi:

Gaspçıların, daha önce de aileyi gasp ettikleri iddiası haberde yer alıyor. Zanlıların evden sadece 60 lira aldıkları bilgisi dramatik bir vurgu oluşturuyor.

4.Bağlam Bilgisi:

Ekonomik sıkıntı ve güvenlik sorunları dolaylı olarak bağlam oluşturuyor.

b.Yorum:

Haberde herhangi bir analiz veya uzman yorumu yer almıyor. Olay yalnızca polis ifadeleri ve olay örgüsü üzerinden anlatılmış.

1.Haber.Kaynakları:

İHA (İhlas Haber Ajansı).

2.Olay Taraflarının Yorumu:

Gaspçıların ifadelerinde “60 lira aldıklarını itiraf etmeleri” öne çıkarılıyor. Mağdur aile tarafından bir yorum veya görüş aktarılmamış.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a.Cümle Yapıları:

Cümleler genelde aktif yapıda ve doğrudan aktarılmış. Olayı açıklayan kısa ve net ifadeler kullanılmış.

b.Basit ya da Karmaşık Olması:

Cümleler basit ve anlaşılır bir dilde yazılmış. Karmaşık yapılar tercih edilmemiş.

2. Bölgesel Uyum

a.Nedensel İlişki:

Olayın nedeni gasp olarak aktarılmış, ancak gaspçıların şiddete neden bu denli başvurdıklarına dair derinlemesine bir analiz yok.

b.İşlevsel İlişki:

Olay örgüsü: Gasp girişimi → Tartışma → Şiddet → Ölüm → Zanlıların ifadeleri.

c.Referansal İlişki:

Haberde sürekli olarak mağdurlar (Ülfet ve Nilüfer Şenkaya) ve zanlılar (Ayhan S. ve İsa T.) referans gösteriliyor.

3. Sözcük Seçimleri

Sözcükler olayın vahametini vurguluyor: “Döve döve öldürmüşlerdi”, “yaşam mücadelesi”, “itiraf etmişti”. Şiddet ve suç odaklı ifadeler dikkat çekiyor.

4. Haber Retoriği

a.Fotoğraf:

Zanlıların yüzlerinin bulanıklaştırıldığı görseller kullanılarak suç unsuru vurgulanmış.

b.İnandırıcı Bilgiler:

Polis ifadeleri ve hastane süreçleri gibi doğruluğu teyit edilmiş bilgiler sunuluyor.

c.Görgü Tanıklarının İfadeleri:

Haberde görgü tanıklarına veya yakınlarına dair herhangi bir ifade bulunmuyor.

DEĞERLENDİRME

Nilüfer Ş.’nin annesiyle birlikte maruz kaldığı saldırı, kadınların kamusal ve özel alanlarda ne denli korunmasız bırakıldığını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddetle nasıl kesiştiğini çarpıcı biçimde gözler önüne seriyor. Emekli bir öğretmen olan Nilüfer Ş., annesiyle birlikte kırsal bölgede yaşamını sürdürürken sıradan bir hırsızlık girişiminin ötesinde, kadınlara yönelmiş sistematik bir şiddetin kurbanı olmuştur. Haberde olay, yalnızca gasp bağlamında sunulurken, iki kadının birlikte yaşadıkları evde, erkek failler tarafından acımasızca darp edilmesi, kadın bedenine yöneltilen tahakkümün fiziksel bir

tezahürü olarak okunabilir. Feminist bir perspektifle bakıldığında, bu olay kadınların “savunmasız” görüldüğü durumlarda şiddete açık hale geldiğini ve kadın yaşamının değersizleştirildiğini gösterir. Nilüfer Ş.’nin ölümü, kadınların yaşam haklarının ne denli kırılgan olduğunu ve fail erkek şiddetinin sadece yakın ilişkilerde değil, kamusal suç biçimlerinde de kadınları hedef aldığını ortaya koyar. Bu olay, kadınların yaşam alanlarında dahi güvende olmadığını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, kadınların maruz kaldığı şiddetin görünmez kılınmasında nasıl işlev gördüğünü göstermektedir. Bu haber, Van Dijk’in Eleştirel Söylem Analizi Modeli’ne göre olay merkezli, dramatik ve duygusal bir dille aktarılmıştır. Şiddet ve suçun vahameti öne çıkarılırken, “60 lira” gibi detaylarla trajedi daha da derinleştirilmiştir. Ancak toplumsal analizler veya mağdur yakınlarının yorumlarına yer verilmemiştir.

4.4.10. Haber Metni

ŞENNUR G.(2017)

Şizofreni hastası, keserle annesini öldürüp, intihar etti

29.10.2017 - 07:55 | Son Güncellenme: 29.10.2017 - 10:15

Denizli’de şizofren hastası genç annesini keserle öldürdü, kardeşini yaraladı, sonra kendini asarak intihar etti.

[Denizli](#)’nin Merkezefendi İlçesi’nde şizofreni hastası 24 yaşındaki Abdullah Genişol, tartıştığı annesi 45 yaşındaki Şennur Genişol’u başına keserle vurup, bıçaklayarak öldürdü. Cinayetin ardından eve çağırdığı [kardeşi](#) 15 yaşındaki Muhammet’e de keserle saldırıp yaralayan Abdullah Genişol, üst kata çıkıp kendisini asarak yaşamına [son](#) verdi.

Olay, bugün saat 20.00 sıralarında Gültepe Mahallesi Çiğdem Caddesi’nde meydana geldi. Şizofreni hastası Abdullah Genişol ile annesi Şennur Genişol arasında iki katlı evlerinin alt katında tartışma çıktı. Tartışma sırasında Abdullah Genişol, eline geçirdiği keserle annesi Şennur’un başına vurdu. Genişol, kanlar içerisinde yere yığılan annesini bıçaklayarak öldürdü.

KARDEŞİ, BALKONDAN ATLAYIP KURTULDU

Cinayetin ardından Abdullah Genişol, sokakta arkadaşlarıyla birlikte olan kardeşi, İmam Hatip Lisesi öğrencisi Muhammet’i arayıp, acilen eve gelmesini istedi. Genişol, olan bitenden habersiz eve gelen Muhammet’e de keserle saldırdı. Başına aldığı darbeye yaralanan Muhammet Genişol, ağabeyinin kolunu ısırp, elinden kurtuldu, balkondan atlayıp, komşularından yardım istedi.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/sizofreni-hastasi-keserle-annesini-oldurup-intihar-etti-2545698>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a.Başlık:

“Şizofreni hastası, keserle annesini öldürüp intihar etti” Başlık, failin ruhsal hastalığını merkeze alarak şiddet eylemini patolojik bir bağlam içinde sunmaktadır. Cinayet, failin bireysel psikolojik durumu üzerinden açıklanmaktadır. Kadın cinayeti gibi toplumsal bir soruna değil, kişisel bir travmaya vurgu yapılır. Bu durum şiddeti “istisnai” ve “öngörülemez” bir durum gibi çerçeveleyerek yapısal sorgulamadan uzaklaştırır.

b.Haber Girişi:

“Denizli’de şizofren hastası genç annesini keserle öldürdü, kardeşini yaraladı, sonra kendini asarak intihar etti.” Olay, fail merkezli ve kronolojik şekilde aktarılmıştır. Kadın yalnızca “annesini” şeklinde konumlandırılır; bireysel özellikleri ya da toplumsal rolü vurgulanmaz. Mağdurun kimliği ikinci plana atılırken failin ruhsal durumu ilk cümleden itibaren belirleyici unsur hâline gelir.

c.Fotoğraf:

Görsel bulunmamaktadır. Söylemin tüm etkisi dilsel yapı üzerinden oluşur.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1.Ana Olayın Sunumu:

Olayın failinin annesini öldürmesi, kardeşini yaralaması ve sonrasında intihar etmesi net biçimde aktarılmıştır. Fakat şiddetin psikolojik gerekçelere dayandırılmasıyla olay bireysel patolojiye indirgenmiştir.

2.Sonuçlar:

Kadın ölmüş, çocuk yaralanmış, fail intihar etmiştir. Ancak cezai süreç, toplumsal etkiler ya da kadın cinayetlerinin yapısal boyutu yer almaz.

3.Ardalan Bilgisi:

Olay öncesinde yaşanan tartışma, kardeşin çağırılması ve çatışmanın ilerlemesi gibi bilgiler olayın gelişimsel bağlamını oluşturur. Ancak failin ruhsal durumuna dair tekil bilgi, olayı anlamlandırmak için yeterli gerekçe gibi sunulmuştur.

4.Bağlam Bilgisi:

Haberde hiçbir şekilde toplumsal cinsiyet temelli şiddet, kadınların aile içindeki kırılgan konumu ya da bakım ilişkileri tartışmaya açılmamıştır. Kadının öldürülmesi “hasta bireyin krizi” gibi bireyselleştirilmiştir.

b. Yorum

1.Haber Kaynakları:

Haber metni polis kaynaklarına, olay yerindeki gelişmelere ve görgü tanıklarının ifadelerine dayanmaktadır. Ancak uzman görüşü veya toplumsal değerlendirme yoktur.

2.Tarafların Yorumları:

Kadın öldürüldüğü için sesi yoktur. Failin doğrudan sözü de verilmez; ruhsal hastalığı onun adına açıklama yapmaktadır. Kardeşin yaşadıkları ise yalnızca “balkondan atlayarak kurtuldu” gibi dramatik bir detayla sınırlandırılmıştır.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a.Aktif / Pasif Cümleler:

Cümleler ağırlıklı olarak aktiftir: “öldürdü”, “yaraladı”, “intihar etti”. Failin eylemleri doğrudan aktarılmış, ancak bu doğrudanlık, “şizofreni hastası” ifadesiyle failin sorumluluğunu gölgeleyen bir dilsel stratejiyle dengelenmiştir.

b.Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümleler genellikle basit ve doğrudan olsa da olay örgüsü dramatik unsurlarla yoğunlaştırılmıştır.

2. Bölgesel Uyum (Bağdaşıklık)

a.Nedensellik:

Cinayet ve intihar arasındaki bağlantı, ruhsal hastalık ile gerekçelendirilir. “Tartıştığı annesi” ifadesiyle olayın nedeni bireysel anlaşmazlığa indirgenir.

b.İşlevsellik:

Olay mantıksal ve kronolojik olarak aktarılır; olayın gelişimi net biçimde sunulmuştur.

c.Referansal İlişki:

Kadın yalnızca “annesini”, “45 yaşındaki Şennur Genişol” olarak tanımlanır. Mesleği, kimliği, bireysel özellikleri yoktur. Oysa failin adı, yaşı, ruhsal hastalığı ve eylemleri çok detaylı biçimde yer alır.

3. Sözcük Seçimleri

“Şizofreni hastası”, “keserle vurup”, “başa darbe”, “balkondan atladı” gibi ifadeler olayın tıbbi ve şiddet odaklı boyutunu öne çıkarır. Kadının hayatı, toplumsal konumu, geçmişi

ya da maruz kaldığı şiddetin nedenleri gibi yapılar tamamen eksiktir. Bu da okuyucunun olayı yalnızca “akli dengesi bozulmuş bir bireyin trajedisi” olarak okumasına yol açar.

4. Haber Retoriği

a. İnandırıcılık:

Haber dili, olay örgüsünü doğrudan aktararak güvenilirlik izlenimi yaratır. Ancak hiçbir yorum katılmadığı için ideolojik sorgulamadan kaçılır.

b. Görgü Tanığı İfadesi:

Kardeşin ifadesine yer verilmez; sadece onun eylemleri üzerinden bilgi sunulur.

DEĞERLENDİRME

Bu haber, kadın cinayetini bir psikiyatrik vaka olarak kodlamakta, olayı bireysel patolojiyle sınırlandırarak sistemsal, toplumsal ve cinsiyet temelli nedenleri tamamen dışlamaktadır. Failin “şizofren” olarak tanımlanması, toplumsal sorumluluğu ortadan kaldırmakta; annenin öldürülmesi, bakım sorumluluğuna sahip bir kadının ev içinde uğradığı şiddet olarak değil, bir bireyin “kontrol kaybı” olarak sunulmaktadır. Bu, feminist söylem analizinde sıkça eleştirilen "şiddetin bireyselleştirilmesi" ve "kadının özne olmaktan çıkarılması" stratejileridir.

Şennur Genişol'un bir anne, bir kadın, bir birey olarak yaşamı, aidiyetleri ya da hedefleri bu haberin hiçbir yerinde yer bulmaz. O, sadece “ölmüş bir figür”dür. Oysa feminist perspektif, kadınların yalnızca mağdur değil, özne olarak da temsil edilmesini savunur. Haberdeki yapı ise hem failin kişisel sorunlarını görünür kılmakta hem de kadının toplumsal görünürlüğünü silikleştirmektedir. Bu tür haberler, toplumda kadına yönelik şiddetin olağanlaştırılmasına, psikolojik gerekçelerle meşrulaştırılmasına ve kadınların sistematik olarak ikinci plana itilmesine hizmet eder.

4.4.11. Haber Metni

HEDİYE İ. (2018)

Boşandığı kadını ve erkek arkadaşını öldürdü! "Uygunsuz yakaladım" dedi

22.12.2018 - 09:01 | Son Güncellenme: 22.12.2018 - 10:18

Konya'da, 7 yıl önce anlaşmalı boşandığı eski eşi Hediye İnanc ve onun arkadaşı Semi Oğuz Deniz'i bıçaklayarak öldüren emekli polis memuru Mehmet G. yakalandı. Psikolojik sorunları nedeniyle 1 yıl önce emekli edilen Mehmet G., boşandığı ancak dini nikahla hala birlikte yaşadığını belirttiği İnanc ile Semi Oğuz Deniz'i uygunsuz halde yakaladığını, çıkan kavgada bıçaklayıp öldürdüğünü söyledi.

Olay, dün saat 18.00 sıralarında, [Konya](#) merkez Karatay ilçesi Fevzi Çakmak Mahallesi 10620 Sokak'ta meydana geldi. Kreş işletmecisi 2 çocuk annesi Hediye İnanc (34) , doğalgaz bakım işleri yapan arkadaşı evli ve 1 çocuk babası Semi Oğuz Deniz'in (38) iş yerinde otururken, yanlarına 7 yıl önce anlaşmalı boşandığı Mehmet G.(44) geldi. Burada bilinmeyen nedenle tartışma çıktı. Tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine, psikolojik nedenlerle 1 yıl önce polislik mesleğinden malulen emekli edilen Mehmet G., İnanc ve Deniz'i bıçaklayıp, kaçtı.

Bir süre sonra çevre sakinleri, iş yerinin camlarının kırık olduğunu fark edip, karşı komşusu Sedat Sucu'ya durumu bildirdi. İçeri giren Sucu, İnanc ve Deniz'i kanlar içinde bulup, polis ve sağlık ekiplerine [haber](#) verdi. Gelen ekiplerin müdahale ettiği yaralılardan Hediye İnanc, kurtarılamadı. Duran kalbi yeniden çalıştırılan Deniz ise ambulansla Konya Numune Hastanesi'ne kaldırıldı. Deniz de tüm müdahalelere karşı kurtarılamadı.

Cinayetlerin ardından soruşturmayı yürüten Asayiş Şubesine bağlı Cinayet Büro Amirliği ekipleri, Mehmet G.'nin gidebileceği adresleri tespit etti. Yapılan baskınlarla Mehmet G. yakalanıp, gözaltına alındı.

UYGUNSUZ HALDE BASTIM

Konya Numune Hastanesinde sağlık kontrolünün ardından Cinayet Büro Amirliği'ne götürülen Mehmet G., ilk ifadesinde Hediye İnanc ile maddi sıkıntılar nedeniyle 7 yıl önce anlaşmalı olarak boşandıklarını ancak imam nikahlı olarak beraber yaşamaya devam ettiklerini söyledi. Mehmet G., "2 çocuğumuz var. Eşimin bazı hareketlerinde şüpheleniyordum. Akşam Hediye'yi takip ettim. Bir iş yerine girdiğini gördüm. Bir süre sonra iş yerinin önüne gidip kapalı olan kepenkleri zorlayarak açtım. İçeri girdiğimde Hediye ve Semi Oğuz'u uygunsuz halde gördüm. Aramızda tartışma çıktı. Semi Oğuz üzerime sandalye attı. Ben de yanımda getirdiğim bıçakla onlara saldırdım. Olaydan sonra bıçağı bir yere attım ve o bölgeden uzaklaştım" dedi.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/bosandigi-kadini-ve-erkek-arkadasini-oldurdu-uygunsuz-yakaladim-dedi-2799458>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a.Başlık:

“Boşandığı kadını ve erkek arkadaşını öldürdü! ‘Uygunsuz yakaladım’ dedi” Başlık hem şiddet eylemini hem de failin gerekçesini doğrudan aktarıyor. "Uygunsuz yakaladım" gibi failin sözlerine doğrudan yer verilmesi, söylemi failin bakış açısından şekillendiriyor ve okuyucunun empati kurmasını kolaylaştırabilecek bir alan açıyor. Kadın cinayeti, "ahlaki gerekçelerle işlenmiş bir namus suçu" olarak kodlanıyor; bu da söylemsel olarak şiddeti gerekçelendirme riski taşıyor.

b.Haber Girişi:

Haberin ilk paragrafında failin psikolojik sorunları, eski eşiyle dini nikâhlı yaşam sürdürdüğü ve cinayeti kıskançlık/moral gerekçelere dayandığı ifade ediliyor. Bu tematik çerçeve, şiddeti bireysel patoloji ve "namus" üzerinden açıklamaya çalışıyor.

c.Fotoğraf:

Görsel sunulmamış; bu nedenle dilsel yapılar ve seçilen anlatım biçimi söylemin ana taşıyıcısıdır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1.Ana Olayın Sunumu:

Mehmet G. isimli erkek fail, boşandığı Hediye İnanc'ı ve onun erkek arkadaşını bıçaklayarak öldürüyor. Haber metni, olayın gelişimini detaylı biçimde sunuyor ancak failin gerekçelerini ön planda tutuyor.

2.Sonuçlar:

İki kişi hayatını kaybediyor, fail yakalanıyor. Ancak olayın toplumsal sonucu ya da kadına yönelik şiddetle ilişkisi hiç tartışılmıyor.

3.Ardalan Bilgisi:

Failin emekli polis olması, psikolojik rahatsızlıkları ve imam nikâhlı birlikte yaşama gibi detaylar verilmiş. Bu bilgiler, okuyucuda fail lehine bir anlayış oluşturabilecek, eylemin "kişisel travma" sonucu gerçekleştiği izlenimi yaratabilecek biçimde seçilmiş.

4.Bağlam Bilgisi:

Olay bireysel bir "aile trajedisi", "kıskançlık krizi" ya da "ahlaki çöküş" üzerinden kurgulanmış; kadın cinayetlerinin yapısal ve toplumsal boyutuna dair hiçbir bağlam kurulmamış.

b. Yorum

1.Haber Kaynakları:

Haber, büyük ölçüde failin ifadelerine ve polis kaynaklı olay anlatımına dayalıdır. Kadının sesi hiç duyulmaz.

2. Tarafların Yorumları:

Mehmet G.'nin ifadesine çok geniş yer verilirken, Hediye İnanc'ın yaşantısına, bireysel kararlarına veya şiddete uğrama geçmişine dair hiçbir ifade yer almıyor. Kadın yalnızca eylemin nesnesi olarak kalıyor.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Aktif / Pasif Cümleler:

Cümleler genellikle aktiftir: “öldürdü”, “uygunsuz yakaladım”, “bıçakladı”. Failin eylemleri doğrudan ifade edilir ancak duygusal veya ahlaki gerekçelerle yumuşatılma eğilimi vardır.

b. Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümle yapıları genellikle sade ve haber diline uygun. Ancak failin anlatımına geniş yer verilmesiyle olay karmaşık duygusal ve ahlaki gerekçelere dayandırılmış gibi sunuluyor.

2. Bölgesel Uyum (Bağdaşıklık)

a. Nedensellik:

Cinayet, “uygunsuz yakalama”, “şüphelenme”, “imam nikâhı” ve “boşanma” gibi nedensel zincirlerle açıklanmakta. Bu bağlam, failin şiddetini haklı göstermese de meşrulaştırılabilir hâle getiriyor.

b. İşlevsellik:

Olay kronolojik akışla sunulmuş, bilgi akışı net. Ancak anlatımın duygusal eksenini failin ruh hali üzerine kurulu.

c. Referansal İlişki:

Kadın yalnızca “eski eşi”, “kreş işletmecisi”, “2 çocuk annesi Hediye İnanc” olarak tanımlanıyor. Onun bireysel düşünceleri, özne olarak temsil edilmesi, neden bu ilişkiyi sürdürmediği ya da başka bir yaşam tercihi hakkında hiçbir şey söylenmiyor.

3. Sözcük Seçimleri

“Uygunsuz”, “boşandığı”, “imam nikahlı yaşama devam etti”, “eşimi takip ettim” gibi ifadeler ahlaki ve sahiplenmeye dayalı bir dile işaret eder. Failin “eşim” diyerek tanımladığı kadın aslında resmi olarak boşanmıştır. Bu dil, kadının üzerinde hâlâ “eril mülkiyet” algısını meşrulaştırır.

Kadına dair kullanılan dilde “ahlaki yargılama” baskındır; failin ifadeleri merkeze alınarak okuyucunun anlam dünyası şekillendirilir.

4. Haber Retoriği

a. İnandırıcılık:

Failin kendi ağzından aktarılan ifadeler, haberin “objektif” olduğu izlenimi verir. Oysa bu, failin bakış açısını yeniden üretir.

b. Görgü Tanıkları:

Olay yerinde çevre sakinlerinin durumu fark edip polise haber vermesi dışında başka bir tanıklık aktarılmaz. Olay, failin anlatımıyla sınırlandırılmıştır.

DEĞERLENDİRME

Bu haber metni, kadına yönelik şiddetin sistematikliğini görmezden gelerek, cinayeti bireysel kriz, kıskançlık ve “namus” gibi geleneksel kodlarla çerçevelemektedir. Hediye İnanc’ın bir kadın, bir anne ve bir birey olarak yaşamı görünmez kılınırken; failin duygusal geçişleri, psikolojik sorunları ve "haklı" gerekçeleri ayrıntılı biçimde işlenmektedir. Bu, feminist perspektiften son derece sorunlu bir temsildir.

Kadının boşandıktan sonra bir ilişki kurması, hâlâ "eski eşin onurunu zedeleyen uygunsuzluk" gibi sunulmakta ve bu “uygunsuzluk” öldürülme gerekçesi olarak alenen haberleştirilmektedir. Kadının yaşam hakkı değil, failin duygusal adaleti merkezdedir. Bu da eril şiddeti gerekçelendiren, hatta haklılaştıran medya söyleminin tipik bir örneğidir.

4.4.12. Haber Metni

LİNA H. (2018)

Bahçelievler’de korkunç olay! Yengesini boğan ve yakan o sanık...

Güncelleme Tarihi: Aralık 20, 2018 12:27

Bahçelievler’de aynı evde yaşadığı kardeşinin eşini fön makinesi kablosuyla boğarak, cesedini yaktığı iddia edilen sanık Suriyeli Eymen Omar ile ona yardım ettiği öne sürülen karısının yargılanmasına devam edildi. Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasında, sanık hakkında "nitelikli kasten öldürme" ve "nitelikli yağma" suçlarından ağırlaştırılmış müebbet ile 15 yıla kadar hapis cezasına çarptırılmasını istedi.

Bahçelievler’de aynı evde yaşadığı kardeşinin eşini fön makinesi kablosuyla boğarak, cesedini yaktığı iddia edilen sanık Suriyeli Eymen Omar ile ona yardım ettiği öne sürülen karısının yargılandığı davada, sanık hakkında "nitelikli kasten öldürme" ve "nitelikli yağma" suçlarından ağırlaştırılmış müebbet ile 15 yıla kadar hapis cezası istendi.

Bakırköy 17. Ağır Ceza Mahkemesi’ndeki duruşmaya, tutuklu sanık Eymen Omar katıldı.

Müşteki Khaled Ahmed hakkında zorla getirilme kararna cevap verilmediği belirtilerek, dosyanın sürüncemede kalmaması için dinlenilmesinden vazgeçildi.

Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasında, tutuksuz sanık Emel Fersi hakkında maktule yönelik nitelikli kasten öldürme ve nitelikli yağma suçlarına yardım ettiği gerekçesiyle cezalandırılması için kamu davası açıldığı, sanığın suçlara iştirak ettiğine ve yardımda bulunduğu dair mahkumiyetine yeterli kesin ve inandırıcı delil bulunmadığından tüm suçlardan beraatini istedi.

Mütalaada, tutuklu sanık Eymen Omar ve maktul Lina Halid’in aynı evde ikamet ettikleri, ailevi bazı huzursuzluklar ve kıskançlık meselesi nedeniyle aralarında husumet çıktığı, olay günü olan 10 Ekim 2017’de sanık Eymen Omar’ın eve gittiği, kapıyı yengesini boğan maktul Lina Halid’in açtığı, evde otururlarken Lina Halid ile Eymen Omar arasında tartışma çıktığı, Halid’in diğer odaya kaçarak odanın kapısını kilitlediği, ancak sanığın odanın kapısını kırarak içeri girdiği ve maktul ile tartışmaya, kavgaya devam ettiği belirtildi.

Kavganın ardından Eymen Omar'ın saç kurutma makinesinin kablosu ile Lina Halid'i boğduğu belirtilen mütalaada, yere düşen Lina Halid'in nefes alıp verdiği ancak kendini kaybettiği, bu sırada sanığın, maktulün parmağına takılı bulunan yüzüğü ve boynundaki kolyeyi aldığı, daha sonra maktulün boynunda kablo sarılı vaziyetteyken evin diğer odasına sürükleyerek götürdüğü, maktul nefes alırken sanığın maktulü yaktığı ve evden ayrıldığı kaydedildi.

CİNSEL SALDIRIYA MARUZ KALMIŞ

Mütalaada, sanık Eymen Omar hakkında "nitelikli kasten öldürme" ve "nitelikli yağma" suçlarından ağırlaştırılmış müebbet ile 10 yıldan 15 yıla kadar hapis cezasına çarptırılması istenirken, ayrıca maktul Lina Halid'in Adli Tıp Kurumu raporuna göre cinsel saldırıya maruz kaldığı ancak cinsel saldırı suçundan sanık hakkında iddianamede dava açılmadığı, bu sebeple sanık hakkında "cinsel saldırı" suçundan işlem yapılması için Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulması talep edildi.

Haberin Devamı ▼

Mahkeme heyeti, sanığın tutukluluk halinin devamına karar vererek, sanığın avukatına mütalaaya karşı beyanda bulunması için duruşmayı erteledi.

İDDİANAMEDEN

Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan iddianamede, Bahçelievler'de 10 Ekim 2017'de evlerinde Lina Halid ile Eymen Omar'ın arasında tartışma çıktığı, sanık Omar'ın, fön makinesi kablosuyla Halid'i boğduğu, kolyesi ve yüzüğünü aldıktan sonra cesedini yaktığı belirtildi.?

İddianamede, Eymen Omar hakkında "canavarca hisle veya eziyet çektirerek kasten öldürme" suçundan ağırlaştırılmış müebbet ile "beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı yağma" suçundan 10 yıldan 15 yıla kadar, eşi Emel Fersi hakkında ise "suça yardım etme" suçundan 15 yıldan 20 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bahcelievlerdeki-korkunc-cinayette-flas-gelisme-41058027>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a.Başlık:

“Bahçelievler’de korkunç olay! Yengesini boğan ve yakan o sanık...” Başlık dikkat çekici, dramatik ve sansasyonel bir dille yazılmış. Faile doğrudan yer verilmezken, “o sanık” gibi belirsizleştirilmiş bir dil kullanılarak merak duygusu yaratılmıştır. Bu, şiddetin magazinleştirilmesi riskini taşır. “Yengesini boğan” ifadesi ile mağdur, yalnızca bir aile içi konumla tanımlanmış; bireysel kimliği yok sayılmıştır.

b.Haber Girişi:

Failin adı, mağdurun öldürölme şekli (boğulma), cesedin yakılması ve “nitelikli öldürme” suçlaması başlıkta hemen verilmiş. Bu, haberin suç odaklı ve cezai yönüne vurgu yaparken, olayın toplumsal cinsiyet ya da kadına yönelik şiddet yönünü tamamen geri plana iter.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1.Ana Olayın Sunumu:

Eymen Omar isimli sanığın, kardeşinin eşi Lina Halid’i ev içinde tartışma sonrası boğarak öldürdüğü, ziynet eşyalarını çaldığı ve cesedi yaktığı aktarılmıştır. Olayın detayları kriminal ve adli çerçevede sunulmuştur.

2.Sonuçlar:

Fail yargılanmakta, savcılık cezalandırma talep etmektedir. Kadının ölümü dışında hiçbir kişisel yönü, yaşamı, hakları ya da toplumdaki yeri haberin konusu değildir.

3.Ardalan Bilgisi:

“Kıskançlık”, “aile içi huzursuzluk” ve “tartışma” gibi gerekçelerle olayın gelişimi sunulmakta; ancak bu ifadeler olayın özünü bireysel çatışma düzeyine indirger ve kadın cinayetinin politik boyutunu görünmez kılar.

4.Bağlam Bilgisi:

Kadına yönelik şiddet bir yapısal sorun olarak değil, bireysel bir "aile içi kriz" gibi aktarılmıştır. Cinayetin nedeninin erkek egemenlik sistemi veya cinsiyet temelli güç ilişkileri değil, kişisel anlaşmazlıklar olduğu ima edilmektedir.

b. Yorum

1.Haber Kaynakları:

Haber, savcılık mütalaası, adli tıp raporu, mahkeme süreci ve sanığın beyanları üzerine kuruludur.

2.Tarafların Yorumları:

Failin eylemleri ve adli süreç detaylandırılmış, ancak mağdur Lina Halid’in yaşamı, kişiliği, hayalleri, geçmişi ve herhangi bir sesi tamamen silinmiştir. Kadın yalnızca “öldürölen kişi”dir.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a.Aktif / Pasif Cümleler:

Aktif cümlelerle failin eylemleri (“boğdu”, “yaktı”, “aldı”) doğrudan aktarılmıştır. Ancak kadının fail karşısındaki edilgenliği vurgulanır: “nefes alamaz hâle geldi”, “boğarak öldürdü”, “sürükleyerek götürdü”.

b.Basit / Karmaşık Cümleler:

Karmaşık cümlelerle olay dramatize edilmiş, kronolojik detaylarla failin eylemleri adeta hikâyeleştirilmiştir.

2. Bölgesel Uyum (Bağdaşıklık)

a.Nedensellik:

Cinayetin nedeni olarak "kıskançlık" ve "aile içi huzursuzluk" gösterilir. Bu tür nedenler, ataerkil zihniyeti sorgulamadan şiddeti psikolojik ve bireysel düzlemde meşrulaştırır.

b.İşlevsellik:

Olaylar sırasıyla anlatılmıştır; bilgi akışı fail merkezlidir.

c.Referansal İlişki:

Kadın sadece “yenge” ve “maktul” olarak tanımlanır. Kendi adı sadece birkaç yerde geçmekte, kimliği edilgenleştirilmiştir. Failin ise hem adı hem eylemleri ayrıntılı biçimde sunulur.

3. Sözcük Seçimleri

“Yengesini boğan”, “kabloyla boğdu”, “kolyesini aldı”, “yakmak suretiyle cesedi yok etti” gibi ifadeler teknik ve kriminal anlatımla kadına yönelik vahşeti ayrıntılandırır; ancak bu, olayın sistematik şiddet oluşunu sorgulamak yerine dehşet uyandırma amacı taşır.

“Cinsel saldırıya maruz kalmış” ifadesi de yalnızca Adli Tıp raporuna atıfla verilmiş, Lina Halid'in yaşadığı cinsel şiddet ise haberin merkezine alınmamıştır. Bu da kadınların bedenlerine yönelen şiddetin “tartışmalı” bir yan konu gibi ele alınması anlamına gelir.

4. Haber Retoriği

a.İnandırıcılık:

Adli belgeler, ifadeler ve mütalaalarla haberin nesnelliği kurulmaya çalışılmış; ancak bu, failin suçunu göstermeye yararken toplumsal boyutu görünmez bırakır.

b.Görgü Tanığı:

Görgü tanığı ifadesi yer almaz, ancak iddianame, raporlar ve resmi belgeler üzerinden olay aktarılır. Bu da haberin yasal ve kriminal çerçevede kalmasına neden olur.

DEĞERLENDİRME:

Lina H.'nin cinayeti, yalnızca bireysel bir suç değil; Türkiye'de kadınların karşı karşıya kaldığı sistematik cinsiyet temelli şiddetin ve ataerkil değerler bütününe bir yansımasıdır. Haberde yer alan detaylara göre, fail Eymen Omar, Lina H.'yi evde çıkan bir tartışma sonrası önce boğarak, ardından ziynet eşyalarını alarak cesedini yakmak suretiyle ortadan kaldırmıştır. Bu olay, kadının bedeni ve yaşamı üzerindeki erkek tahakkümünü çarpıcı biçimde gözler önüne sererken, toplumsal cinsiyet rollerinin nedenli içselleştirildiğini ve şiddeti nasıl normalleştirdiğini de ortaya koymaktadır.

Toplumda kadınlar hâlâ çoğunlukla “ev içi roller” ile tanımlanmakta, onlara biçilen annelik, eşlik ve itaatkâr birey olma beklentisi dışında bir yaşam sürmeleri çoğu zaman yargılanmakta, hatta cezalandırılmaktadır. Lina H.'nin ölümünde failin hem cinayeti işlemesi hem de ardından gelen yakma eylemi, bu cezalandırıcı zihniyetin bir tezahürüdür: Kadın, yalnızca öldürülmekle kalmamış; değersizleştirilmiş, kimliği ve varlığı yok edilmek istenmiştir. Lina H.'nin kişiliğine ve bedenine yöneltilen bu aşırı şiddet, failin onu bir özne olarak değil, sahip olunabilecek, kullanılabilecek ve yok edilebilecek bir “nesne” olarak gördüğünü göstermektedir.

Feminist kuram açısından değerlendirildiğinde, bu olay kadına yönelik şiddetin münferit değil, sistematik bir sorun olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır. Cinsel saldırı iddiaları ise, kadın bedeninin erkek şiddetinin ilk hedefi olmasının; kadının mahremiyetinin, sınırlarının ve onurunun erkek iradesine tâbi kılınmasının ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir. Lina H.'nin yaşadığı evde dahi güvende olmaması, kadına ait olması gereken özel alanın dahi şiddetle işgal edilebileceğini göstermekte; bu durum evin kadın için güvenli değil, denetlenebilir bir hapishane olduğu fikrini pekiştirmektedir.

Sonuç olarak Lina H.'nin öldürülmesi, kadınların bireysel hak ve özgürlüklerinin toplumda ne kadar kolay gasp edilebildiğini, yaşamlarının nasıl erkek şiddetine ve sistemsiz adaletsizliğe kurban gidebildiğini ortaya koymaktadır. Bu cinayet yalnızca adli bir vaka değil, aynı zamanda feminist hareketin mücadele ettiği cinsiyet temelli eşitsizliklerin ve toplumsal normların yarattığı bir trajedidir. Bu nedenle kadın cinayetleri yalnızca bireyleri değil, tüm toplumu ilgilendiren politik bir sorundur.

4.4.13. Haber Metni

TUĞÇE B. (2019)

Haberler > Gündem Haberleri

Evinde başından vurulan Tuğçe hayatını kaybetti

29.09.2019 - 18:08 | Son Güncelleme: 29.09.2019 - 19:37

İzmir'in Buca ilçesinde, yalnız yaşadığı evinde başından silahla vurulmuş bulunan Tuğçe B., ağır yaralı kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti.

Olay, öğle saatlerinde, Kuruçeşme Mahallesi 202/5 Sokak'ta meydana geldi. Apartman dairesinden silah sesi duyan mahalle sakinleri, polise [haber](#) verdi. İhbar üzerine adrese giden ve içeri giren polis ekipleri, evde yalnız yaşayan Tuğçe B.'yi başından silahla vurulmuş olarak ağır yaralı buldu. Olay yerine çağrılan sağlık ekiplerinin ilk müdahalesinin ardından Tuğçe B., ambulansla [Buca](#) Seyfi Demirsoy [Devlet](#) Hastanesi'ne kaldırıldı. Burada tedaviye alınan Tuğçe B., doktorların tüm müdahalesine rağmen kurtulamadı. Tuğçe B.'nin cansız bedeni, savcının incelemesinin ardından otopsi yapılmak üzere [İzmir](#) Adli Tıp Kurumu morguna gönderildi.

<https://www.milliyet.com.tr/galeri/erkek-arkadasindan-sok-sozler-evde-saka-yaparken-6043370>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a.Başlık:

“Evinde başından vurulan Tuğçe hayatını kaybetti” Başlık pasif bir yapıyla oluşturulmuştur. Kim tarafından vurulduğu belirsizdir, faile yer verilmez. Kadın burada eylemin öznesi değil, edilgen mağduru olarak konumlandırılmıştır. Failin yokluğu, şiddetin kaynağını görünmez kılar ve cinayeti bireysel değil, "belirsiz bir trajedi" gibi sunar.

b.Haber Girişi:

“İzmir'in Buca ilçesinde, yalnız yaşadığı evinde başından silahla vurulmuş bulunan Tuğçe B., ağır yaralı kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti.” Kadının yalnız yaşadığı vurgulanmakta, bu durum örtük biçimde bir risk ya da zafiyet unsuru gibi kodlanmaktadır. Failden ya da olayın nedenlerinden söz edilmemesi, anlatımı eksik bırakmakta; okuyucuya olayın cinsiyet temelli boyutunu düşünme alanı sunmamaktadır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu:

Tuğçe B. evinde başından vurulmuş halde bulunur, hastaneye kaldırılır ve yaşamını yitirir. Olay tümüyle sonuç odaklı, kriminal bir çerçevede sunulmuştur.

2. Sonuçlar:

Kadın ölmüştür; ancak adli süreç, soruşturma, fail ya da şüpheli bilgisi yoktur. Bu da olayın "faili meçhul" gibi sunulmasına ve toplumsal şiddet örüntülerinden kopartılmasına neden olur.

3. Ardaan Bilgisi:

Kadının yalnız yaşadığı dışında başka bilgi verilmemiştir. Öncesi, geçmişte yaşadığı şiddet, ilişkileri ya da toplumsal konumu hakkında bilgi bulunmamaktadır.

4. Bağlam Bilgisi:

Olayın ne sosyal ne kültürel ne de cinsiyet temelli bağlamı kurulmuştur. Kadının ölümü yalnızca bir adli vaka gibi sunulmuştur.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları:

Polis, sağlık ekipleri ve savcılığın adli süreci aktarılmıştır.

2. Tarafların Yorumları:

Ne Tuğçe B.'nin yaşamına dair bir ses duyulur, ne de failin ya da tanıkların açıklamaları yer alır. Haber mutlak sessizlik içindedir.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Aktif / Pasif Cümleler:

Haber baştan sona pasif yapıdadır: “vurulmuş bulundu”, “hayatını kaybetti”, “otopsi yapılmak üzere gönderildi”. Fail gizlenmiştir. Bu söylemsel tercih, failin sorumluluğunu örter ve şiddeti doğallaştırır.

b. Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümleler kısa, olay anlatımı haber diline uygun olsa da fazlasıyla yüzeysel kalmaktadır. Karmaşıklıktan uzak anlatım, sorgulamadan uzak bir yaklaşım sergiler.

2. Bölgesel Uyum (Bağdaşıklık)

a. Nedensellik:

Nedensellik kurulmamıştır. Kadının neden vurulduğu, kimin tarafından vurulduğu, olayın arka planı yoktur.

b.İşlevsellik:

Kronolojik bilgi akışı mevcuttur. Ancak olayın yapısal yönlerine ilişkin işlevsel bir bağ kurulmamıştır.

c.Referansal İlişki:

Kadın yalnızca “Tuğçe B.” olarak adlandırılmıştır. “Yalnız yaşadığı” vurgusu dışında kimliği silik bırakılmıştır. Toplumsal rolü, kişiliği, mesleği gibi bilgiler yer almaz.

3. Sözcük Seçimleri

“vurulmuş”, “hayatını kaybetti”, “yalnız yaşadığı” gibi ifadeler kadını edilgen bir konuma yerleştirir. Saldırının faili ya da motivasyonu yoktur. Bu, kadına yönelik şiddetin kişiliksizleştirilmesi anlamına gelir.

4. Haber Retoriği

a.İnandırıcılık:

Haber, yalnızca resmi kurumların aktardığı bilgilerle sınırlı tutulmuş. Bu, güven verici olabilir ancak sorgulayıcı bir gazetecilik anlayışından uzaklaşmıştır.

b.Görgü Tanığı:

Apartman sakinlerinin “silah sesi duyduğu” dışında görgü tanığı ifadesi yer almaz. Tanıklık, şiddeti açığa çıkaracak bir araç olarak kullanılmaz.

DEĞERLENDİRME

Tuğçe B.’nin ölümüne dair haber, Türkiye’de kadınların maruz kaldığı toplumsal şiddetin görünmeyen ama derin boyutlarını ortaya koyan bir örnek olarak okunmalıdır. Haberde yer alan bilgiye göre, Tuğçe B. yalnız yaşadığı evinde başından silahla vurulmuş halde bulunmuş, hastaneye kaldırılmış ancak tüm müdahalelere rağmen kurtarılamamıştır. Bu tür olaylar, sadece bireysel bir şiddet vakası değil; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın yaşamları üzerindeki yıkıcı etkilerinin bir göstergesidir.

Feminist perspektiften bakıldığında, Tuğçe B.’nin yalnız yaşaması dikkat çekici bir detaydır. Türkiye’de kadınların yalnız yaşamaları hâlâ geleneksel normlarla çelişen bir yaşam biçimi olarak algılanmakta, “korunmasız”, “aile dışı”, “denetimsiz” addedilmektedir. Bu da onları toplumsal düzlemde hedef hâline getirmekte, şiddeti meşrulaştıran bir zemin yaratmaktadır. Kadının özel alanında –kendi evinde– öldürülmesi, en güvenli olması gereken yerin bile kadınlar için tehdit dolu olabileceğini göstermektedir. Bu durum, ataerkil sistemin kadınlara biçtiği "itaatkâr", "bağımlı", "evine

ait" kimliğin dışına çıkan her kadının potansiyel bir tehdit olarak görülmesine neden olmaktadır.

Tuğçe B.'nin ölümüne dair haberde failin kim olduğu belirtilmemiş olsa da, kadının yalnızlığı, silahla vurulması ve bunun ev ortamında gerçekleşmesi, onun bir şiddet sarmalı içerisinde yaşadığını ve yaşamının denetim altında tutulmaya çalışıldığını düşündürmektedir. Bu olay, kadınların bireysel özgürlüklerinin –yalnız yaşamak gibi basit bir tercihin bile– nasıl toplumsal kontrol ve saldırı unsuru hâline gelebildiğini göstermektedir.

Ayrıca medyanın olayı sunum biçimi de toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimi açısından sorunludur. Haberde yalnızca olayın kriminal boyutuna yer verilmiş, Tuğçe B.'nin bir kadın olarak yaşadığı toplumsal baskılara ya da maruz kaldığı potansiyel cinsiyet temelli tehditlere değinilmemiştir. Kadın cinayetlerinin yalnızca adli vaka olarak ele alınması, bu ölümlerin arkasındaki sistemsiz eşitsizliklerin görünmez kalmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak Tuğçe B.'nin öldürülmesi, bir kadının daha yaşam hakkının ihlal edildiği, patriyarkanın günlük hayatı nasıl şekillendirdiği ve kadınları nasıl görünmez tehditler altında yaşamaya zorladığının acı bir örneğidir. Feminist mücadele bu nedenle yalnızca şiddeti önlemeye değil; kadının birey olarak özgür, güvende ve eşit bir yaşam sürebileceği toplumsal yapının yeniden inşasına odaklanmalıdır.

4.4.14. Haber Metni

AYŞE D. (2019)

Katliam yaptı, eşi kaçarak kurtuldu

Güncelleme Tarihi: Mart 04, 2019 14:36

Kocaeli'nin Gebze ilçesinde Ferhat Aslan (33), sık sık şiddet uyguladığı için evi terk ederek annesinin yanına giden eşiyle tartıştıktan sonra katliam yaptı. Kayınvalidesi Ayşe ile kayınbiraderleri Feridun ve Adem Dayıoğlu'nu evlerinde tabancayla öldüren Ferhat Aslan, aynı silahla intihar etti. Ferhat Aslan'ın eşi Nuray Aslan, oğlunu yanına alıp kaçarak canını kurtardı.

Haberin Devamı ▼

Olay, gece saat 01.30 sıralarında meydana geldi. İddiaya göre, Nuray Aslan, kendisine sık sık şiddet uygulayan eşi Ferhat Aslan ile kavga ettikten sonra oğlunu da yanına alarak annesinin evine gitti. Bir süre önce fabrikadaki işinden çıkarılan Ferhat Aslan da eşinin ardından kayınvalidesi Ayşe Dayıoğlu'nun evine gitti. Burada Ferhat Aslan ile eşi, kayınvalidesi ve 2 kayınbiraderi arasında tartışma çıktı. Tartışma sırasında üzerindeki tabancayı çıkaran Ferhat Aslan, kayınvalidesi Ayşe ile kayınbiraderleri Feridun ve Adem Dayıoğlu'nu vurdu. Nuray Aslan, oğlunu da yanına alarak evden kaçarak canını kurtardı. Ferhat Aslan daha sonra başına dayadığı tabancayı ateşledi.

Silah seslerini duyan komşular eve girdiklerinde kanlar içerisindeki 4 kişiyi gördü. Komşuların ihbarıyla polis ve 112 Acil ekipleri eve geldi. Sağlık ekiplerinin yaptığı kontrolde, Ferhat Aslan ile kayınvalidesi ve kayınbiraderlerinin yaşamını yitirdiği belirlendi. Cumhuriyet savcısı ve polis olay yeri inceleme ekibinin yaptığı çalışmanın ardından cenazeler otopsi için Adli Tıp Kurumu'na gönderildi. Olayla ilgili soruşturmanın sürdüğü belirtildi.

Haberin Devamı ...

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/katliam-yapti-esi-kacarak-kurtuldu-41137302>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık:“Katliam yaptı, eşi kaçarak kurtuldu” Dikkat çekici, sansasyonel bir başlık. Şiddetin boyutu “katliam” kelimesiyle dramatize edilmiş ancak kadına uygulanan sistematik şiddet yerine olay bir “tekil cinnet hâli” gibi sunulmuş. Eşin “kaçarak kurtulması” ayrıntısı ise dramatik gerilim unsuru olarak kullanılmıştır.

b. Haber Girişi / Spot Cümle:“Kocaeli’nin Gebze ilçesinde Ferhat Aslan (33), sık sık şiddet uyguladığı için evi terk ederek annesinin yanına giden eşiyle tartıştıktan sonra katliam yaptı.”

Bu giriş cümlesi, failin geçmişte şiddet uyguladığı, kadının evi terk ettiği, ardından cinayet işlendiği şeklinde kısa bir neden-sonuç çerçevesi kurar. Ancak bu söylem, şiddeti bireysel ve özel alanla sınırlı bir çatışma olarak çerçeveleyerek yapısal şiddet ilişkilerini görünmez kılar.

c. Fotoğraf:Görsel bulunmamaktadır. Söylem tamamıyla dilsel yapılara dayalıdır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu:

Ferhat Aslan, eşi Nuray Aslan'a daha önce sık sık şiddet uygulamış, sonrasında kayınvalidesi ve iki kayınbiraderini tabanca ile öldürüp intihar etmiştir.

2. Sonuçlar:

Kişi yaşamını yitiriyor, fail intihar ediyor, kadın ve çocuk hayatta kalıyor. Ancak yasal süreç, toplumsal etkiler veya adalet mekanizması haberin konusu yapılmamış.

3. Ardaan Bilgisi:

Şiddet geçmişi, eşin evi terk etmesi, kayınvalide ve kayınbiraderlerin adresi gibi bilgiler olayın öncesini anlamaya yönelik verilmiş. Fakat bu bilgi, şiddetin sıradan bir aile içi sorun gibi gösterilmesine neden olabilir.

4. Bağlam Bilgisi:

Haber, kadına yönelik erkek şiddetini toplumsal bir sorun olarak konumlandırmaz. Olay, bireysel bir patlama, özel bir ailevi çatışma gibi sunulmuş; böylece toplumsal cinsiyet temelli yapılar görünmez kalmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları:

Olay yeri polis ekipleri, savcılık ve görgü tanıkları gibi dolaylı kaynaklara dayalı bilgiler yer almakta.

2. Tarafların Yorumları:

Kadın mağdurun beyanı yok; faile ait doğrudan bir alıntı da yok. Şiddetin faile ait gerekçelendirmesi yer almıyor ama yapı itibarıyla şiddeti "aile içi mesele" gibi sunuyor.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümlelerin Aktif / Pasif Oluşu:

Cümleler aktif yapıdadır: “katliam yaptı”, “eşine şiddet uyguladı”, “vurdu”, “intihar etti”. Failin kimliği gizlenmemiştir; doğrudan tanımlanır. Ancak failin geçmişteki şiddeti detaylıca açıklanmaz; yalnızca sonuçlar aktarılır.

b. Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümleler genellikle basit ve doğrudan. Bu, olayın karmaşıklığını azaltır ve cinayeti "ani gelişen bir olay" gibi sunar.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Eşin evi terk etmesi ve daha sonra yaşanan cinayetler arasında bir bağ kurulmuş: “Eşiyle tartıştıktan sonra katliam yaptı.” Bu söylem, olayın nedenini eşin eylemlerine bağlama tehlikesi taşır ve failin şiddetini örtük biçimde gerekçelendirir.

b. İşlevsel İlişki:

Olay anlatımı mantıklı ve kronolojiktir. Ancak bilgi aktarımı fail odaklıdır; kurbanların kimliklerine, yaşamlarına dair hiçbir anlatı geliştirilmemiştir.

c. Referansal İlişki:

Kadın “Nuray Aslan” olarak sadece birkaç kez geçmekte, onun yaşadıkları ya da ruhsal durumu yok sayılmaktadır. Failin adı çokça tekrarlanmakta, eylemleri detaylandırılmaktadır. Kurbanlar sadece “kayınvalide ve kayınbirader” kimliğiyle geçirilmiştir.

3. SÖZCÜK SEÇİMLERİ

“Katliam”, “şiddet”, “kaçmak”, “kurtulmak”, “vurmak”, “tabanca” gibi şiddet içerikli kelimeler, olayın vahşet boyutuna dikkat çeker. Ancak bu ifadeler kadına yönelik şiddeti sistemsal bağlamdan kopuk şekilde yalnızca kriminal boyutuyla ele alır.

“Kurtuldu” kelimesi, kadının pasif kurtuluşunu ifade eder. Kadın özne değil, failin eylemlerinden şans eseri kurtulan bir figür olarak sunulur.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf:

Görsel bulunmamaktadır. Söylem dil yoluyla oluşturulmuştur.

b. İnandırıcı Bilgiler:

Olay yerinden, saatten, polis ve sağlık ekiplerinden alınan bilgiler habere güvenilirlik katmakta. Ancak bu, şiddetin yapısal nedenlerini görünmez kılmayı da kolaylaştırmaktadır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri:

Komşuların “silah sesi duyduğu” aktarılmış. Ancak tanık ifadeleri yalnızca olayın fark edilme sürecini anlatmakta; şiddetin geçmişine dair tanıklık yoktur.

DEĞERLENDİRME

Haberde yer alan olay, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle maruz kaldığı sistematik şiddetin trajik bir örneğini sunmaktadır. Ayşe Dayıoğlu, toplumsal cinsiyet normlarının kadına biçtiği “evin içinde kalma”, “aileyi koruma” ve “itaatkâr olma” gibi rollerin dışında, bir erkek şiddetinin doğrudan hedefi olarak hayatını kaybetmiştir. Haberde açıkça görülmektedir ki fail, eşi tarafından şiddet uygulandığı için evi terk eden kadını cezalandırma güdüsüyle hareket etmiş; kadının ailesine sığınması ise bu şiddetten kaçış değil, yeni bir şiddet alanına dönüşmüştür.

Feminist bakış açısından olay değerlendirildiğinde, erkek egemen toplum yapısının kadına yönelik kontrol mekanizmaları ön plana çıkmaktadır. Erkek fail, hem eşini hem de eşinin ailesini kendisi üzerinde hak sahibi görerek ölümcül bir “cezalandırma” eylemine yönelmiştir. Ayşe D.'nin öldürülmesi, onun birey olarak yaşam hakkına değil, kadının erkekle ilişkisindeki konumuna indirgenen bir anlayışın sonucudur. Bu bağlamda Ayşe D.'nin ölümü sadece bir bireysel şiddet olayı değil, kadınların erkekler tarafından mülk gibi görülmesinin ve ataerkil yapının şiddet üretme biçiminin yansımasıdır.

Cinsiyet eşitsizliği açısından bu olay, kadınların güvenli yaşam alanı bulma hakkından bile mahrum bırakıldığını göstermektedir. Eşinden şiddet gören bir kadın, kendi ailesine sığındığında dahi korunamamaktadır. Devletin koruyucu mekanizmalarının devreye girmemesi ya da yetersiz kalması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha da derinleştirmekte, kadınları görünmeyen tehlikelere açık hale getirmektedir. Ayşe D.'nin ölümü, sadece bir bireyin kaybı değil, kadınların kamusal ve özel alandaki yaşam haklarının hâlâ erkek şiddeti tarafından tehdit edildiğini ortaya koyan acı bir gerçektir.

4.4.15. Haber Metni

ZEYNEP Ö.(2020)

Son dakika haberler: Sakarya'daki faciada ayrıntılar ortaya çıkıyor

Güncelleme Tarihi: Temmuz 11, 2020 14:39

Sakarya'nın Taraklı ilçesinde termal tesiste bir kişi, eşi ve kayınvalidesini tabancayla öldürdü.

İsmail K., ilçedeki bir termal tesiste konaklayan eşi Zeynep K. ve kayınvalidesi Melahat Ü'yü ziyaret etti. Üçlü arasında çıkan tartışmanın büyümesi üzerine İsmail K., eşi ve kayınvalidesine tabancayla ateş açtı.

Daireden seslerin yükselmesi üzerine çevredekiler, durumu polis ve sağlık ekiplerine bildirdi. Bölgeye yönlendirilen ekipler, anne ve kızının hayatını kaybettiğini tespit etti.

Ekipler, tesisi giriş ve çıkışı kapattı. Cumhuriyet savcısının incelemesinin ardından cenazeler, Sakarya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Korucuk Kampüsü'ndeki otopsi merkezine gönderildi.

Ekipler, kaçan İsmail K'yi yakalamak için çalışma başlattı.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-haberler-sakaryadaki-faciada-ayrintilar-ortaya-cikiyor-41562389>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık

Haber başlığı olan “Son dakika haberler: Sakarya’daki faciada ayrıntılar ortaya çıkıyor” ifadesi, şiddet olayını bir “facia” olarak çerçevelemekte ve okura haberin içeriksel ciddiyetinden ziyade sansasyonel ve dikkat çekici bir izlenim sunmaktadır. “Facia” ifadesiyle yaşanan olay bireysel bir trajedi gibi sunulmakta, cinayetin toplumsal yönü ve özellikle kadına yönelik sistematik şiddet olgusu göz ardı edilmektedir.

b. Haber Girişi

İlk paragrafta failin kimliği verilmeden, “bir kişi” ifadesiyle olayın faili soyutlaştırılmıştır. Eylemin öznesi olan erkek silikleştirilirken, öldürülen kadınlar sadece “eşi” ve “kayınvalidesi” kimlikleriyle tanımlanmakta, bireysel kimlikleri geri planda bırakılmaktadır. Bu söylemsel tercihler, kadınları yalnızca failin hayatındaki rollerle tanımlayarak öznelliklerini yok saymakta ve eylemin toplumsal cinsiyet bağlamını dışlamaktadır.

c. Fotoğraf

Haberde herhangi bir görsel bulunmamakta olup, görsel unsurlar yerine olayın aktarımı yalnızca dilsel yapılarla gerçekleştirilmiştir. Bu durum, okuyucunun olayla kurduğu duygusal ya da eleştirel bağın daha çok metin üzerinden şekillenmesine neden olur.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu:

Haberde İsmail K. adlı failin termal tesiste eşi Zeynep K. ve kayınvalidesi Melahat Ü. ile gerçekleştirdiği görüşme sırasında yaşanan tartışmanın ardından iki kadını öldürdüğü ifade edilmektedir. Ancak olayın sunum biçimi, erkek şiddetinin sistematik niteliğini sorgulamaktan uzaktır.

2. Sonuçlar:

İki kadın öldürülmüş, fail olay yerinden kaçmıştır. Fakat haber, bu sonuçları bireysel bir kriz veya “tartışma sonrası gelişen olay” şeklinde sunarak, failin toplumsal konumunu, şiddet geçmişini veya ataerkil güç ilişkileri bağlamını irdelemez.

3. Ardaan Bilgisi:

Olayın gerçekleştiği termal tesisin adı, olay saati ve otopsi süreci gibi teknik detaylara yer verilmekte; fakat kadınların daha önce şiddete uğrayıp uğramadıkları, faille ilişkilerinde maruz kaldıkları güç asimetrileri ya da toplumsal konumları hakkında hiçbir bilgi verilmemektedir.

4. Bağlam Bilgisi:

Haberde toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil normlar, kadın cinayetlerinin sistematikliği ya da aile içi şiddet bağlamı tamamen göz ardı edilmiştir. Olay yalnızca bireysel bir “tartışma sonrası gelişen trajedi” olarak sunulmuştur.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları:

Haber metni büyük ölçüde polis ve savcılık açıklamalarına dayanmaktadır. Olayın yalnızca resmi kurumlar üzerinden aktarılması, haberin otorite merkezli bir söylemle inşa edildiğini gösterir.

2.Olay Taraflarının Yorumları:

Ne maktullerden herhangi bir geçmiş anlatısı ne de failin ifadeleri haberde yer almaktadır. Kadınların yaşadığı şiddetin daha önceki örneklerine ya da failin geçmişteki davranışlarına dair bir anlatı sunulmamıştır. Böylece olayın süreklilik taşıyan bir toplumsal sorun değil, tekil bir kriz olduğu yönünde bir söylem kurulmaktadır.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Haberde yer alan ifadelerin çoğu pasif yapılardan oluşmaktadır. Örneğin “eşi ve kayınvalidesini öldürdü” ifadesi, failin eylemini doğrudan tanımlasa da, bazı yerlerde failin adı geçmeden “ateş açtı”, “hayatlarını kaybettikleri tespit edildi” gibi edilgen anlatımlar tercih edilmiştir. Bu durum, failin sorumluluğunun söylemsel olarak azaltılmasına yol açmaktadır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Metindeki cümle yapıları genellikle kısa ve basittir. Bu durum, olayın yalnızca teknik aktarımıyla yetinildiğini, toplumsal bir bağlama yer verilmediğini göstermektedir.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki

“Tartışmanın büyümesi üzerine...” gibi ifadeler, failin şiddetini meşrulaştıran söylemsel kurgulara örnek teşkil eder. Tartışma, kadının öldürülmesiyle sonuçlanmış olsa da bu bağlantı nedensellik içinde sunulurken failin psikolojisi ya da toplumsal rolü sorgulanmaz.

b. İşlevsel İlişki

Metin, kronolojik sırayla olayların nasıl geliştiğini anlatmakta ve haberin yapısal bütünlüğünü sağlamaktadır. Ancak bu yapı, şiddetin nedenlerini tartışmaya açacak bir işlevsellikten yoksundur.

c. Referansal İlişki

Kadınlar “eşi” ve “kayınvalidesi” şeklinde, failin aile içindeki konumuna göre tanımlanmıştır. Zeynep K. ve Melahat Ü. adları yalnızca olay ilerledikçe geçmekte, kişisel ya da toplumsal rollerine ilişkin bilgi verilmemektedir. Bu söylem tercihi, kadınları ailesel konumlar üzerinden tanımlayan ataerkil anlatıyı yeniden üretmektedir.

3. Sözcük Seçimleri

Metinde “tartışma”, “ateş açtı”, “ölüm”, “kaçtı” gibi teknik ve nötr kelimeler tercih edilmiştir. Bu, olayın dramatik etkisini azaltmazken, aynı zamanda failin erkek kimliğini ve şiddetin cinsiyet temelli yapısını da görünmez kılar. “Ziyaret”, “seslerin yükselmesi”, “durumun bildirilmesi” gibi ifadeler ise şiddet öncesi süreci sıradanlaştırarak sunar.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf:

Yoktur. Dolayısıyla duygusal etkiden ziyade metin merkezli bir aktarım söz konusudur.

b. İnandırıcı Bilgiler:

Polis, savcılık ve sağlık birimleri referans alınarak olay nesnel ve güvenilir bir biçimde sunulmuş gibi görünse de, olayın ideolojik boyutu sorgulanmadan bırakılmıştır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri:

Tanıklık yalnızca “seslerin duyulması” bağlamında geçmektedir. Şiddetin tanığı olanların yaşadıkları ya da değerlendirmeleri haberin dışında bırakılmıştır.

DEĞERLENDİRME

Haberde Zeynep Ö. ve annesinin, eşi İsmail K. tarafından bir tartışma sonucunda öldürülmesi, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminist bakış açısı çerçevesinde derinlemesine bir analiz yapılmasını gerektirir. Bu olay, ataerkil toplum yapısında kadının konumuna ve erkek şiddetinin sıradanlaşmasına dair çarpıcı bir örnek sunmaktadır. Erkek egemen sistemin bir sonucu olarak kadınlar, çoğu zaman özel alan olarak kodlanan ev içi ortamlarda, kendi yaşamlarına dair karar alma özgürlüğünden yoksun bırakılmakta ve itaat etmedikleri durumlarda erkek şiddetiyle yüz yüze kalmaktadır. Haberde yer alan "tartışmanın büyümesi" ifadesi, failin eylemini bir anda gelişen bir öfke patlaması gibi sunarken, ardında yatan sistematik cinsiyetçi yapıyı görünmez kılmaktadır. Kadın cinayetleri genellikle erkeklerin "namus", "saygı" ya da "haklı öfke" gibi toplumsal kabullere yaslanarak meşrulaştırmaya çalıştığı şiddet biçimleridir. Feminist kuram bu tür olayları bireysel değil, yapısal bir sorun olarak ele alır; çünkü kadınların kendi hayatlarını şekillendirme istekleri, erkekler tarafından tehdit olarak algılanmaktadır. Zeynep Ö. ve annesinin öldürülmesi, sadece bir aile içi şiddet vakası değil, aynı zamanda kadınların toplumda hâlâ ikincil, edilgen ve kontrol edilmesi gereken bireyler olarak konumlandırıldığının trajik bir göstergesidir. Bu bağlamda, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, yalnızca bireysel değil, kültürel, hukuki ve kurumsal düzeyde dönüşümü gerektiren bir toplumsal sorumluluktur.

4.4.16. Haber Metni

BEYZA K.(2020)

Son dakika haberi: Eski sevgilisinin evini basıp katliam yaptı! 4 ölü

Güncelleme Tarihi: Temmuz 31, 2020 00:32

Sivas'ta, ayrıldığı kız arkadaşının ailesinin evini basan Dursun D. (43), 4 kişiyi tabancayla vurarak öldürdü

Haberin Devamı ▼

Olay, saat 22.00 sıralarında Yüceyurt Mahallesi Şehit İsmail Şirin Caddesi üzerindeki 11 katlı apartmanın birinci katında yaşandı. İddiaya göre, Kandur ailesinin kızları olan ve eşinden boşanma aşamasında bulunan Gülbeyaz Genç (40) ile Dursun D. telefonda bir süre duygusal ilişki yaşadı. Ancak Dursun D. bir süre sonra kendisinden ayrılmak isteyen kadını ailesini öldürmekle tehdit etti. Bunun üzerine Yeni Mahalle Polis Merkezine başvuran Gülbeyaz Genç, Dursun D. hakkında şikayetçi oldu. Bunu öğrenen Dursun D., Gülbeyaz Genç'in ailesinin yaşadığı eve geldi.

Dursun D., üzerinde taşıdığı tabanca ile evde bulunan Turgut Kandur (65), kızı Döndü Kandur, oğlu Can Serkan Kandur (24) ile gelinleri Beyza Kandur'a ateş açtı. Turgut, Beyza ve Can Serkan Kandur olay yerinde, Döndü Kandur ise ağır yaralı olarak kaldırıldığı Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde hayatını kaybetti. Olayın yaşandığı yere çok sayıda polis ve sağlık ekibi sevk edildi. Silah seslerini duyan mahalleliler de bina önünde toplandı. Olay sonrasında şüpheli Dursun D. binadan çıkarak kaçtı. Şüphelinin yakalanması için çalışma başlatıldı. Acı haberi alarak olay yerine gelen ailenin yakınları sinir krizi geçirdi.

Olayla ilgili geniş çaplı soruşturma başlatıldı.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-haber-eski-sevgilisinin-evini-basip-katliam-yapti-4-olu-41576980>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık

“Son dakika haberi: Eski sevgilisinin evini basıp katliam yaptı! 4 ölü” Başlık, haberin dramatik etkisini artırmayı amaçlayan sansasyonel bir dille kaleme alınmıştır. “Katliam”, “ev basma” gibi ifadeler şiddeti betimlese de, şiddetin toplumsal cinsiyet temelli yapısına dair herhangi bir sorgulama içermemektedir. Ayrıca failin adı (“Dursun D.”) verilerek bireysel sorumluluk vurgulansa da, bu söylem şiddeti bireysel cinnet ya da sapkınlık düzeyinde bırakmakta, yapısal nedenleri görünmez kılmaktadır.

b. Haber Girişi (Spot / İlk Paragraf)

“Sivas’ta, ayrıldığı kız arkadaşının ailesinin evini basan Dursun D. (43), 4 kişiyi tabancayla vurarak öldürdü.” Bu ifade, haberin içeriğini özetlemekte ancak olayın failin

“ayrılma” durumuna bağlanarak duygusal bir gerekçeyle açıklanması, şiddetin fail lehine duygusal gerekçelerle meşrulaştırılması anlamına gelmektedir. Kadının ismi verilmemekte, sadece “ayrıldığı kız arkadaşı” olarak tanımlanmakta ve dolayısıyla özne olmaktan uzaklaştırılmaktadır.

c. Fotoğraf

Haberde herhangi bir görsel kullanılmamıştır. Dolayısıyla metnin tüm söylemsel yükü dilsel yapılar üzerinden inşa edilmiştir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu:

Haberde, fail Dursun D.’nin ayrılmak isteyen kadınla yaşadığı ilişki sonrasında onun ailesini “öldürmekle tehdit ettiği”, ardından eve gelerek dört aile ferdi tabancayla vurarak öldürdüğü ifade edilmektedir. Eylem, bireysel sapma ya da ilişki dramı şeklinde çerçevelenmiştir.

2. Sonuçlar:

Olayda dört kişi hayatını kaybetmiş, fail olay yerinden kaçmıştır. Haberde adli süreç, toplumsal tepkiler ya da failin geçmişteki şiddet geçmişi sorgulanmamaktadır. Kadın ise hayatta kalmış olmasına rağmen edilgen bir konumda kalmaya devam etmektedir.

3. Ardalan Bilgisi:

Kadının boşanma sürecinde olduğu, faille geçmişte ilişki yaşadığı gibi bilgiler verilmektedir. Ancak bu tür bilgiler, şiddeti meşrulaştırmaya hizmet edebilecek potansiyele sahiptir. Kadının bağımsız karar almasının sonucu olarak failin saldırganlaştığı ima edilmektedir.

4. Bağlam Bilgisi:

Olayın “duygusal ilişkilerden kaynaklı bir kıskançlık krizi” olduğu yönünde örtük bir çerçeve çizilmiş, kadın cinayetlerinin yapısal ve toplumsal nedenleri göz ardı edilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ataerkil mülkiyet ilişkileri ya da failin eril hak iddiası hiçbir şekilde tartışılmamıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları:

Haber, büyük oranda polis ve adli kaynaklara dayanmakta; mahalle sakinlerinin sınırlı tanıklıklarına yer verilmiştir. Olay, teknik ve kriminal bir vaka olarak sunulmuştur.

2. Tarafların Yorumları:

Failin doğrudan ifadesi yer almaz; ancak haberin dilinde failin eylemlerine gerekçe oluşturan söylemsel yapı hâkimdir. Kadının ise hiçbir beyanı, kişisel geçmişi ya da direnişine dair bilgi sunulmamaktadır.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Aktif / Pasif Yapı:

Failin eylemleri genellikle aktif yapılarla verilmiştir: “evini bastı”, “vurarak öldürdü”, “ateş açtı”. Bu doğrudanlık olumlu bir tercih olsa da, söylemin geneli failin eylemlerine gerekçe sunar niteliktedir. Kadınlar ise çoğunlukla edilgen pozisyonundadır.

b. Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümleler sade ve çoğunlukla kronolojik sırayla dizilmiştir. Ancak bu anlatım biçimi, olayın altında yatan toplumsal eşitsizlikleri analiz etmekten uzaktır.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensellik:

Olayın nedeni “ilişkinin bitmesi” ya da “boşanma süreci” olarak sunulmaktadır. Bu nedensellik kurgusu, şiddetin bireysel hayal kırıklıklarına bağlanarak meşrulaştırılmasına neden olur.

b. İşlevsellik:

Olay anlatımı kronolojik sıraya göre yapılandırılmıştır. Ancak anlatının işlevi şiddetin sistemsel doğasını açığa çıkarmak yerine “trajik bir olay aktarımı”yla sınırlı kalmaktadır.

c. Referansal İlişki:

Kadın yalnızca “ayrıldığı kız arkadaşı” olarak anılmakta, bireysel adı ve kimliği büyük ölçüde metnin dışında bırakılmaktadır. Bu söylemsel tercih, kadını nesneleştirerek failin eylemleri ekseninde tanımlanmasına neden olur.

3. Sözcük Seçimleri

Haber metninde kullanılan “katliam”, “ev basma”, “ateş açtı”, “şikâyet etti”, “tehdit etti” gibi ifadeler, şiddeti vurgulayıcı görünse de, olayın ataerkil arka planını sorgulamaz. “Boşanma aşamasında”, “duygusal ilişki yaşadı”, “ayrılmak istedi” gibi ifadeler, failin eylemlerini “duygusal zedelenmişlik” temelinde açıklamaya çalışarak şiddeti bireysel kriz hâline indirger.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf:

Yoktur. Söylemsel etki yalnızca metne dayalıdır.

b. İnandırıcılık:

Polis kaynakları, sağlık ekipleri ve resmi kurumlar üzerinden bilgi verilerek haber güvenilir kılınmıştır. Ancak olayın yapısal çerçevesi dışlandığı için eleştirel bakış zayıftır.

c. Görgü Tanıkları:

Mahalle sakinlerinin ses duyduğu ve polise haber verdiği aktarılmış, fakat toplumsal tanıklık ya da failin tanındığı sosyal çevredeki bilgilere yer verilmemiştir.

DEĞERLENDİRME

Haber metninde geçen Beyza K., ayrılmak isteyen kız kardeşi Gülbeyaz G.'nin eski partneri tarafından gerçekleştirilen bir erkek şiddeti sonucunda hayatını kaybetmiştir. Bu olay, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminist bakış açısıyla analiz edildiğinde, erkek egemen kültürün kadınların yaşam hakkı üzerindeki tahakkümünün çarpıcı bir örneği olarak okunabilir. Erkeğin, duygusal bir ilişkinin sona ermesini kabullenemeyerek şiddete başvurusu, ataerkil toplum yapısının erkeklere kadınlar üzerinde mülkiyet duygusu yüklediğini göstermektedir. Bu anlayışa göre kadının kendi hayatına dair karar verme hakkı, erkeğin "terk edilme", "reddedilme" ya da "kontrol kaybı" duygularıyla çakıştığında, şiddet kaçınılmaz bir sonuç olarak devreye girmektedir.

Feminist perspektif bu durumu münferit bir cinnet anı olarak değil, kadının özne olma mücadelesinin sistematik olarak bastırılması şeklinde değerlendirir. Beyza K. ve ailesinin hedef alınması, yalnızca Gülbeyaz G.'nin bireysel tercihi bir tepki değil; kadınların birey olarak karar alma haklarına yönelmiş bir saldırıdır. Kadın, bu bakışla yalnızca kendisi değil, ailesiyle birlikte cezalandırılması gereken bir "varlık" haline getirilir. Bu olayda, failin şikâyet üzerine kolluk güçlerince henüz engellenmemiş olması da devletin kadınları koruma yükümlülüğünü yeterince yerine getiremediğini gösterir.

Sonuç olarak, Beyza K.'nin bu olayda hayatını kaybetmesi, kadının özgürleşme çabalarının erkek şiddetiyle bastırılmaya çalışıldığını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınların yaşam hakkına mal olabildiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda yapılması gereken, yalnızca bireysel failin cezalandırılması değil; kadına yönelik şiddeti besleyen toplumsal, kültürel ve hukuksal yapıların dönüşümünü sağlamaktır.

4.4.17. Haber Metni

NURAN K. (2021)

Kayseri'de feci olay! Tartıştığı eski eşini tabancayla öldürdü

04.03.2021 - 17:15 | Son Güncelleme: 04.03.2021 - 17:15

Kayseri'de 3 çocuk annesi kadın tartıştığı eski eşi Şükrü Efe (40) tarafından tabanca ile vurulan Nuran Koçer (40), kaldırıldığı Şehir Hastanesi'nde doktorların tüm müdahalesine rağmen hayatını kaybetti. Olay sonrası kaçan Şükrü Efe'nin yakalanması için çalışmalar sürüyor.

Olay, sabah saatlerinde Melikgazi ilçesi Kocatepe Mahallesi'ndeki Zafer Apartmanında meydana geldi. İddiaya göre, Şükrü E. bir süre önce boşandığı eski eşi Nuran K'nın yaşadığı eve gitti. Evde henüz bilinmeyen nedenle ikili arasında tartışma çıktı.

Tartışmanın büyümesi üzerine Şükrü E., 3 çocuğunun annesi Nuran K'yı belinden çıkardığı tabancayla vurdu. Nuran K. yaralanırken, Şükrü E. olay yerinden kaçtı. İhbar üzerine eve polis ve sağlık ekipleri sevk edildi. Ambulansla Kayseri Şehir Hastanesine kaldırıldı. Polis kaçan Şükrü E'nin yakalanması için çalışma başlattı.

KALDIRILDIĞI HASTANEDE ÖLDÜ

Nuran Koçer, kaldırıldığı Şehir Hastanesi'nde doktorların tüm müdahalesine rağmen hayatını kaybetti. 3 çocuk annesi kadının cenazesi, otopsisini yapılmak üzere Devlet Hastanesi morguna kaldırıldı. Olay sonrası kaçan Şükrü Efe'nin yakalanması için çalışmalar sürüyor.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/kayseride-feci-olay-tartistigi-eski-esini-tabancayla-oldurdu-6446859>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık

“Kayseri'de feci olay! Tartıştığı eski eşini tabancayla öldürdü” Haber başlığı, olayın ciddiyetini belirtmek için “feci olay” ifadesini kullanarak dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Ancak “tartıştığı eski eşini...” ifadesiyle cinayet, yalnızca bireysel bir çatışmanın sonucuymuş gibi gösterilerek, olayın arkasındaki toplumsal ve yapısal nedenler görünmez kılınmaktadır. Bu tür bir başlık, failin eylemini bireysel öfke anı gibi sunarken, şiddetin cinsiyet temelli sistematikliğini göz ardı eder.

b. Haber Girişi (Spot/İlk Paragraf)

Haberde Nuran Koçer'in üç çocuk annesi olduğu ve eski eşi tarafından öldürüldüğü bilgisi, cinayet anlatısından önce verilmiştir. Bu yapı, mağdurun annelik kimliği üzerinden tanımlandığını ve bireysel bir özne olarak değil, ailevi bağlamda konumlandırıldığını gösterir. Failin adı verilmekle birlikte, eylemi bağlama oturtulmadan yalnızca olay olarak sunulmuştur.

c. Fotoğraf

Haberde görsel bulunmamaktadır. Söylemin tüm taşıyıcılığı metne yüklenmiştir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu:

Şükrü E., sabah saatlerinde eski eşi Nuran K.'nın evine gitmiş, çıkan tartışma sonucunda tabanca ile kadını vurmuş ve olay yerinden kaçmıştır. Kadın hastaneye kaldırılmış ancak hayatını kaybetmiştir.

2. Sonuçlar:

Kadın yaşamını yitirmiş, fail kaçmıştır ve yakalanması için çalışmalar sürmektedir. Olay sonrası adli süreçten, failin daha önceki şiddet geçmişinden veya koruma kararlarından söz edilmemektedir.

3. Ardaalan Bilgisi:

Haberde olayın “bir süre önce boşanma” sonrası geliştiği belirtilmiş; bu bilgi, cinayetin gerekçesini okuyucunun zihninde “ailevi sorunlar” bağlamında konumlandırarak failin eylemine örtük bir açıklama üretir.

4. Bağlam Bilgisi:

Cinayet, tamamen bireysel bir tartışmanın sonucu olarak sunulmuş; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, erkek egemenliği, kadına yönelik sistematik şiddet gibi yapılarla ilişkilendirilmemiştir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları:

Polis, sağlık ekipleri ve hastane kaynaklı bilgiler yer almaktadır. Bu yapı habere güvenilirlik katmakta fakat söylemsel açıdan yalnızca kurumsal veriye dayanmak, olayın politik boyutunu dışarda bırakmaktadır.

2. Tarafların Görüşleri:

Haberde failin beyanı yer almaz. Mağdurun ise ne geçmiş yaşantısı ne de şiddete maruz kalma süreci aktarılmamıştır. Kadının yalnızca “3 çocuk annesi” olarak sunulması, onun toplumsal rolünü anne kimliğiyle sınırlamakta, bireyliğini bastırmaktadır.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümlelerin Aktif/Pasif Oluşu:

Haberde genellikle aktif yapı tercih edilmiştir: “Şükrü E. eski eşini tabancayla vurdu”, “kaçtı”, “polis çalışma başlattı”. Ancak kadının yaşadıklarına dair kurgulanan ifadelerde edilgenlik hakimdir: “yaralanan Nuran K., kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti.”

b. Cümle Yapılarının Basit/Karmaşık Olması:

Cümleler genellikle basit ve olay aktarıcı düzeydedir. Olayların arkasındaki nedensellik ilişkileri sorgulanmaz, karmaşık toplumsal yapılar analiz edilmez.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

“Henüz bilinmeyen bir nedenle tartışma çıktı” ifadesiyle cinayetin nedeni muğlak bırakılmıştır. Ancak bu ifade, aynı zamanda tartışma – cinayet ilişkisini kurarak, şiddeti bireysel bir kriz anına indirger ve failin sorumluluğunu gölgeler.

b. İşlevsel İlişki:

Olayın aktarımı kronolojik sırayla verilmiştir. Ancak işlevsel olarak şiddetin kökenine ilişkin sorgulayıcı veya eleştirel herhangi bir yaklaşım bulunmamaktadır.

c. Referansal İlişki:

Kadın yalnızca adıyla ve “3 çocuk annesi” olarak tanımlanırken, fail doğrudan adıyla ve eylemleriyle anılmaktadır. Bu da haberin fail odaklı kurulduğunu gösterir.

3. Sözcük Seçimleri

Haberde kullanılan “feci olay”, “tartıştı”, “vuruldu”, “hayatını kaybetti” gibi ifadeler olayın dramatik yapısını korurken, yapısal sorunları dışlamaktadır. “Tartışma sonrası vurdu” söylemi, failin eylemine gerekçe sunabilecek bir dil yaratmakta ve şiddeti bireysel öfke anına indirgemektedir. Kadının “3 çocuk annesi” olarak anılması da geleneksel toplumsal roller üzerinden haberin kurgulandığını göstermektedir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf:

Kullanılmamıştır.

b. İnandırıcılık:

Olay polis ve sağlık kaynaklarına dayandırıldığı için resmi doğruluk ön plandadır. Ancak bu durum, haberi eleştirel perspektiften yoksun kılar.

c. Görgü Tanıkları:

Görgü tanıklarına yer verilmemiştir. Olayın sadece kurumlar üzerinden aktarılması, toplumsal yankıları ve çevresel şahitlikleri görmezden gelir.

DEĞERLENDİRME

Nuran K.'nin eski eşi tarafından silahla öldürülmesi, Türkiye'de kadınların en temel hakkı olan yaşam hakkının, toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkil yapının gölgesinde nasıl kolayca ellerinden alınabildiğinin çarpıcı bir örneğidir. Toplumda kadının hâlâ erkekle olan ilişkisindeki konumuna göre değer gördüğü bu tür olaylarda, erkek failin kadının hayatına müdahale hakkını kendinde görmesi, içselleştirilmiş ataerkil zihniyetin bir sonucudur. Boşanmış olmasına rağmen Nuran K.'nin yaşam alanına izinsiz girilmesi ve tartışma sonucunda öldürülmesi, "kadın erkeğe aittir" anlayışının hâlâ geçerliliğini koruduğunu ve kadınların bireysel sınırlarının sıklıkla ihlal edildiğini göstermektedir. Feminist kuram açısından bakıldığında, bu cinayet yalnızca bir aile içi anlaşmazlık değil; kadınların özerklik mücadelesine yönelik sistematik bir saldırdır. Nuran K., boşanarak kendi hayatını kurmak isteyen, üç çocuk annesi bir kadındı. Ancak bu bireysel kararı, eski eşi tarafından bir tehdit olarak algılanmış, sonuç ise ölüm olmuştur. Bu durum, kadının "terk edilemeyen" bir obje, bir mülk gibi görülmesiyle doğrudan ilişkilidir. Kadınların boşanma süreci ve sonrasında uğradıkları şiddet, erkeklerin kadına yönelik sahiplik duygusunun hukuk önünde bile aşılamadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca medyada kullanılan "tartışma sonucu" gibi ifadeler, failin sorumluluğunu hafifletmeye yönelik dilsel manipölasyonlara örnektir ve bu söylemler, erkek şiddetinin meşrulaştırılmasına hizmet eder.

Nuran K.'nin çocuklarıyla birlikte yeniden bir yaşam kurma hakkı, ataerkil normlar tarafından elinden alınmıştır. Bu olay aynı zamanda kadınların hem özel alanda hem de kamusal alanda ne denli güvencesiz bir yaşam sürdüklerinin ve devletin koruma mekanizmalarının ne kadar yetersiz kaldığının göstergesidir. Feminist bir perspektifle bu tür cinayetlerin münferit olmadığını, kadına yönelik sistematik bir baskının sonucu olduğunu vurgulamak gerekir. Bu bağlamda çözüm; yalnızca failin cezalandırılması değil, erkek egemen değerlerin, cinsiyetçi söylemlerin ve yetersiz yasal mekanizmaların topyekûn dönüşümünü sağlamaktır.

4.4.18. Haber Metni

GÜLDEREN Ç. (2021)

Miras cinayeti! Kars'tan Antalya'ya gelip ablasını öldürdü

Güncelleme Tarihi: Aralık 12, 2021 14:52

Antalya'nın Aksu ilçesinde yaşayan Gülderen Çelik (52), Kars'tan gelen kardeşi Kutlay Çelik (47) tarafından tabancayla öldürüldü. Polisi arayarak cinayet işlediğini belirten Çelik, ablasının cesedi başında gözüaltına alındı. Cinayetin miras paylaşımı nedeniyle işlendiği ortaya çıktı. Olay yerine gelip oğluna tepki gösteren baba Ziyaettin Çelik, "Polis bırakmıyor ki, ben de onu öldüreyim" dedi.

Olay, öğle saatlerinde Aksu ilçesindeki iki katlı evde meydana geldi. Kars'tan Antalya'ya geldiği belirlenen Kutlay Çelik, polisi arayarak ablasını tabancayla öldürdüğünü söyledi. Olay yerine giden polis ekipleri, Kutlay Çelik'i elinde tabanca ile ablası Çelik'in cesedi başında beklerken buldu. Kutlay Çelik, polis tarafından gözüaltına alındı.

Cinayetin miras paylaşımı nedeniyle işlendiği ortaya çıktı. Baba Ziyaettin Çelik'in tüm mal varlığını ölen Gülderen Çelik'e bıraktığı, bu nedenle 6 kardeş arasında zaman zaman tehditlere varan gerilimler yaşandığı belirtildi.

Olay yerine gelen Ziyaettin Çelik, kızını öldüren oğluna tepki gösterdi. Polis aracına konulan Kutlay Çelik'e bağırarak Ziyaettin Çelik "İşte bu Kutlay Çelik kardeşini vurdu" dedi.

'BU BENİM OĞLUM DEĞİL'

DHA muhabirinin "Kardeşini neden vurdu?" sorusu üzerine Ziyaettin Çelik, "Para davası. Başka bir şey yok. Bunlar çalışmıyor. Hele sorun işiniz, gücünüz ne? Tabanca satarlar, silah satarlar. Başka bir şey yok. Bu benim oğlum değil. 6 çocuğumdan biri. Kız kardeşi kapıyı açar açmaz kafasına sıktı. Polis bırakmıyor ki, ben de onu öldüreyim" cevabını verdi.

Çelik'in cansız bedeni, olay yerindeki incelemenin ardından adli tıp kurumu morguna kaldırıldı. Kutlay Çelik ise polis merkezine götürüldü.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/miras-cinayeti-karstan-antalyaya-gelip-ablasini-oldurdu-41959328>

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık:

“Miras cinayeti! Kars’tan Antalya’ya gelip ablasını öldürdü”

Başlık, olayın failini ve nedenini açıkça ortaya koymakta. “Miras cinayeti” ifadesi dramatik bir ton içeriyor ve okuyucunun dikkatini hemen çekmeyi hedefliyor. Failin ablasını öldürmesi özellikle “aile içi şiddet” ve “değer çatışması” konularını öne çıkarıyor.

b. Haber Girişi:

Spot / İlk paragraf: İlk paragrafta cinayetin kim tarafından, kim için ve ne sebeple işlendiği öz bir şekilde verilmiş. Olayın vahameti ve aile içi bağlara rağmen işlenen bu suç, toplumda “aile güvenliği” inancını da sorgulatmaktadır.

c. Fotoğraf:

Haber görseli doğrudan haberdeki kişileri veya olay yerini göstermiyor. Dolayısıyla olayın etkisi metin üzerinden oluşturulmakta.

2. Şematik Yapı

a. Durum:

1.Ana Olayın Sunumu:

Antalya’da yaşayan Gülderen Çelik’in kardeşi Kutlay Çelik tarafından miras nedeniyle öldürülmesi.

2.Sonuçlar:

Fail olay yerinde gözaltına alınıyor. Aile içinde bölünmeler, baba Ziyattin Çelik’in verdiği çarpıcı tepkiyle ortaya konuluyor.

3.Ardalan Bilgisi:

Ziyattin Çelik’in tüm mirasını kızına bırakması nedeniyle erkek kardeşin bu durumu kabullenememesi, gerilim yaratması ve sonrasında cinayet işlemesi.

4.Bağlam Bilgisi:

Türkiye’de miras paylaşımının halen cinsiyet temelli sorunlar doğurduğu, erkek çocukların "miras hakkı" üzerinden kadınlara karşı şiddete yöneldiği sosyal bir bağlamda yer alıyor.

b. Yorum:

1.Haber Kaynakları:

Olay yerine gelen polis ekipleri, failin kendi itirafı, baba Ziyattin Çelik’in ifadeleri.

2.Olay Taraflarının Yorumları:

Baba Ziyattin Çelik’in “Bu benim oğlum değil” gibi ifadeleri olaya toplumsal ve duygusal bir derinlik katıyor. Aile içi çatışmaların sadece maddi değil, aynı zamanda onur, güç ve cinsiyet rolleriyle ilgili olduğunu yansıtıyor.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif veya Pasif Olması:

"Kutlay Çelik... ablasını tabancayla öldürdüğünü söyledi." gibi aktif yapılar kullanılmış. Fail doğrudan tanımlanmış, olay net şekilde ortaya konmuş. Pasif yapılara çok yer verilmemiş; haber suçun sorumlusunu doğrudan işaret ediyor.

b. Cümle Yapılarının Basit veya Karmaşık Olması:

Haber genellikle kısa ve doğrudan cümlelerle yazılmış. Bu, olayın netliğini artırırken dramatik etkiyi de pekiştiriyor.

2. Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

“Cinayetin miras paylaşımı nedeniyle işlendiği ortaya çıktı.” → Neden-sonuç bağı açık şekilde kurulmuş.

b. İşlevsel İlişki:

Polis açıklamaları, baba beyanı ve olay örgüsü birbiriyle bağlantılı şekilde sunulmuş. Her paragraf önceki bilgiyi tamamlıyor veya geliştiriyor.

c. Referansal İlişki:

“Çelik”, “Kutlay Çelik”, “Ziyattin Çelik” gibi isimler düzenli biçimde kullanılmış, metin içinde referanslarda karışıklık yaşanmıyor.

3. Sözcük Seçimleri:

“Miras cinayeti”, “polis bırakmıyor ki”, “bu benim oğlum değil”, “tabanca” gibi kelime ve ifadeler duygusal etki yaratıyor.

Duygusal yükleme fazla; özellikle baba Ziyattin Çelik’in sözleri okuyucunun empatisini harekete geçirmeye yönelik.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf:

Haberle doğrudan bağlantılı etkili bir görsel bulunmamakta; anlatım metin üzerinden ilerliyor.

b. İnandırıcı Bilgiler:

Failin kendi itirafı, olay yerinde gözaltına alınması, baba beyanı gibi unsurlar haberin güvenilirliğini artırıyor.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri:

Görgü tanığı ifadesi yer almıyor, ancak babanın duygusal tepkisi tanıklık düzeyinde kabul edilebilir.

DEĞERLENDİRME

Bu haber, Türkiye’deki toplumsal cinsiyet rollerinin ve ataerkil düzenin kadına biçtiği sınırlayıcı konumları çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Olay, yalnızca bir miras anlaşmazlığı olarak sunulsa da, altında çok daha derin ve yapısal bir eşitsizlik

yatmaktadır. Kadınların ekonomik haklara ve mülkiyete sahip olması, ataerkil normlara göre hâlâ “olağandışı” bir durum olarak algılanmakta; bu durum özellikle erkek akrabalar tarafından tehdit olarak görülmektedir. Haberde öldürülen kadın, babası tarafından mirasla ödüllendirilmiş bir birey değil, erkek kardeşinin gözünde bu hakkı gasp etmiş biri olarak konumlandırılmıştır. Bu durum, kadının aile içindeki yerinin bile erkeğin onayına tabi olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların hak iddia ettiği, söz sahibi olduğu ya da birey olarak güçlendiği her durumda karşılaştıkları şey çoğu zaman fiziksel şiddet ya da yok sayımadır. Bu bağlamda, cinayet sadece bireysel bir kıskançlık ya da öfke değil, erkek egemen düzenin kadına biçtiği sınırlı rollerin dışına çıkan kadınlara uyguladığı baskının, bir başka deyişle ataerkil şiddetin bir tezahürüdür. Feminist bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, bu cinayet bir “miras kavgası” değil, kadınların ekonomik ve sosyal haklarını gasp eden yapısal cinsiyet eşitsizliğinin acı bir sonucudur. Haberin dili ve çerçevesi ise bu toplumsal arka planı yeterince irdilememekte, bireysel bir trajedi sunumuyla sistematik şiddetin üzerini örtmektedir.

4.4.19. Haber Metni

DAMLA K.(2022)

19 yaşındaki kadın misafirliğe gittiği evde ölü bulundu

10.02.2022 - 01:12 | Son Güncelleme: 10.02.2022 - 02:01

Sakarya'nın Ferizli ilçesinde 19 yaşındaki Damla Kuş, misafirliğe gittiği evde erkek arkadaşı M.C.B. (23) ile tartışması sırasında tüfeğin ateş alması sonucu hayatını kaybetti. Ev sahibi ile birlikte gözaltına alınan M.C.B., Damla Kuş'un kendisini vurduğunu ileri sürdü.

Olay akşam saatlerinde, Ferizli ilçesi İnönü Mahallesinde meydana geldi. Damla Kuş ve birlikte yaşadığı erkek arkadaşı M.C.B., Konyadan [Sakarya](#)'nın Ferizli ilçesinde oturan M.C. isimli yakınlarının yanına geldi. İddiaya göre, Damla Kuş ile erkek arkadaşı arasında bilinmeyen nedenle tartışma çıktı. Daha sonra Damla Kuş, ev sahibine ait tüfekte vuruldu. [Haber](#) verilmesi üzerine 112 Acil Sağlık ve polis ekipleri geldi. Sağlık ekibi, Damla Kuş'un hayatını kaybettiğini belirledi.

Polis ekipleri evde incelemede bulunurken, M.C.B. ve M.C.yi gözaltına aldı. M.C.B., ifadesinde Damla Kuş'un kendisini vurduğunu, intihar ettiğini ileri sürdü. Damla Kuş'un cenazesi otopsi için Sakarya [Eğitim](#) ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Kurumu otopsi merkezine götürüldü. Polis olayın cinayet mi yoksa intihar mı olduğunu araştırıyor.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/19-yasindaki-kadin-misafirliğegittigi-evde-olu-bulundu-6697811>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık

“19 yaşındaki kadın misafirliğe gittiği evde ölü bulundu” Başlık, oldukça pasif bir yapıdadır ve fail gizlenmiştir. Kadın yalnızca yaş, cinsiyet ve mekân üzerinden tanımlanmakta; özne olmaktan çıkarılmaktadır. Şiddet sonucu gerçekleşen ölüm, yalnızca “ölü bulundu” ifadesiyle belirsizleştirilmiş; bu da failin söylemsel olarak korunmasına neden olmaktadır.

b. Giriş Paragrafı (Spot)

İlk cümlede “tartışma sırasında tüfeğin ateş alması sonucu hayatını kaybetti” denilmektedir. Bu anlatım biçimi, failin eylemini kişisellikten çıkararak bir “kaza” veya “talihsizlik” gibi sunmaktadır. Olayın şiddet içeriği doğrudan görünür kılınmamakta, failin ifadesi (kadının kendini vurduğu) ön plana çıkarılarak okuyucuda kuşku yaratılmaktadır. Bu da failin söylemsel olarak avantajlı bir pozisyona yerleştirilmesine sebep olur.

c. Fotoğraf

Haberde görsel unsur yer almamaktadır. Söylem yalnızca yazılı metin üzerinden inşa edilmektedir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu:

Haberde, Damla Kuş'un erkek arkadaşıyla tartıştığı ve evdeki tüfekle vurularak hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Ancak olayın failine ilişkin bilgi doğrudan verilmemekte, ölümün koşulları "belirsiz" biçimde sunulmaktadır.

2. Sonuçlar:

Kadın yaşamını yitirirken, erkek (M.C.B.) gözaltına alınmıştır. Ancak onun şiddet geçmişi, olayla ilgisi ya da sorgulama süreci derinleştirilmemiştir. Failin "kadın intihar etti" söylemi merkeze alınarak okuyucuda failin sorumluluğuna dair şüphe hafifletilmektedir.

3. Ardaalan Bilgisi:

Tartışmanın nedeni "bilinmeyen" olarak tanımlanmakta, bu da olayın rastlantısallığına vurgu yaparak, failin kastının üstünü örter nitelikte bir işlev görmektedir.

4. Bağlam Bilgisi:

Kadına yönelik şiddetin toplumsal arka planı, cinsiyet eşitsizliği, eril tahakküm ve benzeri hiçbir yapısal bağlama yer verilmemiştir. Olay yalnızca kriminal bir vaka gibi sunulmuştur.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları:

Olay, polis, sağlık ekipleri ve failin ifadesine dayalı bilgilerle aktarılmıştır. Failin söylemine haberde fazlaca alan açılmış; bu durum medya söyleminin fail merkezli yapılandığını göstermektedir.

2. Tarafların Yorumları:

Failin ifadesi detaylı biçimde aktarılırken, ölen kadının geçmişine, ilişkilerine, psikolojik durumuna dair hiçbir bilgi verilmemiştir. Bu da kadının söylemde tamamen silinmesi anlamına gelir.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a. Aktif / Pasif Cümleler:

Haber dili büyük ölçüde pasiftir: “vuruldu”, “hayatını kaybetti”, “gözü altına alındı”. Bu yapı, failin doğrudan sorumluluğunu gizlemekte ve eylemin fail merkezli analizini zorlaştırmaktadır.

b.Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümleler sade ve bilgilendirici görünmekle birlikte, bu sadelik yapısal eleştiriyi dışarıda bırakır. Karmaşık neden-sonuç ilişkileri kurulmamıştır.

2. Bölgesel Uyum (Bağdaşıklık)

a.Nedensellik:

“Tartışma sırasında tüfeğin ateş alması” ve “kendisini vurduğu ileri sürüldü” gibi ifadeler, şiddetin bir faili olmadığını ima eden söylemsel stratejilerdir. Bu anlatım, failin suçunu örtük biçimde meşrulaştırabilir.

b.İşlevsellik:

Olay anlatımı kronolojik olarak yapılandırılmış, ancak anlatının işlevi şiddetin açıklanması ya da sorgulanması değil, yalnızca teknik aktarım olmuştur.

c.Referansal İlişki:

Damla Kuş yalnızca “kadın”, “19 yaşındaki”, “hayatını kaybeden” gibi ifadelerle tanımlanmakta; özne olarak hiç yer almamaktadır. Fail M.C.B. ise hem adı hem beyanı hem de konumu ile söylemin merkezine yerleştirilmiştir.

3. Sözcük Seçimleri

“Tüfeğin ateş alması”, “tartışma sırasında”, “kendisini vurduğu ileri sürüldü” gibi ifadeler, eylemi failden uzaklaştıran bir söylem üretmektedir. Kadının öldürülmesi yerine “hayatını kaybetti” ifadesi kullanılması da şiddeti yumuşatan bir dil stratejisidir. Failin “ileri sürdü” söylemi ise savunmasının temellendirilmesine olanak tanıyan bir alan açar.

4. Haber Retoriği

a.Görgü Tanıkları:

Yoktur. Tanıkların yokluğu, failin anlatısının sorgulanmadan kabul edilmesine zemin hazırlar.

b.İnandırıcılık:

Failin anlatısının detaylıca sunulması, haberdeki inandırıcılığı onun söylemine dayandırır. Böylece okur, olayı onun bakış açısından değerlendirmeye yöneltilmiş olur.

DEĞERLENDİRME

Bu haber, Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeline göre dikkatli bir şekilde yapılandırılmış. Özellikle mekânsal ve zamansal bağlamın net bir şekilde verilmesi, olayın ciddiyetine vurgu yapan dil kullanımı ve inandırıcılık unsurları, haberin etkili bir şekilde okuyucuya aktarılmasını sağlıyor. Ancak, olayın ardalanı ve görgü tanıklarının ifadeleri gibi unsurlar eksik bırakılmış. Damla K.'nin 19 yaşında misafirliğe gittiği bir evde hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan bu olay, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminist bakış açısıyla analiz edildiğinde, kadınların özellikle genç yaşta ne denli güvencesiz koşullarda yaşadıklarının ve hayatlarının ne kadar kırılgan olduğunun bir başka örneğidir. Haberde ölüm nedeni olarak "kendisini vurduğu" iddia edilmekte ve bu iddia fail konumundaki erkek tarafından ileri sürülmektedir. Bu durum, kadın ölümlerinin sıklıkla şüpheli ölüm olarak kayıtlara geçtiği, erkek ifadelerinin sorgulanmadan doğru kabul edildiği ataerkil adalet sisteminin bir yansımasıdır.

Kadınlar, özellikle özel alanlarda — ev gibi mahrem kabul edilen ortamlarda — erkek şiddetine karşı savunmasız kalmaktadır. Damla K.'nin bulunduğu ortamda yalnızca erkeklerin olması ve olayın ardından failin “intihar etti” şeklinde beyanda bulunması, olayın üzerinin örtülme ihtimalini gündeme getirir. Feminist teori, kadının özne olarak değil, edilgen, kontrol edilebilir bir varlık olarak toplumsal konumlandırılmasına dikkat çeker. Bu olayda da Damla'nın kendi yaşam alanından uzakta, bir erkeğin kontrolündeki bir ortamda yaşamını kaybetmesi, kadınların kamusal ya da özel hiçbir alanda gerçek anlamda güvende olmadığını ortaya koymaktadır.

Ayrıca, bu olayda medyanın dili ve haberin kurgulanış biçimi de eleştiriye açıktır. Kadının ölümü “tartışma sırasında tüfekle vurulma” gibi edilgen bir anlatımla verilirken, failin savunması peşinen sunulmakta, kamuoyu yönlendirilmektedir. Bu söylem biçimi, erkek şiddetini görünmezleştiren ve normalleştiren cinsiyetçi bir habercilik anlayışının ürünüdür.

Damla K.'nin ölümü, kadınların karar verme, özgürlük ve yaşam haklarının, erkek egemen sistemin belirlediği sınırlar içinde kaldığı sürece tanındığını; aksi durumda ise ya şiddetle bastırıldığını ya da yok sayıldığını göstermektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele yalnızca bireysel vakaların soruşturulmasıyla değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten normların, kurumların ve medya dilinin dönüştürülmesiyle mümkün olacaktır.

4.4.20. Haber Metni

HAVVA S. (2022)

Bağcılar'da vahşi cinayet! Annesini öldürüp evi ateşe verdi...

Güncelleme Tarihi: Eylül 26, 2022 12:25

Bağcılar'da uyuşturucu bağımlısı olduğu iddia edilen Ali S., annesi Hava S.'yi bıçakla öldürdü. Annesinin kestiği kafasını balkonda sokağa atan şüpheli ardından evi ateşe verdi. Şüpheli gözaltına alınırken, evdeki yangın söndürüldü. Zanlının sosyal medyadaki son paylaşımı ise dikkat çekti.

Olay, saat 16.30 sıralarında Fevzi Çakmak Mahallesi 2005. Sokak'ta yaşandı. Uyuşturucu bağımlısı olduğu iddia edilen Ali S., henüz bilinmeyen nedenle annesiyle tartıştı. Bıçakla annesini öldürüp, kestiği kafasını balkondan sokağa atan Ali S., ardından evi ateşe verdi. Bildirilmesi üzerine olay yerine polis, itfaiye ve sağlık ekipleri sevk edildi. Şüpheli kendisini yanan eve kilitledi. Polis ekipleri, kapıyı kırarak içeri girip yaralı olarak kurtardıkları şüpheliyi gözaltına aldı. İtfaiye ekipleri yangına müdahale ederek söndürürken, polis olaya ilişkin çalışması sürüyor.

Mahalle sakini Mesut Usta, "Madde bağımlısı olduğunu biliyoruz. Annesini kafasını kestiğini öğrendik. Nedeni hakkında bir fikrimiz yok. Cinayetten sonra evi de yakmış. Balkona çıkıp annesinin kafasını insanlara gösterip, sokağa fırlatmış. Yoldan geçen bir motokurvenin önüne düşmüş. Evi terk etmemiş. polis de orada gözaltına almış" dedi.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bagcilar-da-vahsi-cinayet-annesini-oldurup-evi-ateşe-verdi-42143077>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık

“Bağcılar'da vahşi cinayet! Annesini öldürüp evi ateşe verdi...”Başlık, olayın vahşet boyutuna odaklanan sansasyonel bir dille kurulmuştur. “Vahşi cinayet” ifadesiyle haber, dramatik bir atmosfer yaratır; olayın bireysel ve psikolojik yönleri vurgulanırken, yapısal ya da toplumsal bağlam dışarıda bırakılmıştır. Aynı zamanda “annesini öldürüp evi yaktı” gibi kısa, vurucu cümleler, okuyucuda duygusal etki yaratmayı hedeflemektedir.

b. Giriş Paragrafı (Spot)

“Uyuşturucu bağımlısı olduğu iddia edilen Ali S.” ifadesiyle fail, baştan itibaren psikolojik sorunlu, bağımlı bir birey olarak etiketlenmiştir. Bu durum, cinayetin

gerekçesini kişisel patolojiye bağlayan bir çerçeve yaratmakta ve şiddetin sosyal boyutunu perdelemektedir. Aynı zamanda kadının kimliği “anne” rolü dışında verilmemiştir; bireysel özellikleri, yaşantısı ya da şiddet geçmişi bilinmez kalmıştır.

c. Fotoğraf

Haberde görsel sunulmamıştır. Bu nedenle söylem tümüyle metin içindeki dilsel yapılarla şekillendirilmiştir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu:

Fail Ali S., annesi Hava S. ile tartıştıktan sonra onu bıçakla öldürüp kafasını kesmiş, cesedin baş kısmını balkondan sokağa atmış ve ardından evi ateşe vermiştir.

2. Sonuçlar:

Olay sonucunda kadın öldürülmüş, fail yakalanmıştır. Ancak metin, şiddetin nedenleri veya failin geçmiş şiddet davranışları hakkında bilgi sunmamakta, yalnızca kriminal olay anlatımına odaklanmaktadır.

3. Ardaan Bilgisi:

Uyuşturucu bağımlılığına, mahalle sakinlerinin tanıklığına ve failin sosyal medya paylaşımlarına yer verilmiş; ancak kadının kim olduğu, nasıl bir yaşam sürdüğü veya şiddet geçmişi yok sayılmıştır.

4. Bağlam Bilgisi:

Haber, bireysel patolojiye odaklanarak “madde bağımlılığı” ve “delilik” gibi anlatılarla cinayeti bireysel bir sapkınlık hâline indirgemektedir. Böylece kadın cinayetlerinin toplumsal nedenlerine, cinsiyet temelli güç ilişkilerine ya da aile içi şiddet döngüsüne dair hiçbir bağlam sunulmamıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları:

Polis açıklamaları ve mahalle sakini ifadelerine yer verilmiştir. Ancak olay, yalnızca olay yerinden alınan bilgilere dayandırılarak sunulmuş; kurumsal veya akademik analizler yoktur.

2. Tarafların Yorumları:

Failin kendisi konuşmamaktadır, ancak komşu anlatımlarıyla failin "önceden sorunlu olduğu" vurgulanmakta, bu da cinayetin gerekçesini bireysel patolojiye bağlama eğilimini pekiştirmektedir. Kadına ait hiçbir ifade, yorum, geçmiş deneyim ya da sosyal bağlam yer almamaktadır.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a.Aktif / Pasif Yapılar:

Haber aktif eylem fiilleriyle kurulmuştur: “öldürdü”, “kafasını kesti”, “sokağa attı”, “ateşe verdi”. Bu aktif yapılar failin eylemlerini doğrudan göstermektedir. Ancak failin sorumluluğu tam olarak analiz edilmez; eylemler aktarılır ama yapısal sebepler sorgulanmaz.

b.Basit / Karmaşık Yapılar:

Cümle yapıları oldukça sade ve kısa tutulmuştur. Bu durum, haberin kolay anlaşılmasını sağlarken, olayın arkasındaki karmaşık toplumsal dinamiklerin analiz edilmesine olanak tanımaz.

2. Bölgesel Uyum (Bağdaşıklık)

a.Nedensellik:

Cinayetin nedeni açıkça sunulmaz, yalnızca “tartışma” ve “madde bağımlılığı” gibi etkenlerle ilişkilendirilir. Bu anlatım, failin sorumluluğunu kişisel zaafılara veya psikolojik bozukluklara indirgeyerek toplumsal yapıların etkisini görmezden gelir.

b.İşlevsellik:

Olay akışı kronolojik ve sade biçimde aktarılmıştır. Ancak olayın işlevsel yorumu yani “neden bu cinayet işlendi?”, “toplumda bu tür cinayetlerin yaygınlığı nedir?” gibi sorular metin dışı bırakılmıştır.

c.Referansal İlişki:

Kadın yalnızca “annesini” olarak tanımlanmakta, kendi adı bir kez geçmekte; hayat hikâyesi, bireyselliği, şiddet geçmişi hiç sunulmamaktadır. Fail ise hem adıyla hem de komşuların tanıklıklarıyla söylemin merkezindedir.

3. Sözcük Seçimleri

“Vahşi cinayet”, “başını kesip sokağa attı”, “evi yaktı” gibi ifadeler, haberde şiddetin pornografik düzeyde detaylandırıldığını gösterir. Bu tür dil kullanımı, okuyucunun ilgisini çekmeyi amaçlarken, şiddetin normalleşmesine veya duyarsızlaştırılmasına yol açabilir.

Failin “uyuşturucu bağımlısı olduğu iddia edilen” şeklinde sunulması, eylemlerinin patolojik bir zeminde meşrulaştırılmasına olanak tanıyan söylemsel bir tercihtir.

4. Haber Retoriği

a.İnandırıcılık:

Olay yeri bilgisi, polis ve itfaiye müdahalesi, görgü tanıkları gibi unsurlarla haber

güvenilir kılınmaya çalışılmıştır. Ancak haberde kadın lehine hiçbir söylem yer almamaktadır.

b.Görgü Tanıkları:

Mahalle sakini Mesut Usta'nın ifadesiyle olay anlatımı desteklenmektedir. Bu ifade, olayın bireysel ve psikiyatrik temellere dayandığı izlenimini pekiştirerek söylemsel dengeyi fail lehine bozar.

DEĞERLENDİRME

Havva S.'nin oğlu tarafından öldürülmesi ve ardından cesedinin kamuya teşhir edilmesi, sadece bireysel bir şiddet vakası değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadının aile içindeki rolüne dair çok daha derin yapısal sorunları açığa çıkaran korkunç bir örnektir. Bu olay, kadınların sadece eş olarak değil, anne olarak da şiddete uğrayabileceğini, hatta toplumsal rollerine en uygun görülen “annelik” kimliğinde bile tam anlamıyla korunmadıklarını ortaya koymaktadır.

Havva S.'nin, uyuşturucu bağımlısı olduğu iddia edilen oğlu Ali S. tarafından bıçaklanarak öldürülmesi ve ardından evinin ateşe verilmesi, ataerkil toplumsal düzenin “kadınlık” kavramına yüklediği rollerin ve kadın bedeni üzerindeki mutlak erkeğe ait olma talebinin en uç örneklerinden biridir. Annesini öldüren failin, sosyal medyadaki paylaşımlarına baktığımızda, kadına yönelik şiddeti kişisel bir “çöküş” veya “akıl hastalığı” haliyle açıklamaya çalışan anlatıların ne kadar yetersiz kalacağını görürüz.

Toplumsal cinsiyet rolleri içinde annelik, kutsal, fedakâr ve karşılıksız veren bir figür olarak idealize edilir. Ancak feminist perspektifle bakıldığında bu idealizasyon, kadını birey olmaktan çıkarıp sadece başkaları için yaşayan bir role hapseder. Havva S.'nin uyuşturucu bağımlısı olduğu iddia edilen oğlu tarafından öldürülmesi, bu ideal annelik imajının da kadını şiddetten korumaya yetmediğini kanıtlamaktadır. Kadın, bu olayda bir anne olarak değil, erkek egemen sistem içinde güçsüz ve edilgen bir birey olarak konumlandırılmış; erkeğin (bu olayda oğul figürünün) öfkesinin nesnesi hâline gelmiştir.

Ayrıca kadının katledilmesinin ardından bedeninin teşhir edilmesi – kesilmiş başının balkondan halka gösterilmesi – yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sembolik bir şiddettir. Bu eylem, kadının sadece öldürülmesiyle değil, onurunun da ayaklar altına alınmasıyla sonuçlanmış ve toplumun gözleri önünde bir güç gösterisine

dönüştürülmüştür. Feminist söylemde bu tür sembolik şiddet, ataerkinin kadını “cezalandırma” ve “mesaj verme” biçimi olarak değerlendirilir.

Havva S.’nin ölümü, kadının yaşamının değersizleştirildiği, ruhsal ve bedensel bütünlüğünün sistemli bir biçimde tehdit altında olduğu ataerkil düzenin ürünü bir şiddettir. Kadınlara yönelik bu tür aşırı şiddet biçimleri, yalnızca bireysel psikolojik bozukluklarla değil, toplumsal cinsiyet normlarının kadınları sürekli ikincil, bağımlı ve değersiz bir konumda tutmasıyla açıklanabilir. Bu nedenle, feminist mücadele yalnızca görünür şiddete değil, aynı zamanda bu şiddeti üreten ve meşrulaştıran yapısal eşitsizliklere yönelmelidir.

4.4.21. Haber Metni

ŞERİFE B. (2023)

Beyoğlu’nda kadın cinayeti

Güncelleme Tarihi: Kasım 01, 2023 07:00

İSTANBUL Beyoğlu’nda dün saat 17.00 sıralarında Mehmet Buğdaycı ile eşi Şerife Buğdaycı arasında tartışma yaşandı. Buğdaycı çiftinin evinden gelen silah seslerini duyan komşularının haber vermesi üzerine olay yerine polis ve sağlık ekipleri sevk edildi.

Eve giren ekipler, Mehmet Buğdaycı ile Şerife Buğdaycı’yı kafalarından tabancayla vurulmuş halde ölü buldu. Polis, Mehmet Buğdaycı’nın tartışma sırasında eşini tabancayla öldürdükten sonra, aynı silahla intihar ettiğini belirledi. Polisin olay yerinde yaptığı incelemelerin ardından Buğdaycı çiftinin cesetleri Adli Tıp Kurumu morguna götürüldü. Haber verilmesi üzerine evin önüne gelen Buğdaycı çiftinin 3 kızı, olayı duyunca sinir krizi geçirdi. Kendilerini yere atarak feryat eden kızları, arkadaşları ve komşuları sakinleştirmeye çalıştı.

Buğdaycı çiftinin 3 kızı sinir krizi geçirdi

Öte yandan 8 yıl önce bipolar bozukluk teşhisi konulan Mehmet Buğdaycı’nın, daha önce yaşanan tartışmalarda zaman zaman eşine şiddet uyguladığı, birkaç kez kadın sığınma evine yerleşen Şerife Buğdaycı’nın bir süre sonra tekrar eve döndüğü iddia edildi. Şerife Buğdaycı’nın 1 hafta sonra da büyük kızının yanına yerleşmeyi planladığı öğrenildi. Mehmet Buğdaycı’nın hastalığı nedeniyle bir süre önce hastaneye yatarak tedavi gördüğü belirtildi.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/beyoglunda-kadin-cinayeti-42354445>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık

“Beyoğlu’nda kadın cinayeti” Oldukça genel, açıklayıcı olmayan bir başlıktır. Kadının adı yer almamaktadır; kadın yalnızca “cinayete kurban giden” sıfatıyla nesneleştirilmiştir. Failin adı başlığa yansıtılmamış, olay bireyselleştirilmiş ve soyutlaştırılmıştır. Bu durum, kadına yönelik şiddetin failliğini ve toplumsal bağlamını örtmektedir.

b. Giriş Paragrafı (Spot)

Haberde ilk paragrafta Mehmet Buğdaycı’nın eşi Şerife Buğdaycı ile tartıştığı ve ardından olayın yaşandığı ifade edilmektedir. Ancak bu tartışma odaklı çerçeveye, cinayeti bir “ilişki sorunu” ya da “anlık gelişen kriz” gibi sunma eğilimindedir. Bu söylem, erkek şiddetinin sistematik niteliğini görünmez kılar.

c. Fotoğraf

Haberde görsel bulunmamaktadır; anlatım tümüyle metin içeriğiyle sınırlıdır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1.Ana Olayın Sunumu:

Mehmet Buğdaycı, eşi Şerife Buğdaycı ile yaşadığı tartışmanın ardından onu tabancayla başından vurarak öldürmüş, sonrasında aynı silahla intihar etmiştir.

2.Sonuçlar:

Çiftin cenazeleri morga kaldırılmış, kızlarının sinir krizi geçirdiği belirtilmiştir. Ancak Şerife Buğdaycı’nın daha önce şiddete uğradığına, kadın sığınma evine yerleştiğine ve bir hafta sonra büyük kızının yanına gitmeyi planladığına dair bilgiler, olayın ciddiyetine rağmen ikinci plana atılmıştır.

3.Ardalan Bilgisi:

Failin bipolar bozukluk tanısı aldığı, daha önce şiddet uyguladığı ve kadının kadın sığınma evine yerleştiği gibi bilgiler son paragrafa sıkıştırılmıştır. Bu ardaan bilgisi, haberin asıl anlatımında yeterince derinleştirilmemiştir.

4.Bağlam Bilgisi:

Olayın toplumsal cinsiyet eşitsizliği, erkek egemenliği ya da sistematik şiddet yapılarıyla olan ilişkisi hiçbir şekilde kurulmamıştır. Cinayet bireysel patoloji (bipolar bozukluk) bağlamında değerlendirilmiş; böylece failin toplumsal sorumluluğu söylemsel düzeyde azaltılmıştır.

b. Yorum

1.Haber Kaynakları:

Polis kaynaklarına ve mahalleli beyanlarına dayalı bilgiler yer almaktadır.

2.Tarafların Yorumları:

Kadının hiçbir şekilde sesi yoktur; onun yaşadığı şiddete, uğradığı tehditlere dair ifade veya tanıklık sunulmamaktadır. Sığınma evine yerleşmiş olması son derece önemli bir toplumsal veriyken, bu durum yalnızca geçici bilgi olarak sunulmuş ve analiz edilmemiştir.

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a.Aktif / Pasif Cümleler:

Haber metninde aktif yapılar kullanılmıştır: “eşini tabancayla öldürdü”, “aynı silahla intihar etti”. Ancak bu doğrudan anlatım, şiddetin yapısal boyutuna değinmediği için sınırlı kalır. Bazı ifadeler failin ruhsal durumu üzerinden pasifleştirilmiş anlatımlarla sorumluluğu hafifletir: “8 yıl önce bipolar tanısı konulan...”

b.Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümleler kısa ve olay bazlıdır. Karmaşık neden-sonuç ilişkileri kurulmamış; özellikle şiddetin sürekliliği, korunma süreçleri, hukukî boşluklar gibi önemli yapılar metne yansıtılmamıştır.

2. Bölgesel Uyum

a.Nedensellik:

Olayın nedeni tartışma ve psikolojik bozukluk (bipolar) olarak sunulmuştur. Bu, erkeğin şiddetine gerekçe oluşturan söylemsel bir yapıdır. Failin geçmişte şiddet uyguladığı belirtilse de, bu bilgi yalnızca geçici bir cümlede sunulmuştur.

b.İşlevsellik:

Olay anlatımı zamansal sıralamayla aktarılmıştır; işlevsel olarak ise olayın sosyal bağlamına dair bir analiz sunulmamıştır.

c.Referansal İlişki:

Kadın, haberin merkezinde görünse de yalnızca “öldürülen eş” kimliğiyle tanımlanmıştır. Kendi bireysel özellikleri, geçmişi veya direnişi yok sayılmıştır. Fail ise adıyla, hastalığıyla ve eylemiyle detaylandırılmıştır; bu da söylemsel odağın failde olduğunu gösterir.

3. Sözcük Seçimleri

“Kadın cinayeti”, “bipolar tanısı”, “eşini tabancayla vurdu”, “kadın sığınma evine yerleşti” gibi ifadeler teknik ve olgu temelli görünse de, şiddeti sistematik olarak sorgulamaktan uzaktır. “Sinir krizi geçiren kızlar”, “ağlayan komşular” gibi detaylar, duygusal yük oluştursa da yapısal sorunları görünür kılmaz.

4. Haber Retoriği

a. İnandırıcılık:

Polis kaynakları ve olay yeri bulguları haberin güvenilirliğini artırır. Ancak bu nesnellik çerçevesi, haberin eleştirel derinliğini sınırlar.

b. Görgü Tanıkları:

Komşulara dair bilgi verilmemekte; yalnızca kızların tepkileri aktarılmaktadır. Bu da olayın duygusal boyutunu yükseltirken, toplumsal bağlamı ihmal etmektedir.

DEĞERLENDİRME

Şerife B.’nin eşi tarafından silahla öldürülmesi, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminist perspektiften değerlendirildiğinde, ataerkil sistemin kadınların yaşam hakkını nasıl tehdit ettiğini gözler önüne serer. Kadın cinayetlerinin büyük bir kısmı, tıpkı bu olayda olduğu gibi, aile içinde ve çoğunlukla kadının en yakınındaki erkek tarafından işlenmektedir. Bu durum, kadının kamusal alanda olduğu kadar özel alanda da güvende olmadığını; aile içi ilişkilerin, özellikle eş-erkek ilişkilerinin, güç ve tahakküm ekseninde kurulduğunu göstermektedir.

Şerife B.’nin eşiyle yaşadığı tartışma sonucu öldürülmesi, erkeğin duygusal kontrol kaybını bahane ederek şiddeti “meşru” kılmaya çalışan toplumsal normların bir yansımasıdır. Haberde failin geçmişte psikolojik rahatsızlıklar yaşadığı belirtilmiş olsa da, feminist bakış açısı bu tür bireysel açıklamaların şiddeti mazur göstermesine karşı çıkar. Çünkü esas mesele, kadının bu evlilikte kendi hayatı üzerinde karar alma, varlığını sürdürme ve yaşama hakkının elinden alınmasıdır. Erkek egemen sistemde kadın, hâlâ çoğunlukla “eş”, “anne” ya da “hizmet eden kişi” olarak görülmekte; birey olma hakkı sistematik olarak bastırılmaktadır.

Şerife B.’nin üç kız çocuğunun olaya şahit olması ve annelerinin ölümüne tanıklık etmesi, sadece kadının değil, aynı zamanda gelecek kuşak kadınların da travmatize edilmesine neden olan zincirleme bir şiddet biçimini ortaya koyar. Kadın cinayetlerinin arkasında yalnızca bireysel öfke ya da psikolojik hastalıklar değil, kadınların

yaşamlarının ikinci planda olduğu, erkeklerin kadını kontrol etme hakkına sahip olduğuna inanıldığı bir sistem yer alır.

Bu bağlamda, Şerife B.'nin ölümü; kadınların sadece kendi hayatları için değil, aynı zamanda ailede, toplumda ve devlette görmezden gelinen hakları için de mücadele etmek zorunda bırakıldığını ortaya koyar. Feminist yaklaşım, bu tür cinayetleri münferit olaylar olarak değil; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ürettiği ve yeniden ürettiği yapısal bir sorun olarak ele alır. Dolayısıyla çözüm, yalnızca faillerin cezalandırılmasıyla değil, toplumu dönüştürecek cinsiyet eşitliği politikalarının her düzeyde kararlı biçimde uygulanmasıyla mümkündür.

4.4.22. Haber Metni

ZELİHA NUR S.(2023)

19 yaşındaki genç ablasını ve erkek arkadaşını öldürüp kendini ihbar etti

09.02.2023 - 10:11 | Son Güncelleme: 09.02.2023 - 10:11

Samsun'da 19 yaşındaki genç, eşinden boşanan ablasını ve ablasının erkek arkadaşını tüfekle vurup öldürerek 112'yi arayıp kendini ihbar etti ve olay yerinde polise teslim oldu.

Olay, [Samsun](#)'un Çarşamba ilçesi Orta Mahalle'de dün gece saat 23.30 sıralarında meydana geldi. Edinilen bilgiye göre, 19 yaşındaki Erdemir E.S., eşinden boşanan ablası Zeliha Nur Sümüş'ün (30) evinde ablasına ve ablasının erkek arkadaşı olan Akın Toraman'a (31) tek kırma tüfekle ateş açtı. Daha sonra 112 Acil Servis ihbar Hattı'nı arayan genç, kendini ihbar etti.

Olay yerine polis ve ambulans sevk edildi. Polisi evin balkonunda karşılayan kadın zanlısı, evin dış kapısının açık olduğunu söyleyip polisleri eve davet edip teslim oldu.

Polis ve sağlık ekipleri Akın Toraman'ın olay yerinde ölmüş olduğunu tespit ederken, ağır yaralanan Zeliha Nur Sümüş ise ambulansla Çarşamba [Devlet](#) Hastanesine kaldırılarak ilk müdahalesinin ardından Samsun [Eğitim](#) ve Araştırma Hastanesine sevk edildi.

Genç kadın Samsun'daki hastanenin acil servisinde yapılan müdahalelere rağmen kurtarılamayarak hayatını kaybetti.

Polis evde yaptığı aramada olayda kullanılan 1 adet tek kırma av tüfeği ele geçirdi. Zeliha Nur Sümüş'ün daha önce Akın Toraman'ın iş yerinde sekreter olarak çalışıp işten ayrıldığı öğrenildi.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/19-yasindaki-genc-ablasini-ve-erkek-arkadasini-oldurup-kendini-ihbar-etti-6900903>

A. MAKRO YAPI

1. Tematik Yapı

a. Başlık

“19 yaşındaki genç ablasını ve erkek arkadaşını öldürüp kendini ihbar etti” Başlık, haberin içeriğini doğrudan aktarır görünmektedir. Ancak kadının adı verilmezken, failin yaşına (“19 yaşında”) vurgu yapılmakta, bu da söylemsel olarak failin gençliğine dair bir sempati üretme riski taşımaktadır. Olayın bir “kadın cinayeti” veya “namus saikiyle işlenen cinayet” olduğuna dair hiçbir söylemsel işaret yoktur; cinayet failinin toplumsal cinsiyet normlarından beslenen motivasyonu silik bırakılmıştır.

b. Giriş Paragrafı (Spot)

Failin, ablasını ve onun erkek arkadaşını öldürdüğü, ardından polisi arayarak teslim olduğu bilgisi verilir. Bu anlatımda olay, bireysel bir patlama, “ani öfke” ya da “gençlik hatası” gibi algılanabilecek biçimde sunulmakta; cinayetin toplumsal ve kültürel temelleri sorgulanmamaktadır.

c. Fotoğraf

Haberde görsel yer almamaktadır; tüm anlatım dilsel unsurlara dayalıdır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1.Ana Olayın Sunumu:

Erdemir E.S., gece saatlerinde kız kardeşi Zeliha Nur Sümüş ve onun erkek arkadaşı Akın Toraman’ı silahla vurmuş, ardından 112’yi arayarak kendini ihbar etmiş ve polise teslim olmuştur.

2.Sonuçlar:

Her iki kişi de hayatını kaybetmiştir. Fail gözaltına alınmıştır. Ancak olayın ardından gelişen adli süreç, failin yargılanması ya da cezai durumu hakkında hiçbir bilgi sunulmamıştır.

3.Ardalan Bilgisi:

Kadının boşanmış olması, erkek arkadaşıyla aynı evde bulunması, daha önce ayrılmış olmalarına rağmen yeniden bir araya gelmiş olmaları gibi bilgiler verilmiştir. Bu detaylar, örtük olarak cinayete “gerekçe üretmeye” yönelik söylemsel stratejiler taşıyabilir. Bu da ataerkil değer yargılarını yeniden üretme potansiyeline sahiptir.

4.Bağlam Bilgisi:

Haberde olay yalnızca adli bir vaka gibi sunulmakta, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların özel yaşamlarına yönelik toplumsal baskı, “namus” adına işlenen şiddet gibi konular tamamen dışarıda bırakılmaktadır.

b. Yorum

1.Haber Kaynakları:

Polis açıklamaları ve olay yeri incelemeleri merkeze alınmıştır. Ancak haberin tümü resmi açıklamalarla sınırlıdır; failin psikolojisi veya ideolojik güdülerini sorgulanmamıştır.

2.Tarafların Yorumları:

Kadının hayatına dair bilgiler sınırlı; kendi beyanı ya da geçmişte uğradığı şiddet, baskı gibi anlatılar yoktur. Failin teslim oluşuna dair detaylar, okuyucuda empati yaratabilecek şekilde aktarılmıştır (“polise eve davet edip teslim oldu”).

B. MİKRO YAPI

1. Sentaktik Çözümleme

a.Aktif / Pasif Cümleler:

Haber metninde çoğunlukla aktif cümleler kullanılmıştır: “öldürdü”, “tek kurşunla ateş etti”, “ihbar etti”. Ancak failin eylemleri betimlenirken olayın şiddet boyutunu görünür kılan ya da failin sorumluluğunu sorgulayan ifadeler kullanılmamıştır.

b.Basit / Karmaşık Cümleler:

Cümle yapıları genellikle basit ve bilgilendiricidir. Ancak bu sadelik, olayın karmaşık toplumsal bağlamının açıklanmasını engellemektedir.

2. Bölgesel Uyum (Bağdaşıklık)

a. Nedensellik:

Cinayetin nedeni doğrudan belirtilmemekte, ancak olayın aktarım şekli —boşanma sonrası erkek arkadaşıyla birlikte yaşama— failin eylemine toplumsal kabul görebilecek örtük gerekçeler üretir. Bu anlatım, özellikle “namus saikiyle şiddet” konularında okurda anlayış geliştirebilecek bir dil inşa eder.

b.İşlevsellik:

Olayın anlatımını kronolojiktir ve işlevsel düzeyde mantıklıdır; ancak işlevsel olarak failin sorumluluğunu sınırlandırıcı söylemler kullanılmaktadır.

c. Referansal İlişki:

Kadın yalnızca “ablası” kimliğiyle tanımlanmakta, bireyliği, yaşam hakkı ve özgür iradesi göz ardı edilmektedir. Erkek failin eylemleri detaylandırılmakta, “teslim oldu”, “kapıyı açtı” gibi ifadelerle onurlu bir fail algısı yaratılmaktadır.

3. Sözcük Seçimleri

“Boşanan abla”, “erkek arkadaşıyla birlikte yaşama”, “tek kurşun” gibi ifadeler olayın kriminal boyutunu öne çıkarsa da, ataerkil değerler sistemiyle bağ kurabilecek şekilde kodlanmıştır. Failin teslim oluşuna dair detaylar, “soğukkanlılıkla teslim olma” gibi olumlu çağrışımlı kavramları güçlendirir. Kadın yine edilgen yapılarla temsil edilmiştir; şiddete uğrayan kadının uğradığı baskılar ya da seçme hakkı tartışmaya açılmamıştır.

4. Haber Retoriği

a. İnandırıcılık:

Olay yeri, silah sayısı, ihbar ve adli süreç bilgileriyle haber teknik olarak inandırıcı görünmektedir. Ancak eleştirel ve yapısal bağlam eksiktir.

b. Görgü Tanıkları:

Görgü tanığı ifadesi yoktur; bu da olayın sosyolojik yankısını zayıflatır. Komşuların, mahallelinin veya failin yakın çevresinin değerlendirmeleri verilmemiştir.

DEĞERLENDİRME

Zeliha Nur S.’nin kardeşi tarafından öldürülmesi, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminist bakış açısı bağlamında değerlendirildiğinde, kadının hayatı üzerinde erkeklerin denetim hakkı olduğu düşüncesinin hâlâ ne kadar yaygın ve ölümcül sonuçlara yol açtığını gösteren çok çarpıcı bir vakadır. Zeliha Nur, boşanmış bir kadın olarak kendi hayatını yeniden kurma çabası içindeyken, erkek kardeşi tarafından “namus”, “aile onuru” gibi ataerkil normlarla şekillenen toplumsal kodlara dayanarak cezalandırılmıştır.

Feminist kuram, kadına yönelik bu tür şiddet eylemlerini bireysel öfke ya da “anlık cinnet”le açıklamaktan ziyade, sistematik bir tahakküm mekanizması olarak değerlendirir. Zeliha Nur’un öldürülmesi, sadece bir bireyin hayatına kast edilmesi değil; kadınların cinsellikleri, ilişkileri ve yaşam biçimleri üzerinde toplumun – özellikle erkeklerin – denetim kurma hakkını kendinde görmesinin sonucudur. Bu vakada failin kardeş olması, ataerkil yapının kadınları yalnızca eş ya da sevgili değil; kız kardeş gibi akrabalık bağları üzerinden de kontrol etme çabasının bir yansımasıdır.

Zeliha Nur’un, boşanma sonrası kendi hayatını yeniden inşa etmesi, ataerkil normlar açısından tehdit olarak algılanmış, onun “kendi başına bir kadın” olma hali cezalandırılmıştır. Kadınların erkeklerle olan ilişkilerinden bağımsız bir yaşam sürmeleri, özellikle geleneksel toplumsal yapılarda hâlâ hoş görülmemekte; bu durum “namus” gibi soyut ama baskıcı bir kavramla şiddetin meşrulaştırılmasına zemin hazırlamaktadır.

Ayrıca, Zeliha Nur'un yanında bulunan erkeğin de öldürülmesi, kadının yalnızca bireysel tercihleri nedeniyle değil, bu tercihlerin dış dünyada görünür hâle gelmesinden ötürü de hedef alındığını göstermektedir. Kadının kimle ne tür bir ilişki yaşayacağına karar verme hakkının bile erkeklerce gasp edildiği bir düzende, bu cinayet yalnızca bireysel bir trajedi değil; köklü bir toplumsal eşitsizliğin sonucudur.

Sonuç olarak, Zeliha Nur S.'nin öldürülmesi, kadının kendi hayatı üzerindeki denetimini eline alma çabasının nasıl ölümle sonuçlanabildiğini ve ataerkil normların hâlâ kadınların yaşamlarını tehdit eden bir baskı mekanizması olduğunu göstermektedir. Bu gibi olaylar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sadece teorik bir mesele olmadığını; kadınların en temel hakkı olan yaşam hakkını doğrudan tehdit ettiğini açıkça ortaya koymaktadır. Feminist mücadele, yalnızca bireysel adalet değil, bu yapısal sorunların dönüşümünü hedef alarak gerçek bir toplumsal değişimin zorunluluğunu vurgular.

4.5. Tematik Haber Analizi: Söylem Örüntülerinin Sınıflandırılması

Bu bölümde, çalışmada analiz edilen 22 haber, içerik ve söylem örüntülerine göre tematik olarak sınıflandırılmıştır. Van Dijk'in söylem çözümlemesi modeline ek olarak yapılan bu tematik çözümleme, haberlerde tekrar eden anlatı kalıplarını ortaya koymakta ve ataerkil söylemin hangi biçimlerde yapılandığını örneklerle sunmaktadır. Aşağıdaki tabloda ana temalar, alt temalar ve doğrudan haber alıntılarıyla desteklenen söylem örüntüleri yer almaktadır:

Haber No	Ana Tema	Alt Tema	Haberden Alıntı
1	Ayrılmak İstemeyen Failin Şiddeti	Kadın cinayetinin aşk, ayrılık ve kıskançlık söylemiyle sunulması	Faruk Alkan, Perihan Deler'e olumsuz yanıt verdiği için boğazını kesti.
2	Eril Sahiplik Söylemi	Failin kadını malı gibi görmesi ve 'öldürme hakkı' tanınması	'Boşarsan seni öldürürüm' dedi.
3	Aile İçi Şiddet	Kadınların aile bireyleri tarafından şiddet görmesi	Hamile kız kardeşini bıçakladı, tedavi sonrası tekrar vurdu.

4	Ceza İndirimleri ve Erkek Adalet	‘Haksız tahrik’ indirimiyle meşrulaştırılan kadın cinayeti	Sanığın cezası haksız tahrik altında işlendiği gerekçesiyle indirildi.
5	Cinayetin İntihar Gibi Gösterilmesi	Kadın cinayetlerinin örtbas edilmesi ve faillere koruma	Serap Çiçek’in intihar ettiği düşünülmüş, boğularak öldürüldüğü ortaya çıkmıştır.
6	Cinnet Söylemiyle Meşrulaştırma	Failin ruhsal bunalımda olduğu yönündeki anlatılar	Cinnet getiren baba, eşi ve çocuklarını öldürdü.
7	Toplumsal İsyan ve Kamusal Yas	Kadın cinayetleri sonrası toplumsal tepki	Yeter artık, adalet istiyoruz, daha kaç kadın ölecek?
8	Aile İçi Erkek Şiddeti	Baba ve koca tarafından çoklu şiddet	Salim Dorum, eşi ve kızını herkesin içinde dövdü.
9	Gasp Bahaneli Kadın Cinayeti	Kadına yönelik şiddetin hırsızlık gibi başka suçlarla maskelenmesi	Anne ve kızına gaspçılar saldırdı, öldürdüler.
10	Psikiyatrik Hastalıkla Meşrulaştırma	Şizofreni veya bağımlılık söylemiyle failin suçunun yumuşatılması	Şizofreni hastası genç, annesini öldürüp intihar etti.
11	Boşanma Sonrası Şiddet	Kadınların boşanma sonrası eski eşleri tarafından öldürülmesi	Boşandığı ancak dini nikahla birlikte yaşadığı eşini uygunsuz yakaladığı gerekçesiyle öldürdü.
12	Yakın Akraba Şiddeti	Erkek akrabaların kadınlara yönelik öldürücü şiddeti	Yengesini fön makinesi kablosuyla boğduktan sonra cesedini yaktı.

13	Kadınların Evde Tek Başına Öldürülmesi	Kadınların failin doğrudan yer almadığı şekilde ölü bulunması	Yalnız yaşayan Tuğçe evinde başından vurulmuş halde bulundu.
14	Kadınların Eş ve Akrabalarıyla Öldürülmesi	Kadına şiddetin aile üyeleriyle birlikte uygulanması	Ferhat Aslan, kayınvalidesini ve kayınbiraderlerini tabancayla vurdu.
15	Tatil/Bulunulan Mekanda Şiddet	Tartışma sonucu kapalı alanda gerçekleşen kadın cinayeti	Termal tesiste çıkan tartışmada eşi ve kayınvalidesini öldürdü.
16	Eski Sevgili Tarafından Aileye Yönelik Katliam	Kadınla ilişki yaşayamayan erkeğin ailesine yönelttiği şiddet	Ayrıldığı kız arkadaşının ailesini tabancayla tarayarak öldürdü.
17	Boşanma Süreci ve Evlilik Sonrası Şiddet	Eski eş tarafından öldürülme	Tartıştığı eski eşi tarafından belinden vurularak öldürüldü.
18	Miras Nedenli Kadın Cinayeti	Mal paylaşımı nedeniyle kadının öldürülmesi	Kutlay Çelik, ablasını miras nedeniyle tabancayla öldürdü.
19	Kadının Evinde Öldürülmesi ve Şüpheli Ölüm	İntihar gibi gösterilen ancak tartışmalı şiddet vakası	Ev sahibine ait tüfekte öldü; erkek arkadaşının intihar dediği olay araştırılıyor.
20	Madde Bağımlılığıyla Meşrulaştırma	Uyuşturucu etkisiyle kadının öldürülmesinin sunumu	Annesini öldürüp kafasını balkondan sokağa attı, ardından evi yaktı.
21	Tartışma Sonrası Eş Cinayeti	Karı-koca tartışmasında ölümle sonuçlanan olay	Mehmet Buğdaycı, eşiyle tartıştıktan sonra onu tabancayla öldürüp intihar etti.

22	Aile Namusu Adına Cinayet	Genç erkek tarafından boşanmış ablası ve partnerinin öldürülmesi	Erdermir E.S., ablası ve erkek arkadaşını tüfekle vurduktan sonra polisi arayıp teslim oldu.
----	------------------------------	--	---

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, Türkiye yazılı basınında kadın cinayetlerinin ve kadına yönelik şiddetin temsili, Teun A. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemi kullanılarak incelenmiş; farklı yayın politikalarına sahip Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde 2013–2023 yılları arasında yayımlanan kadın cinayeti ve kadına şiddet içerikli haber metinleri analiz edilmiştir. Araştırmanın temel amacı, bu haberlerdeki dilsel yapılar ve söylemsel stratejiler aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve ataerkil normların nasıl yeniden üretildiğini ve meşrulaştırıldığını ortaya koymaktır.

Yapılan analizler göstermiştir ki, her iki gazete de kadın cinayetlerini ele alırken haber dili, olayın aktarımı ve kullanılan görsel-işitsel öğeler bakımından ataerkil söylemleri yeniden üretmektedir. Kadın cinayetleri çoğu zaman "aile içi tartışma", "kıskançlık krizi" veya "namus meselesi" gibi bireyselleştirilmiş gerekçelerle açıklanmakta; şiddetin toplumsal, kültürel ve yapısal nedenleri göz ardı edilmektedir. Bu tür söylemler, kadınlara yönelik sistematik şiddeti münferit olaylara indirgemekte ve okuyucunun eleştirel düşünmesini engelleyen ideolojik çerçeveler oluşturmaktadır.

Bu çalışmada yapılan çözümlemeler sonucunda, kadına yönelik şiddet olaylarında haber metinlerinin mağdur kadınları birer haber malzemesi olarak nesneleştirdiği ve cinsiyetçi söylemlerin bu metinlerde belirgin biçimde yer aldığı gözlemlenmiştir. Haber söylemleri, kadını şiddetin öznesi değil, pasif bir nesnesi olarak yansıtmakta ve çoğunlukla sansasyonel, duygusal yönü ağır basan bir anlatım tercih edilmektedir. Olayların sunumunda kullanılan betimlemeler, başlıklar, aktör seçimi ve haberin yapılandırılma biçimi; kamu yararı ilkesinden çok, dikkat çekici ve tüketime açık bir habercilik anlayışına dayanmaktadır.

Haberlerde gerçeği ortaya koyma çabasından ziyade, ataerkil normlara dayalı anlam üretimi ön plana çıkmakta; böylece şiddetin sistematik boyutu arka planda bırakılmaktadır. Gazetecilik mesleğinin temel ilkelerinden biri olan mahremiyete saygı ve mağdurların kişilik haklarının korunması gerekliliği, çoğu haberde ihlal edilmiştir. Cinsel saldırıya uğramış bireylerin isimlerinin ya da özel hayatlarının ifşa edilmesi ve mağdur yakınlarının acılı anlarının medyatik malzeme olarak kullanılması, etik gazetecilik anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Çalışmada ulaşılan bulgular, Türkiye'de erkek egemen söylemin yalnızca toplumun sosyal dokusunda değil, medya pratiklerinde de yeniden üretildiğini göstermektedir. Haberde kullanılan dil ve söylemler, kadına yönelik şiddeti olağanlaştırmakta; aynı haber kalıpları, farklı olaylarda tekrar edilerek medyada yaygın

bir şiddet söylemi ağı oluşturmaktadır. Bu söylemler, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri görünmez kılmakla kalmamakta, aynı zamanda erkek egemen ideolojinin meşruiyetini pekiştirmektedir.

Elde edilen veriler, haber metinlerinde kadınların nasıl temsil edildiğinin; onların toplumun dayattığı “makbul kadın” normuna uyup uymadıklarıyla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kadının ahlaki, cinsel ve sosyal konumuna yönelik normatif beklentiler, haberlerin kurgusunda belirleyici bir rol oynamakta; bu da medyada kadın temsillerinin öznellikten uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, cinsiyetçi söylem üreten haber pratiklerinin sorgulanması ve bu tür içeriklerin üretimini denetleyecek bağımsız mekanizmaların hayata geçirilmesi gereklidir.

Gazetecilerin söylem üretim sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetmesi; medya okuryazarlığı, etik habercilik ve kadın hakları ekseninde yeniden eğitilmesi, bu alandaki dönüşümün ön koşuludur. Kadın cinayetlerinin Türkiye ana akım yazılı medyasında temsil ediliş biçimi, bu olayların sıklıkla bireysel patolojilere dayandırılarak sunulduğunu ortaya koymaktadır. Medyada yer alan haberler, kadınlara yönelik şiddeti çoğu zaman münferit, sıra dışı ya da istisnai vakalar olarak çerçevelemekte; olayları toplumsal, kültürel ve politik bağamlarından soyutlayarak birer “şok edici olay” ya da “skandal” olarak servis etmektedir.

Bu tür bir anlatı, yalnızca gerçeğin bütünlüklü kavranmasını engellemekle kalmamakta, aynı zamanda ataerkil toplumsal yapının şiddeti nasıl sistematik biçimde ürettiğini de görünmez kılmaktadır. Michel Foucault’nun beden politikaları ve iktidar söylemi bağlamında değerlendirildiğinde, kadına yönelik şiddet yalnızca fiziksel bir eylem değil, aynı zamanda bedenin üzerindeki toplumsal kontrol ve iktidar kurma biçimlerinin de dışavurumudur. Şiddet, kadın bedeni üzerinde tahakküm kurmanın en çıplak biçimlerinden biridir.

Ancak bu tahakküm, medyada bireysel psikolojiye ya da anlık öfkelere indirgenerek sunulduğunda, beden üzerindeki ideolojik egemenlik ilişkisi görünmez hâle gelmekte; failin eylemi ise toplumsal bağlamdan arındırılmaktadır. Bu da, şiddetin yalnızca bir suç değil, aynı zamanda bir iktidar uygulaması olduğu gerçeğinin üzerini örtmektedir. Judith Butler’ın toplumsal cinsiyet kuramı çerçevesinde bakıldığında ise, kadınların şiddete uğraması yalnızca failin bireysel niyetiyle açıklanamaz.

Toplumsal cinsiyet, Butler’ın da belirttiği gibi, tekrar eden normatif davranışlar ve dilsel pratikler yoluyla inşa edilir. Medya söylemi, bu normların yeniden üretilmesinde merkezi bir rol oynar. Kadınların mağduriyetine dair haberlerde kullanılan dil, imgeler ve

anlatım kalıpları, kadını edilgen bir nesneye, fail erkeği ise anlaşılabilir bir özneye dönüştürmektedir. Bu da kadınlara yönelik şiddetin toplum nezdinde olağanlaştırılmasına ve normalleşmesine neden olmaktadır.

Teun A. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi perspektifinden bakıldığında, kadın cinayetlerine ilişkin haber metinlerinde uygulanan dilsel stratejiler, ideolojik yönlendirme içeren seçimlerle oluşturulmaktadır. Hangi bilginin ön plana çıkarılacağı, hangi detayın gizleneceği, haberin başlığında hangi kavramların kullanılacağı gibi tercihler, failin eyleminin toplumsal nedenlerden kopararak bireyselleştirilmesine hizmet etmektedir.

Bu söylemsel tercihler, medya içeriklerinin yalnızca bilgi aktarmadığını; aynı zamanda iktidar ilişkilerini pekiştiren, toplumsal rolleri yeniden üreten ve ataerkil ideolojinin sürdürülmesini sağlayan bir araç olduğunu göstermektedir. Kadın cinayetlerinin haberleştirilme biçimi bu yönüyle yalnızca medyatik bir mesele değil; aynı zamanda kadınların toplumsal konumu, hakları ve yaşam hakkının nasıl algılandığına dair derin ideolojik uzantılara sahip bir kültürel göstergedir.

Bu temsil biçimi, kadınlara yönelik şiddetin politik doğasını görünmez kılmakta, erkek egemen düzenin yarattığı yapısal şiddeti bireysel patolojilere indirgemekte ve böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürdürülebilir kılmaktadır. Toplumsal cinsiyet, medya, şiddet ve söylem arasındaki ilişkiler çerçevesinde incelenen haberler, kadınların pasif, edilgen ve kimliği silikleşmiş bireyler olarak temsil edildiğini; fail erkeklerin ise insaniştirilerek şiddetin nedeni olarak toplumsal yapılar yerine bireysel psikolojiye vurgu yapıldığını ortaya koymuştur.

Failin yaşı, mesleği, ruhsal durumu ayrıntılandırılırken; kadının kimliği baş harflerle gizlenmiş, "anne", "eş", "abla" gibi toplumsal rollerle sınırlandırılmıştır. Bu da, feminist teoremin vurguladığı gibi, kadının birey olma hakkının görmezden gelinmesine yol açmaktadır. Feminist değerlendirme açısından, bu temsiller medyada eril bakışın ne derece yerleşik olduğunu göstermektedir. Kadınlar sadece erkeklerle kurdukları ilişkiler üzerinden tanımlanmakta, kadının direnci, hayatta kalma mücadelesi, kimliği ve öznelliği haberlerde yer bulamamaktadır.

Oysa kadın cinayetleri, sadece bireysel trajediler değil; ataerkil düzenin, cinsiyet temelli eşitsizliklerin ve yapısal şiddetin göstergeleridir. Medyanın bu gerçekliği perdelemesi, kamuoyunda kadın cinayetlerine dair algıyı da dönüştürmektedir. Medyanın ideolojik işlevi bu noktada belirleyici hale gelmektedir. Haber metinlerinde, şiddetin sebepleri bireysel patolojilere indirgenerek, toplumsal düzene yönelik eleştirel bir

perspektiften uzak durulmakta; şiddet bir toplumsal sorun olmaktan çıkarılıp kriminal bir vaka haline getirilmektedir.

Bu da, hem ataerkil söylemin hem de mevcut toplumsal düzenin yeniden üretimine aracılık etmektedir. Haberde kullanılan cinsiyetçi dil, medya metinlerini ideolojik olarak yüklenmiş hale getirmekte; kadının kamusal temsiliyetini sınırlandırmakta ve şiddeti normalleştiren bir iklime katkı sunmaktadır. Sonuç olarak, yazılı basın kadına yönelik şiddet haberlerini aktarım biçimi, toplumun kadınlara dair algısını doğrudan şekillendiren bir ideolojik aygıt işlevidir. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten söylemsel kalıpların sorgulanmasını zorunlu kılmakta; medya çalışmalarının feminist perspektifle yeniden düşünülmesini gerektirmektedir.

Medyanın, kadınları sadece kurban olarak değil, özne olarak da temsil etmesi; şiddeti bireysel nedenlerle değil, toplumsal yapılarla birlikte ele alarak kamuoyunu bilgilendirmesi etik bir sorumluluktur. Kadının yaşam hakkının savunulması, yalnızca hukuki düzenlemelerle değil, medya başta olmak üzere tüm toplumsal kurumların eşitlikçi bir anlayışla hareket etmesiyle mümkün olacaktır.

Bu çalışma, söz konusu söylemlerin ifşa edilmesi ve eleştirel biçimde çözümlenmesi yoluyla, medyada daha adil ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir haber dili geliştirilmesine katkı sunmayı ve bu alandaki gelecek çalışmalara referans oluşturmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, çalışmada gerçekleştirilen eleştirel söylem çözümlemesi, haber metinlerinin yalnızca bilgi aktarmaktan ibaret olmadığını; aynı zamanda çok katmanlı ideolojik anlamlar taşıdığını ortaya koymuştur.

Analizlerde, haber dilinde cinsiyetçi rollerin yerleşik biçimde kullanıldığı; şiddetin gerekçelendirilme biçiminde ise failin sorumluluğunun örtüldüğü, mağdur kadınların ise örtük biçimde suçlanabildiği belirlenmiştir. Başlık ve içerik seçimlerinde, kimi zaman kurbanın olaydan sorumlu tutulabileceği iması dikkat çekmiş; failin eylemlerine yönelik açık bir eleştiri ya da toplumsal kınama dilinin eksik kaldığı görülmüştür.

Öte yandan, mağdurlara yönelik empatik bir anlatımın neredeyse hiç yer bulmadığı; kadın kimliğinin ise sıklıkla "anne", "eş", "abla" gibi rollerle sınırlandığı tespit edilmiştir. Toplumsal bellekte, kadının medeni durumu (bekâr, boşanmış, genç vb.) üzerinden şekillenen söylemler, şiddete yönelik toplumsal tepkinin de bu statüye göre değiştiğini göstermektedir. Böylece kadınların birey olarak varlığı görünmez hâle gelirken; haber metinleri, toplumsal cinsiyet normlarını yeniden üreten birer ideolojik araç işlevi görmektedir.

Bu yönüyle, kadın cinayetlerinin medya tarafından sıradanlaştırıldığı ve toplumsal duyarsızlığın yeniden üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalarda, söylem çözümlemesine farklı metodolojik yaklaşımların dahil edilmesi, analizin derinliğini artıracaktır. Van Dijk'in Sosyo-Bilişsel Söylem Çözümlemesinin yanı sıra Fairclough'un Diyalektik-İlişkisel Yaklaşımı, Wodak'ın Söylem-Tarihsel Yöntemi ve Scollon'un Aracılı Söylem Analizi gibi modellerin uygulanması, söylemin tarihsel, kültürel ve bağlamsal bağlarını daha kapsamlı şekilde ortaya koyabilecek yeni bakış açıları sağlayacaktır.

Bu bağlamda çalışmada analiz edilen 22 haber metni, içerik çözümlemesiyle birlikte tematik olarak da sınıflandırılmıştır. Jüri üyesinin önerisi doğrultusunda yürütülen bu tematik değerlendirmede, haberlerde tekrar eden söylem kalıpları ve sunum biçimleri benzer örüntüler çerçevesinde gruplanmış; her tema altında doğrudan haber metinlerinden alıntılarla desteklenen alt temalar oluşturulmuştur.

Bu analiz sonucunda belirlenen başlıca ana temalar şunlardır:

- Ayrılmak İstemeyen Failin Şiddeti,
- Eril Sahiplik Söylemi,
- Aile İçi Şiddet ve Yakın Akraba Cinayetleri,
- Boşanma Sonrası Şiddet,
- Cınnet ve Psikolojik Gerekçelerle Meşrulaştırma,
- Kadınların Kimliksizleştirilmesi ve Nesneleştirilmesi,
- Medyada Failin İnsanileştirilmesi,
- Toplumsal İsyen ve Etik İhlaller,
- Ceza İndirimi Söylemler.

Haberlerde, failin yaşı, mesleği veya ruhsal durumu sıklıkla detaylandırılırken; mağdur kadınlar yalnızca aile içindeki rolleriyle tanımlanmış ve toplumsal cinsiyet normlarına uymayan davranışları dolaylı yoldan şiddeti "tetikleyen" unsurlar gibi sunulmuştur. "Boşarsan seni öldürürüm" gibi ifadeler, failin beyanları üzerinden aktarılmış, bu söylem haberin anlatımında gerekçelendirme düzeyine indirgenmiştir.

Bu tematik yapı, tezde elde edilen eleştirel söylem çözümleme bulgularını pekiştirmekte; kadın cinayetlerinin medyada nasıl sistematik bir şekilde benzer kalıplar üzerinden sunulduğunu gözler önüne sermektedir. Temalara ait sınıflandırmalar ve alıntılar, kadın cinayetlerinin haberleştirilmesinde ideolojik ve ataerkil söylemlerin nasıl yeniden üretildiğini örneklemeleriyle göstermektedir.

KAYNAKÇA

Acar, E. K. (2007). Diyarbakır örnekleminde etnik kimlik tartışmaları: bir söylem analizi çalışması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Afşar, S. T. (2015). Türkiye’de Şiddetin “Kadın Yüzü”. Istanbul Journal of Sociological Studies.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi (2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu, Ankara.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Türkiye aile yapısı araştırması 2006 (2. bs.). Ankara: Yazar.

Akca, E. B. ve Ergül, S. (2016). Kitle iletişim çalışmaları alanında toplumsal cinsiyet çalışmalarının gelişimi; temel yaklaşımlar ve çalışmalar üzerinden bir çerçeve çizme çabası. Ş. Yavuz (Der.), Toplumsal cinsiyet ve medya temsilleri kitabı içinde. (ss. 17-40). İstanbul: Heyamola Yayınları.

Akca, E. B., & Tönel, E. (2011). Erkek (lik) çalışmalarına teorik bir çerçeve: feminist çalışmalardan hegemonik erkekliğe. iç. Medyada Hegemonik Erkek (lik) ve Temsil, 11-39.

Akyıldız, M. (2014). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bir Model Olarak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Alankuş, S. (2007). Önsöz: Neden Kadın Odaklı Habercilik?. S. Alankuş (drl.). Kadın Odaklı Habercilik, s. 25-67. IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Altun, A. ve Bek, M. G. (2013). Haberlerde Aile İçi Şiddetin Temsili. Kadın Araştırmaları Dergisi. (13): 1-34.

Arin, C., & Cati, M. (1996). Kadına yönelik şiddet açısından Türk Hukuku’nun kadına yaklaşımı (The stance of the Turkish Law in relation to violence against women). Evdeki terror, 130-139.

Arslan, A. (2018). Fransız devrimi ve 1789 Fransız yurttaş ve insan hakları bildirisi. Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, 4(1), 9-27.

Aysu, C. A. (2020). Kadına yönelik erkek şiddetiyle mücadelede kurumlar: ŞÖNİM’ler ve kadın konukevleri (Master's thesis, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Bakırcı, K. (2015). İstanbul Sözleşmesi, Ankara Barosu Dergisi. 134-167.

- Balcıoğlu, İ. (2000). *Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet*. İstanbul: Yüce Yayıncılık.
- Bartky, S. (1993). Kadınlık ve tahakküm hakkındaki yorumculara yanıt verin. *Hypatia*, 8(1), 192-196.
- Bartky, S. L. (1993). Kadınsı beden. *Feminist çerçeveler: Kadın ve erkek arasındaki ilişkilerin alternatif teorik açıklamaları*, 454-461.
- Bayhan, V. (2013). *Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet*. Doğu Batı, s. 147-164.
- Bell, A. (1995). Language and the media. *Annual review of applied linguistics*, 15, 23-41.
- Berktaş, F. (2004). Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye, “İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi”, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları 7: 3-27.
- Berktaş, F. (2006). *Tarihin Cinsiyeti*. Metis Yayınları, İstanbul.
- Bilican Gökkaya, V. (2011). Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Sivas İli (Cumhuriyet Üniversitesi) Örneği. *Journal of World of Turks*, 3(3), 129-145.
- Bora, A. (2011). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık*.
- Bora, A. ve Üstün, İ., (2005). “Sıcak Aile Ortamı” Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Eril Tahakküm*. İstanbul: Bağlam.
- Budak, H. Küçükşen K. (2018). Türkiye’nin Sosyal Transformasyon Sürecinde Y Kuşağının ‘Toplumsal Cinsiyet Rolü’ Tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar, 17 (66), 561-576.
- Burr, V. (2012). *Sosyal inşacılık*. S. Arkonaç(Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Butler, J. (2014). *Cinsiyet Belası*. İstanbul: Metis.
- Butler, J. (2016). *Cinsiyet Belası (5 b.)*. (çev. B. Ertür), Metis, İstanbul.
- Can, Y. (2015). Attitude of The University Students, Family, Gender Roles and Violence Towards the Women, *International Journal of Social Sciences and Education Research*:171.
- Carter, C. (1998). *When the Extraordinary Becomes Ordinary: Everyday News of Sexual Violence* in Carter, C., G. Branston and S. Allan (eds) *News, Gender and Power*. London: Routledge.

Cheng H (1997) Holding up Half of the Sky? A Sociocultural Comparison of Gender-Role Portrayals in Chinese and US Advertising, *International Journal of Advertising*, 16 (4).

Cihan, Ü., & Karakaya, H. (2017). Kadın-Erkek Kavramları Bağlamında Şiddet Ve Şiddetle Mücadelede Sosyal Hizmetin Rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 297-324.

Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. Cem Soydemir (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.

Connell, R. W. (2016). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar (2 b.)*. (çev. C. Soydemir) Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Connell, R. W. (2016). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika*. C. Soydemir (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Connell, R. W. (2017). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Connell, W. R. (1987). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, Ayrıntı Yayınları.

Çelik, H., & Ekşi, H. (2013). Söylem analizi. *Marmara University Atatürk Education Faculty Journal of Educational Sciences*, 27 (27), 99-117.

De Oluklar, O. (2022). Kadın hakları. Gutenberg Projesi.

Demez, G. (2005). *Kabadayıdan Sanal Delikanlıya*. Babil Yayınları, İstanbul.

Deniz Ş. & Korap Özel E. (2015). Tecavüzün Haberleştirilmesinde Etik Sorunlar: “5N 1 K Yetmez, Bir de Vicdan Gerek”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 14 (4), 721-75.

Deniz, İ., Ersöz, A. G., İldeş, N. ve Türkaslan, N. (2000). “1995 - 2000 Yılları Resmi Kayıtlarından Batman’da Gerçekleşen İntihar ve İntihar Girişimleri Üzerine Bir İnceleme”. *Aile ve Toplum Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1, 27-48.

Devran, Y. (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

Devran, Y. (2010). *Medya ve Söylem Çözümlemesi: Kuramsal Tartışmalar ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

Dijk, T. A. V. (1988). *Söylem olarak haber*. Groningen Üniversitesi.

Diñç, H. ve Hotun Şahin, N. (2009). Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Töre ve Namus Cinayetleri, *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Dergisi*. 17(2): 123-124.

Diñçer, G. (2010). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya.

- Doğan, A. (2014). Sözlü ve yazılı çeviri odaklı söylem çözümlemesi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Doğan, G. (2009). Söylemin Yorumlanması. ODTÜ Yayıncılık: Ankara
- Doğdu, S. (2005). Kadının Serüveni- Kadın ve Yaratılışı. Demet Kitap, Ankara.
- Donovan, J. (2012). Feminist theory: The intellectual traditions. Bloomsbury Publishing USA.
- Donovan, J. (2012). *Feminist Teori: Entelektüel Gelenekler* (Çev. S. E. Tanyıldız). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Donovan, J. (2014). Feminist teori. (Çev. A. Bora, F. Sayılan, & M. Ağduk Gevrek). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Donovan, J. (2015). Feminist Teori. (çev. A. Bora, M. Ağduk Gevrek ve F. Sayılan) İletişim, İstanbul.
- Dökmen, Z. Y. (2010). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojik Psikolojik Açıklamalar (2 b.). Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Duby, G. (1991). Erkek Ortaçağ. (çev. M. A. Kılıçbay) Ayrıntı, İstanbul.
- Duman, S. (2018). Söylem Araştırması. Eskişehir: Dorlion Yayınları.
- Durna, T. ve Kubilay, Ç. (2010). Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri. T. Durna (drl.). Medyadan Söylemler. Libra Kitap:23 Kültür İncelemeleri, İstanbul.
- Dursun, Ç. (2013). *Medya ve Toplumsal Cinsiyet: Eleştirel Bir Gözden Geçirme*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Dursun, Ç. (2005). Haber ve habercilik/gazetecilik üzerine düşünmek. S. Alankuş (Dü.), Gazetecilik ve habercilik içinde. İstanbul: IPS Vakfı Yayınları.
- Dursun, Ç. (2008). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
- Dursun, Ç. (2010). Kadına Yönelik Şiddet Karşısında Haber Etiği. Fe Dergisi, s. 19-29.
- DURSUN, Ç. (2014). Televizyon Haberlerinde İdeoloji. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Ecevit, Y. (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir?, Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 25(4): 83-84.
- Eker T. & Erdener E. (2011). Tecavüze İlişkin Kültürel Mitler ve Mitlerin Kabul Edilmesine Etki Eden Faktörler. Türk Psikoloji Yazıları, Aralık.14 (28), ss. 60-72.

Ellen Guy, M ve Newman, MA. (2004) “Women’s Jobs, Men’s Jobs: Sex Segregation and Emotional Labor” Public Administration Review. 64(3), 289-298.

Engelli Kadın Derneği (ENG-KAD). (2013-2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Raporu.

Ergeç, N. E. (2010). Medya ve Söylem. Pegem Akademi, Ankara.

ERGEÇ, N. E. (2010). Medya ve Söylem. Ankara: Pegem Yayınevi.

Ergil, D. (2011). Şiddetin Kültürel Kökenleri. Bilim ve Teknik Dergisi (399), 40.

Erol, D. D. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye Yazılı Basınında Şiddet Haberleri ve Haber Fotoğrafları. H. Kuruoğlu ve B. Aydın (drl.). Toplumsal Cinsiyet ve Medya. Detay Yayıncılık, Ankara.

Erol, D.D., (2013), Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye Yazılı Basınında Şiddet Haberleri ve Haber Fotoğrafları, Selçuk İletişim, C. 8, S. 1, s. 192- 211.

Fawole, I. O. (2008) Economic Violence to Women and Girls, Is It Receiving Necessary Attention? “Trauma Violence ve Abuse”.

Ferguson, A. (2013). Feminist love politics: Romance, care, and solidarity. In Love (pp. 250-264). Routledge.

Foucault, M. (2013). Hapishanenin doğuşu. M. A. Kılıçbay (Çev.). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Foucault, M. (2014). Özne ve iktidar, seçme yazılar: 2. I. Ergüden ve O. Akınbay (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2015). Cinselliğin tarihi. H. U. Tanrıöver (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınevleri

Foucault, M. (2015). Kelimeler ve şeyler: İnsan bilimlerinin bir arkeolojisi. M. A. Kılıçbay (Çev.). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Foucault, Michel (1969): L’Archéologie du savoir. Paris: Gallimard.

FRASER, Nancy ve NICHOLSON, Linda (1988) “Social Criticism Without Philosophy: An Encounter between Feminism and Post-modernism”. Theory, Culture and Society. 5, 2-3, 373-94.

Fromm, E. (1993). İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri (2. Baskı, Cilt 1). (Ş. Alpagut, Çev.) Payel Yayınları.

Galtung, J. (1990). Cultural Violence. Journal of Peace Research, 27(3), 291-305.

Gençtan, E. (1998). Psikanaliz ve Sonrası, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Geray, H. (2017). İletişim Alanından Örneklerle Toplumsal Araştırmalarda Nicel Nitel Yöntemlere Giriş. Ankara: Ütopya Yayınevi

Goode, D.K., Obier, N., Vijayabaskar, M.S., Lie-A-Ling, M., Lilly, A.J., Hannah, R., ... ve Bonifer, C. (2016). Dinamik gen düzenleyici ağlar hematopoetik spesifikasyonu ve farklılaşmayı yönlendirir. *Gelişim hücresi*, 36(5), 572-587.

Görgülü, V. ve Süllü, S. (2013). Küresel habercilik ve söylem: Filistin ve BM örneği. Y. Inceoğlu (Der.), *Küresel habercilik ve söylem kitabı içinde* (ss. 1-10). İstanbul: Derin Yayınları.

Güdekli, A. (2016). Küresel Erkek(lik) ve Medya. *Literatürk Academia*, Konya. Güdüm, S. (2016). Sanal Yaşamlar ve Bilgisayar Oyunlarında Pazarlanan Şiddet. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1986-1992.

Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1).

Güler, N. Tel, H. ve Tuncay Özkan, F. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakış Açısı, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2):54.

Günay, G. ve Bener Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3:158 Yayınları

Güngör, B. (2020). SÖYLEM YAKLAŞIMI ÜZERİNE BİR KAVRAM ÇALIŞMASI VE ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-11.

Güngör, B., & Yolu, P. Y. B. B. A. (2016). Söylem analizinin açılımları ve romanda bilgi iktidar ideoloji. *Dede Korkut*, 10, 108-114.

Güngörmüş, Z. Karadağ, G. ve Tanrıverdi, D. (2014). Kadınların Evrensel Sorunu: Şiddet (Women's Universal Problem: Violence), *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2(2): 54-58.

Habermas, J. (2003). *Sosyal Bilimlerin Mantığı Üzerine*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi. Hall, J.S. & Gieben, B. (1992). *Formations of Modernity*. Open University, Cambridge, İngiltere.

Hıdıroğlu, S., Topuzoğlu, A., Ay, P., & Karakuş, M. (2006). Kadın ve çocuklara karşı fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: İstanbul'da sağlık ocağı tabanlı bir çalışma. *Yeni Symposium Journal Ekim*, 197.

Hooks, B. (2000). *Feminist theory: From margin to center*. Pluto Press. Hooks, B. (2019). *Feminism is for everybody*. In *Ideals and ideologies* (pp. 421-426). Routledge.

Hosta, N. (2013). Basında kadına yönelik şiddet haberlerinin analizi: Hürriyet, Sabah ve Posta gazeteleri örneği (2005-2008). *International Journal of Human Sciences*, 6(2), 1829-1850.

İnal, A. (1994). Haber metinlerine eleştirel bir bakış: Temel sorunlar ve örnek çalışmalar. *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllık*, 135-163.

İnal, A. (1996). *Haberi okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.

İnal, A. (2013). Medyanın "etkisi" sorunsalına bir bakış. S. Alankuş (Eds.). *Medya ve toplum içinde* (ss. 65-80). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

İnceoğlu, Yasemin ve Çomak, Nebahat Akgün (2009), *Metin Çözümlemeleri*, İstanbul: Mart Matbaacılık

İnceoğlu, Yasemin ve Sözeri, Ceren. (2012) ‘Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: ‘Ya sev ya terk et ya da...’, Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, içinde, Der. Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 23-38

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) (2009 b). *Türkiye’de Kadının Durumu*. Aralık 2009. www.ksgm.gov.tr.

Kandiyoti, D. (2007). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, İstanbul: Metis.

Karabağ, İ. (2010). *Dil ve Şiddet*. İstanbul: İkaros Yayınları.

Karınca, E. (2010). *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.

Kayır, G. (1996). *Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı*, Mor Çatı Yayınları.

Keller, E. F. (2016). *Toplumsal Cinsiyet ve Bilim Üzerine Düşünceler*. (çev. F. B. Aydar), Metis, İstanbul.

Kergoat G (2009) *Cinsiyete Dayalı İşbölümü ve Toplumsal Cinsiyet İlişkileri*, Hırata H, Laborie F, Le Doare H, Senotier D. (der), *Eleştirel Feminizm Sözlüğü* (çev. G.Acar-Savran) içinde, İstanbul: Kanat Kitap.

Kızmaz, Z. (2006). Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 247-267.

Kocacık, F. ve Çağlayandereli, M. (2009). *Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği*. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 24-43.

Kocaman, A. (2009). *Dilbilim söylemi. Söylem Üzerine*, 2.

KOMİSYONU, P. V. B. (2015). *TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ*.

Koray, M. (2011). Avrupa Birliği ve Türkiye'de "Cinsiyet Eşitliği" Politikaları: Sol-Feminist Bir Eleştiri. *Çalışma ve Toplum*, s. 13-53.

Köker, E. (2007). Kadınların Medyadaki Hak İhlalleriyle Baş Etme Stratejileri. S. Alankuş (der.). *Kadın Odaklı Habercilik* (s. 138-139). IPS iletişim Vakfı, İstanbul.

Köknal, Ö. (2000). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Köse, A. ve Beşer, A. (2007). Kadının Değiştirilebilir Yazgısı Şiddet. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(4), 114-121.

Köşgeroğlu, N., Ünlüce, A., Halıcı, C. ve Özerdoğan, N. (2009). *Şiddet Çıkmazında Kadın*. İstanbul: Anfora Yayıncılık.

Kubilay, Ç. (2021). Türkiye’de İletişim Çalışmaları Alanında Eleştirel Söylem Çözümlemeleri: Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (38), 455-476.

Kubilay, Ç., & Durna, T. (2010). Türk Basınında Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tartışması: Haber Metinleri ve Köşe Yazılarında Hüseyin Üzmez Vakası’na İlişkin Eleştirel Bir Analiz. *Kültür ve İletişim*, 13(25), 31-68.

Lipman-Blumen, J. (1976). Toward a Homosocial Theory of Sex Roles: An Explanation of the Sex Segregation of Social Institution *Sings* 1(3), 15-31.

Marx, K., Engels, F. ve Lapides, K. (1990). *Marx ve Engels sendikalar üzerine*. New York: Uluslararası Yayıncılar.

Mengü, S. Ç. (2004). *Televizyon Reklamlarında Kadına Yönelik Oluşturulan Toplumsal Kimlik*. İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Merleau-Ponty, M. (2002). *Phenomenology of Perception*. London and New York: Routledge

Merleau-Ponty, Maurice (1962). *Phenomenology of Perception*. New Jersey: The Humanities Press. (Yazar tarafından çevrilmiştir.)

Merleau-Ponty, Maurice (2017). *Algılanan Dünya: Sohbetler*. (Ö. Aygün Çev.), İstanbul: Metis

Michaud, Y. (1986). *Şiddet*. (C. Muhtaroglu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Milletler, B. (1993). Kadına yönelik şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge.

Mitchell, T. M. (2006). *The discipline of machine learning* (Vol. 9, p. 3). Pittsburgh: Carnegie Mellon University, School of Computer Science, Machine Learning Department.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (1996). Evdeki terör: Kadına yönelik şiddet. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.

Mora, N. (2005). Kitle iletişim araçlarında yeniden üretilen cinsiyetçilik ve toplumda yansıması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(1).

Mora, N. (2008). *Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*. Alt Kitap, İstanbul.

Mora, N. (2008). Medya, toplum ve haber kaynağı olarak sembolik seçkinler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-25.

Moses, R. (1996). Şiddet Nerede Başlıyor? *Cogito* (6), 23-29.

Nalçaoğlu, H., İnal, A., D. Kejanlıoğlu, B., Alankuş, S., Gencel Bek, M. ve Gürkan, N. (2005). S. Alankuş (Eds.). *içinde Medya ve Toplum*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Oakley, A. (2016). *Sex, gender and society*. Routledge.

Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(8): 303.

Özbay, C. (2013). Türkiye'de Hegemonik Erkekliği Aramak. *Doğu-Batı Düşünce Dergisi:Toplumsal Cinsiyet* 63 (1), 185-204.

Özbey, O. (2012). Kadına Yönelik Şiddet - Şiddetin Temelleri. Şubat 3, 2018 tarihinde

<http://www.ankarabarusu.org.tr:http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/hgdmakale/2012-1/11.pdf>adresinden alındı.

Özer, Ö. (2011). *Haber söylem ideoloji eleştirel haber çözümlemeleri*. İstanbul: Literatürk.

Özer, Ö. (2011). *Haber söylem ideoloji: eleştirel haber çözümlemeleri*. Konya: Literatürk Yayınları.

Özer, Ö. ve Üçer, N. (2010). Güldünya Tören örneğinde töre cinayetlerinin Hürriyet ve Sabah gazetelerinde ideolojik sunumu. Ö. Özer (Eds.). *Medyada şiddet kültürü içinde*. İstanbul: Literatürk.

Öztürk, M. ve Çetin I. B. (2009). Poverty and Women In World and Turkey, *Journel of Yaşar University*, 3(11).

Polat O. (2016). Şiddet, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 22:1.

Potter, J. (2004). Söylemsel psikoloji ve söylem analizi. SA Arkonaç (Dü.) içinde, *Doğunun ve Batının Yerelliği*, 65-92.

Ruhi, Ş. (2009). The pragmatics of yani as a parenthetical marker in Turkish: Evidence from METU Turkish Corpus. Working papers in corpus-based linguistics and language education, no:3, 285-298.

Salman, Ö. (2011). Aile Birliğinin Korunmasında Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Kamusal Politikalar. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Isparta.

Sancar, S. (2008). Türkiye'de kadınların siyasal kararlara eşit katılımı. Toplum ve Demokrasi Dergisi, 2(4), 173-184.

Sancar, S. (2012). Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar. İletişim, İstanbul.

Sancar, S. (2013). Erkeklik: İmkansız İktidar (3. Baskı). Metis, İstanbul.

Saygılıgil, F. (2016). Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları. Ankara: Dipnot

Scully, D. (2014). Cinsel Şiddeti Anlamak: Tutuklu Tecavüzcü Erkekler Üzerine Bir İnceleme. İstanbul: Metis.

Segal, L. (1992). Ağır Çekim Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler. (çev. V. Ersoy) Ayrıntı, İstanbul.

Sevim, S. (2005). *Feminizm ve Medya: Türkiye'de Kadının Temsili*. Ankara: Phoenix Yayınları.

Sevim, A. (2005). Feminizm. İstanbul: İnsan Yayınları.

Sezen, A. (2012). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boşanma Davalarına Yansıması. Şubat 2, 2018 tarihinde <http://www.bilka.org.tr>:
http://www.bilka.org.tr/kadina_yonelik-aile-ici-siddetin-bosanmadavalarin_6810.html adresinden alındı

Sholle, D. J. (1999). Eleştirel Çalışmalar: İdeoloji Teorisinden İktidar/Bilgiye. M. Küçük (drl.). Medya, İktidar, İdeoloji (s. 271-297). Ark Yayıncılık, Ankara.

Simons, M. A., Benjamin, J. ve de Beauvoir, S. (1979). Simone de Beauvoir: bir röportaj. Feminist Çalışmalar, 5(2), 330-345.

Soysal H. ve Uygur N (1993) Psikotik Hastaların Öldürme Davranışında Hedef Kitle. Nöropsikiyatri Arşivi 30: 342–46.

Soysal, Ö. PSİKANALİTİK BİR DENEME ŞİDDET: ÖTEKİ'NİN YIKIMI.

Sözen, E. (1999). Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi, güç ve reflektivite. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Sözen, E. (1999). Söylem: Belirsizlik, mübadele, bilgi/güç ve reflektivite. Paradigma Yayınları.

- Sözen, E. (2017). Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi/güç ve refleksivite.
- Stack, S. (2002). Media Coverage as a Risk Factor in Suicide. *Injury Prevention* 8 (Suppl IV):iv30–iv32.
- Sudak H. S. And Sudak D. M (2005). The Media and Suicide. *Academic Psychiatry*, 29:5, November-December. <http://ap.psychiatryonline.org>, 19.11.2019.
- Surette R. and Gardiner-Bess R. (2014). Media, Entertainment and Crime Prospects and Concerns. *The Routledge Handbook of International Crime and Justice Studies*. Edited by Bruce A. Arrigo and Heather Y. Bersot. New York: Routledge. pp.373-396
- Şener, G., Çavuşoğlu, Ç. ve Irlı, H. İ. (2016). Medya ve Toplumsal Cinsiyet. F. Saygılıgil (hızl.). *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları* (s. 166-183). Dipnot, Ankara.
- Şenol, D. ve Yıldız, S. (2013). Kadına Yönelik Şiddet Algısı - Kadın ve Erkek Bakış Açılıyla. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Tan, E. M. (1979) Kadın, Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi. Ankara: T. İş Bankası Kültür Yayınları, Tisa Matbaası.
- Tanrıöver, H. U. (2007). Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri. S. Alankuş (ed.). Kadın Odaklı Habercilik. IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tanrıöver, H. U. (2012). Medyada kadınların temsil biçimleri ve kadın hakları ihlalleri. S. Alankuş (Eds.). Kadın Odaklı Habercilik içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Taş, G. (2016). Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: Kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik hassasiyetler*, 3(5).
- Timisi, N. (2017). 3. Kadın hekimlik ve kadın sağlığı kongresi kadını görmeyen aile ve sağlık politikaları. Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları.
- Tuncay, S. (2000). Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(1), 231-257.
- Tuzcuoğlu, N. (1995). PSİKANALİZ KURAMI VE ÖZELLİKLERİ. *Marmara üniversitesi Atatürk eğitim fakültesi eğitim bilimleri dergisi*, 7(7), 275-285.
- Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ve Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), (2008). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği; Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC). (2016). Kadın ve medya: Toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu. İstanbul: Akademi Yayınları.

- Ulutaş Ünlütürk, Ç. (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek, Çalışma ve Toplum Dergisi. 2(21): 25-30.
- Urhan, B. (2016). Kadın Emeği ve Toplumsal Cinsiyet. F. Saygılıgil (hzt.). Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları (s. 140). Dipnot, Ankara.
- Urhan, V. (2016). Siyaset felsefesinde adalet, eşitlik, özgürlük. Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (26), 103-119.
- Ünal, G. (2005). Aile İçi Şiddet, Aile ve Toplum Dergisi, 2: 7.
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. Cogito (6-7), 29-36.
- Van Dijk, T. (2015). Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım. B. Çoban ve Z. Özarslan (drl.). Söylem ve İdeoloji (s. 15-100). Su Yayınları, İstanbul.
- Van Dijk, T. A. (1999). Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları. M. Küçük (drl.). Medya İktidar İdeoloji (s. 331-377). Ark Yayınları, Ankara.
- Van Dijk, T. A. (1999). Söylemin yapıları ve iktidarın yapıları. Medya, iktidar, ideoloji, 2.
- Van Dijk, Teun A. (2001). "Multidisciplinary CDA: A Plea for Diversity". Methods of Critical Discourse Analysis. Eds. Ruth Wodak, Michael Meyer. London: Sage, 95-120.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı, 35.
- Vogel, L. (1995). Woman questions: Essays for a materialist feminism. Psychology Press.
- Vogel, L. S. (2015). Anneyi geri kazanmak: Feminist maneviyatı ve güçlendirilmiş anneliği kutlamak (Yüksek lisans tezi, New York Eyalet Üniversitesi, Empire State College).
- Vogels, C. (2019). Alanında bir feminist ve "yabancı": genç erkekleri araştırmanın zorluklarını müzakere etmek. Uluslararası Nitel Yöntemler Dergisi, 18, 1609406919855907.
- Walby, S., Armstrong, J., & Strid, S. (2012). Kesişimsellik: Sosyal teoride çoklu eşitsizlikler. Sosyoloji, 46(2), 224-240.
- Walby, S., Kuleler, J. ve Francis, B. (2014). Ev içi ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti sosyolojiye ve şiddetin kriminolojisine dahil etmek. Sosyolojik İnceleme, 62, 187-214.
- Winston, R. (2002), İnsan İçgüdüğü İlkel Dürtülerimiz Modern Yaşamlarımızı Nasıl Etkiliyor? Çev: Sinan Köseoğlu, Say Yayınları, İstanbul.
- Wollstonecraft, M. (1997). The Vindications: The Rights of Men and The Rights of Woman. Broadview Press.

Wollstonecraft, M. (2016). Vindication of the Rights of Woman. In Democracy: a reader (pp. 297-306). Columbia University Press.

Wood, J. T. (2004). Gendered Media: The Influence of Media on Views of Gender. Julie T. Wood (Ed.), Gendered Lives: Communication, Gender, and Culture içinde (ss. 231- 244.). Chapter 9.

World Economic Form, Global Gender Gap Report (2011; 2012; 2013; 2014; 2015; 2016; 2017).

World Health Organization. (2002). World Report on Violence and Health. Şubat 2, 2018 tarihinde http://www.who.int:http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/full_en.pdf adresinden alındı.

Yaktıl Oğuz, G. (2010). Erkek Egemen Toplumda Gücün Kanıtı: Kadına Yönelik Şiddet ve Medyadaki Görünümleri. Ö. Özer (ed.). Medyada Şiddet Kültürü, Literatürk, İstanbul.

Yardım, G. Doğruel, H. (2019). Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği*, Erciyes İletişim Dergisi Ocak/January, 6 (1), 137-148.

Yavuzer, H. (2016). Çocuk ve Suç (17. Baskı). Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yazıcı, M. (2013). Toplumsal Değişim Durumunun Şiddet Biçimiyle İlişkisi: ABD/Avrupa - Türkiye Karşılaştırması. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12(46), 350-369.

Yegen, C. (2014). İnternet Haberciliğinde Kadın Cinayeti Haberlerinin Sunumu: Posta Gazetesi Örneği. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC), 15-28.

Yengin, D. (2012). Dijital Oyunlarda Şiddet. İstanbul: Beta Yayınları.

Yeşil, F. Yıldırım, A. (2018). Toplumsal Cinsiyet ve Medyadaki Söylemi: Evlilik Programları. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 12 (1), 232– 254.

Yıldırım, A. (1998). Sıradan Şiddet, Boyut Kitapları.

Yıldırım, F., Öztaş, D. ve Hablemitoğlu, Ş. (2013). Bir Sağlık Sorunu Olarak Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Ekolojik Yaklaşım. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 77-87.

Yılmaz, R. A. (2007). Reklamlarda toplumsal cinsiyet kavramı: 1960-1990 yılları arası milliyet gazetesi reklamlarına yönelik bir içerik analizi. Selçuk İletişim, 4(4), 143-155.

Yüksel Oktay, E. (2015). Türkiye'nin ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet. Akademik Araştırmalar Dergisi (64), 57-118.

Zara, A. ve İnci, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. Türk Psikolojik Yazıları, 11(22), 81-94.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu. Eğiten Kitap, Ankara.